

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

VII. évfolyam 1. szám

2001. január

Jogosítvány külföldieknek

A közúti közlekedéssel kapcsolatos igazgatási feladatokról és a közlekedési okmányok kiadásáról, visszavonásáról új rendelet született (35/2000. (XI. 30.) BM rendelet), felváltva a korábbi. A 2001. január 1-jén hatályba lépett rendelkezések értelmében a vezetői jogosítványokkal, rendszámokkal, egyéb engedélyekkel kapcsolatosan első fokon a körzetközponti feladatokat ellátó települési önkormányzat jegyzője, vagy ahogy jobban ismerjük, az okmányiroda jár el. A fellebbezésekről pedig a megyei/fővárosi közigazgatási hivatal dönt. A szabályozás nemzetközi vonatkozású legfontosabb elemei a következők.

- A külföldön szerzett jogosítványt, ha csak nemzetközi szerződés másként nem rendelkezik, annak kiállításától számított két évig Magyarországon a „kezdő vezetői engedélyre” alkalmazandó szabályok szerint kezelik. Így ha ezen időszakon belül súlyos közlekedési szabálysértést, bűncselekményt követ el a vezető, az engedélyt visszavonják, és ismételt vizsgát kell tennie annak, aki újra vezetni akar.
- Önálló kategória a nemzetközi vezetői engedély, amelyet csak akkor kell kiváltani, ha olyan országba készül az utazó, ahol a magyar jogosítványt nem ismerik el. Erről ajánlatos a szakmai szervezetenél érdeklődni, hiszen mind több ország részese a bécsi egyezménynek (1968), amely alapja a jogosítványok nemzetközi elismerhetőségének. Ha mégis szükségünk lenne rá, úgy jó tudni: a nemzetközi jogosítvány csak a magyar jogosítvánnyal együtt használható, és legfeljebb három évig érvényes, ha csak az egészségügyi érvényesség ennél nem rövidebb.
- A vezetői engedélyt – az általános egészségügyi és alkalmassági követelményeken kívül – csak olyan kérelmezőnek lehet kiadni, akinek lakóhelye (ennek hiányában tartózkodási helye) Magyarországon van, illetve olyan külföldi személynek, aki az engedély kiadását megelőző hat hónapban Magyarországon tar-

tózkodott. E tartózkodás igazolására a külföldinek be kell mutatnia a tartózkodási engedélyét, azaz turista, illegális külföldi nem kaphat jogosítványt. A hat hónapos előzetes tartózkodás viszont nem feltétele az elvesztett, sérült magyarországi jogosítvány pótlásának vagy a külföldön szerzett vezetői engedély honosításának.

- Fő szabályként a külföldön szerzett jogosítvány hazánkban is érvényes, és jogosít az abban feltüntetett járműkategóriák vezetésére, ha van benne fénykép, tartalmazza a vezető adatait, az engedély kiadásának helyét is időpontját, valamint érvényességét, és mindez latin betűkkel olvasható benne. Automatikusan érvényes az olyan engedély, amely megfelel a közúti közlekedésről szóló bécsi egyezményben (1968) foglaltaknak, kiolvasható belőle az egészségügyi alkalmasság, továbbá amelyet az Európai Unió tagállamaiban, a NATO-ban vagy diplomatáknak adtak ki, ha csatolva van hozzá a magyar nyelvű hiteles fordítás (az igazgató rendőr ebből állapítja meg a megfelelőséget). E jogosítványok a magyarországi beutazás kezdetétől számított egy évig érvényesek, és ezen időtartamon belül kérelemre be kell cserélni magyar vezetői engedélyre, mégpedig vizsgakötelezettség nélkül. Nem kell becserélni a jogosítványt, ha az okmányt az EU tagállamban állították

A TARTALOMBÓL:

- Nem mulasztott a jogalkotó
- Menedéket kérő romák
- A munkaerő-migráció közgazdasági üdvéről
- Konferencia
- Menedék Díj 2000
- Schengen

ki, vagy diplomaták esetében viszonossági gyakorlat alakult ki. Ha a külföldön szerzett jogosítvány nem ilyen, úgy az csak az országhatár és a vezető szálláshelye közötti szakaszon jogosít a vezetésre.

- Az egyéb esetekben a külföldön szerzett jogosítványokat honosítani kell. A bevándorolt vagy menekült külföldi vezetői engedélyt bevonják a magyar jogosítvány kiadásakor, és meg is semmisítik.
- A külföldi hatóság által magyar állampolgárnak kiállított vezetői engedély a hazatérés bejelentését követő hat hónapig érvényes.
- A jogosítvány megszerzésére vonatkozó kérelemhez személyazonosító igazolvány bemutatása szükséges, akár állampolgárról, akár bevándoroltról vagy menekültről van szó. Az állampolgár, ha ezzel nem rendelkezik, de ott nyújtja be kérelmét, ahol születési anyakönyvi bejegyzése van (azaz a lakóhelye állandó), mentesül e kötelezettség alól.

A rendelet 16 melléklete között szerepel az összes vezetői engedély mintája, a járművezetői kategóriák felsorolása, a különleges rendszámtáblák mintája. Ami pedig itt sem található, keressék a többször módosított 1988. évi I. törvényben, amely a közúti közlekedésről rendelkezik.

Nem mulasztott a jogalkotó

Több indítványozó azzal fordult az Alkotmánybírósághoz, hogy a parlament alkotmányellenes helyzetet idézett elő, és nem tett eleget nemzetközi szerződésből fakadó kötelezettségének, mert nem alkotott átfogó törvényt a diszkrimináció tilalmáról. Az eljárás kezdeményezői szerint a magyar jogrendszerben a meglévő szabályok nem elégségesek e téren az Alkotmány és a nemzetközi jogelvek érvényre juttatásához.

Az Alkotmánybíróság szerint nincs szó mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességről, és döntésében [45/2000. (XII. 8.) AB határozat] a beadványt elutasította. Rámutatott, hogy az Alkotmányban nincs kifejezett felhatalmazás átfogó diszkrimináció elleni törvény

megalkotására, és ilyen törvényhozói kötelezettség nem is vezethető le az Alkotmányból. A testület szerint a nagyobb, jogáganként, jogterületenként tagolt szabályozás önmagában nem hoz létre alkotmányellenességet. Amennyiben az ilyen szabályozásban hiányossá-

gok mutatkoznak, az Alkotmánybíróság konkrét indítvány alapján megállapíthatja az alkotmányellenességet.

Az Alkotmánybíróság azt is megvizsgálta, hogy valóban hiányoznak-e a diszkriminációtilalom érvényesüléséhez szükséges garanciák és szankciók. A határozat szerint „a hatályos jog általában a diszkrimináció kiküszöbölésére szolgáló többszintű rendszerként is működik, és az Országgyűlés a szabályozásnak ezzel a módjával is eleget tett jogalkotói kötelezettségének”.

Ez persze nem jelenti azt, hogy a jogalkotó összes lehetősége kimerült a diszkri-

mináció elleni fellépés terén. Azt azonban a törvényhozásnak kell megállapítania, milyen további eszközöket kell igénybe venni e téren.

Sajnos a meglehetősen formális megközelítésű döntés nem segíti a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosa által javasolt átfogó antidiszkriminációs törvény megtárgyalását és elfogadtatását. Pedig valószínűleg elég sok panaszos ügyben vált egyértelművé a számára, hogy az eszköztár még korántsem teljes.

Talán ezzel függ össze a romák legújabb kivándorlási hulláma?

Újabb jogi eszköz a diszkriminációval szemben

Az Európa Tanács megnyitotta aláírásra az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezménye 12. jegyzőkönyvét. A kormány nevében Dávid Ibolya igazságügy-miniszter írta alá a dokumentumot, amelyet még az Országgyűlésnek kell megerősítenie, majd törvénnyel kihirdetni. Ha nincs szükség újabb jogi eszközre a megkülönböztetés tilalmához, vajon miért siettünk az első között aláírni a jegyzőkönyvet?

Tekintsük át a jegyzőkönyv legfontosabb rendelkezéseit!

„Az Európa Tanács ezen Jegyzőkönyvet aláíró tagállamai,

- tekintettel arra az alapvető elvre, miszerint a törvény előtt mindenki egyenlő és mindenkinek joga van a törvény egyenlő védelmére;
- elhatározván, hogy további lépéseket tehetnek minden ember egyenlőségének előmozdítására a megkülönböztetés általános tilalmának az Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről Rómában 1950. november 4-én aláírt Egyezmény útján történő kollektív végrehajtásával;
- ismételten megerősítve, hogy a megkülönböztetés tilalmának elve nem gátolja az egyes tagállamokat abban, hogy a teljes és

hatékony egyenlőség előmozdítása érdekében intézkedéseket tegyenek, feltéve, hogy ezen intézkedések tárgyilagosan és ésszerűen igazolhatók;

az alábbiakban állapodtak meg:

1. cikk

A megkülönböztetés tilalma

1. A törvényben meghatározott jogok élvezetét minden megkülönböztetés, például nem, faj, bőrszín, nyelv, vallás, politikai vagy egyéb vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés szerinti vagy egyéb helyzet alapján való megkülönböztetés nélkül kell biztosítani.
2. Hatóság senki ellen nem alkalmazhat megkülönböztetést semmilyen, például az 1. bekezdésben említett alapon.

3. cikk

Az Egyezményhez fűződő jogviszony

A részes államok e Jegyzőkönyv 1. és 2. cikkét az Egyezmény kiegészítő cikkeinek tekintik, és az Egyezmény valamennyi rendelkezését ennek megfelelően kell alkalmazni.”

A külföldiek ingatlanszerzése

A TÁRKI tavaly augusztusban reprezentatív felmérést végzett, vajon mi a véleménye a lakosságnak a külföldiek ingatlanszerzéséről. Az eredményeket januárban tették közzé.

A megkérdezettek kétharmada ellenzi a külföldiek ingatlanvásárlását. Például negyven százalékuk szerint a külföldiek verik fel az ingatlanárakat, és ezért szorgalmazzák a különböző korlátozások bevezetését. A külföldiek helyett az ország maradjon a magyaroké – érvel a válaszolók harmada, hiszen a lakásállomány a nemzeti vagyon része. A lakáspekulációt 14 százaléknian a külföldiek számlájára írják. Végül az idegenellenesség is motiválta az elutasító válaszokat, a nyíltan idegenellenes álláspontot vallók száma egy másik TÁRKI-felmérés szerint növekedett (Oltalomkeresők, 2000. december). A külföldiek ingatlanvásárlását ellenzők pártállása nem ad semmire magyarozatot. A fiatalok és az érettségizettek jobban egyetértettek a korlátozásokkal. A megkérdezettek közt a külföldiek vásárlását nem ellenzők a piaci viszonyok szabadságával, az EU gyakorlatával érveltek.

Menedéket kérő romák

Nem született még döntés a zámolyi romák franciaországi menedékjogi ügyében. A 46 fős csoport jogi ügyeit három ügyvéd vállalta fel, és álláspontjuk szerint az illetékes OFPRA eljárásának határideje bizonytalan. A jogi képviselők szerepe inkább akkor kezdődik, amikor a fellebbezési eljárásra kerül a sor. A gyerekek addig is iskolába járnak, a felnőttek nyelvet tanulnak, vagy dologtalanul várnak a hivatalos válaszra. Ha az elutasító lesz, továbbutaznak, de semmiképpen sem térnek haza.

Pedig a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal vezetője tájékoztatta a budapesti francia és kanadai nagykövetséget, hogy „a kormány hazavárja a Strasbourgban és más országokban menedékjogot kért magyar romákat. A kormány képviselőinek eddigi nyilatkozataiból is világosan kiderült, hogy a visszatérést választó romákat semmilyen joghátrány nem éri. Nem igaz, hogy a romák azért nem térnek vissza, mert félnek a személyüket érintő esetleges következményektől. Az eltávozottakat várják házaik, és valamennyi illetékes szerv azon fáradozik, hogy megfelelő megoldást találjanak a problémákra” (*Magyar Hírlap*, 2001. január 16.).

Ezt megelőzően Dávid Ibolya igazságügy-miniszter kissé másként nyilatkozott a kormány nevében a battonyai, mosonmagyaróvári és veszprémi romák kivándorlása láttán: „Nyugodtan állíthatom, hogy nincs házáinkban romaüldözés. Szegénységi probléma biztos, hogy van, és vannak egyedi problémák is, azonban szent meggyőződése, hogy nem ez a megoldás” (*Magyar Nemzet*, 2000. december 21.).

A segítő szervezetek is felkarolták a romákat, akik talán maguk sem hiszik, hogy kisebb csoda történt velük. „Csoda, hogy Franciaország elfogadta a menekültkérelmek vizsgálatát. Csoda, hogy a zámolyiakat a helyi közvélemény és a sajtó felkarolta; csoda, hogy a városi

és a megyei közigazgatás továbbra is fele-fele arányban állja a szállás, az ellátás havi 300 ezer frankra becsült költségét.

A romák strasbourgi társadalmi integrációja leginkább a gyerekeken keresztül lehetséges. Ám ha maradhatnak, akkor is a francia társadalmi ranglétra legalacsonyabb fokán álló, 8-10 millió nehéz sorsúakhoz tartoznak majd. A franciaországi rasszizmust pedig ellensúlyozza az erős polgári-humanitárius felfogás” – mondja Georges Federmann pszichiáter, önkéntes segítő (*Népszabadság*, 2001. január 20.).

A hazai sajtó nem egyöntetűen megértő, miként az MTA Politikatudományi Intézet kutatásából is kiderül. Miközben 1997 óta folyamatosan növekvő számban hagyják el cigány emberek az országot, csupán a zámolyiak menedékkérelme nyomán nőtt meg a sajtóhíradások száma e jelenségről. „Összesen több mint hétszáz híryanag jelent meg az 1997

szeptemberétől számított három év alatt, s több mint kétharmaduk a zámolyiak augusztusi kivándorlása után látott napvilágot. A korábbi műsorok, írások nem szóltak részletesen a témáról, nem szenteltek figyelmet a kiváltó okoknak, csupán a kül- és belpolitikai hatásokról. A zámolyi ügy tehát vízvázalasztó volt, a tudósítások már nem tudtak nem összefüggést találni a magyarországi problémák és a romák elvándorlása között. Ugyanakkor megjelent, mégpedig igen nagy arányban az előítéletesség is: a cikkek mintegy harmada szólt ilyen hangon a témáról” – fogalmazott friss kutatási eredményei kapcsán Kovács András (*Magyar Hírlap*, 2001. december 15.).

Ha pedig a sajtóban is egyértelműen megjelenik az előítéletesség, akkor nem csodálkozhatunk, ha Párizs – csakúgy, mint az Európai Bizottság országjelentései – a romák ügyének rendezését a hazai közép- és hosszú távú oktatási és szociális programok megvalósításában, valamint az előítéletes magatartás visszaszorításában látja. Vajon mit kezdnek a biztonságos származási ország fogalmával – amely kizárja a menedékjog megadását –, ha szembesülnek az Igazságügyi Minisztérium politikai államtitkárának kijelentésével: „Téves az érvelés, miszerint a romák hazatérése esetén nincs garan-

cia személyes biztonságukra. A működő jogállam és a jogrend minden magyar állampolgár személyes biztonságát szavatolja. Magyarország működő, demokratikus jogállam, ezt még senki sem vonta kétségbe” (*Népszabadság*, 2001. január 8.).

Talán emiatt tért vissza Hollandiából január elején néhány roma család Mosonmagyaróvárra? Miért kért 2000. január és november vége között 1884 magyar állampolgár menedékjogot Kanadában? (*Magyar Hírlap*, 2000. december 18.)

Kőszeg Ferenc, a Helsinki Bizottság vezetője szerint attól, hogy az állam nem üldözi intézményesen a romákat, még jogos lehet a menedékkérelmük. Lehet, hogy a zámolyi családok sérelmei külön-külön nem alapozzák meg a kérelmüket, de az évek során elszünetelt sérelmek sorozata indokoltá teheti a menekültstátust. Az 1951-es genfi egyezmény nem kívánja meg az intézményes üldözést és azt sem, hogy az üldöztetést állami szervek kövessék el. Elegendő, ha a helyi lakosság súlyos diszkriminációt vagy más sértő magatartást tanúsít, és ezt a hatóságok tudomásul veszik, vagy alkalmatlannak bizonyulnak arra, hogy hatékony védelmet biztosítsanak ez ellen” (*Magyar Hírlap*, 2001. január 10.).

Afrika Centrum

Hírlevelünkben (*Oltalomkeresők*, 2000. november) melegen ajánlottuk olvasóinknak az Afrika Centrum felkeresését (Budapest, XIV., Thököly út 164., korábban Szabó Pál Művelődési Ház). Féderer Ágnes a *Népszabadságban* (2001. január 20.) számol be arról, milyen egy vasárnap délelőtti játszóház az Afrika Centrumban. Lehet ott falra rajzolni, agyagozni, dobolni, táncolni is, afrikaiakkal együtt. Szalátnyai Miriam vezeti a gyermekfoglalkozásokat. Immár fél éve rendszeresen működtetik a játszóházat, noha nagyon nehéz a szükséges pályázati pénzeket megszerezni.

Olyan foglalkozások kialakítását is tervezik, amelyeken az egyedül maradt anyákkal és egyes házasságból született gyermekeikkel együtt megbeszélhetik, milyen érzés ma Magyarországon félvérnek, barna bőrűnek lenni, vagy éppen „nem egészen európai külsővel” élni (ahogy Miriam is bemutatja önmagát).

Mint mondta: ezekről otthon sem tudott beszélni senkivel, pedig kétszer érte komoly inzultus az utcán. „Minden csalódás egy áldás” – idézi bölcsen az angol mondást összegzőként.

A munkaerő-migráció közgazdasági üdvéről

Mivel túlzottan kényes nemzetközi és politikai ügy a munkát keresők határokat átlépő mozgása, kevésbé feltárt az ezzel járó közgazdasági összefüggések köre. Magas István szerint a ködös nézeteket a munkaerőpiacra kellene kissé eloszlatni (*Magyar Hírlap*, 2001. január 17.), megismerve a NAFTA, az EU empirikus adatait. Az amerikai munkaerőpiacok kifejezetten hatékonyak, ezért vonzóak a távoli munkavállalóknak is. Az olcsó bérű munkaerő beáramlásával a fogadó ország gazdasága nyer, a munkapiacok kifejezetten nettó előnyöket mutatnak. A szabadabb mozgás kiegyenlítőbbé teszi az egyes érintett országok közötti bérszínvonalat, és rugalmassá válik a termelőkapacitás.

A fogadó országban az érkező munkaerő nem okoz bérszintcsökkenést, hiszen nem a kedvelt pozíciókat foglalja el. Ezzel ugyan konkurenciát teremt a hazai, alacsonyán képzett, iskolából lemorzsolódott csoportok számára, de az erős érdekérvényesítő, jól képzett munkaerő számára nem. A migráns munkaerőnek legfeljebb a második generációja éri utol a hazai munkavállaló bérszintjét, azaz a bérszakadék elég jelentős. Ugyanakkor a munkavállaló adózik, amivel hozzájárul olyan közszolgáltatásokhoz, mint a közbiztonság, az iskolarendszer, a környezetvédelem; továbbá fogyaszt, ingatlant vásárol, társadalombiztosítási járulékot fizet, közben pedig jogosultá válik a szociális transzferekre is. Utóbbiak nagysága összességében kisebb az általa közvetlenül vagy közvetetten befizetett hozzájárulásoknál, annál inkább, minél képzettebb a külföldi munkavállaló. Ha pedig ez az árhatalások alapján bizonyított, akkor a migrációellenes szabályozást nem szabad közgazdasági érvekkel alátámasztani.

A képzettebb munkaerő elvándorlásával a küldő ország természetesen veszít.

Ebből az következik, hogy a fogadó országgént feltűnő régióknak ostobaság küzdeni a vendégmunkások ellen. Ezt az érvelést az EU-val való csatlakozási tárgyalások is hangoztatni kellene.

Magyarország egyszerre fogadó és küldő, de mintha az egyiket még nem ismerné fel, a másikat pedig röstellné. Így a hivatalos nyilatkozatok is ellentmondásosak, és a sajtómunkások is csak felszínesen tájékoztatnak.

Az Országos Munkaügyi Kutató és Módszertani Központ nemzetközi kapcsolatok osztályának vezetője arra hívja fel a figyelmet, hogy milyen sok hazai és főleg idegen cég végez külföldre munkaközvetítést jogellenesen, mégpedig gyanúsán kecsesítő ajánlatokkal (*Népszava*, 2001. január 6.).

A sokféle történet mind azt sugallja, hogy a külföldi munkavállalás eleve svihákság, a közvetítők és nyilván a munkáltatók is csalnak, és csak az önvédelmi oktatáson edzettek vállalkozzanak rá, hiszen az állam is csak jó tanácsokat tud adni. A szervezett közvetítés, az ellenőrzött információk és a kinti jogvédelem csak vágyálom. Így persze valóban alacsony marad a hazai dolgozók migrációs potenciálja, ame-

lyet fő érvként használ a kormány a csatlakozási tárgyalásokon. De akkor mitől lesz a lakosságnak vonzó a személyek szabad mozgása?

A munkaerő-közvetítéssel foglalkozó cégek állítják, hogy a magyarok családcentrikusak (*Magyar Nemzet*, 2001. január 4.), nem vállalnak munkát olyan távoli országokban, ahonnan hétvégén ne tudnának hazautazni. Hiába van hiány informatikusokból sok országban, ha magasak a megélhetési költségek, nem érdemes vinni a családot, az elvállalókat pedig magas az árfolyama. Így az osztrák és német piac számíthat leginkább a magyar szakemberekre.

Újabb példa az ellentmondásos helyzetre. A minimálbér megemlése igazi bérfeszültséget teremtett az egészségügyben, ahol tovább nő a nővérhány. A képzettek elmennek a jobban fizető ágazatokba, vagy külföldre. A Szent István Kórházban egy olasz cég toborzó hirdetését tépték le a falújságról, nehogy sokan elolvassák, hiszen az ápolói helyek tizede már üres (*Népszabadság*, 2001. január 10.). A főigazgató ezért lépett: Erdélyből és Kárpátaljáról szervezeten hozat be diplomás ápolókat, sőt a kórház

bekapcsolódik a kintiek képzésébe is. Most húsz erdélyi és kárpátaljai ápoló dolgozik itt, és a következő hetekben újabb tizenöt fő csatlakozik hozzájuk.

Talán erre utalt a Magyar Állandó Értekezleten a miniszterelnök? „Senkinek sem kell attól tartania, hogy valakik elől elveszik a munkahelyet a határon túliak, hiszen jelenleg mintegy 90 ezer betöltetlen munkahely áll rendelkezésre Magyarországon” (*Magyar Hírlap*, 2001. december 14.). Ez tehát afféle vendégmunka felkínálása a határon túliaknak, évente három hónapra.

Del Medico Imre, hivatásos olvasó erre így reagál: „Kérdés persze, hogy a magyar bérek mellett érdemes-e elvállalni Magyarországon azt, amit a magyar még a munkanélküliség idején sem vállal el. Akkor inkább megkísérli, hogy olyan országban dolgozzon, ahol a vendégmunkás bére is többszöröse a Kelet-Európában a szakmunkásoknak fizetett munkabérnek.”

Ezt a feltételezést, a státustörvény munkaerő-piaci hatásait persze vizsgálni, kutatni kellene, hogy legalább a tervezett szabályozás elfogadásakor elvethessük vagy megerősíthessük.

Figyelem! Önkéntes!

A személyes adatok védelmével és a közérdekű adatok nyilvánosságával foglalkozó országgyűlési biztos felhívta a Központi Statisztikai Hivatalt (KSH) figyelmét: a februárban megtartandó népszámlálás alkalmával köteles fizikai és jogi biztosítékot teremteni, hogy a nemzetiségre, az anyanyelvre és a vallásra vonatkozó kérdésekre adott válaszok alapján a válaszadók ne legyenek azonosíthatók.

Mivel a mostani számlálás egyaránt kiterjed az állampolgárokra, a bevándorlóokra, a menekültekre, különösen fontos, hogy e számukra is érzékeny adatokat adatvé-

delmi szempontból megfelelően kezeljék, és tiszteletben tartásuk magánéletük zavartalanosságát.

Majtényi László adatvédelmi biztos hosszasan egyeztetett a KSH-val, és január 19-én kiadott közleményében leszögezte: a számlálóbiztosok kötelesek tájékoztatni mindenkit arról, hogy ezekre az érzékeny kérdésekre a válaszadás önkéntes. (Csak akkor hogyan lesz ebből országos adat? Miként lehet majd bármilyen következtetést levonni belőle? Egyes egyházak efféle aggodalmuknak adtak hangot: a népszámlálási adatokat ele-

ve nem fogadják el hitelesnek, teljes körűnek és bármiféle állami döntés hivatkozási alapjának, bár mindenkit arra biztatnak, hogy lelkiismerete szerint nyilatkozzon vallásáról. A különböző kisebbségek vezetői pedig kevésbé nyíltan, de ellenzik e kérdések feltételét, mert az eddigi nemzetiségi – etnikai, nyelvi – regisztráció hiánya egyszerre járt előnyökkel és hátrányokkal.)

Öröm az ürömben, hogy igazmondási kötelezettség nincs, vagy legalábbis nem lehet kételkedni a meg számláltak válaszaik igazságában.

A hónap idézete

„A következő másfél évtizedben az államok továbbra is fontos szereplők lesznek a világszínpadon, de a kormányok mindinkább elveszítik az ellenőrzést az információk, a technológiák, a migránsok, a betegségek, a fegyverek és a pénzügyi műveletek szabad áramlása felett. A nem állami szereplőknek (a vállalatoktól a független, nem kormányzati szervezetekig) egyre fontosabb a szerepük országos és nemzetközi szinten.”

A „Globális tendenciák 2015-re” című dokumentumot a CIA szakértők sokaságával készítette el (*Népszabadság*, 2001. január 20.). Négyféle forgatókönyvet vázolnak fel az előttünk álló tizenöt évre. Egyik rosszabb a másikonál, ám abban közösek, hogy az etnikai, nemzeti és egyéb identitás, a nemzetközi migráció mindegyik változatban kiemelt szerepet tölt be az események alakításában, akár a globalizáció, akár a regionalizáció erősödik meg a belátható jövőben. Talán ezért is érdemes lenne a migrációs stratégiával foglalkoznia a kormánynak és a nem kormányzati szervezeteknek egyaránt.

Konferencia

A Friedrich Ebert Alapítvány, valamint az Emberi Jogi Információs és Dokumentációs Központ január 10-én konferenciát szervezett az emberi jogok, elsősorban az Európai Emberi Jogi Egyezmény (1950) alkalmazásáról. A rendezvényen holland, szlovén, román és magyar szakértők vitatták meg, milyen hatása van az egyezménynek a polgárok jogvédelmében, milyen sikereket könyvelhetnek el az új és a régebbi demokráciák e téren. Azt ugyan nem érte el az egyezmény, hogy ne kövessenek el az Európa Tanács tagállamaiban emberi jogsértéseket, de azt igen, hogy a nemzeti bíróságok és alkotmánybíróságok érvelésébe fokozatosan beépüljön az esetjog anyaga.

Bárd Károly (COLPI), Sonnenvend Pál (Miniszterelnöki Hivatal), Grád András, Bán Tamás (Alkotmánybíróság) felhívta a figyelmet arra, hogy az egyezményt Magyarország úgy ratifikálta, hogy akkor sem volt teljes körű a hazai joganyag átvizsgálása, 1993 óta pedig ez a munka ismételt elmaradt. Elemezni kellene a hazai bíróságok ítélezését abból a szempontból, vajon döntéseiket mennyiben befolyásolja a strasbourgi esetjog. Az ismert adatok szerint ugyanis sehog. Jogalkotási hiba, hogy

az egyezménnyel ellentétes jogszabályok születtek 1993 óta (például az új büntetőeljárási törvényesítés esetén van mód, de a bírák ebbe csak a hazai jogot értik bele). Sőt, a strasbourgi elmarasztalást sem követi a jogszabály módosítása, mert erre nincs belső mechanizmus. Az alkotmányjogi panasz nem tudja orvosolni az alapjogokkal kapcsolatos jogsértést, és az egyezményben foglalt jog megsértésének megállapítása sem jár az ítélet semmissé nyilvánításával. Ez különösen a közigazgatási perekben okoz gondot.

Arra is emlékeztettek a szakértők, hogy az államoknak az emberi jogi kötelezettségeiket is jóhiszeműen – a szankció bevárása, egyéb kényszerítő mechanizmusok alkalmazása nélkül, azaz önkéntesen – kell teljesíteniük, továbbá az emberi jogok terén nincs helye a kölcsönös-ségre hivatkozásnak.

A nemzetközi migrációról szólva Bán Tamás szomorúan summázta, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága (és korábban Bizottsága) nem hozott előremutató, jogfejlesztő döntéseket éppen azokban a panaszokban, amelyek a romák elleni hatósági diszkriminációs ügyekben, rendőri bántalma-

zásokban kerültek a testület elé. Noha az egyezmény nem fajspecifikus, és nem szól kollektívákról a jogosultak között, a 3., 8. és 14. cikk fontos a kisebbségi csoport-hoz tartozó egyének védelmében.

A bíróság elé került 16 roma panaszügy három csoportba osztható.

(1) Megtagadták a romáktól a menedékkjogot, de a visszaküldéssel érintették a kínzás, megalázó bánásmód tilalmát a panaszosok szerint. A panaszokat elfogadhatatlannak minősítették, mondván, hogy a bepanaszolt államok részesei az egyezménynek, így biztonságos országok.

(2) A romákkal szembeni rendőri brutalitás miatt egyedül Bulgáriát marasztalták el, bár az egyezmény 3. cikke közömbös a panaszos fajával, etnikai hovatartozásával szemben. Az etnikai motiváció azonban felveti a 14. cikk megsértését, amelyet a bíróság szerint „nem lehetett valószínűsíteni” a panaszos holtra verése ellenére sem. Csupán akkor marasztalta el a bíróság a 14. cikk megsértéséért a bepanaszolt államot, ha az intézkedő rendőr állandóan cigányként szólította és nevezte meg a panaszost.

(3) A cigányok vándorló életmódjával kapcsolatos ügyekben sem marasztalták el a 8. cikkre hivatkozva az államot (Buckley-ügy), mert „a kisebbséghez tartozás nem ment fel az általános társadalmi elvárások teljesítése alól”.

Kardos Gábor (ELTE), Kovács Krisztina (Alkotmánybíróság), Bodrogi Bea és Farkas Lilla (NEKI) az előbbiektől aligha voltak optimisták az egyezmény 2000. novemberében aláírásra megnyílt 12. jegyzőkönyvének hatásait latolgatva. A jogalkalmazó ügyvédek kissé csalódottan állapították meg: a Strasbourgba vitt magyar panaszügyekben nem könyvelhettek el sikereket a romákkal szembeni durva jogsértésekben a nyugati jogesetekkel való analógiák ellenére sem.

Ez a jelenség a jogvédők pertaktikáját is alakítani fogja.

Mivel úgy tűnik, hogy a kelet-európai államok csatlakozásával a bíróság nem lett aktivista és követelményeinek szintje inkább lejjebb szállt, csupán annyi látható, hogy a 12. jegyzőkönyv kisebb módosulást eredményez az alapjogok terén. A 12. jegyzőkönyv 1. cikke ugyanis alaposan kiterjeszti az egyezmény diszkriminációt tiltó 14. cikkének alkalmazását, amelyet eddig csak más cikkel együtt lehetett felhívni.

Kérdés, hogy a bármely, egy részes állam belső jogszabályában foglalt jog diszkriminatív alkalmazása miatti jogsértés megtörténtét elég-e valószínűsíteni, és önálló panaszjog alakul ki e cikk nyomán. További kérdés, hogy mennyiben fogja átvenni a bíróság a közösségi jogban és a luxemburgi bíróságon kifejlesztett diszkriminációs fogalmakat, azok érvényesítési technikáit, hogy ezáltal a tagállamok nemzeti jogalkalmazását közös alapokra helyezze. Ha jósolni lehet, úgy a diszkriminációs panaszok száma növekedni fog a bíróság előtt, s tovább nő az eljárási idő. Lehetséges, hogy ez elvezet az eljárás egyszerűsítéséhez, vagy éppen a szigorú bírósági teszt alkalmazásához, amelynek hatására érdemben csak a panaszok töredékét vizsgálják meg.

E találgatások ellenére is úgy tűnik, hogy Európában új korszak kezdődik a diszkriminációval szembeni jogi küzdelem terén, amely elől Magyarország sem térhet ki. Ideje komolyan napirendre tűzni az antidiszkriminációs törvényhozást, mert a mai szabályozás az Alkotmányban foglaltaknak nem tesz eleget, különösen a közvetített diszkrimináció esetében. Másrészt az Alkotmány diszkriminációs tilalmait, annak kritériuma és az egyezmény 14. cikke szerinti követelmények nincsenek összhangban, az Alkotmány szövegezése (70/A §) pontatlan, vagy rossz fordítást vettünk át, így tehát a jogalkotónak kell lépnie.

Az előadók gondolatait olvashatók a *Fundamentum* 2000/4. számában.

Olvasóink írják ...

A Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) budapesti képviselete reagált írásunkra (*Óltalomkeresők*, 2000. november), amely a szervezet és a Belügyminisztérium közötti, a közelmúltban aláírt együttműködési szerződésről szól.

Az IOM önkéntes hazatérő programja azért viseli ezt az elnevezést, mert a jelentkezők az általunk kitöltött adatlap útján, illetve egy aláírásukkal ellátott nyilatkozattal jelzik hazatérési, illetve őket valóban befogadó országba utazásra irányuló szándékukat. Ehhez szükség esetén tolmács áll rendelkezésükre. Nyilvánvalóan csak akkor van mód a programba való bekapcsolódásra, ha ez találkozik a külföldi akaratával. Így akár a repülőtéren is visszaléphetnek az utazástól, bár ez meglehetősen ritka, hiszen a jelentkezők átgondolják a szándékukat.

A Belügyminisztérium és az IOM közötti megállapodás alapján a BM az adatokat csak az IOM részére szolgáltatja ki, amelyekre a repülőjegy lefoglalásához, az utazási statisztika elkészítéséhez, továbbá a hazatérés megszervezéséhez (átszállás, tranzitvízum beszerzése) van szükség. Így meg kell nyugtatni mindenkit: szó sincs arról, hogy ezek az adatok az üldözött ország hatóságaihoz kerüljenek, hiszen olyanok nem is vesznek részt e programban, akiknek üldözéstől való félelmük megalapozott, akik a genfi egyezmény (1951) szerint nem utaztathatók vissza. Ami pedig a szerződés nemzetközi jellegét illeti, az IOM a szerződést a kormányt képviselő minisztériummal kötötte meg.

Mindezek bizonyoságaképpen Solti Béla, a budapesti képviselet osztályvezetője összegezte a program menetét és eddigi tapasztalatait.

A program célja, hogy biztonságos és méltóságos hazatérésről gondoskodjon a nem jogszerűen tartózkodó külföldiek számára, míg a kormány olcsóbban, gyorsabban jusson hozzá e lehetőséghez, alternatívát kínálva a kitoloncoláshoz képest.

A magyarországi program az IOM német, holland és belga területen végzett sikeres tevékenysége mintájára jött létre, s kifejezetten a migránsok önkéntes döntésén alapul. Mivel egyre több a visszairányítandó, távoli földrészekről érkező vándorok száma, a hazautaztatás (kiutasítás, deportálás) szervezése, a külföldiek menetjegye, elszállásolása és hatósági kíséretük növekvő költségeket jelent a kormányok számára, nem is szólva

az igénybe vett munkaidőről, létszámról. Erre tekintettel ajánlotta fel az IOM a szolgáltatásait, hiszen nagy tapasztalatokat szerzett a migránsok utaztatásában. A sikertelenül menedéket kérők, a kérelmüket valamilyen visszavonók, az illegális határátlépés közben elfogott külföldiek általában nem maradhatnak az adott országban, és a vágyott célországba sem juthatnak el, mert nincsenek megfelelő okmányaik, vízumuk, pénzüik és tájékozottságuk. Az eljárás alatt hosszabb időt is eltöltenek közösségi szállásokon, menekültszállásokon, nem igazán vonzó körülmények között. Miután a lehetőségekről tájékozódni, sokan ismerik fel, hogy az adott helyzetben a legjobb választás az önkéntes hazatérés, különösen akkor, ha ezt szervezeten, stigmatizálásuk nélkül, sőt ingyenesen tehetik. Ugyanakkor bűnözők például nem vesznek részt ebben a programban.

Magyarországon 1994-ben kezdődött meg a program. A körülmények változása miatt is indokoltá vált annak felülvizsgálata, és új keretek kidolgozása a munka hatékonysága érdekében. Így 1997-ben átfogó megállapodás jött létre az IOM és a BM között, amely tartalmazta a felek tennivalóit, a jogokat és a kötelezettségeket. 2000 októberében további korszerűsítésre került sor. Így az IOM feladatai a következők:

(1) a biztonságos hazatérés érdekében a részt vevő migránsok számára a legmegfelelőbb szállítóeszköz és a kapcsolódó szolgáltatások biztosítása, elsősorban ingyenes repülőjegyről gondoskodás;

(2) az átszállási pontokon megfelelő segítség megszervezése;

(3) zsebpénz nyújtása, hogy a hazautazók otthon a helyi közlekedéshez jegyet, esetleg visszailleszkedésükhöz nélkülözhetetlen dolgokat vegyenek;

(4) kérelemre az utazási okmányok beszerzése;

(5) nagyobb csoportoknak, gyermekeknek, betegeknek kísérő biztosítása; végül

(6) utaztatási statisztika készítése.

A kormányra pedig a program finanszírozása hárul.

A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH) és az IOM képviselői negyedévenként megbeszélik a programmal kapcsolatos gondokat, eredményeket.

Az IOM fő partnere a program végrehajtásában a határőrség. A hazautazó külföldiek 90 százaléka ugyanis a közösségi szállások lakója. Így az IOM és a közösségi szállások között napi kapcsolat alakult ki, amelynek keretében szórólapokat, plakátokat helyeznek el. A szálláson lakó a vele szemben lefolytatott eljárás alatt bármikor kérheti az önkéntes hazatérési programban való részvételét, amelyhez ki kell töltenie egy nyomtatványt. Ez kitér a külföldi személyes adataira, úti okmányaira, továbbá arra, hogy vállalja-e a szervezett formában a hazautaztatást, valamint hogy a tranzitországokban lemond a menedék kereséséről. A nyomtatvány kitöltése mellett a jelentkező úti okmányáról készített fénymásolatra is szükség van, hogy menetjegyet lehessen rendelni a számára.

Ha a külföldinek nincs érvényes úti okmánya, a BÁH beszerzi, és eljuttatja az IOM irodához.

Az IOM irodáinál érdeklődő külfölditől közvetlenül nem fogadnak el jelentkezést, hanem elirányítják a rendőrséghez, a belügyi szervekhez, hiszen a szervezet csak a hatóság felkérésére végzi a hazautaztatást.

Az adatok birtokában az IOM megszervezi az utazást, általában 10 munkanapon belül. Ennek keretében előzetesen értesíti partnerét a várható költségekről, és csak ennek alapján

Menedék Díj 2000

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága budapesti irodája január 19-én adta át a debreceni Csapókert utcában működő Általános Iskolának a kitüntetést. Itt tanulnak a Sámsoni úti befogadóállomáson élő gyerekek, még felzárkóztató programokat is szerveznek a számukra. A hírek szerint az afgán és az örmény gyerekek jól beilleszkednek az iskolai közösségbe. A díj további bátorítást ad a tanároknak és a diákoknak a további együtt-egymástól tanuláshoz.

Egyéni kategóriában dr. Nagy Boldizsár nemzetközi jogászt tüntették ki, elismerve ismeretterjesztő, oktató és szakértői munkáját.

Gratulálunk a díjazottaknak!

Schengen

A Kisebbségkutatás Könyvek sorozatban december végén megjelent a *Schengen (Magyar–magyar kapcsolatok az uniós vízumrendszer árnyékában)* című tanulmánykötet. A Tóth Judit szerkesztette kötet áttekinti a közösségi jog és a schengeni rezsim személyek mozgására vonatkozó szabályait, valamint a határon túli magyarokra vonatkozó kormányzati politika és jogi szabályozás sajátosságait, annak lehetséges változásai az EU-csatlakozás nyomán. A határon túli közéleti szereplők is elmondják, hogyan látják e bonyolult kérdést. Most Kukorelli István alkotmányjogász írásából idézünk, amely kitér az Alkotmányban a határokon kívül élő magyarokért érzett állami felelősségről szóló rendelkezés történetére és lehetséges értelmezési kereteire.

A „felelősségi klauzula” [Alkotmány 6. § (3) bekezdés] értelmezési lehetőségei

*A felelősségi klauzula születése,
az alkotmányozó hatalom
vélelmezhető akarata*

A kezdeti alkotmányozási elképzelések szerint az Alkotmány az általános rendelkezések között csupán a Magyar Köztársaság külpolitikájának alapelveit sorolta volna fel. Ezekből az alapelvekből még hiányzott a felelősségi formula, amely a háromoldalú politikai egyeztető tárgyalásokon az I/1. munkabizottsági vitáiban jelent meg először szövegszerűen, az Ellenzéki Kerekasztal javaslatára. A szövegjavaslat a következőket tartalmazta: a Magyar Köztársaság előmozdítja a határain kívül élő magyarsággal való kapcsolatok ápolását.

Kétségtelen, hogy hasonló gondolatokat fogalmaztak meg korábban az MSZMP akkori külpolitikusi is, ez volt a Kerekasztalnál megkötött alkotmányozási konszenzus alapja.

A gondolat politikai tartalmáról lényegében nem volt vita, éppen ez a nagy konszenzus nehezítette a gondolat pontos közjogiasítását, jogi nyelvre történő lefordítását. A közjogiasítást az 1989. évi XXI. törvénynek az Alkotmány Áltános Rendelkezések cím 1. fejezete új szövegét megállapító 2. §-a végezte el. Az alkotmánymódosító törvény által megállapított új szöveg: a Magyar Köztársaság felelősséget érez a határain kívül élő magyarok sorsáért, és előmozdítja a Magyarországgal való kapcsolatuk ápolását.³

A sajátos történelmi körülmények között létrejött jogi norma a mai napig hatályos [Alkotmány 6. § (3) bekezdés], azt egyetlen alkotmánymódosítás sem érintette.

Mit lehet kiolvasni a törvényjavaslat indokolásából és az 1985–1990-es Országgyűlés 60. ülésének (1989. október 18.) Naplójából? Vajmi keveset! Az indokolás ide vonatkozó szövege a következő: „Az első és második világháborút

követő békeszerződések nyomán kialakult európai határok realitását – tekintettel a világpolitikai erőviszonyokra, szövetségi rendszerünkre – nem lehet kétségbe vonni, ez azonban nem jelenti azt, hogy a kialakult sajátos nemzetiségi viszonyokra ne kellene fokozott figyelmet fordítani. Ezért az Alkotmány is rögzíti, hogy a határainkon túl lévő magyarság tekintetében az anyaország jelentős szerepet kíván betölteni.”

A felelősségi tételt a fenti indokolás szerint a nemzetközi status quo elvének elfogadásával együtt alkotta meg az alkotmányozó hatalom.

Figyelemre méltó témánk szempontjából az előterjesztő igazságügyi miniszter néhány gondolata az általános rendelkezések jogi tartalmára nézve. „Elvi kérdés azonban, hogy egy model, ideológiailag semleges politikai rendszer alapjául szolgáló Alkotmány ne szóljon olyan kérdésekről, amelyeknek nincs valóságos jogi tartalmuk. Csak jogilag is értelmezhető alapelveket állapíthat meg.”

Az előterjesztő szóbeli indokolása azt erősíti meg, hogy nem csupán nemzetpolitikai tételről, külpolitikai állampóláról van szó, hanem jogilag is értelmezhető alapelvről.

A felelősségi klauzula mint jogi norma

Hogyan értelmezhető, és értelmezhető-e egyáltalán jogilag a felelősségi regula? A 6. § (3) bekezdése azon ritka alkotmányos normák közé sorolható, amelyeket még áttételesen sem értelmezett az – Alkotmány absztrakt értelmezésére jogosult – Alkotmánybíróság. Az értelmezésre elsődlegesen a politika, ritkábban a tudomány és még ritkábban a jogalkotás (vagy a jogalkalmazás) vállalkozott.

Az alkotmányjog-tudomány képviselői között abban van vagy lehet a vita, hogy mennyire tekinthető tételes alkotmányjogi normának a felelősségi klauzula, miben rejlik annak normatív tartalma.

(Folytatás a 8. oldalon)

erősíti meg a BAH a hazautaztatásra vonatkozó kérést. Az IOM a különböző légitársaságokkal kötött szerződések alapján kedvezményesen jut repülőjegyre. A szervezőmunka magában foglalja a pontos útvonal megtervezését, továbbá azt is, hogy hol és mikor veszi át az IOM munkatársa a hazautazót az okmányával. Erre általában a gép indulása előtt másfél órával kerül sor a ferihegyi közösségi szálláson, ahonnan az utazó már mint átlagos utas – az IOM munkatársának kíséretében – lép a repülőter területére, jelentkezik be a megfelelő járatra. A tranzitban kapja meg az IOM munkatársától az átlagosan 50 USD zsebpénzt, a beszállás előtt pedig átvételi elismervény ellenében a beszállókártyáját és úti okmányát. A munkatárs egészen az elindulásig a segítségére van.

Az elutazásról az IOM értesítést küld a BAH-nak, és bevezeti azt a statisztikájába.

A kitoloncoláshoz képest milyen előnyökkel jár ez a program?

(1) Nem kerül kiutasító bélyegző az útvételbe. Így a külföldi turistaként tér haza, bár adatai a határőrségi adatbázisba bekerültek.

(2) A teljes árú repülőjegyre képest 40–60 százalékkal olcsóbb a jegy, sőt a repülőársaságokkal kötött megállapodás szerint a kedvezmény még a túlsúlyra is kiterjed. A jegy költségeit a kormány az adófizetők pénzéből fedezi, így fontos, hogy minél kevesebbet költsön.

(3) Nincs szükség hatósági kísérőre, így annak költségei is megtakaríthatók.

(4) Zsebpénzt kap a külföldi.

(5) Nem kell átutazó vízumot beszerezni, mert az IOM helyi irodái még az átszállásnál is segítséget nyújtanak, gondoskodnak a beléptetésről.

(6) Önkéntesen utaznak haza a vándorok.

A megállapodás egyértelműen fogalmaz: „Önkéntes hazatérés az, amikor a személy önkéntesen tér vissza abba az országba, ahol honos. Ha az ilyen hazatérés nem lehetséges, vagy az illető hontalan, az önkéntes hazatérés azt jelenti, hogy az illető önként tér vissza abba az országba, ahol korábban huzamosabban, életvitelszerűen tartózkodott, vagy abba az országba, amely befogadására kötelezett.”

Ez ad magyarázatot arra, miért lehetséges olasz tartózkodási engedéllyel rendelkező török migránst Rómába utaztatni, vagy egy Srí Lankáról való migránst, akinek huzamos, érvényes vízum és állandó lakhelye van Cipruson, Larnacába utaztatni. Persze a program ellenére sincs mód egy okmányok nélküli bangladeshi vándort Németországba vagy Kanadába küldeni,

A megfogalmazás az 1989-ben rendkívül erős nemzetpolitikai szándék lefordítása, a közjogiasítás valóban nem tekinthető remekműnek. Ám az indulási oldalhoz képest, miszerint csak külpolitikai alapelv legyen, jelentős elmozdulás történt a normatívizmus irányába.

Bizonyíték erre a Nemzeti Kerekasztal szándéka, továbbá az alkotmányozó akaratát kifejező előadói beszéd.

Pontatlansága, deklaratív és programszerű tartalma ellenére a fentiek alapján magam sem tekintem csak politikai államcélnek, „fügefalevél” tételnek a felelősségi regulát.

Az Alkotmány Általános rendelkezések című I. fejezetében foglalt alapelveket a jogrendszer egészének követnie kell, a mindenkorai törvényalkotónak igazodási (végrehajtási) kötelezettsége van e magasabb rendű normákkal kapcsolatban. Az alkotmányozó hatalom – hasonlóan más alapelvekhez – ennél az alapelnél sem írt elő konkrét törvényhozási tárgykört és feladatot, az állam kötelezettségét azonban egyértelműen megfogalmazta. A megfogalmazás ünnepélyes kifejezéssel történt ugyan („felelősséget érez”), de mégis kategorikusan, kinyilvánítva az állam felelősségvállalását.

A személyi kör, amely a Magyar Köztársaság határain kívül élő magyarokat jelenti, behatárolt. A rendelkezés célja is egyértelmű: az anyaországgal való kapcsolattartás előmozdítása és ápolása. A felelősségi klauzula utóbbi fordulata a pozitív diszkriminációs rendelkezése alapja lehet.

A felelősségi normát ízekre szedve, annak normativitása mellett is felhozhatók érvek.

A felelősségi klauzula által behatárolt személyi körrel

A személyi kör elsőként a szuverenitás egyik lényeges összetevője, az állampolgárság irányából értelmezendő. A felelősségi regulát az állampolgársággal összefüggésben nem lehet az Alkotmány más rendelkezéseitől (mindenekelőtt a 69–70. §-tól) függetlenül értelmezni. A felelősségi klauzula az állampolgársághoz képest szélesebb személyi kört fog át, a felelősség elvét nem csak a külföldön élő (szórványmagarság) magyar állampolgárok irányában fogalmazza meg, hanem többek között a Kárpát-medencében élő magyarokra is gondol.

A közjogi gondolkodást éppen ezért nem lehet és nem is szabad leszűkíteni

az állampolgárságra és a külföldön élő magyar állampolgárok választójogának kérdésére. Kétségtelen, hogy ezen a téren is komoly alkotmányos aggályok fogalmazhatók meg, ezeket azonban már elég pontosan körüljárta az alkotmánytudomány, az AB gyakorlata, az új alkotmányozás pedig megoldási lehetőségeket is kínált.

Az állampolgárság általános kiterjesztése és ezzel összefüggésben a választójog megadása megítélésem szerint járhatatlan út. A felelősség elvét ezáltal megoldani és a személyi kört „homogenizálni” nemzetközi jogilag, az Alkotmányra is tekintettel (7. §) nem lehet. Továbbá az állampolgárság olyan intézmény, amely nem feltétlenül azonos az adott személy etnikai származásával.

A szélesebb személyi kört az Alkotmány alapján meghatározni nem könnyű feladat. Az alkotmányozás folyamatában voltak ezzel kapcsolatos szövegszerű elképzelések is. Idézem: „A Magyar Köztársaság határain kívül élő magyarok a magyar nemzet részét képezik. A Magyar Köztársaság felelősséget érez a sorsukért, és előmozdítja anyanyelvük, kultúrájuk, valamint Magyarországgal való kapcsolatuk ápolását.”

Ezen megfogalmazás szerint a személyi kör definíciója a „nemzettag” elnevezés lehet. A nemzettag nem állampolgár, de nem is külföldi, nem az állam, hanem a nemzet polgára, akinek speciális jogállása lehet.

A „nemzettag” jogállásának szabályozása

A felelősségi regulából megítélésem szerint levezethető a sui generis jogállás. Kérdés az, hogy e sajátos jogállásról feltétlenül külön törvényt kell-e alkotni, vagy elég a funkcionális szabályozás. A jogalkotónak kétségtelenül nagy szabadsága van a jogi szabályozás megválasztását illetően. A felelősségi regulából nem következik a külön törvény megalkotásának kötelezettsége. A „státustörvény” elnevezés egyébként is több zavart okozhat, mert az óhatatlanul az állampolgári státussal összefüggésben értelmezendő szabályozási tartalmakat takar.

A funkcionális szabályozási módszer jobban átvilágíthatja a jogrendszert, tükröt tart a pozitív diszkrimináció elvének tényleges megvalósítása elé.

A speciális jogállás jogrendszerbeli tartalma rendkívül összetett. A hatályos jogban elvégzett rövid leltár eredmé-

nye az, hogy a nemzettag jogállása lényegében a külfölditől alig tér el, az idegenjog irányadó a 6. §-ban meghatározott, a legszélesebb értelemben vett személyi kör egészére.

De lege ferenda mindenekelőtt a mozgásszabadság terén (I. útlevélrendszer), az „idegenjogban”, a munkajogban (foglalkoztatás könnyítése), az oktatási és a kulturális intézményrendszerekben kellene átgondolni a kedvezményeket. Nem ártana átvilágítani a felelősségi klauzula felől a nagy ágazati törvényeket sem, például az egészségügyi és társadalombiztosítási tárgyúakat.

A felelősségi klauzula megvalósítása a kormányzati rendszer szintjén

A felelősségi regula új életre kel az uniós csatlakozást követően. Éppen ezért lényeges, hogy milyen a felelősség intézményes kormányzati megvalósulása. A felelősségi klauzula nem egyszerű külpolitikai államcél, éppen ezért nem célszerű a külügyminiszteri felelősség körében hagyni. A magyar parlamenti demokrácia kancellár-demokráciaként működik, lényegében miniszterelnöki kormányzást jelent. A felelősség olyan kormányzati szintű megoldására lenne szükség, amely közvetlenül a miniszterelnökhöz kapcsolódik. (Az ügyért felelős hivatalt közvetlenül a miniszterelnök irányítja és felügyeli.)

Nem lehet véletlen, hogy a mindenkorai miniszterelnökök a kormányprogram elfogadásakor rendre hitvallást tettek a nemzetpolitikai felelősséget illetően.

A kapcsolattartás tényleges megvalósításához tartozik a magyar-magyar párbeszéd intézményesítése is. Civil, köztes vagy állami megoldás az igazán üdvöztető? Természetesen többféle és egymás mellett is létező intézmények működhetnek (I. Magyarok Világszövetsége, MÁÉRT). Nézetem szerint a kormányzati felelősséghez szorosan kapcsolódó, a költségvetés által is felvállalt intézményes megoldásra (nem tanácsadói testületre) van szükség, amely leginkább a kvázi második kamarához lenne hasonló.

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit
Felelős kiadó: Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület
A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.
Tipográfia, tördelés: Beck Bojánka
Nyomás: Nagy és Társa Nyomda Kft.

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDÉK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

VII. évfolyam 2-3. szám

2001. február–március

Benyújtott törvényjavaslatok

Az Országgyűlés általános vitára alkalmasnak találta a kormány által benyújtott négy törvényjavaslatot. Így márciusban megindulhatott az általános vita a menedékjogról, a magyar állampolgárságról és a határőrizetről szóló törvények módosítását tartalmazó, illetve a külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról szóló új törvény javaslata felett. Közös vonásuk, hogy mindegyik a határozatképes számban jelen lévő országgyűlési képviselők legalább két-harmadának igenlésével fogadható el, és az előterjesztő szerint mindegyik az európai integrációs felkészülés miatt vált halaszthatatlanul szükségessé. A terjedelmes javaslatból néhányat ismertetünk, remélve, hogy a jobbító szándékú és szakszerű módosító indítványok nem lesznek hatástalanok a Tisztelt Házban.

A menedékjogi törvény módosítása értelmében megváltozna a menedékes meghatározás, míg a befogadott kategória e törvényből kikerülne.

- b) menedékes (ideiglenes menedékben részesülő): a Magyar Köztársaság területére tömegesen menekülők olyan csoportjába tartozó külföldi, amelyet a Kormány vagy az Európai Unió erre felhatalmazott intézménye azért részesített ideiglenes menedékben, mert a külföldiek a hazájukból fegyveres konfliktus, polgárháború vagy etnikai összecsapás, illetőleg az emberi jogok általános, módszeres vagy durva megsértése – így különösen kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód – miatt elmenekülni kényszerültek;

A menedékes jogi helyzetét teljes körűen nem szabályozná a törvény, de azt például lehetővé tenné, hogy kiutasítsák, engedélyét visszavonják.

22. § Nemzetközi kötelezettség hiányában a Kormány

- a) rendelkezik arról, hogy mely területről érkező, illetőleg mely csoporthoz tartozó külföldieket kell menedékesként ideiglenes védelemben

részesíteni, továbbá biztosítja ellátásuk és támogatásuk pénzügyi fedezetét;

- b) meghatározhatja a védelemben részesíthető menedékesek összlétszámát;
- c) megállapítja a védelem időtartamát, illetve azt a tény, amely bekövetkezésének napjától a védelem megszűnik.

Módosulna a menekülteként elismerés megtagadását befolyásoló egyik feltétel meghatározása.

- e) *biztonságos barmadik ország*: ahol a külföldi a Magyar Köztársaság területére érkezése előtt úgy tartózkodott, átutazott vagy továbbutazott, hogy kérelmére a Genfi Egyezmény alkalmazhatóságát elismerték, vagy az elismerés iránti kérelem benyújtására megvolt a lehetősége, de azal nem élt; feltéve, hogy ezen ország jogszabályai és tényleges joggyakorlata garantálja a menedékjogi kérelmek érdemi elbírálását, továbbá ebben az országban a külföldi nincs kitéve üldözésnek, kínzásnak, embertelen, illetőleg megalázó bánásmódnak, és nem küldhető vissza ilyen országba;

Ezen országokat a kétszintűvé alakuló, azaz regionális szervekkel és központtal rendelkező hatósági rendszerben a központi menekültügyi szerv, a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH) határozná meg.

- g) ha jogszabály másként nem rendelkezik, az ENSZ Menekültügyi Főbiztoságának az adott ország menekültügyi joggyakorlatáról kialakított véleménye figyelembevételével megállapítja, hogy mely országok felelnek meg a 2. § e) pontjában foglalt követelményeknek.

A menekülteként és a menedékesként való elismerés egymást kizárva történne, biztosítva a többszöri ügyintézés és a külföldi további szorongását.

A TARTALOMBÓL:

- Felelősségbiztosítás autósoknak
- Migrációs adatok 2000-ből
- Menedékjog a zámolyiaknak
- Szociális programok menekülteknek
- Külföldi gyerekek az iskolában

36. § A Magyar Köztársaság területére tömegesen menekülők csoportjának tagjaként érkező kérelmező menedék iránti kérelmét a menedékeskénti elismerés iránti kérelemnek kell tekinteni. A menekültekénti elismerésre irányuló kérelmet a menedékeskénti elismerés megszűnéséig ismét be kell nyújtani, a kérelem tárgyában a menekültügyi hatóság a menekültekénti elismerésre irányuló eljárást legfeljebb a menedékeskénti védelem megszűnéséig felfüggesztheti.

Új hatáskört kapna a menekültek jogvédelmére hivatott hatóság, mert dönthet a kérelmező kiutasításáról.

- (2) A menekültügyi hatóság a kérelem elutasításáról, illetőleg a menekültekénti vagy menedékeskénti elismerés visszavonásáról rendelkező határozatában az országban jogellenesen tartózkodó külföldit kiutasíthatja, ha van olyan ország, amely befogadja.
- (3) Ha a külföldi az ország elhagyására irányuló kötelezettségének nem tesz eleget, a kiutasítást a menekültügyi hatóság székhelye szerint illetékes idegenrendészeti hatóság hajtja végre.
- (4) Nem utasítható ki az a kérelmező, aki valószínűsíti, hogy abban az országban, amely befogadására köteles, kínzásnak, embertelen vagy megalázó bánásmódnak lenne kitéve.

(Folytatás a 2. oldalon)

Benyújtott törvényjavaslatok

(Folytatás az 1. oldalról)

A nyilvánvalóan megalapozatlan kérelem meghatározása és annak pontos kivédése is szerepelne.

43. § (1) A kérelem nyilvánvalóan megalapozatlannak tekinthető, ha abból nem lehet megállapítani a 3. § (1) bekezdésében meghatározott ok fennállását, a következő indokok bármelyike miatt:
- a kérelmező nem valószínűsítette nyilvánvalóan származási országában való üldöztetését vagy az attól való megalapozott félelmét;
 - a kérelem a hatóság szándékos megtévesztésén vagy a menekültügyi eljárással való visszaélésen alapszik;
 - van olyan, a kérelmező tekintetében biztonságos harmadik ország, amely visszafogadására köteles;
 - a kérelmező az Európai Unió tagállamának állampolgára.
- (2) Az (1) bekezdés a) pontjában foglaltak fennállása állapítható meg, ha a kérelmező az erre irányuló kérdés ellenére nem utal a hazájában fennálló üldöztetésre vagy az attól való megalapozott félelmére, a menedékkérés okát illetően a nyilatkozatot megtagadja, vagy nyilatkozata – az egészségi állapotából eredő ok kivételével – összefüggéstelen, elmentő jellegű, illetőleg nem szolgáltat olyan magyarázatot, amely üldöztetését valószínűsíti.
- (3) Az (1) bekezdés b) pontjában foglaltak fennállása állapítható meg, ha a kérelmező
- személyes adataira, illetve az állampolgárságra, származási országára, továbbá a beutazás körülményeire vonatkozóan szándékosan hamis adatot közöl, úti okmányát vagy személyazonosságának megállapítására alkalmas más okmányát a hatóság elől elrejt, megsemmisíti, illetve a személyazonosságának megállapítására irányuló eljárási cselekményeket szándékosan akadályozza;
 - személyazonosságának igazolására, illetőleg a beutazáshoz szándékosan hamis vagy meghamisított okmányt használ fel, és az okmány valótlan tartalmához ragaszkodik;
 - elismerését a korábban benyújtott menedékjogi kérelme elutasítását követően azonos ténybeli alapon kéri;
 - jogszerűtlenül lépett a Magyar Köztársaság területére, és az idegenrendészeti kiutasítást megelőzően volt lehetősége a kérelem előterjesztésé-

re, de azzal nem élt; vagy a menekültügyi hatóság a korábbi kérelem alapján az eljárást megszüntető határozatot hozott, és a kérelmező nem bizonyítja, hogy a megszüntető határozat meghozatalához vezető magatartását rajta kívül álló okok idézték elő;

- szándékosan elmulasztotta annak közlését, hogy korábban kérelmet nyújtott be az Európai Unió valamely tagállamában, különösen, ha az eljárásban hamis személyazonosságot használ;
- kérelmét korábban az Európai Unió egy másik tagállamában, a Genfi Egyezményben foglalt eljárási követelmények és garanciák figyelembevételével elutasították.

A menekült családban született gyermekek jogállása egyértelmű lesz.

A menekült szülő kérelmére menekültként kell elismerni Magyarországon született kiskorú gyermekét.

A gyermekvédelmi szabályoktól elvonatkoztatva, a felügyelet nélküli kiskorúakról is gondoskodnak.

- kísérő nélküli kiskorú:* az a külföldi, aki 18. életévét még nem töltötte be – kivéve, ha a magyar jog szerint ezt megelőzően nagykorúvá vált –, ha jogszabály vagy szokás alapján felügyeletéért felelős nagykorú személy kísérete nélkül lépett a Magyar Köztársaság területére, vagy a belépést követően maradt felügyelet nélkül, mindaddig, amíg ilyen személy felügyelete alá nem kerül;
- A kísérő nélküli kiskorú érdekeinek képviselőjére haladéktalanul eseti gondnokot kell kijelölni, és az eljárást soron kívül kell lefolytatni.

Végül egy jó hír a helyi önkormányzatoknak.

A helyi önkormányzat önként vállalt feladatként a menekülteknek és a menedékeseknek ellátásokat és támogatásokat nyújthat.

A határőrizetről és a határőrségről szóló törvény módosításának talán legfontosabb pontja, hogy az eddig megszokott határfelelések (szárazföldi, vízi, légi, esetleg közúti) mellé még két újabb jön létre.

belső határ: a Magyar Köztársaság és a Schengeni Végrehajtási Egyezmény részes államának közös szárazföldi és vízi

határszakasza, valamint a nemzetközi légi forgalom számára megnyitott repülőtér és kikötő belső járatok fogadására vagy indítására kijelölt területe;

külső határ: a Magyar Köztársaság szárazföldi és vízi határszakasza, repülőterei és kikötői, ha azok nem minősülnek belső határnak;

Ennek megfelelően a belső határon szabad az átjárás, míg a külső határon csak komoly ellenőrzés mellett lehet átjutni. Persze akadnak kivételek.

- A közbiztonság és a közrend védelme, valamint a nemzetbiztonság érdekében a Kormány – a Schengeni Végrehajtási Egyezmény részes államaival történt egyeztetést követően – rendelettel előírhatja a belső határon az államhatár őrzését és a határforgalom ellenőrzését.

A törvény a külföldiek magyarországi beutazásáról és tartózkodásáról szól, így a jövőben a bevándorlás nemcsak a címből kerülne ki, hanem a jogrendből is. Az eddig bevándoroltak lassan elfogynak, a jövőben pedig már nem adnak ki bevándorlási engedélyt, csak letelepedésit.

- Leteledés céljából engedélyt az a külföldi kaphat,
 - aki beutazásától számítva legalább öt éven át megszakítás nélkül jogszerűen és életvitelszerűen Magyarországon tartózkodott, kivéve, ha a jogszerű tartózkodás célja tanulmányok folytatása volt;
 - akinek magyarországi lakhatása és megélhetése biztosított;
 - akivel szemben az e törvényben meghatározott kizáró ok nem áll fenn; illetőleg
 - akinek a letelepedését a belügyminiszter kivételes méltányosságból engedélyezte.
- Az (1) bekezdés a) pontjának alkalmazásában nem minősül megszakításnak az ország évente legfeljebb kilencven napra történő elhagyása.
- Az (1) bekezdés a) pontjában meghatározott feltétel alól felmentést kaphat az a külföldi, aki tartózkodási vízummal vagy tartózkodási engedéllyel rendelkezik, és
 - leteledését családgyejesítés céljából családtagként kérelmezi, feltéve, hogy beutazásától számítva legalább egy éve magyar állampolgárral, letelepedési vagy bevándorlási engedéllyel rendelkező, illetve Magyarországon menekültként elismert külföldivel családi életközösségben, jogszerűen Magyarországon tartózkodik;
 - magyar állampolgár volt, de állampolgársága megszűnt, vagy akinek felmenője magyar állampolgár volt.

Felelősségbiztosítás autósoknak

(4) A letelepedési engedély iránti kérelem érdemi vizsgálat nélkül elutasítható, ha a kérelmező az (1) bekezdés a) és b) pontjaiban meghatározott feltételek fennállását nem igazolta és részére a (3) bekezdésben foglaltak alapján felmentés nem adható.

(5) A házastárs kérelmező a (3) bekezdésben meghatározott felmentést csak akkor kaphatja meg, ha a magyar állampolgárral, letelepedési vagy bevándorlási engedéllyel rendelkező, vagy menekültként elismert külföldivel a házasságot már a kérelem benyújtását megelőzően legalább két éve megkötötte.

A befogadottak átkerülnének, némileg megcsonkított formában, ebbe a törvénybe, s humanitárius alapon kiállított tartózkodási engedéllyel látnák el őket.

g) befogadott: aki hazájába – hontalan esetén a szokásos tartózkodási helye szerinti országba – átmenetileg azért nem küldhető vissza, mert ott halálbüntetésnek, kínzásnak, embertelen vagy megalázó bánásmódnak lenne kitéve, és nincs olyan biztonságos harmadik ország, amely befogadja;

(2) A befogadott a kormányrendeletben meghatározott ellátásokra jogosult, és a külföldiekre irányadó általános szabályok szerint vállalhat munkát.

További változás, hogy a menedéket kétrőre és a védelmet egykor élvezett külföldre is kiterjed az idegenrendészeti törvény. Másként fogalmazva:

E törvény hatálya nem terjed ki arra a külföldre, akit a menekültügyi hatóság menekültként vagy menedékesként elismert, e jogállásának fennállásáig.

Megjelent a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének tájékoztatója (*Magyar Közlöny, 2001/5.*), amely részletesen meghatározza, hogy a magyar rendszámú gépkocsiknak és az ide érkező külföldi járműveknek a kötelező felelősségbiztosítási szerződése mely országokra terjed ki. Januártól ugyanis megváltozott a Zöldkártya Egyezményben részes országok köre, valamint a velük kötött kétoldalú megállapodások tartalma kiterjed, a magyar biztosítóval kötött szerződés például kiterjed – külön megállapodás alapján – a zöldkártya-rendszerbe jelenleg nem tartozó, Jugoszláviában okozott károkra is. Zöldkártya azonban az oda kiutazók-

nak nem adható ki. A volt Szovjetunió utódállamai – Észtország, Lettország, Moldávia és Ukrajna kivételével – nem tagjai a nemzetközi zöldkártya-rendszernek, az oda utazó magyaroknak tehát ilyen kártya ki sem váltható. Így a magyar jogszabályok szerinti biztosítási védelem a helyi hatóságok eseti döntésétől függ. A többi részletszabályt érdemes elolvasni, hiszen Magyarországra sem lehet beutazni a külföldi gépjármű megfelelő biztosítása nélkül. És fordítva, a magyarokat is könnyen visszafordíthatják, ha az adott országban alkalmazható biztosítás nem köttetett meg a vezető által okozott károk átválalására.

Bírósági végzés Balassagyarmatról

A Magyar Helsinki Bizottság menedéjjoggal foglalkozó hálózatának ügyvédje sikerrel járt egy kínai állampolgárságú kérelmező ügyében, akinek közösségi szállásról való kijárását teszi lehetővé a Nógrád megyei Bíróság másodfokú döntése.

A Budapesti Rendőr-főkapitányság Igazgatásrendészeti Főosztálya 2000. augusztus 18-án kelt határozatában kötelező tartózkodási helyül a kínai férfinak közösségi szállást jelölt ki, hivatkozva az 1993. évi LXXXVI. törvény [idegenrendészeti törvény (Itv.)] 43.§ (1) bekezdésének a) és c) pontjában foglaltakra. Az Itv. 43. § (6) bekezdésének a) és b) pontja szerint pedig a szállás elhagyását csak rendkívüli méltányosságból tette lehetővé. A jogi képviselő ezt a korlátozást túlzónak találta, és kérte annak megváltoz-

tatását. A városi bíróság 2000. szeptember 15-én született végzésével azonban a felülvizsgálati kérelmet elutasította, így az idegenrendészeti hatóság határozata hatályban maradt.

A fellebbezés nyomán a megyei bíróság megállapította, hogy a kínai férfi esetében csupán az Itv. 43.§ (1) bekezdésének c) pontjában szereplő okból lehet a közösségi szálláson tartózkodást elrendelni, a szabadságot korlátozni. A rendőrségi határozat meghozatalakor még okkal feltételezték, hogy a kínai férfi kiutasítása, illetve visszairányítása hat hónapon belül végrehajtható. Ám „a kiutasítás tényleges fogantatása előtt menekültkérelmet terjesztett elő a külföldi állampolgár, ... amire lehetősége van. Így a megyei bíróság álláspontja szerint, a menekültkérelem elbírálásával kapcsolatos magyarországi gyakorlatot figyelembe véve, az elsőfokú bíróság határozatának időpontjában már nem állott fenn megalapozottan az a körülmény, hogy a külföldi kiutasítása 6 hónapon belül ténylegesen végrehajtható.” Ezért a megyei bíróság megváltoztatta a városi bíróság végzését. Így a kínai férfi „a közösségi szállást a napirendnek megfelelően, reggel 8 és este 8 között igazolással elhagyhatja.” (BIf. 367/2000/2.)

Lakáscélú állami támogatás külföldieknek is?

2001. február 1-jén lépett hatályba a lakáscélú állami támogatásokról szóló kormányrendelet [12/2001. (I. 31.)], amely a tucatszor módosított, még 1988-ban kelt minisztertanácsi rendeletet váltja fel. Az új rendelet szabályozza a lakásépítési kedvezményt, a gyermekek és más eltartottak figyelembevételével, a mozgássérülteknek nyújtható akadálymentesítési támogatást, az adó-visszatérítési lehetőséget, a kamattámogatásokat és a települési önkormányzatok által igényelhető támogatásokat egyaránt. A rendelet meghatározza a méltányolható lakásigényt is (3. §).

Az évtizedes szabályozásból néhány mondat furcsa módon megmaradt, csak modernebb megfogalmazásban. Nevezetesen, hogy külföldi állampolgárok, beleértve a hontalanokat is, a közvelen támogatásokat csak a Gazdasági Minisztérium (GM) engedélye birtokában vehetik igénybe. Egy megoldás kínálkozik azonban: ha a házaspár egyik tagja magyar állampolgár, mert ebben az esetben nincs szükség engedélyre [2. § (5) bekezdés]. Ugyanakkor nincs semmiféle rendelkezés arról, hogy mit mérlegelnek az engedélyezésnél, hogyan kell kérelmezni – az államigazgatási eljárás (Áe.) szabályaira utalnak csupán a záró rendelkezésben –, milyen az eljárás stb. Így a hontalanok, menekültek, bevándoroltak is állhatnak sorba a GM Engedélyezési Hivatala előtt, hacsak nem lesz egyszerűbb egy magyar párt találni. Annyi biztos, hogy személyi igazolványra, anyakönyvi kivonatra, gyerekekre, tulajdoni lapra és sok pénzre, magas havi jövedelemre lesz szükségük nekik is, mint minden honos igénylőnek. Így talán mégsem lesz olyan hosszú a sor a hivatal előtt.

Címváltozás!

Április 1-jétől megváltozik a Magyar Helsinki Bizottság székhelye. Az új cím: 1073 Budapest, Kertész u. 42–44. II/9. ☎ (06-1)-321-4141, e-mail: helsinki@mail.datanet.hu és www.helsinki.hu

Migrációs adatok 2000-ből

A tavaly Magyarországon menedéket kérők száma elsősorban a szorosabb határellenőrzésnek, az emiatt útvonalat változtató embercsempészeknek, valamint a Jugoszláviában lassan konszolidálódó helyzetnek köszönhető.

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága budapesti képviselője elsősorban ezzel magyarázza, hogy míg 1997 és 1998 között hatszorosára nőtt a kérelmezők száma, addig 1998 és 1999 között a növekedés már csak 55 százalékos volt, és 1999-hez képest tavaly harmadával

esett vissza a menedékjogi kérelmet betervezők száma. Miközben 1999-ben ötezer jugoszláviai kérelmező jelentkezett, addig tavaly mindössze 692. Az egyéb területről érkezők száma azonban változatlan (*Világgazdaság*, 2001. február 1.)

A kérelmező származási országa	1999	2000	Változás (%)
Jugoszlávia	4783	692	-85,5
Afganisztán	2238	2185	-2
Banglades	1314	1656	+26
Irak	543	889	+63
Pakisztán	322	220	-31,6
Sri Lanka	174	249	+43
Bosznia	322	37	-88,5
India	121	235	+94
Kína	121	198	+63,6
Örményország	189	123	-35
Sierra Leone	149	147	-1
Algéria	179	95	-47
Nigéria	130	94	-27,6
Szomália	65	152	+133,8
Törökország	91	116	+27,4
Szudán	59	78	+32
Irán	75	55	-26
Ghána	99	22	-77
Kamerun	76	44	-42
Vietnam	17	63	+270
Egyéb	432	449	+3,9
Összesen	11499	7799	-32,3

MI TÖRTÉNT AZ ELMÚLT ÉVBEN? EGYÉB ADATOK A RENDÉSZET KÖRÉBŐL:

Mire vonatkozik?	Fő	Megjegyzés
Toloncegyezmények alapján – Magyarországra visszavett külföldiek	4 791	
– Magyarországról átadott külföldiek	2 621	
Hazatért menekült	92	
Kiutasított és kitoloncolt külföldiek	12 066	Ebből felfüggesztve 1498 fő ügyében
Visszairányított külföldiek (pl. nem feleltek meg a beutazási követelményeknek)	25 798	
Kijelölt tartózkodásra kötelezett külföldiek	11 938	Ebből nem közösségi szálláson tartózkodásra kötelezett 337 fő
Idegenrendészeti őrizetben lévő külföldiek	66	

Menedékjog a zámolyiaknak

Magyarország nemcsak Ausztriából, de most éppen Franciaországból nézve sem biztonságos ország a francia menekültügyi hatóság (OFPRA) friss döntése szerint. A tavaly július 24-én autóbusszal Strasbourgba érkezett 46 roma történetét a *Le Monde* ismertette 2001. március 9-i számában (összegezte a *Magyar Hírlap*, 2001. március 12.). Az ismertetés a csoport magyarországi megpróbáltatásaira, továbbá a városban a hatóságok és a karitatív szervezetek által nyújtott segítségre is kitért. A zámolyiakat felkaroló szervezet nevében Georges Federman, arra a kérdésre, hogy a most menedékjogot kapott két családon kívül mi lesz a többiek sorsa, így válaszolt: „Nehezen képzelhető el, hogy más elbírálásában részesüljenek, hiszen esetük azonos.”

A magyar diplomácia részéről a külügyi szóvivő reagálásában jelezte, hogy a kormány tudomásul vette a döntést, de a roma közösség gondjait

nem Strasbourgban, hanem Magyarországon kell megoldani. A Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal vezetője szerint hazavárunk minden magyarországi romát. „A hivatalnak nincsenek olyan értesülései, amelyek arra utalnának, hogy a zámolyi romák idehaza politikai üldöztetést szenvednek. Olykor hamis és félrevezető információk jutnak el a nemzetközi szervezetekhez, miközben a kormány erőfeszítéseiről nem kapnak tájékoztatást. A mostani fejleményektől függetlenül a kormányzatnak át kell gondolnia, miként lehet eredményesebbé tenni a középtávú roma intézkedési csomag végrehajtását” (*Népszabadság*, 2001. március 9.).

Az Országgyűlés emberi és kisebbségi jogokkal foglalkozó bizottságának elnöke, Kósáné Kovács Magda (MSZP) emlékeztetett arra, hogy az utóbbi években több száz magyarországi cigány kapott Kanadában menedékjog-

got, és erre szinte egyáltalán nem reagált a hazai politika és közvélemény. Egyedi ügy? A bizottság alelnöke, Layer József (Fidesz) nem kommentálta a döntést, csak megjegyezte, hogy három kérelmezőt elutasítottak Franciaországban, mely országnak egyébként belügye, hogy kinek ad menedékjogot. Fodor Gábor (SZDSZ) szerint súlyos szégyen az ország számára, hogy polgárai menedékre szorulnak, de az is, hogy az orosz titkosszolgálat keverik gyanúba a zámolyi családokat, durván lejáratva őket.

A kormányfő pedig csak ennyit mondott: „Magyarország bármely Európai Unió országával kiállja az összehasonlítás próbáját az emberi jogok és a demokrácia szempontjából. Miközben több országban emberek élete veszett el etnikai természetű emberi jogi sérelmek miatt, ez Magyarországon még nem fordult elő” (*Népszabadság*, 2001. március 14.).

A hónap idézete

„A zámolyiak azzal az elhatározással lépték át a határt, hogy a saját sorsukon kívül az itthon maradt sok százezer cigány életkörülményein is próbáljanak javítani, felhívják az európai közvélemény figyelmét a romák mindennapos hátrányaira. Vállalásukat teljesítették. Csak éppen könnyen lehet, hogy a roma vezetők aggodalma valósággá válik, és az Európai Unióval folytatott csatlakozási tárgyalások során a cigányokat ismét bűnbakká teszi a nagypolitika. Pedig nem a romák, hanem a romák helyzete miatt húzódnak el az uniós csatlakozás. Nagy különbség. A strasbourgi döntés azonban haszonnal is járhat, feltéve, ha a kormányzat hajlandó belátni, hogy a nyugati demokráciák nem kíváncsiak az öntömjenezésre, a cigánypolitikai szemfényvesztésre. Hiszen ígérhetünk háromszázmilliót roma lakásprogramra, ha közben a padlófelszedő cigányok rémképével riogatunk. Dicsekedhetünk azzal, hogy hétmilliárd forint jut a cigányság életfeltételeinek javítására, ha háromszor ennyit fordítunk a stadionok újjáépítésére. Büszkélkedhetünk a nyolcezer roma ösztöndíjjal, ha a több mint kilencven ezer támogatás nélkül marad.” Czene Gábor (*Nép-szabadság*, 2001. március 8.)

Szociális programok menekülteknek

A Menedék Egyesület február 23-án tartott közgyűlésén nemcsak arról született döntés, hogy közhasznú szervezetté alakul át az egyesület, hanem arról is, hogy folytatni kell a szociális programokat. Az e területen 2000-ben végzett munkáról elhangzott beszámolót foglaljuk össze.

A szolgáltatások közös célja, hogy elősegítse a különböző állampolgárságú, jogállású migránsok (befogadott, menekültként elismert, egykori ideiglenes menedéket élvező, menedéket kérő, a továbbiakban együtt: menekült) önállóvá válását. Ennek érdekében az egyesület pszichoszociális tanácsadást nyújtott a beilleszkedés megkönnyítésére; programokat szervezett a munkavállalás elősegítésére, amelynek keretében tájékoztatást adott többek közt a kisvállalkozások létesítéséről; szociális munkája során sokaknak nyújtott segítséget különböző területeken (oktatás, egészségügy, gyermekvédelem, lakásügy); és nyári táborozást szervezett. Így összesen mintegy 1600 menekült részesült közvetlenül valamilyen támogatásban. Az előző évhez képest növekvő szám részben a program ismertségének növekedésével magyarázható. A program fontos része volt, hogy különböző információs kiadványokat (szórolap, egyesületi honlap) jelentettek meg, illetve tettek hozzáférhetővé. Ami pedig nem közvetlenül a menekültek segítségét illeti, a programban helyet kapott a szociális munkások képzését és a tolmácsok felkészítését biztosító folyamatos munka is.

- *A pszichoszociális tanácsadás.* Egyéni és csoportos terápiában, tanácsadó szolgáltatásban 327 menekült részesült, együttműködve a Cordelia Alapítvány szakembereivel. A debreceni és bicskei befogadóállomáson dolgozó 20 fős stáb (elsősorban a szociális munkával foglalkozók) is rendszeresen kaptak tanácsot az alapítvány szakembereitől a mentális egészségügy terén. A pszichiáterek főként a kínzást és traumát átélt menekültekkel foglalkoztak Békéscsabán, Bicskén és Debrecenben, majd az év második felében Vésén is.
- *Szociális munka.* 416 menekült részesült az egyéni, illetve a családtagokra is kiterjedő szolgáltatásokból. Mit érdemes tudni róluk? 65 százalékuk férfi, 23 százalékuk 15 éven aluli, míg 71 százalékuk 15–44 év közötti. 102 menekült jugoszláviai, a második legnagyobb csoportot az afgánok és bangladesiek alkották (52 fő), őket követték az irakiak (46 fő), végül a kameruniak (29 fő). Összesen 39 országból érkeztek. A szolgáltatásból részesülők 46 százaléka volt menekültként elismert személy, 21 százalékuk kérelmező, míg 23 százalékuknak befogadott státusa volt. Milyen ügyekben fordultak leginkább

segítségért a nyolc szociális munkáshoz? 35 százalékuknak általános tájékoztatásra volt szükségük, 31 százalékuk az eljárással kapcsolatosan várt segítséget, 30 százalékuk kért tanácsot munkavállalási, jövedelemszerzési ügyekben, 19 százalékuk lakásügyekben. Mivel az ügyek zöme bonyolult volt, a támogatottak 57 százaléka többször is felkereste az egyesület szociális munkásait (19 százalékuk legalább öt alkalommal), hogy megbeszéljék a teendőket. Mivel a Know-how Fund támogatása lehetővé tette, 2000 áprilisától december végéig további 164 befogadott vett igénybe állás- és szálláskereső tanácsadást. Közben működött tavaly is a Csepelen élő afgánok klubja, a debreceni, bicskei befogadóállomáson élő gyerekek klubja, a Vöröskeresztnél elszállásolt menekült nők és családok klubja, rendszeres találkozója. Augusztusban nyolcnapos táborozást szerveztünk 50 afgán, palesztin, örmény, szudáni, algériai és jugoszláviai gyerekeknek, akiket elkísért még három menekült anyuka is. Sor került számos egyéb kulturális és gyerekrendezvényre a debreceni befogadóállomáson és Vésén.

- *Munka- és jövedelemszerzési tanácsadás.* Az Autonómia Alapítványhoz 13 menekült nyújtott be segítségünkkel kisvállalkozás beindításához üzleti tervet, az előző évnél kevesebben, éppen az egész vállalkozási szféra bizonytalansága miatt. Az ügyfelek többsége a munkaerőpiacra lépéshez szükséges háromnapos tréningeken vett részt. Ez elsősorban a motivációt, a munkakereséshez szükséges készségeket erősítette meg, amelyre a nehézkes munkaügyi eljárásban és a nem igazán a legális foglalkoztatásra kész munkáltatóknál nagy szükség van. Vésén, Békéscsabán és Budapesten tartottunk tréninget 31 befogadottnak és 14 menekültként elismert személynek.

Önkormányzati együttműködés. Kísérleti jelleggel indult meg, a TÁRKI által végzett felmérés eredményei alapján a helyi önkormányzatoknak a menekültek integrációjába való bevonását célzó program. Az érdeklődő önkormányzati vezetőkkel, munkatársakkal lefolytatott két találkozó tanulsága, hogy még nagy támogatással is legfeljebb egy-két család telepíthető le, mert alig akad a minimális létfeltételekkel rendelkező település. (*Öltalomkeresők*, 2000/10. és 12.)

- *Tolmácsképzés.* A kezdőknek szóló tréningen 34 fő, míg a haladóknak tartott kurzusokon 38 fő vett részt.

Külföldi gyerekek az iskolában

Az Országgyűlés feladta a leckét a hazai pedagógusoknak, hogy a külföldi gyermekek iskolai felvételével és a velük kapcsolatos sajátos nevelési, oktatási feladatokkal birkózzanak meg.

A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény tankötelezettségre, iskolai felvételre vonatkozó szabályait 1999-ben módosították. A külföldi gyerekekkel kapcsolatos paragrafusokat idézzük:

110. § (1) A nem magyar állampolgár – az e törvényben meghatározottak szerint – akkor tanköteles Magyarországon, ha menekült, befogadott vagy ideiglenes menedéket élvez (a továbbiakban együtt: menekült), illetőleg bevándorlási engedéllyel vagy huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezik. A feltételek meglétét a tanuló nevelési-oktatási intézménybe történő felvételénél igazolni kell.

(2) Ha a nem magyar állampolgár menekültként tartózkodik a Magyar Köztársaság területén, illetve bevándorlási engedéllyel rendelkezik, továbbá viszonyosság alapján az is, aki huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezik, a magyar állampolgárokkal azonos feltételek mellett veheti igénybe az e törvényben meghatározott közoktatási szolgáltatásokat.

(3) Az a nem magyar állampolgár, aki a Művelődési és Közoktatási Minisztérium meghívólevelével rendelkezik, a meghívólevelében meghatározott ellátást a magyar állampolgárokkal azonos feltételek szerint veheti igénybe.

(4) A Magyarországon működő diplomáciai vagy konzuli képviselő tagjának gyermeke viszonyosság alapján mentesül az e törvényben meghatározott térítési díj és tandíj megfizetése alól. A viszonyosság kérdéseiben a Külügyminisztérium foglal állást.

(5) Az a nem magyar állampolgár, aki nem tartozik az (1)–(3) bekezdésben foglaltak hatálya alá – ha nemzetközi szerződés vagy jogszabály másképpen nem rendelkezik – az óvodai, iskolai és kollégiumi ellátásért, továbbá

a pedagógiai szakszolgálat igénybevételéért díjat fizet. A díj nem haladhatja meg a szakmai feladatra jutó folyó kiadások egy tanulóra jutó hányadát. A közoktatási intézmény vezetője a díjat a fenntartó által meghatározott szabályok alapján csökkentheti, illetve elengedheti.

111. § (1) A külföldön megkezdett és befejezetlen tanulmányok a magyar közoktatás iskolarendszerében folytathatók. A tanulmányok beszámításáról, továbbá a tanuló felvételéről az iskola igazgatója dönt.

(2) Ha a beszámítás kérdésében az iskola igazgatója nem tud dönteni, beszerzi az oktatási miniszter, szakképzés esetén a szakképesítésért felelős miniszter véleményét."

A Menedék Egyesület, 2001-ben új programot indít a külföldi tanulókat befogadó iskolák és pedagógusok munkájának megkönnyítésére. A február 23-án megtartott találkozón részt vett azon a pécsi horvát nyelvű Miroslav Krleža a Óvoda, Általános Iskola és Gimnázium, a bicskei 1. sz. Általános Iskola, a debreceni Csapókerti Általános Iskola, a csepeli Karácsony Sándor Általános Iskola, valamint a budapesti Britannica International School több pedagógusa.

Milyen külföldi gyerekek járnak ezekbe az iskolákba? (lásd táblázat)

Néhányat közreadunk ezeknek az iskoláknak a tapasztalataiból.

- A törvény változásáról úgy szerzett a debreceni iskola tudomást, hogy a közeli befogadóállomás 1999 nyarán megkereste őket, és a beiskolázás egyik napról a másikra történt meg, különösebb előkészület nélkül. Kez-

detben nyelvszakos tanárok foglalkoztak a gyerekekkel, délutáni különórákon, majd hamarosan elkészítették a felzárkóztató programot a menekült gyermekek számára. Ez három részből áll. (1) A délelőtti tanítás során a gyermekek az életkoruknak megfelelő osztályokban tanulnak, de nem kapnak osztályzatot. Ez elsősorban az iskolai szocializációt, a közösséghez tartozást, a magatartási szabályok és követelmények megismerését célozza. Átlagosan egy-két menekült diák van egy-egy osztályban, és arra is ügyelnek, hogy a barátokat ne szakítsák szét egymástól, hiszen egymást is segítik. Egyéni fejlettségi szintjükhöz mért feladatokat is kapnak. (2) Délután külön magyar nyelvoktatást tartanak, napi 4 órában, angol vagy orosz nyelvtudású pedagógusok. Ahhoz, hogy érdemben bekapcsolódhassanak a délelőtti tanításba, a gyermekeknek átlagosan egy évre van szükségük. Ekkortól értékelik iskolai eredményüket, bizonyítványt is kapnak. (3) Szaktárgyi korrepetáláson, megfelelő magyar nyelvismeret birtokában, az egyéni igények szerint vesz részt a diák. A befogadóállomás szociális munkásaival az iskola vezetői kapcsolatot tartanak, hiszen nem mindegyik szülő vesz részt a szülői értekezleten. Egyes szülők bekapcsolódnak a délutáni nyelvoktatásba, vagy a gyerek válik a család ügyintézőjévé, ha gyorsabban halad a magyar nyelv tanulásában. A sokféleség ellenére sincs konfliktus a gyerekek között. Az „Ilyenek vagyunk” rendezvénysorozatot azért találták ki, hogy a különböző nyelvű, kultúrájú diákok bemutatkozhassanak. Ez csökkenti az idegen környezetben szorongásukat, egyre oldottabbak lesznek.

- A délszláv válság kezdetétől bekapcsolódott a pécsi iskola az érkezők segítésébe. Átmeneti szállást nyújtottak a kollégiumban, 1991–92-ben mintegy 250-300 gyerekek számára. Az oktatásukat külön, délutánként biztosították, mégpedig saját, szintén ide menekült tanáraikkal. Lényegében délutánra átadták a menekült gyerekeknek az iskolát. Mára csupán 30-40 fős csoport maradt, akik az „ideiglenes” iskola megszűnésével beiratkoztak formálisan az intézménybe, akár csak a Harkányban működő, majd megszűnt bosnyák iskola tanulói. A menekült gyerekeknek nem volt kommunikációs gondjuk, nekik az itteni értékelési rendszer, a tananyag és

Több munkavállaló Szlovákiából

Március elején megállapodást írt alá a munkaügyekért felelős szlovák és magyar miniszter Pozsonyban. Így az évente munkavállalásra kvóta szerint jogosultak száma 800 főre növekszik, míg az idénymunkások száma – az érdeklődés hiányában – 200 főre csökken. A kvóta emelése a nálunk működő nagy nemzetközi cégeknek kedvez, mert ők vesznek fel dél-szlovákiai dolgozókat, három műszakos gyári munkára, és szállítják őket rendszeresen háza busszal. Az itteni munkavállaló

ugyanis annyi pénzért nem áll kötelnek. Varrónők is onnan érkeznek, hasonló okokból.

A megállapodás értelmében évente meghatározzák a keretszámokat, sőt már annak emelkedésével számolnak a 2002-re megépülő párkányi híd miatt. Csak azt nem tudjuk, hogy „a munkaerő kölcsönös alkalmazásáról” szóló egyezmény mitől lesz kölcsönös. Mert innen oda véggépp nem akar senki sem átjárni munkát vállalni.

a tankönyvek hiánya okozott gondot, a bosnyák gyerekeknek lemaradását pedig csak külön felzárkóztató programmal lehetett megoldani. A magyart idegen nyelvként tanulják, érettségít tesznek belőle. Kétnyelvű bizonyítványt kapnak, de ennek feltétele, hogy minden tárgyból két nyelven kell megismerni a szakkifejezéseket. A magyar nyelv heti 3 órában való oktatásához a városi önkormányzattól kapnak támogatást. Mindehhez nem kellett újabb tanárokat felvenni. Ami a szülőkkel való együttműködést illeti, azt egy dolog határozza meg: meddig akarnak a szülők Magyarországon maradni. Ha hosszabb távon, úgy érdeklődnek az iskolában, és szorgalmazzák a gyerek továbbtanulását. A délszláv háború befolyásolta a gyerekek, az iskola és szülők közötti viszonyt. (Például egy szerb apa a gyerek rossz jegyeit nemzeti hovatartozásával kapcsolatos indulatoknak tudta be. A tanár behívta őt, és bőszes magyaroztatást adta a gyerek előmenetelének.) A kulturális sokszínűségekre tekintettel, az iskola házirendjében gondoskodtak arról, hogy a különböző vallású gyerekek évente kétszer két szabadnapot vehetnek ki az ünnepelésre.

• Bicskén két általános iskola osztozik a befogadóállomáson élő gyerekek oktatásában: az egyikbe a magyarul beszélők járnak (átlagosan 8-10 gyerek), míg a másikba a magyarul még nem tudók tanulnak. A befogadóállomás igazgatója kereste fel őket a törvény változása kapcsán a beiskolázás miatt. Egyik iskolában sem járul hozzá az önkormányzat a nyelvi felzárkóztatásból adódó többletkiadásokhoz. Egy évig mindenféle díjazás nélkül oktattak a pedagógusok, míg végül az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága nyújtott támogatást az addigra kevésbé lelkes tanároknak. Hasonlóan a debreceniekhez, a délelőtti oktatásban a diákok korcsoportjuknak megfelelő osztályokba kerülnek, és passzív résztvevő-

ként ismerkednek a magyar nyelvvel, valamint az iskolai, társadalmi elvárásokkal. Felzárkózásuk lassú, nincs pénz a magyar nyelvoktatásra, és reménykednek az ENSZ további segítségével. Kidolgozták saját programjukat, amelyben angolul tudó tanárok – és néhány külsős – vennének részt, és ha van rá pénz, jól is működne. A sokféle országból jövő gyerekek között nincsenek konfliktusok, jó a légkör, barátságok szövődnek. A magyar osztálytársak mintha elfogadóbbak lennének a külföldiekkel, mint fordítva. Ha előfordulnak is előítélet miatti ügyek, a gyerekek szüleivel beszélgetnek el, mert a gyerekek a mintákat otthonról hozzák. Sajátos gond, hogy a szülőkkel szemben nincs eszközük arra, hogy járassák a gyereket iskolába. A beiskolázási segínyt gyorsan elköltik, nem mindig a megfelelő célra. Nagyobb baj, hogy a tehetséges gyerekek (például van egy remekül teniszező kislány) tehetséggondozás és anyagi támogatás nélkül elkallódnak. Az iskola igazgatója tartja a kapcsolatot a befogadóállomással, látogatja az ottani rendezvényeket, sőt ott is foglalkozik a gyerekekkel (például teniszőrákat ad). A szülőkkel való együttműködésben az állomás szociális munkásainak jut fontos szerep, különösen, ha a szülővel az iskola nem boldogul, a gyerek kimarad az iskolából.

• A csepeli körzetben szétszóródtak a külföldi diákok. A magyar nyelvtudás hiánya okozza a legfőbb gondot a gyerekeknek és a tanároknak egyaránt. Mivel nincs felzárkóztató program, a délelőtti, korcsoport szerinti osztályokban folyó tanórák után, egyénileg foglalkoznak velük délután a tanárok. Maguk is érzik, hogy nincsenek erre a feladatra felkészülve, és külön munkájukat anyagilag sem ismerik el. Tapasztalataik szerint az afgán gyerekek szorgalmasak, a szülők is érdeklődnek az előmenetellel kapcsolatban, de a mongol és a kínai gyerekekkel kapcsolatos ügyeket a szülőkkel sem

tudják megbeszélni a kommunikációs nehézségek és a szülők passzivitása miatt.

• A nemzetközi iskola önköltséges, így anyagi nehézségek nem adódnak. Az oktatás angol tanterv szerint működik, amelynek része, hogy igazodnak a gyerekek egyéni képességeihez, tantárgyakra bontva. A kis létszámú osztályok (4–14 diák) ezt lehetővé teszik. A gyerekek angol nyelvtudása eltérő, és míg az angol anyanyelvű tanároknak jobban megy az egyéni haladási tempó megtalálása, a magyar tanároknak ez nehezebb feladat. Ugyanakkor mindenkinek kötelező magyarul is tanulni, idegen nyelvként vagy magyar nyelv és irodalom tantárgyként. A szülőkkel nem csak a hagyományos szülői értekezleten találkoznak, az iskolával való kapcsolat erősítését segíti a szülők értesítése az iskolai eseményekről, a fogadóra és a reggeli közös kávézás a szülők és a tanárok között. Mivel az iskola célja a közösségteremtés, számtalan közös programot szerveznek, ugyanakkor a különbözőség mellett minden gyereket egyenlőnek tekintenek. A gyerekek fejlődésének többszörös felmérésére tesztet alkalmaznak, hogy a verbális és egyéb képességeiket értékelhessék.

Milyen megoldásokat javasoltak?

• A tankötelezettség érdekében a külföldi diákokat felvevő iskoláknak többletkötelezettségeket kellene jogszabályban előírni, amelyhez megfelelő anyagi feltételeket nyújtana a fenntartó vagy a központi költségvetés.

• A szülőket sajátos módszerekkel jobban be kell vonni az iskola működésébe, életébe. Ehhez jó lehetőség a délutáni nyelviskola, ami elősegíti a kommunikációs akadályok leküzdését.

• Egy világos beilleszkedési és felzárkóztató programban rögzíteni kellene, hogy mit várnak el a külföldi diáktól.

• Rendszeres együttműködést kellene kialakítani a külföldi diákokat oktató iskolák között, ami lehetőséget nyújtana az információk áramlására, a tapasztalatcserére. Ezzel segíteni lehetne a közös érdekek felismerését és érvényesítését. Az együttműködő iskolák rotációs rendszerben adhatnának otthont a rendszeres találkozóknak, szakmai előadásoknak.

• A befogadóállomások és az iskolák között a kapcsolatokat intézményesíteni kell.

• Módszertani fejlesztést igényel a külföldi diákok felzárkóztatása, pedagógiai, kulturális, nyelvi és szaktárgyi szempontból. Ehhez kézikönyvek, írásos anyagok kidolgozására lenne szükség.

Iskola	A tanulók létszáma	A külföldi diákok létszáma	Állampolgárságuk
Miroslav Krleža (Pécs)	237	60	Horvát, bosnyák, szerb
1. sz. Általános Iskola (Bicske)	496	32	Afgán, iraki, iráni, horvát, nigériai, kongói
Csapókeri Általános Iskola (Debrecen)	600	20	Afgán, volt jugoszláv, örmény, kínai
Karácsony Sándor (Csepel)	804	12	Kínai, mongol, afgán
Britannica International School (Budapest)	90	70	Kínai, angol, orosz, bolgár, török, iráni

Roszkor, rosszat, rosszul

Ezzel a címmel jelent meg Nagy Boldizsár publicisztikája a *Népszabadság* 2001. március 5-i számában, a Fórum rovatban. A szerző tömören összegzi, miért idő előtti és téves az Országgyűlésnek február 2-án benyújtott migrációs törvényjavaslat-csomag, azon belül is az Európai Unió menekültügyi vívmányait (acquis) átvenni akaró menedéjogi törvény módosítása. Írásából idézünk, hogy közös gondolkodásra biztassunk minden érdeklődőt.

„Szükség van-e ezekre a változtatásokra most, legkevesebb három-öt évvel a csatlakozás és az Európai Unió menekültügyi jogszabályainak kialakulása előtt? Összhangban áll-e a törvényjavaslat azokkal a közösségi és nemzetközi jogi szabályokkal, vagyis az acquis-val, amelyek az EU-ban a menekültügyre vonatkoznak?

A közel két éve hatályba lépett amszterdami szerződés a menekültügyet és a migrációt a közösségi szabályozás tárgyává tette, és öt évet adott arra, hogy a vízumokra, a menedékjogra és a bevándorlásra vonatkozó új és egységes közösségi menekültügyi rendszer joganyagát kialakítsák. Ennek még ködös körvonalai látszanak, és senkinek sem lehet fogalma arról, milyen lesz a végleges formája. [...]

A szóban forgó területek legtöbbjén ma még semmilyen uniós szabály nem létezik, tehát nincs, amihez igazodnánk, a létező szabályok pedig gyakran nem kötelezőek, s javarészt felülvizsgálandók. Éppen az ellenkezője igaz annak, ami a törvényjavaslat indoklásában áll, tudniillik, hogy az »Európai Unió szakértőinek véleménye szerint ... a tagállamok rendelkezésére álló öt év alatt az uniós szabályozásban tartalmilag nem várható változás.« A törvényjavaslat alkotói egy olyan joganyaggal harmonizálnak, amely 2004 táján már jogtörténet lesz. Vállalkozásuk ahhoz a szabóhoz hasonlít, aki a csecsemő érettségi öltönyét a baba ismert méreteiből következtetve kezdi kiszabni. Ha nem akarjuk évente átírti menekültügyi (és idegenrendészeti) törvényünket, érdemes a csatlakozás előtti utolsó percig várunk. Ez elősegítené a magyarországi jogbiztonságot, és csökkentené a parlament leterheltségét. [...]

A tervezett törvénymódosítás újraszabályozza a tömeges beáramlás esetén nyújtott különleges, átmeneti védelem feltételeit, azaz a menedékes stá-

tust. Az Európai Bizottság azonban egészen más célra szánja az ideiglenes védelmet, mint a magyar jogalkotó. Az acquis-ban az ideiglenes védelem csupán megelőzi a menekültstátus megadását, nálunk helyettesíti és kizárja azt. Az EU két évben maximálná az átmeneti védelmet, a magyar javaslatban nincs időhatár, ami – mint a délszláv konfliktus elől ide menekültek olykor fél évtizedes bizonytalan helyzete mutatta – pszichésen megerhelő, s nem is praktikus, hiszen megakadályozza, hogy a védett személy a saját lábára álljon.

Ellentétben az EU acquis-jával, a tervezett magyar törvény a csatlakozás előtt megengedné a kormánynak, hogy maximálja a tömegesen érkezők számát, azaz lezárja a határt a menekülők előtt. Ez sértené a visszaküldés (non-refoulement) tilalmát. A Bizottság javaslata is kilátásba helyezi, hogy a kormányok meghatározhatják, hány személyt részesítenek ideiglenes védelemben, de az csak a Közösségen belüli elosztást befolyásolja. Fel sem merült, hogy a Közösség mennyiségi plafonra hivatkozva ne engedjen be több menekültöt.

A Bizottság 2001 őszén tervezi benyújtani a »kiegészítő védelmi forma« jogalapját képező irányelv tervezetét. Erre azok lesznek jogosultak, akiket nem pontosan a menekültek meghatározását adó genfi egyezményben szereplő okból üldöznek, nem is tömegben menekülnek, mégis nemzetközi védelemre érdemesek (például szolgálatmegtagadók, a zavargások elől menekülők). A magyar jogalkotó az ellenkező irányba lép: kivesszi a menedékjogról szóló törvényből a most ott szereplő »befogadott« státust, amelyet pedig a Menekültügyi és Migrációs Hivatal a NATO-bombák elől menekülők esetében előszeretettel használt, és megcsonkítva átteszi egy majdani idegenrendészeti törvénybe. [...]

Összefoglalóul megállapíthatjuk, hogy a jogharmonizáció ezen a területen nem sürgető, ráadásul az Országgyűléshez benyújtott törvényjavaslat legtöbb pontja nem a jogharmonizációt szolgálja, mert nincs köze az acquis-hoz. [...] A Közösség keretében most készülő új jogalkotás, a formálódó egységes menekültügyi rendszer, amelynek tervezeteit a Bizottság készíti, sokkal inkább figyelembe veszi mind a nemzetközi emberi jogi normákat, mind a menekültügyi nemzetközi szervezetek álláspontját. A brüsszeli hivatalnokok nem is tehetnek másképp: rajtuk az Európai Parlament és a széles közvélemény szeme, s azt sem feledhetik, hogy a menedékhez való jog alapjog, amit éppen most erősített meg Nizzában elfogadott Emberi Jogi Közösségi Charta 18. cikke.”

Olvasnivalók

◆ Az *Európai Tükör* legújabb, 2000/6. számában olvasható Hárs Ágnes írása a magyarok külföldi foglalkoztatásának legális lehetőségeiről, feltérképezve a ma rendelkezésre álló kétoldalú munkügyi egyezményeket, valamint azok gyakorlati alkalmazhatóságát. Tóth Judit cikke a külföldre utazó, ott munkát vállaló magyarok jogvédelméről szól, rámutatva a jogszabályok hiányára, alkalmazhatatlanságára vagy éppen a címzetek jogismeretének szinte teljes hiányára.

◆ Az *Európai Műhelytanulmányok* sorozatban hamarosan megjelenik az Integrációs Stratégiai Munkacsoportnak a magyar munkaerő potenciális vándorlásával, a nemzetközi tőke relokációjával, az egyes EU-tagállamokban és régiókban a különböző bérköltésekkel is foglalkozó kötete. A kötetet Laky Terez szerkesztette. (A hozzáférhetőségéről sajnos nem tudunk információt nyújtani.)

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit
Felelős kiadó: Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület
A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.
Tipográfia, tördelés: Beck Bojánka
Nyomás: MSZH Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDÉK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

VII. évfolyam 4. szám

2001. április

Vitaindító

Az alábbiakban közzétesszük a Menedék Egyesület szociális munkával foglalkozó munkatársainak és tagjainak közösen megfogalmazott javaslatát a most formálódó beilleszkedési és ellátási szabályok rendszeréről. Ezzel is vitára szeretnénk ösztönözni mindenkit, akinek hivatalból, civilként vagy érintettként véleménye van. Várjuk tehát a hozzászólásokat, amelyeknek nyilvánosságot adunk.

JAVASLATOK

a menedékjogi törvény és a védelemben részesített külföldiekről (is) szóló jogszabály hatálya alá tartozó külföldiek ellátásának és beilleszkedésének korszerűsítéséhez

1. **A kérelmezők ellátása (függetlenül attól, hogy milyen jogállást kérnek, beleértve családtagjait is) legyen egységes. Ennek értelmében a jogerős döntésig elsősorban intézményhez kötött ellátásokat vehessenek igénybe, alanyi jogon, függetlenül a konkrét elhelyezést (fogva tartást) szolgáló intézmény típusától. Ennek részeként:**
 - 1.1. **A jogszabály rendelkezzen** az egy főre jutó minimális m² nagyságáról, hasonlóan a bentlakásos intézményekre vonatkozó normákhoz (pl. lakóotthon).
 - 1.2. **A jogszabály rendelkezzen** az ellátó intézményben dolgozók képesítéséről és az ellátottakhoz képesti létszámáról (arányszám).
 - 1.3. **A jogszabály rendelkezzen** a kérelmezők napi étkeztetéséről a következő módon:
 - 1.3.1. az intézményben napi háromszori étkezést csak kérelemre, a speciális helyzetű kérelmezőknek nyújtsanak (kisgyermekes, egyedülálló szülő, új érkező az első néhány napban, beteg vagy karanténban lévő személy);
 - 1.3.2. egyébként az ellátó intézményben alakítsanak ki – a létszámtól függő normatíva alapján – megfelelő főzőhelyiségeket (edényekkel felszerelve), amelyeket a kérelmezők szabadon használhatnak.
 - 1.4. **A jogszabály rendelkezzen** a saját étkezéshez szükséges élelmiszerek megvásárlására alkalmas kuponrendszerről (az élelmiszerüzlet-hálózatban szabadon beváltható étkezési utalványok, éppúgy, mint a munkavállalók étkeztetési utalványai). A heti normatíva (az egy kérelmezőnek járó kuponok értéke) igazodjon az egyes kérelmezői csoportokhoz (pl. felnőtt, 0–3, 4–10, 10–18 év közötti gyermek).
 - 1.5. **A jogszabály rendelkezzen** a kérelmezők higiénés ellátásáról; a tisztálkodáshoz, takarításhoz szükséges tisztálkodó- és tisztítószerek heti megvásárlására alkalmas kuponrendszerrel kell kialakítani. A heti normatíva (az egy kérelmezőnek járó kuponok értéke) igazodjon az egyes kérelmezői csoportokhoz (pl. felnőtt nő vagy férfi, 0–3, 4–10, 10–18 év közötti gyermek).
 - 1.6. **A jogszabály rendelkezzen** arról, hogy kisebb településen lévő ellátó intézmény esetén a kuponok legyenek beválthatók helyi üzletben (esetleg az intézmény területén belül alakítsanak ki üzletet).
 - 1.7. **A jogszabály rendelkezzen** arról, hogy a kérelmező eljárási jogainak gyakorlásához indokolt kiadásait (fordítás, meghallgatásra utazás stb.) az ellátó intézmény fedezze.
 - 1.8. **A jogszabály rendelkezzen** arról, hogy a kérelmező ruházatairól – kérelemre – az ellátó intézmény gondoskadjon (pl. az elkobzott vámáruból).
 - 1.9. **A jogszabály rendelkezzen** a kérelmezők ingyenes egészségügyi ellátásáról, amely a következőket foglalná magában:
 - 1.9.1. az alapellátásra az ellátó intézmény kössön szerződést egy egészségügyi szolgáltatóval. Az „intézményi házi orvos” szolgáltatásai legyenek azonosak a normál házi orvosi ellátásban nyújtott szolgáltatásokkal;
 - 1.9.2. a gyógyszereket az ellátó intézmény vásárolja meg és szerezze be az intézményi házi orvos rendelésére, alapvetően a közgyógyellátási lista alapján;
 - 1.9.3. a gyógyászati segédeszközöket az ellátó intézmény vásárolja meg és szerezze be az intézményi házi orvos rendelésére, alapvetően a közgyógyellátási lista alapján;
 - 1.9.4. szakellátásra lehetőleg csak a sürgősségi ellátás keretében kerüljön sor (Eütv.), állami finanszírozással; nem sürgősségi szakellátás költségeit [beleértve a művi terheységmegszakítás költségeit is (jogszabálymódosítást igényel)] az intézményi házi orvos rendelése alapján az ellátó intézmény eseti alapon fizesse meg az ellátást nyújtó szolgáltatónak.
 - 1.9.5. **A jogszabály rendelkezzen** a kérelmezők (gyermekük) tanfoglaltságáról, amelynek teljesítése a következőket foglalná magában:
 - 1.10. **A jogszabály rendelkezzen** a kérelmezők (gyermekük) tanfoglaltságáról, amelynek teljesítése a következőket foglalná magában:

A TARTALOMBÓL:

- Hétköznapi rasszizmus az EU-ban – és Magyarországon
- Bevándorlási engedélyek várólistán
- Kalandos kiadatás
- Mindenkié a Miatyánk

- 1.10.1. a tankötelezettséget a tartózkodási hely szerinti általános iskolában kelljen teljesíteni;
- 1.10.2. a tanulók után az iskola havi bontásban kapjon átlagos normatívát az elhelyezés nyújtó helyi intézménytől vagy a felelős állami hivataltól. A normatíva legyen emelt összegű (pl. a kisebbségi vagy fogyatékosok számára kialakított oktatási normatíva szerinti), ha az iskola a normál oktatáson felül felzárkóztató programot is nyújt (pl. korrepetálás, nyelvi segítség);
- 1.10.3. a kérelmezők (gyermekük) az iskolai beiratkozáskor kapjanak tanszernormatívát az ellátó intézménytől szabadon beváltható kuponok formájában;
- 1.10.4. a gyermekek számára a tankönyveket az ellátó intézmény vásárolja meg az iskolától;
- 1.10.5. a tanköteles gyermekeket az ellátó intézmény szállítsa az iskolába, ha erre szervezeten nincs mód, úgy vásároljon számukra havi utazási díákberletet;
- 1.10.6. az iskolai étkeztetés költségeit az ellátó intézmény fizesse be az iskolában a szülők helyett.
- 1.11. **A jogszabály rendelkezzen** arról, hogy a nem tanköteles kisgyermek számára az ellátó intézményben alakítsanak ki megfelelően felszerelt játszósobát, ahol a szülők (akár egymást váltva) vigyázhatnak a gyerekre és játszhatnak velük.
- 1.12. **A jogszabály rendelkezzen** a legális (az adóterheket is magában foglaló) munkavállalás lehetőségének biztosításáról a következő módon:
- 1.12.1. az ellátó intézményen belül vagy kívül nyíljon lehetőség a legális munkavállalásra alkalmi munkavállalói könyv alapján;
- 1.12.2. a minimálbérre vonatkozó szabályok érvényesüljenek;
- 1.12.3. a keresetet ne terhelje a nyugdíj- és egészségbiztosítási hozzájárulás. hiszen a nyugdíjbiztosítás nem érinti a kérelmezőket, az egészségügyi ellátást pedig az ellátó intézményben közvetlenül veszik igénybe [jogszabály-módosítás szükséges];
- 1.12.4. az ellátó intézményen belüli foglalkoztatásra csak nyilvánosan meghirdetett módon és csak olyan közösségi ellátási formákban kerüljön sor, amely nem hoz létre személyközi viszonyokat, függőséget (pl. kertgondozás, mosoda, karbantartás), nem megalázó és nem feltételez közegészségügyi vizsgálatot (pl. konyhai munka).
- 1.13. **A jogszabály rendelkezzen** az önkéntes hazatérés támogatásáról. Ha más nemzetközi forrás nem áll rendelkezésre, akkor az ellátó intézmény vásárolja meg a menetjegyet a hazatéréshez (gazdaságos áron).
- 1.14. **A jogszabály rendelkezzen** az elhunyt temetéséről. A legolcsóbb osztályú temetést az ellátó intézmény fizesse.
2. **Azok a kérelmezők, akiket nem helyeznek el intézményben (nem kéri és arra nincs közrendi okból szükség, illetve az intézményi elhelyezés szükségessége időközben megszűnt) az 1. pontban részletezett ellátási formák közül csak a következőket vehessék igénybe alanyi jogon a jogerős döntésig:**
- 2.1. **A jogszabály rendelkezzen** úgy, hogy a kérelmezők a szakellátást csak sürgősségi alapon vehessék igénybe az 1.9.4. pontban leírtak szerint.
- 2.2. **A jogszabály rendelkezzen** úgy, hogy a kérelmezők gyermekeinek tankötelezettségét az 1.10. pontban leírtak szerint kelljen teljesíteni, hozzátéve, hogy a fent említett támogatásokat (tanszer, tankönyv, iskolai étkeztetés, utazás) az iskolai beiratkozáskor a szülő
- a felelős állami hivataltól kapja meg beváltható utalvány formájában vagy készpénzben.
- 2.3. **A jogszabály rendelkezzen** úgy, hogy a kérelmezőknek legyen lehetőségük legális munkavállalásra az 1.12. pontban leírtak szerint.
3. **A menekültként elismertek jogállásának tartalmát az 1951. évi genfi egyezményben szereplő követelmények alapján kell meghatározni [jogszabály-módosítás szükséges] (lásd a táblázat). Azokban a kérdésekben, amelyekben a genfi egyezmény közvetlenül nem ad eligazítást, a következőket javasoljuk:**
- 3.1. **A jogszabály rendelkezzen** arról, hogy a menekült az elismerésről szóló jogerős döntést követő egy héten belül nyilatkozhasson; kéri részvételét a beilleszkedési programba. Ennek alapján
- 3.1.1. költözhessen át a Beilleszkedési Központba;
- 3.1.2. kössenek szerződést vele, amelyben rögzítik kötelezettségeit és a számára nyújtandó, bizonyos fokig személyre szabott támogatásokat;
- 3.1.3. a Központban 6-8 hónapos intenzív programon vegyen részt, amely a következőket foglalja magában:
- a) a magyar nyelv tanulását heti 20 órában,
- b) a tanköteles gyermek(ek) tankötelezettségének teljesítését a helyi iskolában,
- c) az integráció részeként bizonyos foglalkozásokon való részvételt, amelyért bér nem jár, de elősegíti a munkatapasztalat szerzését,
- d) a Központ külső céggel kötött szerződése keretében határozott idejű szerződéssel való munkavégzést, hogy a menekült munkatapasztalatot és nyelvtudást szerezzen (a Központ részben vagy egészben vállalja át a bérköltségeket);
- 3.1.4. a Központ ne csupán szállást nyújtson, hanem teremtsen meg az önálló főzési lehetőséget is;
- 3.1.5. a menekült vállaljon előtakarékoskosságot a külső cégnél szerzett jövedelmének bizonyos részére;
- 3.1.6. a Központ házirendjének súlyos megsértése minősüljön szerződésszegésnek, ami maga után vonja a szerződés felmondását, a programból való kizárást;
- 3.1.7. a Központ nyújtson segítséget a menekült család-egyesítési jogának érvényesítéséhez:
- a) a családtagok felkutatásában (menekülés miatt szétszakadt családok),
- b) a családi kapcsolatok igazolásában (igazgatási segítségnyújtás),
- c) a családtagok magyarországi beutazásában – segítse a megfelelő okmány, vízum kiadását az érintett szervekkel együttműködve, – közreműködjön abban, hogy a beutazó megtalálja az utazását segíteni képes szervezeteket (együttműködés társadalmi szervezetekkel),
- d) kiskorúak esetében közegészségügyi ok ne képezhesse a beutazás és a család-egyesítés akadályát (ami egyébként idegenrendészeti szempontból kizáró ok);
- 3.1.8. a Központ nyújtson segítséget bérlakás és munkahely keresésében;
- 3.1.9. szociális munkásokból és más szakemberekből álló csoport – a menekülttel és családtagjaival együttműködve, bevonva a regionális állami szerveket és önkormányzatokat – dolgozzon ki személyre szabott beilleszkedési tervet. A beilleszkedési terv akkora pénzüsszagra épüljön, amely a magyar állampolgár-

AZ 1951. ÉVI GENFI EGYZEMÉNYBEN SZEREPLŐ KÖVETELMÉNYEK

A jogállás része	A genfi egyezmény szerinti minimum	Cikk
Kötelezettségek	A területi állam jogszabályainak, közrendi intézkedéseinek betartása	2.
Emberi jogok,	Szabad vallásgyakorlás joga, legalább úgy, mint a helyi állampolgároknak	4.
	Egyesületi jog (nem politikai célból), szervezkedési jog a legkedvezőbb jogállású külföldiekkel azonosan	15.
	A jogszerűen tartózkodóknak az országon belüli alapjogok mozgásszabadság, ahogy általában az idegeneknek	26.
	A jogszerűen tartózkodók kiutasítása csak állambiztonsági vagy közrendi okokból, jogszerű eljárás során	32.
	A diszkrimináció tilalma (faj, vallás, származási ország szerint)	3.
Személyi jogállapot	Az állandó lakóhelye (tartózkodási helye) szerinti állam joga, személyi jogállapotából folyó korábbi jogai, kötelezettségei elismerésével	12.
	Szabad bírósághoz fordulás	16.1.
	A szokásos tartózkodási helye szerinti állam polgáraival azonos elbánás az igazságszolgáltatásban jogvédelem (perköltség-biztosíték nélkül, jogsegély biztosításával)	16.2.
	Szokásos tartózkodási helyén kívüli államban az igazságszolgáltatás terén olyan elbánás, mint a szokásos tartózkodási helye állampolgárának	16.3.
	Valamely jog gyakorlásához szükséges igazgatási segítség	25.
	Okmányok pótlása	25.
	A honosítás megkönnyítése a lehető legnagyobb mértékben	34.
Vagyonjogok	Ingó- és ingatlan-tulajdonjog megszerzésében, azok tulajdonlásában a lehető legkedvezőbb bánásmód, de nem rosszabb, mint általában a külföldiekkel szembeni	13.
	Az állandó lakóhelye (tartózkodási helye) szerinti állam polgáraival azonos védelem a művészeti jogok, az ipari tulajdonjog terén	14.
	A jogszerűen tartózkodóknak a fizetett munkavállalás terén a legkedvezőbb elbánás a külföldiek között, közelítés a hazai állampolgárokéhoz	17.1., 17.3.
	A jogszerűen tartózkodóknak a hazai állampolgárokéval azonos jogállás a munkajog terén (fizetés, baleset)	24.1., 24.2.
	A hazai munkaerőpiacot védő intézkedések alóli kivételek, ha 3 éve ott él, házastársa, gyermekei helyi állampolgárok	17.2.
	A jogszerűen tartózkodóknak az önálló mezőgazdasági, ipari, kereskedelmi tevékenység terén a legkedvezőbb, de az átlagosnál nem rosszabb elbánás a külföldiek között	18.
	A jogszerűen tartózkodóknak a szabad foglalkozás terén a legkedvezőbb, de az átlagosnál nem rosszabb elbánás a külföldiek között	19.
	Vámok, adók, illetékek terén a helyi állampolgárokéval azonos elbánás	29.
Vagyon tárgyak áttelepítésének engedélyezése, jóindulatúan elbírálva	30.	
Szociális jogok	A jogszerűen tartózkodóknak a hatósági lakásellátás terén a lehető legkedvezőbb, de az átlagosnál nem rosszabb elbánás a külföldiek között	21.
	A jogszerűen tartózkodóknak a segélyezés terén a helyi állampolgárokkal azonos elbánás	23., 24.1.
	A jogszerűen tartózkodóknak a társadalombiztosítás terén a helyi állampolgárokkal azonos elbánás, a bilaterális egyezményekben fokozatos közelítés a helyi állampolgárok kedvezményeihez	24.3., 24.4.
Oktatás	Az alapfokú oktatás terén a helyi állampolgárokkal azonos elbánás	22.1.
	A nem alapfokú oktatás, a diplomák elismerése, a tandíjak, ösztöndíjak terén a lehető legkedvezőbb, de az átlagos idegeneknél nem rosszabb elbánás	22.2.
Okmányok	Személyi okmányhoz való jog	27.
	A jogszerűen tartózkodóknak a konvenciók útlevélhez való jog, kivéve nyomás állambiztonsági, közrendi okot	28.1., Függelék

- oknak járó szociális, oktatási és gyermekvédelmi ellátások normatív ellátásának maximuma [jogszabály-módosítás szükséges];
- 3.1.10. ha a program befejeztével a menekült kiköltözik a Központból, kapjon egyszeri támogatást a családnagyságot figyelembe vevő menekültnormatíva alapján.
- 3.2. A jogszabály adjon lehetőséget arra, hogy a tovább tanulni kívánó menekült más módon is részt vehessen a beilleszkedési programban: a Beilleszkedési Központ helyett a Magyar Nyelvi Intézet egyéves előkészítő kurzusára kérhesse a felvételét. A menekült kapjon támogatást a következők szerint:

- 3.2.1. a kurzus teljes költségét a felelős állami hivatal fizesse, biztosítva a tanulással járó jogállást is jogszabály szerint (pl. kollégium, könyvek, egészségügyi ellátás);
- 3.2.2. a menekült sikeres továbbtanulása érdekében pályázhasson támogatásra, ösztöndíjra.
- 3.3. A jogszabály rendelkezzen arról, hogy a menekült a beilleszkedési programban való részvételt követően mintegy két évig csökkenő mértékű lakhatási támogatást kaphasson a következők szerint:
- 3.3.1. a normatív támogatás a fix összegű alapdíjon felül vegye figyelembe a családtagok számát;

- 3.3.2. a támogatás mértéke hathavonta csökkenjen a kezdeti 100 százalékról úgy, hogy a kétéves időszak utolsó fél évében 50 százalék legyen;
- 3.3.3. a támogatást a felelős állami hivatal folyósítsa a helyi önkormányzat bevonásával, hogy növelje a helyi felelősségérzetet is.
- 3.4. A jogszabály rendelkezzen a tanulásra, munkavállalásra, intenzív nyelvtanulásra nem képes inaktív személyek ellátásáról. Ennek keretében:
- 3.4.1. létre kellene hozni egy gondozást és legfeljebb terápiás foglalkoztatást nyújtó központi intézményt, amelynek költségeit a felelős állami hivatal fizetné;
- 3.4.2. ha a család a saját lakásán, illetve az elhelyezést nyújtó települési intézmény nem tudja vállalni a gondozást, akkor az érintett vagy a családja kapjon normatív támogatást a magyar állampolgárookra vonatkozó szociális ellátási normák alapján.
- 3.5. A jogszabály rendelkezzen a menekültek önkéntes hazatérésének támogatásáról az 1.13. pontban leírtak szerint.
4. **A menedékes jogállást illetően figyelembe kell venni, hogy egyfelől a védelemre szorulóknak viszonylag nagyobb tömegben érkeznek, másfelől viszont viszonylag hamar eldől, hogy az érintettek mikor térhetnek haza. Az ebből adódó szélesebb mozgáster kiegészítése a következőket foglalná magában:**
- 4.1. A jogszabály határozza meg a tömeges beáramlás esetére készítendő tervet (pl. egy vagy több, megfelelő kapacitású ellátóközpont létrehozása), szabjon határidőt és jelölje meg a tárcafelelősséget.
- 4.2. A jogszabály írja elő, hogy a szállást nyújtó ellátóközpont maximális befogadóképessége legfeljebb 200 fő legyen.
- 4.3. A jogszabály rendelkezzen az egy főre jutó minimális m² nagyságáról az 1.1. pontban leírtak szerint.
- 4.4. A jogszabály rendelkezzen a menedékesek étkeztetéséről az 1.3., 1.4. és 1.6. pontban leírtak szerint.
- 4.5. A jogszabály rendelkezzen a menedékesek higiénés ellátásáról az 1.5. és 1.6. pontban leírtak szerint.
- 4.6. A jogszabály rendelkezzen a menedékesek ingyenes egészségügyi ellátásáról az 1.9. pontban leírtak szerint, de más megítélés alá essenek a munkaviszony alapján biztosítottak.
- 4.7. A jogszabály rendelkezzen a menedékesek (gyermekeik) tankötelezettségének teljesítéséről az 1.10. pontban leírtak szerint.
- 4.8. A jogszabály rendelkezzen úgy, hogy a menedékes szabadon, engedély nélkül vállalhasson munkát. A munkavállalásra egyebekben az 1.12. pontban leírtak érvényesüljenek.
- 4.9. A jogszabály rendelkezzen a menedékes családtagok jogának érvényesítéséről a 3.1.7. pontban leírtak szerint. A menedékes jogállás terjedjen ki a menedékessel együtt vagy utóbb érkező családtagokra is.
- 4.10. A jogszabály rendelkezzen a menedékesek önkéntes hazatérésének támogatásáról az 1.13. pontban leírtak szerint.
- 4.11. A jogszabály rendelkezzen úgy, hogy ha a menedékes a jogállásának elismerését követő egy éven belül nem tud hazatérni, akkor jogállásának tartalmát át kell alakítani: a menedékes jogállás elnevezés fenntartásával a jogállás tartalma egyezzen meg a menekültek jogállásában foglalt jogosítványokkal (nem emberséges és nem is célszerű a bizonytalan menedékes helyzetet hosszú időn át fenntartani). Fontos,

hogy a menedékes jogállásban itt töltött idő az idegenrendészeti és állampolgársági eljárás szempontjából ne veszessen el.

5. **A befogadott jogállásúak ellátása azonos legyen a más jogállású kérelmezőkével, vagyis ne függjön az elhelyezést nyújtó intézmény típusától, s a következőket foglalja magában:**
- 5.1. A jogszabály rendelkezzen az egy főre jutó minimális m² nagyságáról az 1.1. pontban leírtak szerint.
- 5.2. A jogszabály rendelkezzen az ellátó intézményben dolgozók képesítéséről és az ellátottakhoz képesti létszámáról (arányszám).
- 5.3. A jogszabály rendelkezzen a befogadottak étkeztetéséről az 1.3., 1.4. és 1.6. pontban leírtak szerint.
- 5.4. A jogszabály rendelkezzen a befogadottak higiénés ellátásáról az 1.5. és 1.6. pontban leírtak szerint.
- 5.5. A jogszabály rendelkezzen a befogadottak ingyenes egészségügyi ellátásáról az 1.9. pontban leírtak szerint, de más megítélés alá essenek a munkaviszony alapján biztosítottak.
- 5.6. A jogszabály rendelkezzen a befogadottak (gyermekeik) tankötelezettségének teljesítéséről az 1.10. pontban leírtak szerint.
- 5.7. A jogszabály rendelkezzen úgy, hogy a befogadott szabadon, engedély nélkül vállalhasson munkát. A munkavállalásra egyebekben az 1.12. pontban leírtak érvényesüljenek. (Aligha életszerű, hogy a befogadottak könnyen találnának munkát, de jogilag nem célszerű a munkavállalásban és a legális jövedelem-szerzés más módjaiban megakadályozni a megfelelő képzettséggel vagy lehetőségekkel rendelkező, gazdaságilag aktív befogadottakat.)
- 5.8. A jogszabály rendelkezzen úgy, hogy a befogadott a jogállásának elismerését követő két év múlva legyen jogosult a családtagok jogának érvényesítésére a 3.1.7. pontban leírtak szerint. A befogadotti jogállás terjedjen ki a befogadottal együtt vagy utóbb érkező családtagokra is. (Nem lenne humánus évtizedeken át fenntartani a különélést, ami feltehetően ösztönözné az illegális mozgást is. Ha a befogadott nem tud hazatérni, a kétéves időtáv perspektívát nyújthat a beilleszkedésre.)
- 5.9. A jogszabály rendelkezzen a befogadottak önkéntes hazatérésének támogatásáról az 1.13. pontban leírtak szerint.
- 5.10. A jogszabály rendelkezzen úgy, hogy ha a befogadott a jogállásának elismerését követő egy éven belül nem tud hazatérni, akkor jogállásának tartalmát át kell alakítani: jogállásának tartalma szociális ügyekben, a gyermek-támogatás és a gyermekvédelem terén egyezzen meg az állampolgárok jogosultságaival (nem emberséges és nem is célszerű a bizonytalan befogadotti helyzetet hosszú időn át fenntartani).

A schengeni joganyag átvétele

A belügyminiszter meghatározta [17/2001. (BK.7.) BM utasítás], hogy milyen jogalkotási és intézményfejlesztési munkákra van szükség a schengeni joganyag átvételéhez. Még ugyan nem vagyunk tagjai az EU-nak, de a csatlakozásra készülve egyes feladatokat azonnal, másokat pedig 2002 decemberéig el kell végezni. Például a kishatárforgalmi megállapodásokat legkésőbb 2002 végére fel kell mondani, korszerűsíteni kell a toloncegyezményeket, növelni kell a határőrség és a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BAH) létszámát, kétoldalú megállapodást kell kötni összekötő tiszteknek az Európához való kihelyezéséről.

Hétköznapi rasszizmus az EU-ban – és Magyarországon

Az Eurobarometer friss felmérése szerint (*Magyar Hírlap*, 2001. március 26.) toleránsabbak lettek az európai polgárok, mert 1997 óta 33 százalékról 48 százalékra nőtt a multikulturális társadalommal kapcsolatos elfogadó, annak előnyeit vallók aránya. Az Európai Rasszizmust és Idegengyűlöletet Figyelő Intézet (EUMC – Bécs) által megrendelt vizsgálat ugyanakkor megerősítette, hogy egyfelől a megkérdezettek súlyos fenntartásai vannak a tömeges bevándorlással szemben, másfelől nőtt a szélsőjobboldali ideológiák támogatottsága. Összefüggést találtak a kisebbségekkel szembeni attitűd és a munkanélküliség, a szociális ellátás romlása vagy az attól való félelem között. Azok zöme, akik csak bizonyos

feltételekkel fogadnának be külföldieket (függetlenül attól, hogy legálisan vagy illegálisan vannak-e az országban), hazaküldenék az egész családot, ha nem találtak munkát. A lakosságon belül nőtt azok aránya, akik letelepedésre beengednék a külföldieket, míg csökkent azoké, akik engednék őket munkát vállalni. A türelem szintje szoros kapcsolatban van a megkérdezettek iskolai végzettségével.

Svédországban volt a legmagasabb a magukat aktívan toleránsnak vallók száma. A kelet-európai munkavállalását firtató kérdésre csupán 4 százalékuk volt nyíltan elutasító, míg 44 százalékuk kifejezetten támogatja, 46 százaléknyian pedig feltételekkel ugyan, de elfogadják a térség dolgo-

zóinak a bővítéssel együtt járó szabad áramlását.

Görögországban az emberek 27 százaléka intoleráns és 43 százalék vegyes érzelmekkel tekint a külföldiekre, a kisebbségekre. Az ambivalensek magas aránya azt jelzi, hogy az ingadozók az aktuális politikai befolyásnak engedve alakítják ki pillanatnyi véleményüket, amely egyszerre tartalmaz kedvező és negatív elképzeléseket az idegenekkel, a kisebbségekhez tartozókkal kapcsolatosan. Belgiumban minden negyedik ember intoleráns, és az ambivalensek is 28 százalékot tesznek ki.

Ennél jobb a helyzet Dániában, mert ott csupán minden ötödik ember intoleráns. Ami pedig a kelet-európai munkavállalókat érinti, a dánok az EU-beli 20 százalékos átlaghoz képest 35 százalékban támogatják, és a kifejezetten elutasító EU-beli 14 százalékkal szemben csupán 5 százalékban ellenzik az EU-n belüli munkavállalást.

A franciák és a németek körében egyaránt magas az intoleránsak és az ambivalensek aránya, ami egyben a megosztottságukat is jelzi. A németek csupán tizede támogatja feltételek nélkül a kelet-európaiak uniós munkavállalását (a földrajzi távolság miatt), míg 64 százalékuk azt csak megszorításokkal fogadja el. Ezzel szemben a franciák 17 százaléka helyezkedik elfogadó, és 66 százalékuk a megszorításokat támogató álláspontra. Nem csoda, mert az Emberi Jogok Konzultációs Bizottsága (CNCDH) jelentése szerint a franciák 60 százaléka szerint „túl sok a külföldi származású személy az országban”. A Louis-Harris Intézet 2000. októberi felmérése is az intolerancia növekedését bizonyította (*Magyar Hírlap*, 2001. március 23.). A belügyi jelentések is beszámolnak arról, hogy míg 1999-ben mindössze 9 antiszemita indíttatású bűncselekmény történt Franciaországban, addig 2000-ben már 116. Ugyanakkor az idegenekkel szembeni ellenérzések fő célpontjai az arabok, kisebb mértékben a feketék és esetenként az ázsiaiak. A gazdaság és a foglalkoztatottság egyidejű bővülésével nőtt az idegengyűlölet is.

Austriában a keleti munkaerő beáramlásától való félelem nagy, így csupán a megkérdezettek 12 százaléka támogatja a térségből érkezők munkavállalását, míg 62 százalékuk csak korlátozásokkal. Egy togói származású, osztrák állampolgárságot szerzett gimnáziumi franciatanár beszámolója szerint (*Magyar Hírlap*, 2001. március 27.) a rendőrök nem csak indokolatlanul igazoltatták, de előállították, leniggereztek, és nem voltak hajlandók magukat

Bevándorlási engedélyek várólistán

A Fővárosi Közigazgatási Hivatalban 2000 novemberében még az asztalon feküdtek az 1998-ban beadott bevándorlási engedély iránti kérelmek. Lakatos László, az Igazgatási Főosztály vezetője sikerként könyveli el, hogy ki-nevezése óta 2001 áprilisáig, öt hónap alatt 1800 ügyben hoztak döntést.

Ezzel feldolgozták az egyébként négy hónapos ügyintézési határidő elhúzó-dása miatt felgyűlt ügyszálak zömét. Így 1999-ből már csak a kínai kérelmezők ügye van hátra, mert a mintegy 500 ügyben a kínai közjegyzők által hitelesített okiratokat nem fogadják el, és ehhez az igazságügyi és a külügyi tárcának a bevonására is szükség van (*Magyar Hírlap*, 2001. április 9.). Ha a Belügyminisztérium meghosszabbítja a most alkalmazásban álló négy ügyintéző szerződését, úgy az ügyintézési idő akár hat hónapra is lerövidülhet (a törvényes négyhez képest). Ehhez persze az kell, hogy a hiánypótlásra vonatkozó felhívásnak a kérelmezők gyorsan eleget tegyenek. Ugyanakkor a késedelmes ügyintézés miatt sok a panasz. A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH) szerint a Közigazgatási Hivatal a rendelkezésére álló munkatársak átcsoportosításával sokat javíthatna az ügyintézés tempóján, de úgy tűnik, a BM nem értékeli kellőképpen ügyeiket.

Eközben folyik a vita az Országgyűlésben az új idegenrendészeti törvényről. Ennek részeként a bevándorlási engedélyt a jövőben a BÁH (illetve regionális szervei) által, nehezebb feltételekkel kiadott letelepedési engedély váltja fel. Vajon mi lesz a várólistán lévő bevándorlási kérelmekkel? A vitára bocsatott javaslat indoklása szerint: amennyiben „a törvény ha-

tálybalépésekor valamely bevándorlási engedély iránti kérelem elbírálása a törvényes határidőn belül folyamatban van, az érintett nyilatkozhat, hogy kérelmét letelepedési engedély iránti kérelemként bírálja-e el a hatóság. Ha a kérelmező ezt nem kívánja, az eljárást meg kell szüntetni. A megszüntetés nem zárja ki a későbbi letelepedési engedély iránti kérelem benyújtásának lehetőségét. Ez a szabály előnyös a kérelmező számára a tekintetben, hogy esetében nem vizsgálható – az általános szabályok szerint egyébként kötelező – ötéves tartózkodás megléte, ezt a feltételt nem kell teljesítenie. Mivel a jövőben megszűnik a bevándorlás engedélyezése, illetőleg azt a letelepedési engedély váltja fel, célszerű meggátolni a törvény kihirdetése és hatálybalépése közötti időszakban a bevándorlás iránti kérelmek tömeges benyújtását, arra is figyelemmel, hogy a bevándorlási engedély esetében a magyarországi tartózkodás nem feltétel, a kérelem külföldön is benyújtható”.

Csak azt nem értjük, hogy mi lesz azokkal a kérelmekkel, amelyek nem „a törvényes elbírálási határidőn belül”, azaz évek óta várakoznak az ügyintéző asztalán. És miért lesz jó a letelepedési engedély, ha a mai (szociális, foglalkoztatási, egészségügyi, gyermekvédelmi, oktatási stb.) jogok a bevándorlási engedély meglétéhez kötődnek?

(Folytatás a 6. oldalon!)

Hétköznapi rasszizmus...

igazolni. Ezt kifogásolva közölték vele, hogy jobb, ha kussol, mert azt csinálnak vele, amit csak akarnak. Az ügyből feljelentés lett, mégpedig hatóság elleni erőszak miatt emeltek vádat ellene. A togói férfit a bíróság felmentette, sőt a rendőrség is lassan beszélni kezdett a rendőri rasszizmusról. Az elbeszélőt máskor is érte inzultus a nyílt utcán és a metróban, ahol a járókelők, utasok egykedvűen szemlélték a történeteket. Mindezek hatására politizálni kezdett, és a Zöldek jelöltjeként elindult a helyi választásokon, egyedüli színes bőrként. A Zöldek jól szerepeltek a bécsi választáson, míg Haider pártja őriásit bukott. „Lassan, de biztosan haladunk” – foglalja össze a franciatanár.

A hazai közvélemény-kutatás adatai alapján (*Ötletkeresők*, 2000/12.) 1999-hez képest nőtt a nyíltan idegenellenesek aránya (38 százalék) és a megkérdezettek 57 százaléka különböző feltételekkel, megszorításokkal támogatja a külföldiek befogadását. A külföldiek ingatlanszerzését az emberek kétharmada ellenzi (*Ötletkeresők*, 2001/1.), különösen a fiatalok és az érettségizettek értettek egyet bizonyos korlátozásokkal. Egy 2000 decemberében végzett TÁRKI-vizsgálat szerint (*Magyar Hírlap*, 2001. április 6.) a megkérdezettek 37 százaléka egyetértett azzal, hogy „jó megoldás lenne a magyarországi cigányság problémáira, ha a nyugati államok befogadnák őket menekültként”.

Az Igazságügyi Minisztérium közigazgatási államtitkára vezetésével – a kisebbségi jogok ombudsmanja, az Országgyűlés Emberi Jogi Bizottsága, több ellenzéki képviselő korábban elutasított javaslatára válaszképpen – megalakult a magyar jogrendszer hátrányos, megkülönböztető rendelkezéseinek kiszűrésére hivatott Antidiszkriminációs Bizottság (*Budapesti Újság*, 2001. április 11.). A közigazgatás, majd a civil szervek és szakértők bevonásával létrejövő testület azt vizsgálja, miként felelünk meg az EU követelményeinek, milyen jogi módosításokra van szükség. „Az igazságügyi tárca egyelőre nem mondja, hogy legyen önálló antidiszkriminációs törvény, de azt sem, hogy ne legyen” – nyilatkozta az államtitkár (*Magyar Hírlap*, 2001. március 23.). A Fasizmus Üldözötteinek Érdekképviselői Fóruma az igazságügyi miniszterhez írott levelében (MTI, 2001. április 19.) furcsállta, hogy a minisztérium miért nem tudja saját szakembereivel eldöntetni, mely törvények tartalmaznak hátrányos megkülönböztetést. Ugyanakkor üdvözlö a Antidiszkriminációs Bizottság létrejöttét, és levelében még a kárpótlási törvények diszkriminatív szabályait is megjelölte, hogy segítse munkájukat.

A hónap idézete

„Magyarország katasztrofális demográfiai helyzetben van, amin nyugati vélemények szerint csak azzal lehetne segíteni, ha az Erdélyben, Szlovákiában vagy Jugoszláviában élő magyarok tömegesen bevándorolnának az anyaországba. A bevándorlás gondolatát azonban elvetik Budapesten: magyar szakértők szerint ezzel Magyarország ugyan nyerne a lakosság növekedését illetően, de azzal a külső veszteséggel járna, hogy csökkenne a határon túli magyar népesség” (*Curentul* című romániai lap, 2001. április 10.).

Kalandos kiadatás

A *Fundamentum* legutóbbi száma (2001/1.) ismerteti egy kínai férfi kiadatásának kalandos történetét, amelyvel a strasbourgi Emberi Jogi Bíróság is megismerkedhetett. A kettős állampolgárságú kínai férfi a Magyar Helsinki Bizottság jogi képviselőinek közreműködésével úszta meg az embertelen fogva tartást, talán a halálbüntetést.

A korántsem makulátlan, Magyarországon egyébként négy évet ült férfi esetéből néhány tény egyértelművé vált. (1) A magyar igazságügyi szerveknek nincs megfelelő jogi adatbázisa, szakértője, aki a kínai jogi szövegeket és emberi jogi helyzetet pontosan érti, ismeri, csak a nemzetközi szervezetek (ENSZ, Amnesty International) és más kormányok jelentései állnak rendelkezésre. (2) A Kínai Népköztársaságba még a köztörvényes bűnözőket sem lehet kiadni, hát még a menekülteket vagy kisebbségek tagjait, mert a tisztességes eljárás, a halálbüntetés és a kínzás tilalma nem érvényesül. (3) A kiadási ügyekben a hatékony jogorvoslat hiányos. (4) Csak a(z) egyébként megalapozatlan) menedékkérelem útján érhető el, hogy egy külföldi eltávolításával kapcsolatos garanciákat a hatóság megvizsgálja, arra egyébként (kiadási letartóztatás, kiadatás, kiutasítás) nem kerül sor. (5) Az elfogadható

nak nyilvánított panasz lezárult, mert a férfi másik állampolgársága szerinti országba utaztatták ki a panaszost, azaz Sierra Leone területére, ahol nincs halálbüntetés, csak éppen polgárháború. Micsoda különbség!

„Tolmácsolás a menekültügyben”

A Menedék Egyesület kiadásában, Illés Katalin összeállításában megjelent a *Tolmácsolás a menekültügyben* című tetszetős kiadvány.

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának hasonló tárgyú anyagaiból és egyéb szakirodalom alapján elkészített segédanyag útmutatást nyújt például a sajátos jogi, nyelvi, kulturális és kommunikációs közegbe került menedéket kérőkkel való bánásmód megfelelő megválasztásához, a tolmács helyes szerepfelfogásához, a nyelvi közvetítők jogainak és kötelezettségeinek áttekintéséhez éppúgy, mint a nehéz helyzetekben alkalmazható stratégiákhoz és a készségfejlesztéshez.

A kiadvány hozzáférhető az Egyesület címén (1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a).

Joghallgatók a migrációról

A XXV. Országos Tudományos Diákköri Konferencia állam- és jogtudományi szekciójának a Pázmány Péter Katolikus Egyetem adott otthont 2001. április 25–27. között. A hallgatók néhány dolgozatcímét olvasva kiderült, hogy a nemzetközi migráció egyre többféle összefüggése készitette kutatásra a fiatalokat. Nézzünk néhány címet: „A külföldiek termőföldtulajdon-szerzésére vonatkozó szabályok a zsebszerződések korában”, „A faji, illetve etnikai alapú diszkrimináció és az egyenlő bánásmód aktuális alkotmányjogi kérdései Magyarországon és az EU-ban”, „Kisebbségi törvénytervezetek és alternatívák Romániában”, „A cigányság helyzete Magyarországon és az Európai Unióban”, „A státustörvény főbb kérdései”, „A diszkrimináció az EU munkajogában”, „Múltrendezés, avagy a berlini falról leadott lövések büntetőjogi megítélése”, „Magyar menekültügyi eljárásjog”, „A munkaerő szabad áramlása, munkaerőpiac és foglalkoztatáspolitikája a kibővítendő EU-ban – a migráció”, „A schengeni acquis kihívásaira adott és andandó magyar válaszok”.

Teremfoci a szabadban, avagy sporttal a beilleszkedésért?

A Menedék Egyesület egyik legfőbb feladatának a hazánkba érkező, ideiglenesen vagy hosszabb ideig Magyarországon maradó menekültek integrációjának elősegítését tekinti. Ennek érdekében az egyesület debreceni kirendeltsége a 2001. évre az alapvető szociális munka kiegészítéseként különböző kulturális és sportfoglalkozásokat tervezünk, amelyekben a menekültek és magyar állampolgárok részvételére egyaránt számítunk.

A program első eseménye a március 31-én, az Origó '98 Tömegsport és Turisztikai Egyesülettel közösen szervezett teremfoci-kupa volt. Az eseményre a debreceni befogadóállomás felnőtt lakóit és debreceni civil szervezetek tagjait hívtuk meg. Az összesen négy együttműködő szervezet (Főnix Néptánccsoport, Origó '98, Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat és Helsinki Bizottság) összeverbuválását könnyebb feladatnak gondoltuk, mint a menekültek bevonását. Ám kellemesen csalódtunk, mert a befogadóállomás szociális munkásainak közreműködésével nagyon hamar akadtak jelentkezők felhívásunkra. Két afrikai, így a Samsoni [ejtsd: sza'mszoni] United és az Africa Stars, egy afgán, sőt egy afrikai-iraki vegyes válogatott (United Team) jelezte részvételi szándékát. Komoly gondot jelentett a sportcipők, mezek beszerzése, de a befogadóállomás és a segítő civilek révén a rendezvény napjára sikerült megfelelő felszerelést is biztosítani. Partnerszervezetünk tagjai (Erdélyi Tamás, Zakar Ferenc), valamint kolléga-

nők, Szász Ildikó az esemény helyszínén, a Csapókerti Általános Iskolában készítették elő a terepet, míg jómagam a négy tábort csapattért mentem ki a befogadóállomásra.

A két afrikai csapat – népes szurkolótáborral – és az afgán válogatott már a megbeszélte helyen várta izgatottan az indulást, míg az arab válogatott nem volt sehol. Szobájukba bekopogtatva egy álmos, szeméit dörzsölő csapattag fogadott, aki láthatólag nem tartotta már olyan fontosnak a részvételt, mint ahogy a jelentkezéskor társaival együtt bizonygatta. Miután hiába vártam rájuk, a programnak pedig folytatódnia kellett (elvégre „show must go on”), elindultunk a három csapattal és a szurkolókkal a Csapókertbe.

A remek tavaszi időben úgy döntöttünk, hogy az eseményt kivisszük az iskolaudvarra, és kispályás labdarúgás lett a teremfociból. Nem is bántuk meg döntésünket. Sikerült egy harmadik afrikai csapatot is rögtönözni a kísérő szurkolókból. A team a frappáns „EuroStars” nevet vette fel, és kezdődhetett a kupa. A valódi meccsekhez hasonlóan két négyes csoportot alakítottunk, amelyekben mindenki játszott mindenkivel, majd az A csoport győztesei a B csoport második helyezettjeivel, és fordítva – a döntőbe kerülésért. Az ádáz küzdelmek közben a civilek sorai sérülések miatt megfogyatkoztak. A hiányt frissen igazolt „idegenlégiósokkal” pótolták, vagyis egy-egy afgán vagy afrikai játékos épült be a debreceniek csapataiba. A vegyes csapatok értékét növeli, hogy spontán módon

szerveződtek, bizonyítva, hogy van mód a határok leküzdésére (integráció)! Bár a két első helyet magyarok nyerték (mégiscsak futballnemzet vagyunk?), a bronzérmeket a Samsoni United szerezte meg.

A végig nagyon lelkesen játszó afgán csapat – amelynek kapuját egy (idegenlégiós) jugoszláv fiú védte – kihívta az aranyérmes Főnixet a döntő után egy barátságos mérkőzésre. Ezen egy afrikai játévezető fújta a sípot, és elégtételt véve, 3:1-re le is győzték a kupa nyertesét. Példaértékű volt, hogy a már fáradt civil csapat elvállalta a pluszmeccset, és bár keményen küzdöttek, elfogadták, hogy az afgánok jobbak voltak náluk. A kissé csalódott afrikaiak visszavágóra hívták a civileket a „hazai pályára”, azaz a befogadóállomásra. A meghívottak örömmel vették az invitálást, és számíthatunk rá, hogy valóban lesz folytatás.

A sporteseményt, amelyről a helyi sajtó is beszámolt, eredményhirdetés (kupa, érmek, oklevelek átadása) követte. Végül egy kellemes, közösen elfogyasztott csirkepörkölt zárta a napot, amelyen a résztvevők és mi, szervezők egyaránt jól éreztük magunkat. Így hát maximálisan elértük a kitűzött célt. A résztvevők pedig azóta buzgón biztatnak a folytatásra, amelyre terveink szerint május 24-én egy egész napos gyermeknap program keretében kerül sor.

Pásti Csaba

szociális (és gyűró) munkás
(Menedék Egyesület, Debrecen)

Mindenkié a Miatyánk

Húsvét havában még gyakrabban hangzik el a Miatyánk, pedig egyáltalán nem biztos, hogy a bonyolult szófordulatokkal teli ima szövegét a gyerekek értik, és főként nem az egyház által annak tulajdonított egységes tartalom szerint. Erre keresett igen szórakoztató módon bizonyosságot Dizseri Eszter, aki csokorba gyűjtötte 5–14 éves közötti gyerekek elképzelését a Miatyánkról. A *Gyermek a Miatyánkról* (Harmat – Kálvin Kiadó, 2000) című kötetben a Magyarországra bevándorolt határon túli magyarok, sőt egy kínai kislány is felbukkan a szöveghűen lejegyzett beszélgetésekben. Ez utóbbit idézzünk, tanulságképpen.

Ye Zhan Rui An (Kína, 13 éves)

– Magyar kislánynak vagy kínainak vallod magad?

– Kínai.

– Elmondanád, hogy kerültél Magyarországra?

– Több mint két éve élek itt, a testvéremmel megjöttem. A szüleim már itt voltak.

– Most itt vagy a Kőrös utcai református templomban. Akkor te nem a ha-

gyományos kínai vallást követed, hanem keresztyén vagy?

– Nem tudom, mi vagyok, ez az Istennek a temploma, megjöttem, hogy imádkozzam. Mi az a keresztyén valóság? Lehet, hogy nem is tudom?

– Azok a keresztyének, akik Krisztust hiszik és vallják. Beszéljünk a Miatyánk kezdetű imáról, azokról a fogalmakról, amik abban vannak! Ki az az Isten?

– Tudom.

– És hogy képzeled el?

– Hát, mindent tudta, Jézusnak az apa, megsegít minket, amikor egy imát mondunk, mindig segít minket.

– Szerinted ő kínai vonásokat visel vagy európaiakat?

– Inkább európaiat. Nekem mindegy, hogy kínai vagy európai kinézetű, ő az igazi Isten, ezért hisz őt, nem azért, mert kínai vagy magyar.

– Hol van az Isten országa?

– Az a mennyország, és az égben van. Az ő világa nem látható szerintem, csak aki hisz benne, a halál után akkor mehet hozzá. Isten mindent lát, hall, mindent tudja, aki szívben gondolkozik.

– Egy Isten van, vagy sok?

– Az igazi Isten csak egy van.

– Elmesélnél egy olyan történetet, ahol úgy érezted, hogy megsegített az Isten?

(Folytatás a 8. oldalon)

Mindenkié a Miatyánk

– Pár hét ezelőtt az osztályfőnök azt kérte tőlünk, hogy tanuljunk meg ezeket a fogalmat, hogy mi a dráma, epika. Én lusta voltam, kedden kellett, és én szombaton még nem tanultam. Vasárnap reggel álmodtam, hogy az osztályfőnök megszid engem, mondjad meg, mit jelent a dráma, és én nem tudom megmondani. És nagyon mérges lett, és nagyon féltem. Amikor felébredtem, gondoltam, hogy az Isten mondta, hogy ő beszélje meg velem. Máris mentem, és kinyitottam a könyvet és tanultam, és le is írtam a naplóba, hogy ne felejtsem el. És megkértem Tőle az okosságot, hogy mindig emlékezem fog ezekre a szókra. Kedden dolgoztot írtunk, sikerült, négyes lett!

– És akkor úgy érezted, hogy az Isten segített?

– Igen!

– Mi a véleményed a bűnről? Tudod, mi az?

– Nem.

– A gonoszság, amit naponta elkövetünk.

– Van, ami rosszat csináltam, kiabáltam az Anyukámat, és nagyon rosszul érzem magam, már amikor kiabáltam, azt gondoltam, hogy rosszul csináltam, és olyankor imádkoztam, hogy ne forduljon elő még egyszer. És megkértem Anyukámtól a bocsánat.

– Isten megbocsátja a bűnt?

– Csak aki hiszi benne.

– Isten mindent lát, látja a sok ember sok bűnét. Szerinted ő hogy gondolkodik?

– Biztosan nagyon szomorú. Mert az embert ő alakított, és ilyen lett, biztosan nagyon szomorú ettől. Ő nem akar, hogy az emberek csalnak, az emberek magának csinálja.

– De megbocsátja ezeket a bűnöket?

– Nem tudom, hogy megbocsát, vagy nem bocsát meg, de annyit tudok, hogy én hiszem a Krisztusban, és azelőtt sokat rosszul csináltam, és meg hiszem a Jézusban, és megimádkoztam, hogy ő lesz az Istenem. Szerintem most már megbocsátja, de ha még rosszat csináltam, szerintem ez már nem olyan könnyű megbocsát. Érted, amit mondom?

– Igen, nagyon okosan fejezed ki magad!

A mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma. Annak a szép imádságnak, amiről beszélünk, van egy ilyen sora. Egy csomó országban éheznek az emberek, Kínában is, több he-

lyen. Akkor ők nem jól imádkoznak? Isten nem szereti őket?

– De, Isten szeret, de van olyan, aki nem hisz Istenben, ők valamilyen más Istenben hisz. Lehet, hogy Isten nem akar nekik segíteni, csak ők nem kér. Lehet, hogy Isten van ő gondolat, mi nem tudjuk elképzelni, ő az Isten, sokkal okosabb, mint minékünk.

– Szabadíts meg a gonosztól... Mi a gonosz?

– A nagyon rossz.

– Te tapasztaltál már magad körül gonoszt?

– Van. Hát például a testvérem elveszte valamit tőlem, és mérges voltam, és megvertem őt, pedig ő a testvérem, és nagyon szeretem. És amikor megvertem, akkor azt éreztem, hogy nem magamba akartam csinálni, mert Isten mondja, hogy meg kell szeretni egymásnak, meg kell segíteni. Nem olyat csinálni, hogy megverje, meg kiabálnak. Azt hiszem, hogy ezt nem magától csinálja, hanem a gonosztól csinálja.

– A felnőttek körében is tapasztaltál gonoszságot?

– Szerdán nekünk az egyik tolvaj elveszte egy ilyen nagy ládát, benne van szoknya és elrabolta.

– A szüleid a piacon dolgoznak?

– Igen. Ott van sok ember, eladnak. Anyukám egyedül volt, és nem figyelt oda. 20-30 szoknya volt benne.

– Anyukád nagyon haragudott?

– Nem, mert ő tudta, hogy Isten biztosan megsegít, mert ő mindent tudta.

– Anyukád is keresztyén?

– Aha, ő is, meg a testvérem is.

– Mondd Zhan, ha valamit nem jól csináltál, tudsz miatta bocsánatot kérni?

– Odamegyek, és megkértem, hát ő is azt mondta, hogy én is rosszat csináltam.

– Van ennek az imádságnak egy olyan tétele, hogy Isten úgy bocsát meg nekünk, ahogy mi a másoknak. Így érzed?

– Szerintem így van.

– De van, amikor nagyon megbántanak, mondjuk te nagyon haragszol arra a tolvajra, aki elvitte azt a ládát, akkor most Isten te bocsát meg neked?

– Szerintem Isten meg fog segíteni engem, hogy megbocsátom őt. Amiért én kínai vagyok, az egyik osztálytársam megcsúfol engem, megbántott. Azon a napon nagyon haragszoltam őt, megmondtam az osztályfőnökünknek.

ő elmondta neki, hogy nem bánthat valakinek, aki más. Aztán azt mondtam, hogy mi is nagyon rosszak voltunk, Istent megbántottuk, ő megbocsát nekünk, és mi is meg kell bocsátanunk azért. És köszöntöttem őt.

– Jól érzitek magatokat Magyarországon, itt akartok letelepedni?

– Az a terve a családnak, hogy Magyarországon telepszik le. Én nem akarom visszamenni, itt akarok tanulni, sok tudása, ha visszamegyek, újra kell kezdeni, és nagyon nehéz lesz, itt már jobban tudok élni.

– Nincs honvágyad?

– Mi az?

– Az, hogy visszavágyódsz oda, ahol születtél.

– Én vissza akartam menni a nyári szünetben, de azt mondta Anyukám, jobb, ha az egész család együtt megyünk. A szüleim nyáron is dolgozik. A mi rokonaink, akik ismernek, meglátják, amit Isten csinált rajtunk. Én hiszek Isten, hogy új életet kaphatok.

– Apukád is keresztyén?

– Igen. ők most tanulnak, olyan templomba való iskola, és Apukám ott tanul, hogy jobban ismerje Istent, hogy jobban tud imádkozni. A testvérem is imádkozik minden este, és amikor eszünk, akkor is imádkozunk.

– Este mit imádkozol?

– Én először megköszön, hogy segített egész napon, hogy megbocsát, ami rosszat csináltam, aztán kérte Tőle, hogy adjon nekem valami ezeket, és segít a mi rokonunknak, mert csak mi egész családnak hisz az Istenben. Van nagynénik és nagybátyák, ők nem hisz. Kérjük, hogy ők is hisznek Istenben.

– Nagyon jó az, ha az egész család keresztyén!

– Aha, akkor együtt imádkozhatunk, beszélgetünk az Istenről, szerintem az nagyon jó.

– Otthon kínaiul imádkoztok vagy magyarul?

– Kínaiul. Én minden este olvasok a Bibliát, de valamikor nem olvasok lustaságból, amikor nagyon álmos voltam.

– Kínai Bibliából?

– Igen, de van magyar Biblia, valamikor megnézek benne."

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit
 Felelős kiadó: Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület
 A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.
 Tipográfia, tördelés: Beck Bojanka
 Nyomás: MSZH Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDEK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

VII. évfolyam 5. szám

2001. május

Az idegenrendészeti őrizet végrehajtásának változásai

Április elejétől megváltozott az idegenrendészeti őrizet végrehajtásának néhány szabálya [6/2001. (III. 27.) IM r.], módosítva a korábbi rendeletet [1/1995. (I. 6.) IM r.]. Így például rögzítik, hogy az idegenrendészeti őrizetes férfiakat a Nagyfai Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben, a nőket a Pálhalmai Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben kell elhelyezni. Ha a végrehajtás a kijelölt intézetben biztonsági vagy egyéb okból nem valósítható meg, akkor a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka az elrendelő hatóság egyidejű tájékoztatása mellett más intézetet jelöl ki.

FKH

A Fővárosi Bíróság már több alkalommal helyezte hatályon kívül a Fővárosi Közigazgatási Hivatal (FKH) határozatát, amellyel elutasította a külföldiek budapesti ingatlanszerzését. A Magyar Narancs (2001. május 21.) beszámolója szerint első fokon igazat adott a bíróság egy francia állampolgárnak, akítől még tavaly tagadta meg a hivatal az engedélyt. Dr. Farkas Lilla ügyvéd rámutatott: a hivatal túllépett hatáskörén, amikor általános tilalmat határozott meg a külföldiek ingatlanvásárlása terén. A FKH nem tett eleget indoklási kötelezettségének a kérelem elutasításakor, ugyanis nem a konkrét kérelmet és annak körülményeit vizsgálta, hanem például azt, hogy a külföldiek magyarországi tulajdonszerzése sérti-e a közérdeket.

Az FKH elutasító határozatából nem derült ki, mely tények alapján állapította meg, hogy a külföldiek ingatlanvásárlása árfelhajtó hatású, tehát ellentétes a közérdekkel. Végül az sem világos, mely forrásokra hivatkozva állítja, hogy a nyolcadik kerületben kiugróan magas a külföldi állampolgárok ingatlanszerzése. Az FKH azzal is jogszabályt sértett, hogy megszegte az eljárási határidőt, többször is hiánypótlásra szólította fel a francia kérelmezőt. Nyilatkoznia kellett például arról, hogy büntetett előéletű-e, noha ezt sem a jogszabály, sem az ügy elbírálása nem követeli meg. Az FKH egyes döntéseit több állam nagykövetsége is kifogásolta, különösen az EU tagállamoké.

További szabály, hogy az őrizetes befogadásáról késedelem nélkül értesíteni kell az állampolgársága szerint illetékes diplomáciai vagy konzuli képviselőt. Az értesítés csak akkor mellőzhető, ha az őrizetes írásbeli nyilatkozatában ezt kifejezetten kéri. Ha az őrizetes többes állampolgár, az általa megjelölt külképviseletet kell értesíteni. Amennyiben a külföldi állampolgársága később válik ismertté, illetve megváltozik, fogva tartásáról haladéktalanul értesíteni kell az állampolgársága szerint illetékes diplomáciai vagy konzuli képviselőt, hacsak az őrizetes nem tiltakozik ellene.

A külföldit az intézménybe való befogadása előtt – a fogva tartottak egészségügyi ellátásáról szóló külön rendeletben foglaltak szerint – egészségügyi szempontból meg kell vizsgálni, valamint a befogadás napján el kell látni étkezési felszereléssel, ágyneművel és ágyfelszereléssel. Az őrizetes adatainak helyi nyilvántartását a fogva tartó intézet, központi nyilvántartását a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága látja el. A nyilvántartás tartalmazza az őrizetes nevét, születési helyét és idejét, anyja nevét, állampolgárságát, TAJ számát, lakóhelyét, az őrizetet elrendelő hatóság, illetve az őrizetet meghosszabbító bíróság megnevezését, a határozat és a végzés ügyszámát, az őrizet kezdetének és lejáratának, illetve megszakításának, továbbá az őrizetes engedély nélküli eltávozásának napját. A helyi nyilvántartás ezen kívül tartalmazza még a külföldi fényképét, az alkalmazott kényszerítő eszközök használatát, a kérelmekre és panaszokra, az egészségi állapotra és a kezelésre, az esetleges költségek megfizetésére, az intézeti letétbe helyezett tárgyakra, a károkozásra vonatkozó adatokat. Ha az őrizet végrehajtása alatt előzetes letartóztatás, szabadságvesztés vagy elzárás (pénzbírság átváltoztatása folytán kiszabott elzárás) végrehajtása iránt érkezik értesítés, az őrizetet annak megérkezése napján meg kell szakítani. Ha a külföldit a nyomozó hatóság vagy más

A TARTALOMBÓL:

- Törvényjavaslat a határon túli magyarokról
- Ahogy a rendszek látják
- Pszichiáterek szemináriuma
- Erdélyiek fehéren-feketén

hatóság az intézetben ki akarja hallgatni, azt az intézet parancsnoka – előzetes egyeztetés alapján – engedélyezi, míg a nyomozó hatóságnak való kiadásáról az idegenrendészeti hatóság dönt.

A jövőben a házirendet az intézet parancsnoka határozza meg, attól csak az ő engedélyével vagy rendkívüli helyzetben lehet eltérni. A házirendben meg kell határozni minden olyan tevékenységet, amely az őrizetesek életrendjét, a jogaik gyakorlását és kötelezettségeik teljesítését biztosítja, így különösen az ébresztő és a takarodó, az étkezés, az orvosi rendelés, a szabad levegőn tartózkodás idejét, valamint a szabadidő eltöltésének, a távbeszélő használatának, a kérelmek, panaszok, bejelentések, illetve egyéb jogorvoslatok előterjesztésének a rendjét. A takarodó és az ébresztő között legalább 8 óra folyamatos pihenőidőt kell biztosítani. Az étkezésre naponta háromszor kell időt adni: főétkezésre legalább 30 perc, egyéb étkezésre legalább 20 perc étkezés idővel. A szabad levegőn tartózkodás tartama naponta legalább 1 óra.

A 18. életévét be nem töltött őrizetet – a hozzátartozója kivételével – a felnőttektől elkülönítve kell elhelyezni. „A hozzátartozóval történő együttes elhelyezés más jogszabály kötelező elkülönítési előírását nem sértheti” – de vajon a fiatal érdekeit igen? A külföldi a házirend szerint használhatja az intézet által kijelölt távbeszélőt. A telefonbeszélgetés – bizonyos kivételekkel – ellenőrizhető, illetve biztonsági okokból megszakítható.

(Folytatás a 4. oldalon!)

Törvényjavaslat a határon túli magyarokról

A kormány márciusban (T/4070. számon) benyújtott javaslatára folyamatos vita tárgya a Tisztelt Házban belül és azon kívül. Mivel a szabályozás összefügg az anyaország és a szülőföld közötti vándorlással, a véleményalkotás elősegítésére a leginkább vitatott rendelkezéseket az alábbiakban tesszük közzé.

„Az Országgyűlés

- a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény 6. § (3) bekezdésében foglalt, a határon kívül élő magyarokért viselt felelősségének érvényesítése érdekében,
 - Magyarországgal való kapcsolataik ápolásának előmozdítása céljából,
 - tekintettel a nemzetközi jog általánosan elfogadott szabályaira és a Magyar Köztársaság által vállalt nemzetközi jogi kötelezettségekre,
 - figyelemmel a Magyar Köztársaság európai integrációs törekvéseire, továbbá az Európai Unió jogának az emberi jogok tiszteletére, a kisebbségi jogok védelmére vonatkozó alapelveire, valamint a jogállamiság követelményeire,
 - tekintettel a közép-európai térségen belüli regionális kapcsolatok fejlesztésére,
 - a szomszédos államokban élő magyaroknak az egységes magyar nemzethez való tartozása, szülőföldjükön való boldogulása, valamint nemzeti azonosságtudata biztosítása végett,
 - a világ más részein a határon kívül élő magyar nemzetiségű személyek számára jogszabályban biztosított kedvezmények és támogatások érintése nélkül
- a következő törvényt alkotja:

I. FEJEZET

ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

A törvény hatálya

1. §

- (1) A törvény hatálya arra a Horvát Köztársaságban, a Jugoszláv Szövetségi Köztársaságban, az Osztrák Köztársaságban, a Romániában, a Szlovén Köztársaságban, a Szlovák Köztársaságban vagy Ukrajnában lakóhellyel rendelkező nem magyar állampolgárságú magyar nemzetiségű személyre terjed ki, aki
 - a) magyar állampolgárságát nem önkéntes lemondással vesztette el, továbbá
 - b) nem rendelkezik állandó magyarországi tartózkodásra jogosító engedéllyel, valamint
 - c) rendelkezik a 20. §-ban meghatározott igazolvánnyal.
 - (2) E törvény hatálya abban az esetben is kiterjed az (1) bekezdésben meghatározott személy együtt élő házastársára és a közös háztartásukban nevelt kiskorú gyermekre, ha egyébként nem magyar nemzetiségűek.
- [...]

2. §

- (1) A törvény hatálya alá tartozó személy a Magyar Köztársaság területén, illetőleg a szomszédos államokban lévő állandó lakóhelyén az e törvényben meghatározott feltételek mellett jogosult egyes kedvezmények alanyi jogon történő igénybevételére, illetve egyes támogatások igénylésére.
- (2) A törvénynek az egyes kedvezményekre, továbbá az egyes támogatások igényelhetőségére vonatkozó rendelkezéseit a nemzetközi szerződésekben foglaltakkal összhangban kell alkalmazni.

- (3) Az e törvényben foglalt kedvezmények és igényelhető támogatások nem érintik a hatályos jogszabályok által a világ bármely más részén élő, magyar állampolgársággal nem rendelkező magyar nemzetiségű személyeknek jelenleg is biztosított kedvezményeket és elnyerhető támogatásokat.

3. §

A Magyar Köztársaság

- a) a folyamatos kapcsolattartás biztosítása,
 - b) az e törvényben foglalt kedvezmények és támogatások igénybevételének lehetővé tétele,
 - c) a kulturális, gazdasági és családi kapcsolatok zavartalan-sága,
 - d) a személyek és eszmék szabad áramlásának érvényesítése érdekében a területére történő beutazás és ott-tartózkodás tekintetében az e törvény hatálya alá tartozó személyek számára a nemzetközi jogi kötelezettségek figyelembevételével az adott helyzetben legkedvezőbb elbánást biztosítja.
- [...]

Munkavállalás

16. §

- (1) Az e törvény hatálya alá tartozó személy a Magyar Köztársaság területén engedély alapján foglalkoztatható. Az engedélyezési eljárás során a külföldiek magyarországi foglalkoztatásának engedélyezésére vonatkozó általános szabályokat azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy az engedély a munkaerő-piaci helyzet vizsgálata nélkül adható ki.
- (2) Az engedély naptári évenként összesen három hónap időtartamra adható meg. Külön jogszabály hosszabb időtartamra szóló engedély kiadását is lehetővé teheti.

17. §

- (1) A munkavállalás jogszabályi feltételeinek megteremtésével kapcsolatos kiadások, így különösen az ahhoz szükséges iskolai végzettség, szakképesítés, a munkaegészségügyi alkalmasság előzetes igazolásához szükséges eljárás költségeinek megtérítését az e célból létrehozott közhasznú szervezettől pályázat útján kérelmezhetik.
 - (2) Az engedélyezési eljárás, továbbá a nyilvántartás részletes szabályait külön jogszabály tartalmazza.
- [...]

III. FEJEZET

A KEDVEZMÉNYEK ÉS TÁMOGATÁSOK IGÉNYBEVÉTELÉNEK ELJÁRÁSI RENDJE

Magyar igazolvány

20. §

- (1) Az e törvényben meghatározott kedvezményeket és támogatásokat igénybe venni kívánó személy a Magyar Köztársaság Kormánya által erre kijelölt magyar központi igazgatási szervtől (a továbbiakban: elbíráló hatóság) a (2) bekezdésben meghatározott igazolvány kiállítását kérheti.
- (2) Az elbíráló hatóság a kérelmező számára arcképes „Magyar igazolvány”-t, vele együtt élő nem magyar nemzetiségű házastársa, illetőleg közös háztartásában nevelt kiskorú gyermeke számára „Magyar hozzátartozói igazolvány”-t (a továbbiakban együtt: igazolvány) állít ki, amennyiben
 - a) a kérelmező megfelel az 1.§ (1) bekezdés a)–b) pontjában meghatározott követelményeknek,
 - b) a 21. §-ban meghatározott ajánló szervezet az ajánlást kiadta,

c) akivel szemben az illetékes magyar hatóság beutazási és tartózkodási tilalmat, illetőleg kiutasítást nem rendelt el a vonatkozó külön törvényben meghatározott okok miatt, illetőleg vele szemben Magyarországon büntetőeljárás nincs folyamatban.

21. §

- (1) Az elbíráló hatóság az igazolványt akkor állítja ki, ha
 - a) a kérelmező személy olyan ajánlással rendelkezik, amelyet a szomszédos államokban élő magyar nemzeti közösségek képviselőiben az adott államban eljáró, a Magyar Köztársaság Kormánya által ajánló szervezetként elfogadott szervezet állított ki, továbbá
 - b) az ajánlás tanúsítja a kérelmező magyar nemzetiséghez tartozását, és tartalmazza:
 - ba) az ügyfél kérelmét;
 - bb) a kérelmező nevét, születési helyét és idejét, állandó lakóhelyét, anyja nevét;
 - bc) az ajánló szervezet nevét, hivatalos bélyegző lenyomatát, a nevében eljáró személy aláírását;
 - bd) az ajánlás kiállításának helyét, idejét.
- (2) A törvény hatálya alá tartozó személy nem magyar nemzetiségű házastársa, illetőleg kiskorú gyermeke [1. § (2) bekezdés] számára kibocsátott ajánlás kizárólag a kérelmezőnek a határon túli magyar személlyel fennálló családi kapcsolatát tanúsítja.
- (3) A Magyar Köztársaság Kormánya azt a szomszédos államok valamelyikében élő magyar nemzeti közösség képviselőiben az adott államban eljáró szervezetet fogadja el ajánló szervezetként, amely képes
 - a) képviselni az adott államban élő magyar nemzeti közösség egészét,
 - b) gondoskodni az ajánlások iránti kérelmek fogadásának és elbírálásának szervezeti és személyi feltételeiről.

22. §

- (1) Az igazolvány olyan közokirat, amely az e törvényben meghatározott kedvezmények igénybevételére, illetőleg támogatások iránti kérelem (pályázat) előterjesztésére jogosít.
- (2) Az igazolvány érvényességi ideje
 - a) kiskorú személy esetén a 18. életév betöltésének napja;
 - b) a 18-60 életév közötti személy esetén 5 év;
 - c) a 60 év feletti személy esetén határidő nélküli.
- (3) Amennyiben az igazolvány érvényességi ideje lejár, a 20-21. §-okban meghatározott eljárást – kérelemre – ismételtelen le kell folytatni.
- (4) Az elbíráló hatóság az igazolványt visszavonja, ha
 - a) az ajánló szervezet az ajánlását visszavonta azért, mert az igazolvány tulajdonosa valótlan adatokat közölt az ajánlás igénylése során,
 - b) annak tulajdonosa állandó magyarországi tartózkodásra jogosító engedélyt kapott, vagy magyar állampolgárságot szerzett,
 - c) annak tulajdonosát a Magyar Köztársaság területéről kiutasították, vele szemben beutazási és tartózkodási tilalmat rendeltek el,
 - d) vele szemben Magyarországon büntetőeljárás van folyamatban, illetőleg
 - e) az igazolvány tulajdonosa azt maga kéri.
- (5) Az igazolvány visszavonását elrendelő jogerős határozatról annak tulajdonosát, továbbá az ajánló szervezetet az elbíráló hatóság értesíteni köteles.

23. §

- (1) Az elbíráló hatóság eljárására az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvény rendelkezései az irányadók.

- (2) A kérelmező az elbíráló hatóságnak az igazolvány kiállításával, illetőleg visszavonásával kapcsolatos első fokú határozata ellen benyújtott fellebbezés nyomán meghozott jogerős államigazgatási határozatával szemben a bírósághoz fordulhat.
- (3) Az elbíráló hatóság eljárásának részletes szabályairól, valamint a kiállított igazolványok nyilvántartásának rendjéről, továbbá az igazolvány adattartalmáról és formájáról külön jogszabály rendelkezik.

A kedvezmények igénybevétele a Magyar Köztársaság területén
24. §

- (1) A határon túli magyar személy a 4. §-ban, a 8. § (1) bekezdésében, a 9. §-ban, a 11. §-ban, a 12. § (2) bekezdésében, a 13. §-ban foglalt kedvezményeket – az azokban meghatározott feltételek mellett – igazolványának (20. §) bemutatása mellett, Magyarországon való jogszerű tartózkodása esetén, alanyi jogon veheti igénybe.
 - (2) Az (1) bekezdés szerinti kedvezményeket nyújtó állami fenntartású szervezetek és intézmények, valamint az utazási kedvezményeket nyújtó gazdálkodó szervezetek számára a kedvezmények igénybevételéhez szükséges pénzügyi fedezetet a központi költségvetés biztosítja.
- [...]

IV. FEJEZET
ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK
27. §

- (1) Ez a törvény 2002. január 1-jén lép hatályba.
- (2) A Magyar Köztársaságnak az Európai Unióhoz történő csatlakozása időpontjától a törvény jogosultságot, kedvezményt, illetőleg támogatást biztosító rendelkezéseit az Európai Unió bármely tagállamának állampolgárságával rendelkező személyre a csatlakozási szerződéssel összhangban kell alkalmazni.

28. §

- (1) A Kormány felhatalmazást kap arra, hogy rendeletben szabályozza
 - a) az igazolvány kiállítására, visszavonására, illetőleg nyilvántartására jogosult központi közigazgatási szerv, valamint annak felettes szerve kijelöléséről, hatáskörének meghatározásáról szóló előírásokat,
 - b) az e törvény hatálya alá tartozó személyek utazási kedvezményeinek részletes szabályait,
 - c) az e törvény 11. § (1) bekezdésében meghatározott személyek részére kibocsátandó diákigazolvánnyal kapcsolatos részletes szabályokat.
- (2) A Kormány gondoskodik az e törvény által kérelmezhető támogatások elbírálását és folyósítását végző magyar közhasznú szervezet(ek) létrehozásáról, illetőleg az ilyen céllal már működő közhasznú szervezetek tevékenységének összehangolásáról, azok létesítő okiratának megfelelő módosításáról, továbbá ennek keretében a támogatások átcsoportosításáról.

29. §

- (1) A belügyminiszter a külügyminiszterrel együttes rendeletben határozza meg az igazolvány kiállítására, visszavonására, nyilvántartására, valamint tartalmi és formai követelményeire vonatkozó részletes szabályokat.
- [...]

Az idegenrendészeti...

(Folytatás az 1. oldalról!)

A külföldi fogva tartással összefüggő panaszáról és kérelméről az intézet illetékes szervezeti egységének vezetője 8 napon belül dönt. Ha az őrizetes a döntést, illetve az intézkedést nem tartja kielégítőnek, annak közlésétől számított 8 napon belül az intézetparancsnokhoz fordulhat, aki az ügyben 15 napon belül dönt. Az ő döntése ellen 8 napon belül a büntetés-végrehajtás országos parancsnokához fordulhat, aki az ügyben 15 napon belül dönt. Ha a panasz vagy a kérelem elbírálása az országos parancsnok hatáskörébe tartozik első fokon, döntése vagy mulasztása miatt a külföldi 8 napon belül panasszal fordulhat az igazságügyi miniszterhez. Amennyiben az ügy jellege szükségessé teszi, a kérelmet, illetve a panaszt soron kívül kell elbírálni, bár a panasznak a sérelmezett intézkedés végrehajtására nincs halasztó hatálya. Vizsgálat nélkül el kell utasítani az ugyanazon ügyben, 3 hónapon belül, ismételt előterjesztett kérelmet, illetve panaszt, ha az új, addig nem ismert tény nem tartalmaz. Ez a rendelkezés nem alkalmazható az őrizetes egészségi állapotának kivizsgálására irányuló megismételt kérelem, illetve panasz esetében. Mindez nem érinti a külföldi azon jogát, hogy a fogva tartással kapcsolatos ügyben közvetlenül a büntetés-végrehajtás törvényességi felügyeletét ellátó ügyészhez forduljon, és kérje az ügyész általi meghallgatását.

Az őrizetes a letétben lévő pénzből – a parancsnok által meghatározott időben és módon – élelmiszert, cigarettát, tisztálkodási eszközöket, levelezésre szolgáló cikkeket és telefonkártyát vásárolhat. Sőt, a fogva tartásra szolgáló körletrészen lévő könyvtárat használhatja, az ott rendelkezésre álló sportolási lehetőségeket igénybe veheti, rádióműsort hallgathat, a televízió műsorrát nézheti.

A külföldi – a fogva tartottak egészségügyi ellátásáról szóló külön rendelkezésben foglaltak szerint – köteles az orvos által, a gyógykezelés érdekében elrendelt vizsgálatoknak, védőoltásoknak magát alávetni, a járványügyi előírásokat betartani, a laboratóriumi vizsgálatokhoz szükséges anyagot szolgáltatni. A külföldi haláláról az intézet az őrizetet elrendelő idegenrendészeti hatóságot és az illetékes külképviseletet haladéktalanul köteles értesíteni.

Tudja-e...?

- Szlovéniába, Horvátországba és Svájcba személyi igazolvánnyal is beutazhatnak a magyar állampolgárok, ha új típusú igazolványuk van, és annak tulajdonosa nagykorú.
- 2001. június 1-től, turistaként, látogatóként a magyar polgárok csak vízummal utazhatnak Moldáviába, Fehéroroszországba, Boszniába.
- Az orosz állampolgároknak 2001. június 3-tól vízumra van szükségük magyarországi beutazásukhoz, ha nem hivatalos útlevéllel érkeznek.

Ahogy a rendészek látják

A határrendészet és a migráció összefüggéseit taglaló, május végén rendezett szakmai konferencián a Határőr-ség vezetője elmondta: 2000-ben a Határőr-ség:

- a jogellenes cselekményekkel szembeni intézkedéseinek legalább 43 százaléka az illegális migrációval volt kapcsolatban;
- 500 embercsempészrel szemben folytattak eljárást, amelyek között akadt 23 gyanúsítottat számláló ügy is, és az előző év hasonló időszakához képest az embercsempészek száma nyolcvannal több;
- az alkotmányossági aggályok ellenére fenntartják a határregisztrációs rendszert, mert ennek köszönhetően tudnak adatokat szolgáltatni a hatósági megkeresések legalább harmadában. Sőt, a jövőben a vonatokon és a kisebb repülőtereken dolgozó útlevélkezelőket is felszerelik hordozható számítógépekkel a kellő adatgyűjtés és a megfelelő adattárolás elősegítésére.

A határőrök és a biztonságpolitikával foglalkozó szakértők szerint az illegális migráció megelőzésére kell a hangsúlyt helyezni. Abban volt csupán nézetkülönbség közöttük, hogy a megelőzésben milyen szerep jusson a rendészeti eszközöknek (*Népszabadság*, 2001. május 21.). Túl sok pénzbe kerül ugyanis, ha tévedünk az arányokban. Például már eddig 20 milliárd forintba került a Schengen-tagságra való felkészülés (mobil hőkamerák, járőrhajók, helikopterek, éjjel látó készülékek, ha-

tárregisztrációs rendszer), de azt még csak nem is tudjuk, hogy mi legyen a szlovák és a szlovén határon. E két szakaszon Magyarország addig nem kezdi meg a költséges beruházásokat, amíg erre az EU fel nem szólítja. Arra számítottunk, hogy e két ország hazánkkal egy időben, de legfeljebb öt éves eltéréssel lesz az EU tagja. A mi belépésünk formális időpontját követően – az EU-illetékesek szerint – még két-három évet vesz igénybe az információs és egyéb rendszerek összeillesztése, finomítása és persze az EU végső engedélye. Így 2006 előtt aligha leszünk az útlevél nélküli zóna tagjai, nem szűnik meg az osztrák–magyar határon az útlevél-ellenőrzés (*Népszabadság*, 2001. április 9.).

Az is vitatott, hogy miért húzódik hét cseh állampolgár büntetőeljárása, ha a tényállás egyszerű és a bizonyítékok elégtelenek. A cseh konzul szerint megfelelő bizonyítékok nélkül tartják őket fogva tavaly óta, mondván, hogy hamis útlevéllel 28 ukránt segítettek Szlovéniába jutni. A konzul szerint a határőr-ség érvelése nem több feltevésnél, és sürgeti a Külügyminisztériumban az eljárás lezárását, garantálva, hogy a csehek nem tűnnek el az országból. Az első bírósági tárgyalást csak most tartották, míg a következőt szeptemberre tűzték ki. A külföldiek tehát előzetesen maradtak, noha a bíróság is kétségesnek látja a vád megalapozottságát. A határőr-ség ehhez csak annyit fűzött hozzá: rutinesetről van szó (*Népszabadság*, 2001. május 19.).

A SZEMÉLYFORGALOM A HATÁROKON A HATÁRŐRSÉG ADATAI SZERINT

Ország	1998	1999	2000
Szlovákia	22 304 592	18 123 592	14 973 374
Ukrajna	5 596 996	4 498 146	5 845 869
Románia	11 612 826	10 494 141	12 477 462
Jugoszlávia	7 598 321	4 921 295	6 587 175
Horvátország	8 772 255	8 467 532	9 399 624
Szlovénia	4 402 953	3 047 196	2 781 313
Ausztria	33 084 699	30 064 597	30 464 034

Két vélemény

A Menedék Egyesület kidolgozta és több illetékesnek eljuttatta a menekültek ellátásának reformjára vonatkozó javaslatát (*Olталomkeresők*, 2001. április), várva a hozzászólásokat. Czene Gábor (*Népszabadság*, május 21.) újságíró a menekültek személyes szükségleteit fedezni hivatott kuponos támogatás ragadta meg, amely pénzt helyettesítve élelmiszerre, iskolaszere stb. költethető, valamint kiemelte a szállást, nyelvtanulást is nyújtó beilleszkedési központ létesítését. A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal vezetője – bár mélyebben még nem volt alkalma elmélyedni a javaslatokban – jelezte: számára úgy tűnik, hogy a kormányzat és a civil szervezet elképzelései több ponton találkoznak.

Várjuk minden érdeklődő hozzászólását, javaslatát a jövőben is! Annál is inkább, mert május végén az Országgyűlésben végzavazásra kerül sor a menedékjogi és az idegenrendészeti törvény rendelkezéseiről, így a beilleszkedést érintő végrehajtási szabályok is hamarosan elkészülnek.

Határon túli diákok

A Márton Áron Szakkollégium felmérte, hogy az 1998–99-ben Magyarországon egyetemet vagy főiskolát végzett határon túli fiatalok milyen életpályát kezdtek. A *Magyar Hírlap* összefoglalója szerint (2001. május 14.) a kilencvenes évek végére csökkent az ösztöndíjas hallgatók aránya. Míg 1996-ban a határon túliak fele részesült támogatásban, addig 1999-ben csak a harmaduk. 107 egykori ösztöndíjas diákkal készítették mélyinterjút (37 jött Romániából, 32 Jugoszláviából, 19 Szlovákiából, 11 Ukrainából). Csupán az egészségügyi szakon növekedett 1999-ben az ösztöndíjasok száma, és közülük 83 százalékuk részesült ösztöndíjban. A gazdasági, jogi, államigazgatási területen tanulnak a legkevesebben, ami nem csoda, hiszen ezeken a szakokon van fizetőképesség az itteni fiatalok között is. Érdekes módon azokon a szakokon nőtt meg a határon túli magyar diákok száma, amelyeket az ösztöndíjtanács nem részesít előnyben. A felsőoktatásban résztvevők összességének átlagosan mintegy másfél százaléka határon túli magyar. A nehezedő feltételek ellenére fennálló stabil arány azt igazolja, hogy az itt tanulókat elsősorban nem a magyarországi ösztöndíj vonzza, mobilitásukat sokkal inkább befolyásolják a piaci viszonyok, az érvényesülési lehetőségek, valamint a szomszédos országok körülményei.

A hónap idézete

„A választások előtti egy évben valószínűleg még nagyobb súllyal fognak szerepelni a roma kisebbséggel kapcsolatos hírek, amelyek a külföldön élő magyarok és nem magyarok számára egyaránt nyomasztóak és riasztóak. Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy botorság volna abban reménykedni, hogy bármelyik párt nyíltan kiállna az üldözések, a hátrányos megkülönböztetés, az előítéletek ellen. A rendszerváltás hozta szabadság magával hozta az uszítás, a fajgyűlölet, az antiszemitizmus, a sovinizmus szabadságát. A kelet-közép-európai népek nyomorúságainak ismerői tudják, hogy e kollektívumok ellen irányuló kollektív indulatok ereje történelmi eredetű, s ha egyszer szabadra kerültek, kevés az esély rá, hogy csillapuljanak. A csillapulás esélye különösen csekély, ha az állami hatalom letéteményeseinek viselkedése kétértelműséggel teli, vagy némaságuk folytán képtelenek elhessenteni a cinkosság látszatát.” (Csepeli György, *Mozgó Világ*, 2001. május).

Pszichiáterek szeminárium

A Menedék Egyesület és az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága szervezésében 2001. április 19–20. között került sor a hazai menekülttáborokban dolgozó pszichiáterek továbbképzésére. A szeminárium témája a szervezett erőszak áldozatainak lelki, pszichiátriai, pszichoszociális rehabilitációja volt. A programot a CORDELIA Alapítvány pszichiáttere állította össze.

Az első napon dr. Inge Genefke, a megkínzott áldozatok rehabilitációjával foglalkozó kopenhágai központ vezetője ismertette a 25 évvel ezelőtt alapított intézmény történetét, valamint az általuk kifejlesztett munkamódszereket. Az intézmény mára már 240 központtal működő világhálózattá vált (IRCT). Segítségükkel olyan komplex munka folyik, amely pszichés, szomatikus, szociális, spirituális és jogi segítséget foglal magában, amelyre a megkínzott, börtönt és háborús katasztrófaélményeket túlélő áldozatoknak életbevágóan szükségük van.

A „kínzásszindróma” többet jelent, mint a PTSD (poszt-traumás stressz szindróma, azaz a trauma után kialakuló sajátos lelkiállapot pszichés és testi tünetekkel), hiszen a kínzás a legsúlyosabb traumák közé tartozik. Az ENSZ 1984-es egyezményében meghatározottak szerint a kínzás: (1) fizikai vagy mentális, súlyos fájdalmat vagy szenvedést okozó ártalom; (2) célja van; (3) szándékos; és (4) hatósági személyi követi el. Dr. Genefke hangsúlyozta a traumaközpontokban végzett tevékenység jelentőségét, amelynek célja rész-

ben a túlélők és azok családtagjainak a rehabilitációja, részben a kínzás világméretű megszüntetése, felszámolása.

A második napon a manilai dr. June Lopez pszichiáter tartott műhelymegbeszélést a „Segítők segítése” címmel. Ebben Judith Hermann is közreműködött, elemezve a gyógyító és a traumás közötti viszonyt. A segítők segítése manapság előtérbe került, mert a segítő szakmákban nagy veszélyt jelent a kiégés, amely megelőzhető. A terápiás összefüggések terén Lopez bemutatott néhány nemzetközileg alkalmazott módszert, és a résztvevőket megismertették a kelet-timori munkacsoport képzésével, munkájával.

Végül a harmadik napon dr. Thomas Wenzel osztrák pszichiáter foglalta össze a túlélők terápiáját, megoldási modelleket mutatva be, ami lehetőséget adott a munkacsoport mindennapi gondjainak a megbeszélésére.

A háromnapos továbbképzés felébrésztette a hallgatóságban az igényt további segítő módszerek megismerésére, bevezetésére, s emellett még a személyes szakmai kapcsolatokat is erősítette.

DR. HARDI LILLA

(CORDELIA Alapítvány
a szervezett erőszak áldozataiért)

A REFORMÁTUS EGYHÁZ...

- Menekültügyi Szolgálatát Sánta Ibolya lelkész vezeti. Cím: 1146 Budapest, Abonyi u. 21. ☎ 343-7878;
- Repülőtéri lelkésziségének vezetője Krasznai Andrea. Cím: 1675 Budapest, Ferihegy 2B terminál, Pf. 53. ☎ 269-7899, fax: 296-8009.

Konferenciák

• 2001. május 12–13-án a Pest megyei Önkormányzat, a Kenti Egyetem, valamint a Nemzetközi NGO Képzési és Kutató Központ (INTRAC) kezdeményezésére rendeztek konferenciát – Albánia, Horvátország, Csehország, Macedónia, Lengyelország és Magyarország képviselőinek részvételével – a szociális ellátások rendszeréről, különös tekintettel a társadalmi szervezetek szerepére. Eppen a balkáni országok tapasztalata jelzi, hogy a menekültek, kényszervándorok milyen jelentős szerepet foglalnak el a támogatásra szorulóknak között, továbbá miként alakította e tény a segítő állami, önkormányzati és független szervezetek egymáshoz való viszonyát. Megtudhattuk például, hogy Albániában és Macedóniában a nemzetközi (kormányközi és magán-) szervezetek saját prioritásai alapján, a helyi érdekektől és igényektől függetlenül nyújtanak adott programokra támogatásokat. Ezek nem segítenek megreformálni vagy éppen megteremtési a stabil ellátás rendjét, a nemzetközi mércével mérve versenyképes bérek komoly feszültséget okoznak a segítő körében, és a segítségnyújtás is összehangolatlan. Például százezrekre jöttek létre a nőklubok Albániában, pedig élelmiszer, gyógyszer kellene inkább. Ugyanakkor a nemzetközi szponzorálás határozottan erősítette a civil szektort, bárha ellentmondásosan is. Horvátországban mindezt felismerve hozta létre a kormány a Társadalmi Szervezetekkel való Együttműködés Központját. A zágrábi hivatal a társadalmi szervezeteknek nyújtott támogatási prioritásokat határozza meg, és pénzelosztóként nyilvános pályázati központként működik, igen csekély létszámmal, jó szakemberekkel, honlappal (www.uzuvrh.hr, e-mailen pedig ured.za.udruga@zg.tel.hr) és lendülettel. A konferencián résztvevők közös kiadványt terveznek, hogy könnyen áttekinthető kötetben ismertessék a demokratizálódó országok szociális ellátórendszerét, elsősorban a társadalmi szervezetek és az állam közötti munkamegosztás alapján. Az együttműködésbe a Menedék Egyesület is bekapcsolódott.

• A Közép-európai Egyetemen 2001. június 11-én 11.00 órai kezdettel kerekasztal-beszélgetést szerveznek a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosa által kidolgozott antidiszkriminációs törvényről. A rendezvény célja, hogy a társadalmi szervezetek olyan nyilatkozatot készítsenek elő, amely támogatja a törvény gondolatát, szükségességét és elfogadását. A kezdeményezés éppen egybeesik a rasszizmus elleni, világszerte megrendezett konferenciasorozat augusztusi zárásával. További információ: Mark Fodor mfod@nki.hu ☎ 06-70-237-8037.

Erdélyiek fehéren-feketén

Szakáts Mara írásából idézünk, aki 1998–99-es saját adatgyűjtése alapján foglalja össze az erdélyi – félegális és illegális – munkavállalók körében szerzett tapasztalatait, a témát a színéről és visszajáról is megismerve. Az írás teljes terjedelemben megjelent az *Erdélyi Napló* 1999. augusztus 17-i számában.

A közép-európai átmenet országai közül talán Magyarországon foglalkoztatják a legtöbb vendégmunkást: már a politikai változás előtt is igen magas volt a magyar társadalom életszínvonala, s a magánszektor egyes ágazataiban sok embert tudnak foglalkoztatni, elsősorban az építkezéseken s a kereskedelemben. A változás után azonnal kialakult bőséges egyéni és csoportos kapcsolatok segítségével tömegesen alkalmaztak a szomszéd országok magyarsága köréből könnyen beilleszkedő vendégmunkásokat. Az is hozzájárult a feketemunkások számának növekedéséhez, hogy Magyarországon rekedtek azok, akik a fejlett nyugati államokban szerettek volna munkát vállalni, mert vízumot már nem sikerült szerezniük.

Erdélyi munkavállalók motivációi

Romániában a 1989-es politikai változás után a gazdaság piacosítása együtt járt a munkanélküliség megjelenésével. Távlatilag a külföldre távozó dolgozók számára nem az új szakmai képesítés, hanem sokkal inkább annak a pénzösszegnek a megszerzése a fontos, amelyből a hiányos háztartás gépi felszereltségét vagy egy személygépkocsit beszerezését biztosíthatják, és – főleg a Székelyföldön – lehetővé válik a családi tulajdonú ház, valamint szántóföld megvásárlása. Mindezek a stabilitás, a biztonság és a család, a rokonság egyben maradásának szimbólumai, és mint ilyenek, sokkal fontosabbak, mint a „láthatatlan” szellemi-szakmai tőke.

A Magyarországon szerencsét próbálók között a szakképzett vagy legalábbis a valamihez értő férfiak vannak többségben. Egyre több pályakezdő vállal munkát, mert otthon a szakképzés, a főiskola vagy egyetem elvégzése után nem talál. Romániában a földterületek visszaadásának rendezetlensége, az azok megműveléséhez szükséges korszerű munkaeszközök hiánya úgyszintén elindulásra készíti a munkanélkülieket. Illúzió, hogy Romániában az állás nélküliekből legyen vállalkozó – mindezekhez ugyanis hiányzik az anyagi tőke, a megfelelő képzettség és a kezdeményezési készség. Bár a szolgáltatói szférán belül könnyebb vállalkozásokat létrehozni,

ezek gyakran nem nyújtanak hosszan tartó biztonságot.

Sok erdélyi fiatal nemcsak a kényszer indít útnak, hanem a kalandvágy is. Többen a felnőtté válás megvalósulásának tekintik az ismeretlen legyőzését, ugyanakkor kihívást jelent számukra, hogy új, modern technológiát és gondolkodásmódot birtokoljanak. Közöttük külön kategóriát jelent a Magyarországon tanulók csoportja – állami vagy magánegyetemen, tanfolyamokon. Ahhoz, hogy tanulmányaik során könnyebben megélhessenek, kénytelenek feketemunkát is vállalni.

Változatok a feketemunkára

A legtöbb erdélyi állandó munkát végez Magyarországon. Sokan írott vagy megegyezés szerinti szerződés alapján válnak stabil alkalmazottá, emellett vannak csupán egy-egy időszakra elszegődők, továbbá alkalmi munkát (napszámot) vállalók. Az utóbbi két változat főleg az építkezések, illetve a mezőgazdasági munkák keretében általános. Végül akadnak, akik csupán rövid idejű munkát vállalnak, például olyanok, akiknek Erdélyben is van munkájuk vagy más kereseti lehetőségük (pl. nyugdíj), avagy valamilyen okból nem akarnak hosszasan távol lenni otthonuktól. A munkavállalók érdekeiknek megfelelően változtatják a különböző módozatokat, átváltanak egyikről a másikra, avagy párhuzamosan többféle munkát végeznek. Az utóbbira példa, amikor a hét közben állandó alkalmazottként dolgozók máshol, hétvégére munkát vállalnak.

Az Erdélyből elszármazott feketemunkások tevékenysége meghatározott munkaterületeken összpontosul. Többségük – kizárólag férfiak, szak- és segédmunkások – számára az építkezéseken kívül, a mezőgazdaságban, általában csoportosan vállalnak földművelést, állattenyésztést a családi farmokon, szinte kizárólag idény- vagy alkalmi munkásként. Többen rendszeresen visszatérnek ugyanabba a gazdaságba. Egyforma arányban vesznek részt nők és férfiak az árusítás területén, főleg piacokon, esetleg bódékban és üzletekben, többnyire állandó alkalmazottként. Itt a munkáltatók gyakran külföldi cégek, vállalkozók (többségükben kínaiak, vietnamiak, törökök), de ez

sem zavaró az erdélyieknek. Sőt velük szemben bátrabban is felléphetnek a munkakörülmények javítása érdekében, gondolván: azok a külföldiek, akiknek a „háta mögött” vélhetően nincs ott az állam, valószínűleg engedékenyebbek. Úgyszintén gyakran dolgoznak nők és férfiak a vendéglátóiparban állandó és időszakos munkaként, általában a közétkeztetésben, inkább piaci, külvárosi vendéglőkben, étkezdékben. Szakképzett erdélyi lányok, asszonyok dolgoznak magyarországi varrodában, ahol számuk sokszor meghaladja az ottani női alkalmazottakét. Hosszabb-rövidebb periódusokban ugyanis ezek a varrodák igényes külföldi megrendeléseknek tesznek eleget. A folyamatos megrendelések hiányában, ha az egyik munkáltatónál nem akad elegendő munka, sokan átmennek egy másikhoz, ahol éppen folyik a termelés.

A külföldi, az illegálisan dolgozó munkás általában négyféle úton kerül Magyarországra. Először is közvetítő útján, akik a szóbeli információáramlás mellett erdélyi magyar újságokban is meghirdetik a betöltendő állást. Közülük többen már dolgoztak a meghirdetett területeken (vagy csupán állítják, hogy ott dolgoztak), így az általuk „feldicsért” hely iránt nagyobb lesz a bizalom. Másodsorban „földik” által, egymást ajánlva kapnak munkát, magyarul egyik hozza a másikat. Ez a módszer csoportokra is érvényes, amelyek konfliktus esetén együtt mennek vagy maradnak. Az egymás ajánlása, az egymásért vállalt felelősség a munkáltató bizalmát is növeli, hiszen ha meg volt elégedve valakivel, megfelelőnek tartja az általa ajánlottakat is. Akadnak, akik egyedül vagy csoportosan nekiindulnak az ismeretlennek, és megkeresnek Magyarországon egy már régebben ott dolgozó rokonnak, s ha általa nem sikerül munkához jutni, akkor az újságok (pl. Expressz) hirdetése alapján „esnek kenyérbe”. Esetleg az úgynevezett emberpiacon adják el magukat – általában napszámosnak. Végül előfordul, hogy, főleg a szakképzett varrónők-kötőnők alkalmazásához, maga a

munkáltató utazik az erdélyi városokba, és ott személyesen beszéli rá a menni készülőket, általában többet is egyszerre.

Magyarországra feketén nagymértékben csak fizikai munkaerőt exportál Erdély. A szellemi munkások ugyan jelen vannak (legyen szó óraadó tanárról vagy különböző dolgozatok szerkesztésében részt vevő szakemberekről), ám ők általában hivatalosan igazolt módon tevékenykednek, tehát nem sorolhatóak az illegálisan munkát vállalók közé. Sajátos munkavállalói réteget képeznek azok a szülők, akiknek gyermekei magyarországi egyetemeken tanulnak, és őket segítvén, időszakosan dolgoznak az anyaszigáiban. Ilyen például a magánóraadás (idegen nyelvből, matematikából), a házvezetői-takarítói munka vagy a gyermekfelügyelet. A többi munkavállalóhoz viszonyítva a szülők csoportja elenyésző, de ők azok, akik a gyermekeik érdekében akár kedvezőtlenebb anyagi körülményekkel is megelégszenek.

Jogi helyzet, biztonság

Az erdélyiek nem érzik bűnnek a feketemunkát. Ezt látják ugyanis az anyaországiak körében, mivel az említett munkaterületeken a helybeliek közül is sokan dolgoznak illegálisan. Magas azoknak a magyarországi alkalmazottaknak a száma, akik folyamatosan csak minimálbérral vannak bejelentve, ám fizetésüket már másként kapják. Az erdélyiek tehát azt tapasztalják, hogy Magyarországra – ahol szerintük ez elfogadott életvezetés – a külföldiek elve a feketemunka miatt mennek, és nem is akarnak törvényesen dolgozni. A törvény adta kereteken belül ugyanis jóval kevesebb pénzt keresnének, és úgy éreznék, valamiképpen elkötelezettjei lennének a magyar társadalomnak. Sőt nagyobb lenne a csábítás a maradásra, letelepedésre.

A betegséggel jószerint egyik vendégmunkás sem számol. Amennyiben ez mégis bekövetkezik (akár munka-

balesetek formájában), ha tehetik, azonnal hazautaznak Erdélybe, illetve a munkaadó „átvállalja” a betegséget és önmaga számára kiírta a betegnek szükséges gyógyszereket. Kevesen igényelnek évi szabadságot, hiszen azal sok pénzt veszítenének, de ha családi okokból kell távozniuk, természetesen fizetés nélküli szabadnapokat kapnak.

Jogilag többségük turistaként tartózkodik Magyarországon, azaz havonként egyszer haza kell mennie „pecsételni”. Akik a román–magyar határtól messzebb laknak, általában csak átkelnek a vámon, bélyegzőt rakatnak útlevelükbe, és másnap már mennek is vissza. Az éjszakát leginkább az első vasúti állomáson vagy az őket szállító autóbuszokon töltik. Ám akad, aki ha nem is havonként, de gyakran igényli a hazajárást, ahol szívesen számol be sikereiről, anyagi gyarapodásáról. A kötelező pecsételéssel egy-két napos jövedelemkiesést is vállalniuk kell, amit még növel az útiköltség. Előfordul olyan munkáltató, aki elszámolja ezeket a „kiszállásokat”. Az illegálisan dolgozók zömét kitevő „pecsételők” mellett számos olyan munkaerő is van az erdélyiek között, akiket egy fantomcsalád kiegészítő munkák végzőjeként jelentenek be, s így hivatalosan tartózkodhatnak Magyarországon. Előfordul olyan is, hogy maga a munkavállaló gondoskodik az engedélyek beszerzéséről: egyéni vállalkozói (vagy betéti társasági) munkavégzést jelent be, tevékenysége csupán az iratai alapján (sajátos fantomkönyvelés által) létezik, miközben az illető egészen más jellegű feketemunkát végez.

A külföldi munkások létfeltételeiről általában a munkáltató gondoskodik. Nagyrészt csoportokban laknak a munkavégzés helyén vagy ahhoz közel. Gyakran kifizetik nekik az ágy-, al- és lakásbérletet, vagy a munkáltatók biztosítják ezeket a szálláshelyeket, esetleg segítik azokat megszerezni. Az erdélyiek előre kialakítják a bérüket, és csak kevesen választják a havi fizetést. Leginkább a heti vagy napi bérezést kedvelik. Ha óraberben dolgoznak, akkor is heti összeget kérnek. Anyagi szempontból munkaadó és -vállaló ritkán csapja be egymást, de az építkezéseken előfordul, hogy nem fizetik ki az elvégzett munkát. Panaszra ilyenkor nincs lehetőség, legfeljebb marad az önbíráskodás.

Keresetükkel, saját bevallásuk szerint, általában elégedettek, és ha nem szórakozni vágyó fiatalokról van szó, olyan szerényen élnek, hogy átlagosan 30–40 ezer forintot – nem kevesen még 50–60 ezret is – félretesznek vagy hazaküldenek.

(Folytatás a 8. oldalon)

Magyarország és Európa az ezredfordulón

2001. május 18–19-én a Pécsi Tudományegyetem adott otthont a „Magyarország és Európa az ezredfordulón” című konferenciának. Jogászok, történészek, politológusok, nyelvészek tartottak előadásokat a legfontosabb közjogi harmonizációról és annak politikai hatásáról, a vallási és kulturális törésvonalokról, az EU-tárgyalások kommunikációs gondjairól, a regionális fejlesztésről, kisebbségi ügyekről. Zámbo Péter, a Pécsi Határőr Igazgatóság EU-referense szövege a határőrségre háruló uniós feladatokról. Rámutatott például a bővítési menetrend bizonytalanságából fakadó problémákra: miként osszuk el a korszerűsítéshez amúgy sem elegendő emberi és anyagi, technikai forrásokat, ha egyszer csak kiderül, hogy nem 1103 km, hanem 1886 km lesz a külső határ. Téves felfogás, hogy a csatlakozással megszüntetendő belső határellenőrzés felőli átcsoportosítás révén csökkenthetők a schengeni követelményeknek megfelelő külső határ kiépítési költségei. A konferencia anyaga néhány hónapon belül egy kötetben kerül ez érdeklődők elé, mert az Európai Tanulmányok Központja – a brüsszeli támogatás lejártaival – még gyorsan elküldi erre a projekt pénzmaradványát.

Erdélyiek fehéren-feketén

(Folytatás a 7. oldalról)

Munkájukért tiszteletet is várnak

A megkérdezett vendégmunkások életmódja sajátos: teljesen elszigetelten élnek. Kevés szabad idejükben is főleg egymással találkoznak, leginkább az ugyanarról a településről, régióból érkezettekkel. Kölcsönösen segítik egymást, még az igen kedvelt pénzszerzési lehetőséggel, a hétvégi munkaszerzéssel is. Akinek lenne több szabad ideje, az sem él vele, nem költi a pénzt kikapcsolódásra. Legfőbb szórakozás az alkalmi kocsmázás. Magát az országot, annak városait, nevezetességeit nem igyekeznek megismerni, nem érdekli őket sem a kulturális élet, sem a műemlékek látogatása. Nem művelődés céljából tartózkodnak az országban, ezért nem is akarnak ilyen élményeket gyűjteni.

Ellentmondásos a magyarországi rokonaikkal való viszonyuk. Amennyiben felkeresik a rokonságot, nem értik egymás mentalitását, életcéljait. A magyarországi rokonok nem bizonyulnak segítőkészeknek, és nem értik konokságukat, az önkizsákmányolást. Ugyanakkor ódzkodnak részt vállalni az olyan kollektív illegáltságban, amilyen a feketemunka. Mindent megtesznek a távolságtartás érdekében, nehogy túl sokat üljenek a nyakukon az erdélyi rokonok. Az erdélyiek ezt nem értik, és tanmeséket fogalmaznak meg rokonaik viselkedése alapján a magyarországiak érzéketlenségéről, ijesztő „vendégkeretéről”.

Sajátos a viszony a munkaadók és a nekik dolgozó erdélyiek között. Ez a kapcsolat valóban szorossá válik, kényszerből. Alapja az egymásrautaltság: a gazda meg akarja tartani a jó és számára olcsó munkaerőt. Szívesen bevezeti őket családjába-otthonába is, gyakran hívja őket ház körüli apróbb munkák elvégzésére (ezekért nem ad fizetséget), de esetenként meg is vendégeli őket. Ekkor élvezi fölényét, miszerint ő a sikeres ember példaképe. Az erdélyiek szívesen végeznek hasonló apróbb munkát, mert minél közelebbről meg akarják ismerni a „elfutottak” sikerességét, szeretnék eltanulni, utánozni titkaikat. Ugyancsak kedvező számokra a munkáltatóval folytatott kapcsolat, mivel kiszolgáltatottságuk, idegenségük miatt biztonságot jelent nekik ez a bensőségesnek látszó viszony.

A munkáltatók részéről kevésbé, míg a magyar társadalom – és gyakran a helyi munkatársak – részéről komoly diszkriminációt kell elviselniük. Az erdélyi magyarokat mondhatni naponta „lerománozzák”, kimondva vagy kimondatlanul, de állandóan lenézik őket. Gyakorta az idegenség megkülönböztetését jelenti az „azonos munkáért kevesebb bért” elvének az alkalmazása is. Bár ez a diszkrimináció a mindennapi élet folyamán fájdalmat és kellemetlenséget okoz, az erdélyiek önértékét csak növeli. Tudatában vannak, hogy sokkal becsületesebben és jobban dolgoznak a hazaiaknál, sőt annak is, hogy az erdélyi munkásoknak jó a hírük és hitelük Magyarországon. „Lesajnálják” azokat, akik megkülönböztetik őket, és igyekeznek felülemelkedni az esetleg sértő szándékon. Munkájukért ellenben tiszteletet várnak, ezért ha az anyagi fizetés mellett ezt az őket megillető erkölcsi megbecsülést huzamosabb ideig nem kapják meg, újabb munkahelyet keresnek. Nagyobb csalódás esetén pedig hazamennek.

Nem akarnak letelepedni

Zömével azok mennek Magyarországra dolgozni, akik már Romániában is ingáztak különböző munkahelyek között, avagy már más országban is vállaltak időszakosan illegális munkát. Ennek ellenére elenyészően kevés erdélyi magyar feketemunkás akar Magyarországról más államba utazni és dolgozni vagy ott végleg letelepedni. Azok sincsenek túl sokan, akik végleg Magyarországon akarnak maradni (legalábbis nem szerepel ez a lehetőség a terveikben), csupán a fiatalok foglalkoznak komolyan a maradással, mint lehetséges életstratégiával. Akiket hazavonz a honvágy, vagy felgyűlt csalódásaik miatt térnek vissza szülőföldjükre, továbbra is tervezik, hogy idővel egy-két évre újra visszatérnek Magyarországra feketemunkásként.

Ezt ösztönzi, hogy Erdélyben – és különösen a legtöbb munkást adó Székelyföldön, illetve a határ menti zónákban – nagy erkölcsi megbecsülésnek örvend a külföldi munka. Az anyagiakon kívül mindez az életrevalóság, a bátorság, a szélesebb látókör megszerzését jelenti, pedig Magyarországon egyre gyakoribbak a Munkaügyi Központ ellenőrzései. Ilyenkor valósággal

vadásznak a feketemunkásokra, akik elbűjni és menekülni kényszerülnek. Akinek ez nem sikerül, azt évekre kiutasít(hat)ják az országból. Aki folyamatosan megússza az ellenőrzéseket, rendre azt hiszi, hogy vele ilyen drasztikus (el)bánás nem történhet.

Derűsen és optimistán vágnak neki a vendégmunkának az erdélyiek, s a közeljövőben valószínűleg egyre többen választják majd a boldogulásnak eme formáját. Valamennyien úgy ítélik meg, feltétlenül ki kell próbálniuk, avagy tovább kell folytatniuk a külföldi munkát, míg a „kapuzás” előtt biztosítottak a lehetőségek. Hogy bármiféle erdélyi vendégmunka hogyan lehetséges Magyarországnak az Európai Unióhoz csatlakozása után, még senki sem tudhatja. Eme időpont relatív közelsége természetesen csak megnöveli a nekiindulók elszántságát. Egyre többször hangoztatják: csinálni kell, amíg még lehet!

Migráció és Európai Unió

A Szociális és Családügyi Minisztérium egész napos könyvbemutatót és egyben konferenciát szervez 2001. június 13-án 9.00 órától „Migráció és Európai Unió” címmel. A minisztérium kiadásában két kötet lát napvilágot: Az egyik a konferenciának is címet adó „Migráció és Európai Unió”, amely a munkaerő mozgásával, a menekültekkel, a diplomák elismerésével, a határon túliak jogállásával és a határokat átlépő szociális ellátásokkal, az idegengyűlölettel kapcsolatos írásokat tartalmaz. „A migráció szociológiája” című másik kötet a téma idegen nyelvű alapmunkáiból összeállított válogatást ad közre magyar nyelven.

A rendezvényen a kötetek szerkesztői, szerzői tartanak előadást, így Tóth Pál Péter, Gyertyánffy András, Király Miklós, Fábian Zoltán és még sokan mások. Bővebb felvilágosítás Ács Verától (SzCsM, veracs@freemail.hu).

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit
Felelős kiadó: Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület
A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.
Tipográfia, tördelés: Beck Bojánka
Nyomás: MSZH Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDÉK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

VII. évfolyam 6. szám

2001. június

Társadalmi szervezetek nyilvántartásba vétele

Az Alkotmánybíróság megállapította [6/2001. (III. 14.) AB határozat]: nem sérti az Alkotmányban biztosított egyesülési szabadságot, hogy a társadalmi szervezet a bírósági nyilvántartásba vétellel jön létre.

A bírósági bejegyzés elsődleges célja ugyanis az alkotmány-, illetve törvényellenes tevékenység folytatására alapított társadalmi szervezet létrejöttének megakadályozása. Az egyesülési jogról szóló törvény kimondja, hogy a társadalmi szervezet nyilvántartásba vétele nem tagadható meg, ha a szervezet igazolja a törvényben meghatározott feltételeket, és ezzel követi a szabad testületalakítás rendszerét. Ugyanakkor a jogalkotó feladata, hogy védelmet nyújtson a nyilvántartásba-vételi, nem kontradiktórius eljárás indokolatlan elhúzó-dásával szemben. A nyilvántartásba vételhez – túl az egyesülési jogról szóló törvényben megkívánt csatolmányokon – előírt szempontokat a Legfelsőbb Bíróság Közigazgatási Kollégiuma 1. sz. állásfoglalása sorolja fel a bírák számára, de sem a Polgári perrendtartás (Pp.), sem a 6/1989. (VI. 8.) IM rendelet, ill. a 123/1973. (IK.1974.1.) IM utasítás nem határozza meg az eljárás időtartamát. Ez pe-

dig sérti a jogbiztonságot, hiszen a jogalkalmazói magatartás előre nem kiszámítható.

„A közigazgatásnak ugyanis alkotmányos kötelessége, hogy a hatáskörébe utalt ügyben az erre megszabott idő alatt érdemi döntést hozzon. [...] Az Alkotmánybíróság mindezek alapján hivatalból eljárva mulasztásban megnyilvánuló alkotmányvétséget állapított meg azért, mert az általános és a különös államigazgatási eljárási törvényekben egyébként tételesen előírt ügyintézési határidők – a közigazgatási szerv mulasztásból eredő – be nem tartása ellen a jogszabályok nem nyújtottak hatékony jogvédelmi eszközt az ügyfél számára, [noha] a demokratikus jogállamiság és az egyesülési szabadság érvényesülése szempontjából lényeges, hogy mennyi idő telik el a nyilvántartásba-vételi kérelem benyújtásától a jogerős határozat meghozataláig. [...] Az autonóm társadalmi szerveződések lényeges szerepet játszanak a demokratikus közélet alakításában. A nyilvántartásba vett társadalmi szervezetek az alapszabályban megjelölt célok megvalósításával összefüggésben számos, jogszabályban biztosított közjogi jogosítvánnyal rendelkeznek. [...] Az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy az egyesülési jogról szóló törvényben emli-

Börtöncenzúra?

A köztársasági elnök az Országgyűlés által elfogadott, de még ki nem hirdetett törvényt megküldte az Alkotmánybíróságnak alkotmányossági vizsgálatra. A büntetések és az intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. törvényerejű rendelet (tvr.) módosítását szolgáló törvény azon rendelkezése, miszerint az elítélt, az előzetesen tartóztatott, illetve az elzárását töltő elkövetőnek a sajtó útján való nyilatkozattételének korlátozása – a közbiztonság, mások jó hírneve vagy személyhez fűződő jogainak védelme, a bűnözés megelőzése, a szolgálati titok

és egyéb bizalmas adat közlésének megakadályozása érdekében – alkotmányellenes. A fogva tartó hatóságnak ugyanis aránytalanul és a demokratikus jogállamban megengedhetetlenül széles jogkorlátozásra ad jogot a közölni kívánt gondolatok előzetes tartalmi vizsgálata [13/2001. (V. 14.) AB határozat].

Az Alkotmánybíróság eddig még nem foglalkozott érdemben a fogva tartottak véleménynyilvánítási szabadságával, így a határozat irányadó lesz az egyéb, szabadságukban korlátozott jogai szempontjából is.

A TARTALOMBÓL:

- Harc a korrupció ellen**
- A zsák szája**
- Migrációs adatok 2000-ben**
- A magyarság kirajzása Bukovinából**
- Hetven évvel ezelőtti lapszemle**

tett soronkívülség és a Pp.-ban szereplő ésszerű idő követelménye nem elegendő. [...] A jogalkotó szerv jogszabályalkotási kötelezettségének konkrét jogszabályi felhatalmazás nélkül is köteles eleget tenni, ha azt észleli, hogy a hatás- és feladatkörébe tartozó területen jogszabályi rendelkezést igénylő kérdés merül fel. [...] Az alapvető alkotmányos szabadságjogok – így az egyesülési szabadság – érvényesülésének egyik legfőbb biztosítéka a jog által korlátozott állam léte. Különösen nagy alkotmányos jelentősége van az állami cselekvés jogi korlátainak abban a – az egyesülési jogról szóló törvényre is jellemző – jogi modellben, amelyben az állam (a bíróság) döntése konstituálja a társadalmi szervezeteket. Az egyesülési szabadság szoros kapcsolatban áll a személyiség szabad kibontakoztatásához való joggal és a véleménynyilvánítás szabadságával. [...] A törvényalkotó alkotmányos kötelessége, hogy tiszteletben tartsa, elismerje, védje és biztosítsa az egyesülési jog zavartalan gyakorlását.”

Minderre tekintettel az Alkotmánybíróság megállapítja: „Az Országgyűlés jogalkotói feladatának elmulasztásával alkotmányellenes helyzetet idézett elő azáltal, hogy nem teremtette meg maradéktalanul az egyesülési szabadság érvényesülését biztosító mindazon jogszabályi feltételeket, amelyek megfelelő védelmet nyújtanak a nyilvántartásba vételi eljárás indokolatlan elhúzó-dásával szemben.” Így felhívja az Országgyűlést, hogy „jogalkotói feladatának 2001. december 31-ig tegyen eleget”.

Az ellátás tervezett változásai

A menekültként elismerésre várók, valamint a menekültek szociális, egészségügyi, oktatási és lakhatási támogatását rendező jogszabály [25/1998. (II. 18.) kormányrendelet] módosításán dolgozik a Belügyminisztérium. Az bizonyos, hogy a befogadottakra a jövőben a rendelet nem alkalmazható, mert ők kikerülnek az egész menedékjogi védelmi rendszerből.

A befogadottokról ugyanis az idegenrendészeti törvényben fognak rendelkezni, amint az Országgyűlés elfogadja az új törvényt a külföldiek beutazásáról és magyarországi tartózkodásáról. További változás, hogy a menekültek magyar nyelvi oktatása legfeljebb 18 hónapig tarthat. Ez azt jelenti, hogy 360 óra fordítható arra, hogy a külföldiek alapfokon megtanulják a magyar nyelvet.

A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal által megjelölt intézményben letett ingyenes alapfokú nyelvvizsgálóval bizonyítható a nyelvtudás. A képzés másik eleme a felzárkóztató nyelvi oktatás, bár nem tudni, hogy felnőttre vagy gyerekekre vonatkozik-e a szabály. A menekültnak az eddigi öt év helyett csak két évig nyújtanak rendszeres lét-

fenntartási támogatást, ha nem a befogadóállomáson lakik, és részt vesz magyar nyelvoktatásban, vagy már letette az alapfokú nyelvvizsgát. A nyelv elsajátításának kötelezettsége alól csak az idősek vagy a fogyatékosok kaphatnak felmentést, ha állapotukat igazolják. Vajon mivel? De hol végeznek efféle „nyelvtanulás-képtelenségi vizsgálatot”?

A menekültek lakhatási támogatást kaphatnak, legfeljebb 18 hónapra, és a nagycsaládosokra tekintet nélkül, maximált összegben. A támogatások egész rendszere egyebekben változatlan: minden „kérhető” és „adható”, a családegyesítés elősegítése továbbra sem szerepel a szabályozásban, legfeljebb a jövőben is fenntartott otthonteremtési támogatás (elvi) útján.

Oroszországba vízummal

2001. június 14-én kormányközi megállapodást írt alá a kormány és az Orosz Föderáció kormánya, amely azonnal hatályba lépett. A diplomata és a szolgálati útlevéllel rendelkező állampolgárok a másik fél területére vízum nélkül utazhatnak be, és ott legfeljebb 90 napig tartózkodhatnak, míg másoknak vízumra van szükségük a belépéshez.

A megfelelő előkészítés hiányában kis-sé kaotikus helyzet alakult ki a fuvarozók számára, mert az orosz konzulátus előtt hosszú sorokban váraakoztak vízumra a gépkocsivezetők.

A fuvarozók érdekképviselete ezért tárgyalást kezdett a két ország hatóságával, továbbá az orosz fél kérelmére különböző céglistákat állított össze a kérelmek gyorsabb elbírálásához. A Külügyminisztérium Konzuli Főosztályának vezetője a *Népszabadságnak* nyilatkozva (2001. június 15.) elmondta: „Az európai jogharmonizáció keretében vált szükségessé a kölcsönös vízumkényszer bevezetése, ugyanakkor a vízumkiadás feltételeinek egyszerűsíté-

tése közös érdek.” Vajon miért gondolják a külügyérek, hogy a vízumkötelezettség bevezetését kell csak a közösségi szabályoknak megfeleltetni? A vízumkiadás feltételeit nem? Ha pedig tudják, akkor mit jelent a nyilatkozat azon mondata, miszerint „a kezdeti nehézségek dacára rugalmas és korszerű rendszer alakulhat ki”.

Harc a korrupció ellen

A kormány nagyszabású programot állított össze, hogy minden fronton felépjen a gazdasági és a társadalmi életben tapasztalható korrupcióval szemben [1023/2001. (III. 14.) kormányhatározat], nem sokat bibelődve a fogalommal.

A határozat önálló pontban foglalkozik a jogszabályok előkészítésével és megalkotásának folyamatával – amelybe nyilván betüremkedett némi korrupció. „A köz számára láthatóvá kell tenni azokat a közhatalmi, társadalompolitikai, gazdasági és más érdekeket, amelyek a jogszabályok megalkotása során érvényesülnek.” Ezért átvizsgálják a jogszabály-előkészítés egyeztetési mechanizmusát, és – akár egy önálló lobbitorvénnyel – biztosítani szeretnék „a jogszabályok előkészítéséért felelős szervek, jogalkotók, valamint a jogalkotás folyamatában a szabályozás tárgya szerint érintett és érdekelt – regisztrálás alapján közreműködő – szervezetek kapcsolatának áttekinthetőségét”.

Az Országgyűlésben pedig törekedni fognak arra, hogy a képviselők „kijárási” tevékenysége is követhető legyen. Az igazságügy-miniszternek május végéig kellett erről áttekintést adnia. Ennek tudatában várjuk az érintettek rendszeres, intézményes, érdemi bevonását a migránsokra vonatkozó joganyag előkészítésébe, hiszen ezzel is fellépünk a vándorok érdekében és a korrupció ellen!

A közérdek sérelmének vélelme

A Fővárosi Közigazgatás Hivatal a külföldiek ingatlanvásárlásával kapcsolatosan felállította a közérdek sérelmének vélelmét, amelyet csak akkor lehet megdönteni, ha a külföldi vásárló bizonyítja, hogy nem sért közérdeket. Mivel ezt nem lehet bizonyítani, a hivatal elhíresült vezetőjét nem érdekli, hogy már ötven ítéletben semmisítette meg a bíróság a vélelem alapján elutasított lakásvásárlási engedélyt.

A megsemmisítés miatt újból le kell folytatni az engedélyezési eljárást. A hivatalvezető jelezte: azt is elutasítja, különben is, a bírónő elfogult a külföldiek javára (*Mai Blikk*, 2001. június 14.). Javasoljuk, hogy a külföldiek (1) indítsanak pert a közigazgatási jogkörben okozott kár miatt, továbbá (2) kérjék a belügyminisztert, hogy az elfogult hivatal helyett jelöljön ki egy másik közigazgatási hivatalt, (3) esetleg forduljanak az ügyészséghez törvénysértés miatt. A negyedik verzió lenne a hivatalvezető elmozdításának kezdeményezése, de éppen ebben nincs eszköze az ügyfeleknek, károsultaknak.

A zsák szája

Az ukrán–magyar határt hívják így az ott dolgozó határőrök. Ott látszik legjobban, hogy bár 14 ezer fős létszámot hagyott jóvá az Országgyűlés a határőrségnél, mintegy kétezer fő hiányzik. A nyírbátori 120 km-es szakaszon a legnagyobb az illegális vándorok forgalma, mert Ukrajnában gyűlt össze a legtöbb nyugatra vágó ázsiai és afrikai vándor, és a Záhony–Garbók közötti területen tavaly kétszeresére nőtt az embercsempészet. (A visszatoloncoltakat az ukrán oldalon a munkácsi gyűjtőtáborban helyezik el, rettenetes körülmények között, míg az újabb befogadó létesítményt Pósháza mellett alakítják ki.)

A határőr-igazgatóság osztályvezetője szerint (*Magyar Nemzet*, 2001. március 3.) a rendszer összeomlása után először a színesfém-kereskedések szaporodtak el az ukrán határ két oldalán. Az egykori ukrán gyárakból kikerült értékes fémeket próbálták Nyugatra csempészni.

A második korszak az üzemanyagra épült, hatalmas roncs-Mercédeszek jelentek meg a határon. Naponta több fordulót téve szállították át a benzint, és közben kitermelődött az embercsempészethez is szükséges profi járművezetői kör. A határ menti falvakban nem véletlenül vannak raliversenyek: ezek a válogatók. A győzteseket a maffia azonnal alkalmazza, például a hatalmas Mercédeszeket átalakítják: ha az üléseket kivesszik, 14 embert is bezsúfolhatnak.

A pilóták ezzel a rakománnyal száguldanak a 41-es úton 180 km/óra sebességgel, képesek a helyben fordulásra, nem is érik be őket a határőrök, ráadásul gyakran olyan szögekből álló „sündisznót” dobnak az üldözők elé, hogy a durrdefekt miatt leáll az üldözés. Az emberek illegális utaztatásával foglalkozó hálózat központja Kijevben van, a tagok csak részfeladatokat látnak el, a munkamegosztás alapján van köztük sétáltató, szállító, előfutó, pihentető, szállásadó. Nem ismerik egymást és a munkamegosztás egészét, így lebukás esetén sem tudnak érdemi adatokkal szolgálni. Az elcsúszott vándorok a nyírbátori közösségi szállásra kerülnek. Az újságíró (Molnár Pál) sejtése szerint egyesek éhségstrájk vagy egyéb ügyeskedés árán vívják ki, hogy a befogadóállomásra kerüljenek, ahol szabadabb a kijárás, és akár tíz évet is eltöltenek ott, hogy közben szervezzék a klienseket az embercsempészeknek. „Egy éve ugyanis a csempészek felismerték, hogy a legbiztonságosabb, ha azonnal a menekülttáborba juttatják utasaikat, és folyamodványt íratnak velük menekültstátusért. A bűnözők jócskán nyernek ezen a mozzanaton. Addig is államköltségen – azaz a becsüle-

tesen dolgozó magyar adófizetők pénzén – tartják el a nekik fizető embereket, s nem fenyegeti a bandát a lebukás veszélye sem. Amikor továbbutazásukat megszervezik, a migránsok könnyen elhagyják a tábor, és irány Nyugat-Európa.

Az egész mozgásban ördögi érdekazonosság sejlik. Ez a dinamika ugyanis valamiképpen megfelel egyes keleti titkosszolgálatoknak, állami struktúráknak és a csempészmaffiának.”

A határőrök közé beépülő látja a maffiát, a korrupciót és a határ mentén élő munkanélküliek csempészetből, drogból, prostitúcióból származó gazdagodását is.

Ezt az egyoldalú és előítéletes vélekedést a szerző még a továbbiakkal is megtoldja. „A határőrségnél tudnak olyan „jogvédőkről”, akik feltételezhetően érdekeltek az embercsempészetben. Ők, miközben a menekültek jogait hangoztatják, nem verik nagydobra, hogy a vándorló tömegek által megcélzott Németországban 1999-ben 27 771 dollár volt az egy főre jutó hazai össz-

termék, Franciaországban 28 400, Nagy-Britanniában 24 080 és Dániában 33 400. Minálunk ez a mutató hat-ezer dollár alatt marad. Nem mindegy, melyik államkasszából veszik ki a migránsok ellátásához – közvetve a maffia táplálásához – szükséges pénzt.”

A szerző tehát úgy véli, ne is adjunk enni az ide került vándoroknak, mert a mi GDP-szintünk eleve alacsony, a menekültek, a jogvédők és a munkanélküliek álcázott embercsempészek, a határőrök és a titkosszolgálatok (főleg az ukrán oldalon) korruptak, és ők együtt mind arra szövetkeztek, hogy megcsapolják a rendes magyar adófizetők forrtaikat... Igazi újságírói oknyomozás, elfogulatlanlás és komplex megközelítés! Ehhez méltó a végkövetkeztetés is. „Európai uniós felvételükről addig szó sem lehet, ameddig a zsák száját szorosabbnak nem kötjük. Esztendőik óta szorgalmazták a társadalomért felelősséget érző civil szervezetek a schengeni követelmények hazai alkalmazását már a csatlakozás előtt, mondván: inkább ebben felelünk meg Európának, ne a földeladásban vagy a közvagyon átjárszásában.

A schengeni zár kiépítése 35 milliárd forintba kerülne, s nagyrészt hazai cégek juthatnának munkához. [...] ... e feladat a Széchenyi terv keretében is megoldható.” Hatalmas, majdnem szegedi e gondolat! A zsák szája helyett előbb más szájakat kellene szorosabbnak húzni...

Az illegális migráció kezelésének civil támogatása?

Már a cím sem érthető: az Országos Büntelölözési Tanács a *Belügyi Közleményben* (2001/28.) pályázatot hirdetett az illegális migráció kezelésének támogatására. Az értetlenség kissé módosul a továbbolvasáskor.

A pályázó civil szervezeteknek az illegálisan itt lévő vándorok hazatérését kell elősegíteniük, de nem olcsó fuvarral vagy biciklivel, hanem a hazatérésig nyújtandó szállással, ellátással, orvosi kezeléssel, amennyiben a közösségi szálláson már nem helyezhetők el. Nyilván a 18 hónap lejártá után – például a depresszió elhatalmasodásakor – kell néhány jóra való civil szervezet, amely megosztja a teljes négy milliárd forintos pályázati összegen. Ez bizony

sok pénz, mert ebből kell a hazautazás költségeihez hozzájárulni, aztán szállást, a napi háromszori étkezést, a tisztasági szereket, a ruházatot, cipőt, a zárható szekrényt, a vizesblokkot, az orvosi ellátás költségeit, sőt a hazautazás megszervezését is állni – pályázónként legalább 15 fő számára. Ha csak két nyertes van, akkor négy millió forintból legalább 30 főnek a sorsát bízhatják rá a civilekre, határidő nélkül (erről ugyanis a pályázat nem szól). Ez vándorokként tehát 133 ezer forintjába kerül az Országos Büntelölözési Tanácsnak. Ha pedig több a nyertes, úgy további vándorok gondja adható át a civileknek. Ez a büntelölözés társadalmasítása?

Migrációs adatok 2000-ben

A Belügyminisztérium (ORFK, BÁH) adatai alapján jól látható, hogy a környező országokból Magyarországra irányuló vándorlás nem csökkent számottevően, miközben vonzóbbá váltunk a németek vagy éppen a kínaiak számára.

A kiadott huzamos tartózkodási engedélyek száma	Változás az előző évhez képest, %
30 874	+4,5
A kérelmezők állampolgársága	
Román 10 626	+25
Kínai 3 077	-69
Ukrán 2 421	+18
Jugoszláv 2 035	0
Német 1 520	+16
Orosz 1 132	+2
A kiadott ideiglenes tartózkodási engedélyek száma	Változás az előző évhez képest, %
25 917	+17
A kérelmezők állampolgársága	
Román 13 071	+29
Kínai 1 065	+14
Ukrán 2 676	+37
Jugoszláv 961	-70
Német 709	0
Cseh és szlovák 1 166	+125
A kiadott bevándorlási engedélyek száma	Változás az előző évhez képest, %
2 481	-10
A kérelmezők állampolgársága	
Román 5 397	+2,5
Kínai 1 480	-5
Ukrán 1 428	-13
Jugoszláv 1 699	-18
Orosz 249	-20
Vietnami 293	-20

A KSH Demográfiai Évkönyve szerint a bevándorlók többsége a fővárosba igyekszik. Budapest vonzerejéből Pest megye is részese, és ezt követi csak Csongrád, Bács-Kiskun és Baranya megye.

A 15–59 év közötti, azaz aktív korú bevándorlók aránya szintén a fővárosban a legnagyobb (86%), ugyanakkor a 15 év alattiak aránya Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a legmagasabb. A 60 éven felüliek arányszáma pedig Csongrád megyében a legkisebb.

Huzamos tartózkodási engedéllyel Magyarországon élők száma (2001. január 1.)

32 762

Bevándorlási engedéllyel Magyarországon élők száma (2001. január 1.)

82 179

A bevándorlók állampolgársága

Román	37 750
Jugoszláv	10 245
Volt szovjet	7 628
Ukrán	5 046
Német	4 205
Kínai	3 569
Cseh és szlovák	1 935
Lengyel	1 615
Egyéb	10 186

A Turisztikai Világszervezet (WTO) titkára szerint 2000-ben az európai turisták tömege vette célba Közép-és Kelet-Európát, felfedezve Horvátországot, Szlovéniát, Magyarországot.

A világ toplistáján így Magyarország a 13. helyre került fel, megelőzve például Görögországot vagy Hongkongot. Persze ehhez hozzátartozik, hogy más országok különbséget tesznek a statisztikában a 24 óránál hosszabb időt töltők (turisták) és az ennél rövidebb időt töltők (egyéb célú beutazók) között. A hazai statisztika – nyilván pénz hiányában – csak az országba belépők számát tartja nyilván. Sőt, emiatt már álltunk a világgranglista 5. helyén is,

mert minden beutazót turistának jeleztünk a WTO-nál. Ezért a szervezet figyelembe veszi a beutazók számát, de megvizsgálja, hogy korábban, amikor még különbséget tettünk beutazó és turista között, hogyan aránylott egymáshoz e két csoport.

Így a 30 milliónál több beutazóból csak 15,6 millió turista lett 2000-ben. Persze még ez is bizonytalan adat, mert míg a világméretű adatsor alapján egy turista átlagosan 682 dollárt költ, addig Magyarországon – ha a 15,6 milliós létszámmal osztjuk el a turisztikai bevételeket – csak 215 dollárt. Talán a többi (fekete-) munkával, árusítással illetve koplalással pótolják.

Ifjúsági mobilitás

Az Európai Unió tíz éve indította el közös, öt részből álló ifjúságpolitikai programjait. A Fiatalok Európáért alprogramba tartoznak az egy-két hetes, pedagógia céllal szervezett, csoportos ifjúsági cserék.

Az Európai Önkéntes Szolgálat keretében fél évet lehet egy másik országban önkéntes munkával tölteni. A harmadik egység a fiatalok szűkebb környezetében megszülető kreatív, újító ötletek megvalósítását szolgálja.

A többi pedig ezek szervezeti kereteit támogatja. Az EU kezdeményezésére Magyarország is bekapcsolódott az „Ifjúság 2000–2006” program keretében, amelynek az Ifjúsági és Sportminisztériumban a Mobilitás Nemzetközi Igazgatósága a gazdája. Minden támogatásra pályázni kell, a pályázatot a Mobilitás Nemzetközi Igazgatóságához kell benyújtani, s a végső döntést a Tanács hozza meg.

A felsőoktatás számára az Erasmus program nyújt egyre csökkenő támogatást. A Tempus Közalapítvány közölte, hogy idén a PHARE

már nem járul hozzá a kiutazó magyar ösztöndíjasok kiadásaihoz. Így vagy koplalnak a csereprogramon résztvevő diákok, vagy a külső magyar egyetem, főiskola állja kiadásai hiányzó másik felét. Kemény Gabriella, a Közalapítvány igazgatója is tudja, hogy ez nehéz helyzetbe hozza a pénzünnel küzdő hazai intézményeket, mert 2000 diákról van szó, ráadásul az EU-támogatások nagy késéssel érkeznek, hiszen Magyarország sem fizette be a rá eső összegeket időben.

Például a Szent István Egyetemnek 30 millió forintot kellene előteremteni, hogy ugyanúgy kétszáz utazhassanak ki az idén, mint tavaly. Lehet, hogy csak a gazdag szülők gyerekei vehetnek részt a nyugat-európai egyetemi kurzusokon?

A hónap idézete

A külügyi államtitkár a határon túlról érkezett hallgatóknak a státustörvényről tartott előadásán rámutatott: „A törvénynek nem célja a határon túli magyarok megváltása, de Magyarország ily módon is szeretné erősíteni a térség stabilitását, és ha megállítani nem is, de fékezni az ide irányuló migrációt.” Uniós tagságunk után is „a lehető legkedvezőbb körülményeket (többszöri belépés, munkavállalási engedély stb.) biztosítjuk a szomszéd országokból érkező, igazolvánnyal rendelkező magyaroknak. A nemzeti vízum csak Magyarországra lesz érvényes, az EU többi tagállamába nem”. Ezek szerint a migráció megfékezése csak az EU-ra vonatkozik. Talán ezt a közvélemény egy része már sejti, mert a Socio-Balance közvélemény-kutatásában arra a kérdésre, hogy a törvény az otthonmaradást szolgálja-e, az MSZP-szimpatizánsok 47 százaléka válaszolt csak igennel, sőt a FIDESZ-szimpatizánsoknak is csak a 60 százaléka. *(Népszabadság, 2001. június 16.)* Markó Béla (RMDSZ) pedig egyszerűen csak így fogalmazott: „Nem értünk egyet senkivel, aki határon túli magyarokat programszerűen át akar telepíteni Magyarországra – akár szörványról, akár tömbről legyen szó.” *(Népszabadság, 2001. június 15.)*

Csúcstartók

Lehet, hogy eséllyel pályázhat a „legeredményesebb munkaközvetítő” címre az a magyar fiatalember, aki legalább 150 feketemunkást közvetített Ausztriába.

Tevékenysége során félmillió schillinges tartozást halmozott fel az illegális munkásoknak szállást adó panziósok felé, a munkásoknak esedékes fizetésről nem is beszélve. Ami pedig az

embercsempészetet illeti, 46 elfogott csempészre 1200 személy jutott az osztrák hatóság adatai szerint a legfrissebb fogás szerint.

Mivel fejenként a tarifa tízezer dollár volt, a magyar, cseh, vietnami, osztrák tagokból álló legnagyobb létszámú csempész társaság legalább 12 millió dollárt kasszírozott. *(Népszabadság, 2001. június 8.)*

Menedékjog Magyarországon

A Magyar Helsinki Bizottság tájékoztatót jelentetett meg magyar és angol nyelven, hogy segítséget nyújtson a menedéket kérőknek.

A füzet elmagyarázza a külföldi jogi lehetőségeit, továbbá különböző iratmintákat mutat be, és a legfontosabb címekeket is tartalmazza. A mondanivaló komorságát, miszerint „nincs sok esély”, Lehoczki István karikatúrái próbálják kissé enyhíteni.

További információ:

helsinki@mail.datanet.hu
vagy telefonon a 314-0885,
illetve a 344-4575 számon.

Közhasznú szervezet lettünk

A Fővárosi Bíróság 2001. május 29-én kelt végzésével bejegyezte a Menedék – Migránsokat Segítő Egyesületet a közhasznú szervezetek közé, hála dr. Nemes András ügyvéd úr közreműködésének.

Menekültekről a kastélyban

A BM Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal – a német vezetésű (COP'98 PHARE Twinning) program keretében – háromrészes megbeszélés-sorozatot indított a menekültügyben dolgozó szociális munkások számára. Ennek első rendezvényére május 7–11. között került sor Noszvajon, a kastélyszállóban.

A szakmai találkozó résztvevői megvitatták a menekültként elismerést kérelmezők fogadását, elhelyezési körülményeit és az ezekkel kapcsolatos EU-tagállamai tapasztalatokat. A találkozón a menekülteket befogadó szálláshelyek szociális munkásain kívül részt vettek a határőrség, az idegenrendészeti igazgatóság, a menekültügyi igazgatóság és néhány civil szervezet képviselői is.

A holland, német és dán szakértők alapos betekintést adtak országuk menekültügyi rendszerébe, különös tekintettel a kérelmezők elhelyezésére és ellátására. A hallgatóság számára kiderült, hogy bizony másképp is működhet a menekültügy, és hogy jócskán van még mit behoznunk, ha csatlakozni akarunk. Például a kérelmezőkre vonatkozó dán jóléti minimumok szerint: minden kérelmezőnek legalább 6 m² személyes teret, továbbá ágyat, ágyneműt, székét, törölközőt, zárható szekrényt, termenként pedig egy nagy asztalt kell biztosítani. 6–8 főre kell jutnia egy hűtőszekrénynek, 10 főre egy fürdőszobának, WC-nek és főzőalkalmatosságnak, 20 főre pedig egy mosógépnek. Ezekon kívül minden befogadóállomáson lennie kell tévészobának, telefonnak, gyerekszobának, szociális szolgálati szobának, szabad-

idős berendezésnek, sportpályának, vallási szobának, közösségi szobának, közös konyhának és játszótérnek. E minimumok biztosítását kormányrendelet írja elő. Összehasonlítva a dán adatokat a magyarországi befogadóállomások adottságaival, be kell látni, lenne még tennivalónk. A külföldi kollégák azért nagyon biztattak, hogy néhány éven belül EU-tagként eljutunk ide mi is, de talán a magyar lélek sajátja, hogy már remélni sem mer.

A külföldi modellekkel való ismerkedésen kívül mód nyílt néhány példaértékű eset feldolgozására is a jelenlévők aktív részvételével. Emellett feladat volt a menekültek ellátására, illetve a szociális munkára vonatkozó kívánságlista összeállítása, amihez kapcsolódóan reális és használható megoldási javaslatokat kellett kidolgozni.

A noszvaji szép környezetben nemcsak a foglalkozások teltek aktívan és jó hangulatban, hanem a kávészünetek és a délutáni, esti (szervezett vagy spontán alakuló) közös programok is. A hasznos és kellemesen eltöltött hét után a szervezők, a szakértők és minden résztvevő egyaránt elégedetten és feltöltődve térhetett vissza napi munkájához. A kialakult baráti hangulat pedig remélhetőleg a mindennapi gyakorlatra is kedvező hatással lesz, és hozzájárul a különböző szervezetek és szervezeti egységek közötti hatékonyabb együttműködéshez.

SHÁSZ ILDIKÓ
*(Menedék Egyesület,
szociális munkás)*

A magyarság kirajzása Bukovinából

A Székelyföld legutóbbi számában (2001/4.) László János tanulmánya olvasható, amely feldolgozza a Bukovinában élő (élt) magyarság kirajzásának történetét. Az írást több részletben közli a kulturális folyóirat, és e számban éppen a telepítések (1883. Al-Duna környékére, Dévára, Vajdahunyadra stb.) és a kivándorlás eseményei – köztük családi levelezések – kaptak helyet.

„Kedves Bátyám! Én amikor kivándoroltam, az volt az elhatározásom, hogy mint szücsmester a hideg éghajlatú Kanadában szép eredményeket fogok elérni, s ha megszédtem magamat, visszatérek az óhazába. Sajnos, csak itt láttam meg, hogy mesterséggel semmire sem megyek, mert a szücsárut itt hallatlan nagy mennyiségben ontják a gyárak, valamint másfajta ruházatot és lábbelit is. Még arra se volt kilátásom, hogy javításokkal keressék valamit. Itt foltos vagy repedezett ruhában senki sem jár. A kopottat eldobják, nem javíttatják. Nem volt választásom, mint valahol másféle foglalkozást szerezsek magamnak. 12 éve vagyok már az egyik tejszarnok szolgálatában, ahol havonta 100-120 dollárt keresek. Százalékra dolgozom. Miután haza nem mehetek, úgy gondoltam, hogy gyermekeim tanuljanak. Igaz ugyan, hogy ezzel angolokká válnak, de inkább legyenek angolok, mint paraszt senkik.”

Nóvé Béla írása egy erdélyi áttelepülőről, Tódor Albertről szól, akinek rövidre szabta a sor magyarországi sorsát, mert 1987-es átjövele, itteni tanárkodása 2000 őszén véget ért. Most már Házsongárdon várja a feltámadást. Részlet az egykori tanárral 1987-ben készített interjúból.

„– Mi vezetett arra az elhatározásra, hogy Romániából áttelepülj Magyarországra?”

– Eleinte szembe sem jutott, hogy eljöjjenek... Gyermekkorom s az udvarhelyi gimnazista évek idilli elzártságban teltek; körülött a falu, az iskola, a hegyek... A kapcsolatok melegeiben éltem: család, barátok, szerelmek – ebbe a látókörbe nem fért bele, hogy én valaha is eljöjjenek otthonról. [...] Aztán úgy '82-83 körül drasztikusan leromlott minden... A korábbi szellemi műhelyek, az értelmes cselekvés lehetőségei sorra megszűntek. Egyre többen mentek el, bár meg kell jegyezni, ez a mostani kivándorlási hullám már csak szomorú utóhatása, nem pedig kiváltó oka a kolozsvári magyar szellemi élet

elcsökevényesedésének. Rosszul is éreztem magam akkoriban, hiszen már nekem is kifelé állt a szekerem rúdja. Ez rengeteg vitát, átbeszélést jelentett. Sok-sok terv született arról, hogy miként is lehetne úgy eljönni, hogy továbbra is azért küzdjünk, ami otthon maradt, ami az otthoniaknak hiányzik. Hogy mindebből mi lett? Én inkább abban szeretnék hinni, ami még lehet...

– Végül is a házasság segített az áttelepüléshez...?

– Igen, bár ez tényleg nemcsak „útlevél-házasság” volt. Nem mintha ezzel azokat, akik csak így juthattak hosszabb külföldi nászúthoz, bántani vagy megítélni akarnám. Emiatt nekik nincs szégyellnivalójuk. Inkább azoknak van, akik elemi emberi jogainkat, hogy ott éljenek, ahol akarnak, megtagadják tőlük, avagy csak ilyen megalázó kiskapukon keresztül teszik lehetővé.

– Az eljárás hivatalos útját sokan nem ismerik. Mondanál erről is valamit?

– Igen, ez csakugyan néha már karkai rejtélynek tűnik. Az én ügyem is több mint két évig húzódott, s én még nem is zúgolódhatok. Pénzem, összeköttetésem nem volt – így jó, hogy „csak” ennyi időbe tellett a házassági engedély, az útlevél s a magyarországi jóváhagyás megszerzése.

– Ez utóbbihoz mi kell?

– Közjegyző előtt hitelesített nyilatkozat egy magyar állampolgár részéről, hogy az áttelepülést követő két évre lakást és ellátást biztosít neked. Amúgy a magyar ügyintézés is teljesen személytelen. Mikor az engedélyt átveszed, egy cseppet sem éreztetik veled, hogy máttól magyar lehetsz, hogy hazád lesz, s anyanemzedet ismét visszafogad. Szóval, nem ringatnak magasztos illúziókban. [...]

– Két éve vagy itt. Mennyire találtad meg a helyed?

– Attól, hogy ide jöttem, ahol anyanyelvemen bárkivel szót értek, még nem váltam „magyarrá”. Nem ismerem még igazán ezt az országot, ezt a társadalmat. Sokban még idegen, ezért folyton újra kell benn értékelnem magam s a helyzetem. Elriaszt az anyagiasság, az a kíméletlen hajsza, amivel az itteni emberek többsége csak a maga boldogulását keresi. A nyomorúságos Romániában az egzisztenciális gondok nem foglalkoztattak annyira, mint itt. Ott nem ehettél szalámit, de halkonzerv mindig akadt, s emellett magadra és a barátaidra annyi időt szántál, amennyit a kedved tartotta. Ott az egyéni jólét egyértelműen a tisztességes beépülés jutalma – tehát ez az út számomra eleve ki volt zárva, nem volt alternatíva. Itt viszont, legalábbis úgy tűnik, a tisztességes jólétnek megvan az esélye, ez a világ látványos csábításokkal van tele, holott egy bizonyos szintre legtöbbször csak szívós önrombolás és kapcsolataik feláldozása árán juthatnak el az emberek. Én úgy érzem, leginkább ettől beteg, szétesett ez a társadalom. Szóval nemigen tudom még, hol találok igazi otthonra.”

Országgyűlési támogatás civileknek

A 2001. évi költségvetési törvényben a civil szervezeteknek biztosított mintegy 350 millió forint támogatás szétosztásáról május elején döntött a parlamenti bizottság [32/2001. (V. 14.) OGY határozat].

A társadalmi szervezetek a pénzt szervezeti és működési költségeik fedezésére – tehát nem konkrét programjaik megvalósítására – fordíthatják. A támogatás felhasználásáról pedig kötelesek jövő január végéig beszámolni az Or-

szággyűlésnek, sőt annak valóságát az Állami Számvevőszék is ellenőrizheti. A 429 egészségügyi és szociális célú szervezet közül az Oltalom Karitatív Egyesület 600 ezer forintot, míg a Magyar Karitás 1,1 millió forintot kapott. Az egyéb közhasznú feladatokat ellátó 287 szervezet között szerepel az Erdélyi Magyarok Egyesülete, amely 510 ezer forintban részesült, a Magyar ENSZ Társaság, amely 250 ezer forintot, a Martin Luther King Egyesület és a Raoul Wallenberg Egyesület, amely 730-730 ezer forintot kapott.

Olvasnivaló

• Megjelent a Szociális és Családügyi Minisztérium (SzCsM) kezdeményezésére és támogatásával készült tanulmánykötet, amely első részében áttekinti a magyarországi népességmozgások elmúlt kétszáz évét, valamint a nemzetközi migráció jogi alapjait. A második egységben az Európai Közösségek migrációs politikáját részletezik a szerzők, beleértve a munkavállalás, az illegális vándorlás, a személyek szabad mozgásának, szociális ellátásának és a menekültügynek a kérdéseit. Helyet kapott e részben a diplomák és végzettségek elismerésére, az ügyvédek unión belüli tevékenységére vonatkozó tudnivalók is. Végül egy önálló egység a magyar munkavállalók uniós mozgásának kereteit, a határon túli magyarokra vonatkozó lehetőségeket, az unióra váró lakosság előítéleteiből, valamint a német egységből és etnikai

preferenciákból levonható tanulságokat gyűjtötte össze. A kiadvány használhatóságát a Függelékben szereplő alapfogalmak leírása, a rövidítések jegyzéke, a jogesetek listája, valamint irodalomjegyzék és tárgymutató segíti. (*Migráció és Európai Unió*. Szerkesztette Lukács Éva és Király Miklós. AduPrint, 2001. 1–477. o.)

• Az előző kötetrel együtt, szintén az SzCsM kezdeményezésére és támogatásával született meg a migráció igen összetett társadalmi, kulturális, gazdasági és politikai következményekkel foglalkozó külföldi tanulmányokból válogató új kötet. Ajánljuk mindazok figyelmébe, akik a nemzetközi vándorlással kapcsolatos kutatás, oktatás vagy publicisztika iránt érdeklődnek. (*A migráció szociológiája*. Szerkesztette Sik Endre. AduPrint, 2001, 1–263. o.)

Családfakutatás?

Az Amerikába 1892–1924 között bevándoroltak listáját a Szabadság-szoborról és az Ellis Island-ról elnevezett alapítvány jóvoltából az interneten is olvashatjuk:

(www.ellislandrecords.org).

Így megkereshetjük a bevándorlókat szállító hajók nevét, az utasok listáját, életkori adataikat, az utasok származását (település, ország szerint), sőt az újvilágbeli úti céljukat is.

Így nem kell New Yorkba utaznunk, bár az Ellis Islandra látogatók az információs pultnál lévő terminálokon is böngészhetik az adatbázist.

Hetven évvel ezelőtti lapszemle

A több emberöltővel ezelőtti lapokat böngészve a vándorlással kapcsolatos híradásokon akadt meg a szemem. A kivándorlók helyzetéről, a távozás okairól, a vízumról szóló korabeli cikkek és az abban szereplő kérdések mai megközelítése persze nem azonos. Ha mégis vannak azonosságok, az nem a véletlen műve.

Új Nemzedék

(1933. június 28.)

A csehek letartóztatták és őrizetben tartják a fehérgyarmati járásbírótság jegyzőjét. A letartóztatás híre most érkezett Miskolcra, ahol a letartóztatott fiatalember édesapja a következőket mondotta az esetről munkatársunknak: „Simon Mózes dr. fehérgyarmati ügyvéd értesített arról, hogy fiamat mint cseh katonaszökevényt tartóztatták le. Fiam ugyanis a Munkács mellett lévő Oroszvég községben született, amikor én Beregszászon voltam postafőnök. A csehek kiutasítottak, s akkor kerültem Miskolcra. Fiam június 2-án vette ki szabadságát Fehérgyarmaton. Harmadikán ment át autón szabályszerű útlevéllel és vízummal a megszállt Felvidékre. A Tátrába akart menni, mert szenvedélyes rovargyűjtő. Autóját mindjárt a határátlépésénél feltartóztatták, s valami címen 40 cseh korona pénzbüntetést szabtak ki fiamra, majd beszállították a beregszászi ügyészség fogházába, ahol még most is fogva tartják. A szabályok szerint 30 nap múlva el kellene bocsátani, valószínűen

most azért hozták fel a katonaszökevényesség vádját, hogy tovább is fogva tarthassák. A beregszászi ügyészségről állítólag Kassára viszik, ahol a katonai ügyészség fogházába akarják helyezni.”

Pesti Hírlap

(1927. augusztus 12.)

Hamburg, július hó. Látogatás az amerikai kivándorlók hamburgi szállásán: „1901-ben épült ez a körülbelül a pesti Angol Park nagyságának megfelelő kiterjedésű telep, illetve annak egy része. 1908-ban – kivándorlási statisztikánk e gyászos esztendejében – készült el az egész és bővült ki annak mai alakjára. Célja szállást és kosztot adni (ingyen) a hajó elindulásáig, akár egy hétre is, annak a kivándorlóknak, kinek az írásai rendben vannak, s aki megváltotta már a jegyét is a Hamburg–Amerika Linie valamelyik óceánjáró gőzösére.

Tágas terembe vezet a főbejárás. A hallban vagyunk, itt kell a kivándorlónak bevárni, míg sor kerül rá, hogy beírják, besorozzák őt egy időre a nagy telep lakói közé. Egy íróasz-

talokkal körbe megrakott mellékteremben játszódik le ez az aktus, amely után a kivándorló, ha kedve tartja, a tisztátalanok éttermébe térhet be egy kis pihenőre. Tisztátalannak itt az számít, aki még nem tisztult meg az amerikai törvények által szigorúan előírt módokon. Mindaddig, míg a kivándorló a tisztálkodási folyamaton át nem ment, a telepre nem mehet, s a tiszta kivándorlókkal nem érintkezhet. Ennek az amerikai biztos által ellenőrzött tisztálkodásnak mértéke nemzetenként [és a hajón való utazási osztály szerint] különböző. [...] A tisztálkodás első része abban áll, hogy a kivándorló hajóra egy megfelelő szerrel bekent gumisapkát húznak, amely két óra hosszat marad rajta. Ennek levétele után a haját kimosás és kifésülik. Csak a haj megtisztítása után kerül sor a fürdésre. Praktikus berendezett fürdő- és öltözőkabinokban megy ez végbe, miközben ... a ruhákat, a fehérneműt és a prémeket külön-külön kázanokban fertőtlenítik. A kivándorlásnak tisztálkodási részét többnyire igen kellemetlennek találják, de aki már tülesett rajta, és bekerült a telepi életbe, hamar megvigasztalódik.

Barakszerűen elhelyezett hosszú hálótermekben kapnak szállást a kivándorlók. Nemzetenként és nemenként külön épületben helyezik el őket.

(Folytatás a 8. oldalon)

Hetven évvel ezelőtti lapszemle

(Folytatás a 7. oldalról)

[...] Ragyogó tisztaságú éttermekben napjába háromszor kapnak bőséges étkezést ..., a testi szükségletek mellett a lelkiekről három kis templom gondoskodik. A gyerekek szórakozására játszóter szolgál, a felnőttek moziban gyönyörködhetnek, ingyen hangversenyt hallgathatnak, sőt táncolhatnak is, ha kedvük tartja. Az egyszerűbb sorból kikerült kivándorló valóban úgy érezheti magát, mintha egy kis földi paradicsomba csöppent volna bele; ez a gondtalan párnapos jólét alkalmas arra, hogy elfeledtessen vele mindent, még az elhagyott otthon is. [...] A napi 4-5000 lakó ellátására alkalmas telepen alig 4-500-an lézengenek ma már. [Amerika] azelőtt számolatlanul nyelte magába az ezres tömegeket, ma már finnyás gyomorral állapítja meg az évi adagokat."

Magyarság

(1930. június 12.)

Sárvárról jelentik: „A sárvári műselyemgyár szünetelése folytán kétezer-öttszáz szakmunkás kenyér nélkül maradt, s a legnagyobb nyomorba került. Ezek közül a múlt évben ezeröttszázan elhelyezkedtek már a francia selyemgyárakban, a többi ezernek kivándorlása elé azonban akadályok tornyosulnak. Először a magyar állam nem adott nekik útlevelet, majd amikor a teljes munkahiány miatt felfüggesztette a kivándorlási tilalmat, akkor Franciaország tagadta meg a vízumot, mert attól félt, hogy a kivándorló magyar munkások közt sok a bolsevista. Hosszas tárgyalások után sikerült ezt az aggodalmat eloszlatni, s most már megindulhatott a legnagyobb inségben tengődő sárvári munkások tömeges kivándorlása.

A franciaországi selyemgyárak szövetségének képviselőjében két tisztviselő érkezett a minap Sárvárra, és a városházán a magyar állami munkaközvetítő hivatal kiküldöttje, Kuzsela Antal dr., továbbá a sárvári elöljárósággal együtt, 124 családot válogatott ki a jelentkezőkből, mint akiknek legszükségesebb a kivándorlás. Ezek a családok a jövő héten indulnak el a franciaországi Colmarba, ahol alkalmazást kapnak.

A többi sárvári munkást a grenoble-i, lyoni és izieux-i selyemgyárak fogadják be. Ezeknek a listáját most állítják össze, s amint az alispáni hivatal kiállítja részükre az útlevelet, ők is hamarosan elhagyják Magyarországot."

Pesti Hírlap

(1927. október 4.)

Papp Géza felsőházi tag számolt be a magyar delegáció brazíliai útjáról a lap munkatársának: „Amszterdamban szálltunk hajóra, és a véletlen már a hajón összehozott bennünket a svéd, a belga és a német delegációkkal, alkalmunk volt tehát arra, hogy a hosszú ideig tartó hajóúton a külföldi delegátusokat fölvilágosítsuk néhány olyan, a magyar viszonyokkal kapcsolatos kérdéssel, amelyet a külföld nem ismer, vagy ami ennél is rosszabb, félreismer. [...] Meggyőződéseim szerint ez a terünk részben sikerült, mert a külföldi delegátusok közül nagyon sokan megdöbbenve hallgatták fölvilágosításunkat a Magyarországgal történt igazságtalanságokról és a megszállott területeken a kisebbségekkel történt visszaélésekről. [...]

A kereskedelmi konferencia négy kérdéssel foglalkozott [42 ország részvételével]: a szén, a valuta, a kivándorlás és a mezőgazdaság kérdésével, illetőleg ezeknek a problémáknak nemzetközi alapon való rendezésével. [...] ... megvitattuk a felsorolt problémákkal kapcsolatos eszméket és lehetőségeket, a gyakorlati kivitel dolga azonban az egyes nemzetektől függ, helyesebben attól, hogy a konferencián kifejezésre jutott álláspont mennyiben felel meg az egyes nemzetek érdekeinek.

Engem személy szerint főként a brazíliai és argentínai kivándorlás érdekelt. Ismételten beszéltem úgy Brazília, mint Argentína külügyminiszterével, és megmagyaráztam, hogy a kivándorló magyar mezőgazdasági munkások milyen értékes energiák, úgy szakértelem, mint munkaképesség szempontjából. Arra törekedtem, hogy ennek a két külföldi államnak a külügyminisztereit figyelmesekké tegyem a kivándorló magyar munkáságra, és felkeltem iránta szimpátiáját. [...] Brazíliában csak az ország déli

részei alkalmasak arra, hogy oda európai munkások kivándoroljanak. Az ország többi részében a klimatikus viszonyok olyanok, hogy azokkal európai ember nem tud megbirkózni. Argentínában kétségtelenül jobb a klíma. Itt egész szellemi és fizikai erejét érvényesíteni tudja a kivándorló munkás. Éppen ezért inkább Argentína felé kellene a kivándorlásnak irányulnia, mint Brazília felé. A magam részéről feltétlenül helyesnek tartom azt a tervet, amelyet Áldassy miniszteri tanácsos közölt velem közvetlenül az elutazásom előtt. Eszerint Argentínában egy nagyobb földkomplexumot kellene venni, amelyen a magyar kivándorlók alkalmat találnának az elhelyezkedésre. Aki boldogul, az ott maradna, aki nem boldogul, annak meg kellene kapnia a lehetőséget arra, hogy visszavándorolhasson, és ne pusztuljon el idegenben. A brazíliai külügyminiszter közölte velem, hogy ilyesféle megoldási módról már folyik is a tárgyalás. [...] Bár Brazília megszámlálhatatlan gazdasági erőforrásai lehetőséget nyújtanak arra, hogy törekvő fiatal munkaerők ott munkaalkalmat találjanak, feltétlenül szükséges, hogy a portugál nyelvet ismerjék, és hogy akkora töke fölött rendelkezzenek, amely elegendő arra, hogy az első munkaeredményekig megéljenek belőle. [...] A brazíliai kormánynak az a szándéka, hogy Magyarországra követet küld, mert Brazília és Magyarország között minél élénkebb kereskedelmi kapcsolat megteremtését óhajtja. Az az álláspontja, hogy a kivándorlási kérdés olyan fontos, hogy ennek a rendezése elkerülhetetlen. Annál is inkább, mert ez a kérdés is közelebb hozza egymáshoz a két államot. Arra kértem a külügyminisztert, tanúsítson a Brazíliában élő magyarok iránt jóakaratot, mert bennük Brazília feltétlenül hasznos polgárokat kap. Vele is igyekeztem megérteni, hogy valamilyen gyakorlati terv szerint kell rendezni a kivándorlást."

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felelős kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület

A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.

Tipográfia, tördelés: Beck Bojánka

Nyomás: MSZH Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDÉK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

VII. évfolyam 7-8. szám

2001. július–augusztus

A kérelmezők és a menekültek támogatása

A menedékjogi törvény változásai és az új idegenrendészeti törvény elfogadása miatt a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal a 25/1998. (II. 18.) Kormányrendelet módosítását június végén és július elején megvitatta néhány civil szervezettel. A Menedék Egyesület írásban is kifejtette álláspontját, amelyből néhány észrevételt, javaslatot közlünk, hasonlóan a korábbi Vitaindítóhoz (*Oltalomkeresők*, 2001/4.).

- Az egyesület a norma szövegezése helyett annak elveivel, megoldási módjával kíván foglalkozni, figyelemmel a menekültek szociális ügyeiben szerzett tapasztalataira. A norma szövegezése ugyanis csak a szabályozási elvek tisztázása után következhet.
- A rendelet hatálya a befogadottakra nem terjed ki. Bár ez a csoport az idegenrendészeti törvény személyi hatálya alá fog tartozni, annak nincs jogi akadály, hogy a rájuk vonatkozó ellátási szabályokat – akár az Itv.-ben szereplő felhatalmazás alapján – azonos rendeletben szerepeltessék. Ellenkező esetben előállhat az „azonos (szociológiai) helyzetben lévők” ellátásának eltérő szabályozása, amely alkotmányosan nem fogadható el, sérti a diszkrimináció tilalmát. Másrészt fennáll az esélye, hogy egy újabb, önálló ellátási rendszert alakítsanak ki, amely a hatékony szervezeti működés szempontjából nemkívánatos. Így javasoljuk, hogy a rendelet címének megváltoztatásával, egy rendeletben kapjanak helyet a kérelmezők, a befogadottak és a menekültek. Mivel a kérelmező és a menekült jogállása sem azonos, de mégis egy helyen szerepelnek, nem lehet a befogadottak külön rendeletben való szabályozása mellett érvelni.
- A módosítás nyomán a rendeletnek összesen három olyan szakasza lesz, amelyet nem érint a változtatás, s ez olyan nehézzé teszi a rendelet használhatóságát, hogy felveti a jogbiz-

tonság kérdését. Javasoljuk ezért egy új rendelet megalkotását, a jelenlegi hatályon kívül helyezésével. Ez arra is alkalmat teremtene, hogy a beilleszkedési politika hiányát megszüntessék, a szociális ellátórendszerrel elkülönülő menekültügyi rendszert pedig felülvizsgálják. Az új rendelet egyben lehetőséget kínálna egy másféle megközelítési módra is, az ellátásokról szóló rendelkezéseket jelentősen kiegészítve a különböző integrációs programokkal.

- A rendelet értelmében az ellátás, valamint a beilleszkedés elősegítése állami feladat, ugyanakkor a helyi önkormányzatokra is több feladatot hárít. Ezek egyrészt olyan közigazgatási feladatok (folyósít, javasol, felterjeszt stb.), amelyeknek személyi, tárgyi biztosítékait nem teremtik meg, sértve ezzel az önkormányzati jogállást. Másrészt akadnak olyan ellátások, amelyek mérlegeléssel, saját forrásból fedezendők, noha ezekhez nem rendelnek normatívát. Mindez a mai ellátási rendszer bizonytalanságát élteti tovább, mert az önkormányzatoknak fizetett kompenzáció és igazgatási kiadásai automatikus megtérítése a jövőben is hiányozni fog. Új feladatnak tűnik a hajléktalan menekültek ellátása és az utazási támogatás, ennek illetékességi szabályai és normatívája nélkül. Továbbra is bizonytalan tehát, hogy a helyi önkormányzat a menekültekre, kérelmezőkre helyi lakosként tekintsen vagy olyan sajátos személyként, akivel kapcsolatosan nem köteles a közellátást és kötelező feladatokat biztosítani, így minden egyes igazgatási szolgáltatásért közvetlen költségvetési támogatás illeti meg. Vajon hogyan látják ezt az önkormányzati törvény (Ötv.) értelmében a szabályozás előkészítésébe kötelezően bevonandó önkormányzatok?
- A támogatások között a családtagok felkutatása és a család egészének beil-

A TARTALOMBÓL:

- Egyéni felügyelet
- Távirati stílusban
- Jelentés a befogadóállomásokról – a pszichiáter szemével
- Minek nevezzetek?

leszkedési programja egyáltalán nem szerepel a rendeletben. Ebből következően ez nem minősül állami feladatnak, ami sérti a humanitárius genfi egyezményekben és a gyermeki jogokról szóló egyezményben foglaltakat, valamint a genfi menekültügyi egyezmény alapelvét. Ezért határozottan kérjük ennek átgondolását és a megfelelő elvek, intézmények kidolgozását.

- Az ellátások egy részének jövedelmi szinthez kötése elvileg elfogadható, de a jövedelem megállapítása – mivel a rászorultság hiánya a kliensek elsősorú többségénél kivételnek számít – nem fogadható el a jelenlegivel azonos formában. Mivel a támogatások folyósítása nem automatikus, semmi nem indokolja, hogy a kérelmező kötelezően vagyoni- és jövedelemnyilatkozatot tegyen. Fő szabályként vélelmezni kellene a rászorultságot, és legkésőbb annak folyósításakor tájékoztatni kellene a támogatottat, hogy milyen nagyságú jövedelmet köteles x napon belül bejelenteni. Annak alapján vizsgálódhatnak (például adóív bekérése), majd határozattal állapíthatják meg a jogosulatlanná válást, jogorvoslat biztosításával. Sor kerülhetne büntető jellegű visszafizettetésre (súlyosabb esetben kamatokkal, x hónapon belül, y hónapra visszamenőleg), de csak akkor, ha felróható a tájékoztatás elmaradása. Ha nincs szó felróhatóságról,

(Folytatás a 2. oldalon)

(Folytatás az 1. oldalról)

igazolási kérelemmel élhetnek (Áe.). Amennyiben pedig ismét jogosulttá válik valaki, akkor kellene csupán külön kérelmeznie a támogatást, amelyről határozattal döntenének, jogorvoslat biztosításával. További szempontként javasoljuk, hogy a támogatásokból részesülés kapcsolódjon össze az integrációs programokban való részvétellel. Ez egyben lehetőséget teremtene a támogatással való ösztönzésre, mert a beilleszkedési programokról elmaradozó támogatása is csökkenthető lenne.

- Az ellátás szünetelésére az ismeretlen cím vagy a 3 hónapnál hosszabb külföldi tartózkodás esetén legyen mód – ez a magyar állampolgároknál is így van. Amennyiben pedig a támogatott végleg külföldre távozik vagy bejelenti hazatérését, az ellátás folyósítása megszűnik.
- A rendszeres létfenntartási hozzájárulás folyósításának és a jogosultság meghosszabbításának feltételei kiskorúak, fogyatékosok, gyermekeiket egyedül nevelők, valamint időskorúak esetében nem értelmezhetők. Javasoljuk az ösztönzési rendszer jelenleginél alaposabb újragondolását, ellenkező esetben a támogatások odaítélése szabályozatlanán és ellenőrizhetetlenül válik, ami hátrányos megkülönböztetésre ad okot és a jogbiztonság gyengüléséhez vezet.

- Javasoljuk, hogy a személyes gondoskodás körébe tartozó térítésmentes ellátás – a rendszeres létfenntartási hozzájáruláshoz hasonlóan – legyen univerzális ellátás. A szolgáltatás alacsony színvonala elegendő garanciának bizonyul a visszaélések elkerülésében, és – mint azt a jelenlegi gyakorlat is mutatja – a térítési kötelezettség betartásával, ellenőrzésével és szankcionálásával járó adminisztratív terhek és költségek nincsenek arányban a várható megtakarításokkal. További probléma, hogy a tervezett rendszerben a háztartások ellátási alapegységként kezelése (egy főre jutó jövedelemhez kötött) a családok felbomlására (a jövedelemmel rendelkezők különélésére) ösztönöz, és semmiképpen nem támogatandó.
- A tervezet a jövedelem- és vagyonyilatkozatokban foglaltak ellenőrzése érdekében, minden esetben az adó- és társadalombiztosítási szervek megkeresését javasolja. E rendelkezés sérti a személyes adatok célhoz kötött felhasználására vonatkozó törvényi garanciát, hiszen automatizmusról lenne szó, nem pedig megalapozott kétség esetén való vizsgálódásról, adatkérésről.
- Nem találjuk az új, korszerű, EU-követelményeknek megfelelni kívánó integrációs programokat a tervezetben. Ez különösen a nők, az inaktívak izolációjának megelőzése, a gyermekek iskolai felzárkóztatása te-

rén lenne különösen fontos. További általánosítható gond, hogy hiányoznak a tervezetből a különböző ellátási normatívák (például költőpénz, felzárkóztatást is magában foglaló sajátos oktatási, szakképzési normatíva, létfenntartási támogatás), beleértve a természetbeli ellátásokat is. A normatívákkal való szabályozásnak szerepe lenne mind a beilleszkedési életút tervezésében, mind pedig a jogbiztonság kialakításában.

- A befogadóállomások a gyermekvédelmi intézmények közé tartoznak [Gyvt. 17. § (1) bek.]. Ugyanakkor a rendelet a gyermekvédelmi kötelezettségek (0–24 éves korig) érvényesítését és speciálisan a menekült gyermekek körében végzendő munkát nem szabályozza. Helyette beutaltatja a felügyelet nélküli gyermekeket más gyermekvédelmi intézménybe, azaz megszabadul a problémától. A gyermek mindenképp felett álló érdekét, etnikai identitásának fenntartását, saját etnikai közegében való nevelkedését, tehát ENSZ-egyezményben is szabályozott gyermeki jogait ez sérti. Minderre tekintettel javasoljuk a gyermekkel kapcsolatos rendelkezések átgondolását és beépítését a rendeletbe.
- Az egyértelmű jogalkalmazás megvalósulása érdekében szükséges lenne a rendeletet az egyéb jogszabályokkal összhangba hozni. Különösen az egészségügyi törvénnyel (például mindenkinek járnak azok a sürgősségi ellátások, amelynek költségeit az állam állja); valamint az egészségügyi ellátás finanszírozásával foglalkozó szabályokkal, a magzati életet védő törvénnyel (például terhességvégzettség, művi terhességmegszakítás biztosítása); a gyermekvédelmi törvénnyel (például gyermek egészségügyi ellátása az ENSZ gyermeki jogok alapján is kötelező); továbbá a közoktatási és a felsőoktatási törvénnyel lenne fontos az összhang megteremtése.
- Végül indokolt lenne az önálló életvitelt szolgáló támogatásokat (1) előre biztosítani, ha annak célja éppen az állomásról kiköltözés elősegítése, ösztönzése; (2) mérlegelés nélkül nyújtani, nem pedig diszkriminatív módon (például nagycsaládosokat sújtó lakhatási támogatás). Nem indokolt az otthontervezési támogatás bürokratikus, nem hatékony és ugyanakkor pazarló rendszerét fenntartani. Helyette a lakhatási költségek támogatását kellene – a Menedék Egyesület által 2001. áprilisában átadott anyagban jelzettek szerint – új alapokra helyezni.

Ügyészi felügyelet

2001. július végén lép életbe az ügyészségek hatáskörét módosító törvény (2001. évi XXXI. tv.). A korábbiakhoz képest az ügyészség nemcsak titkos információkat gyűjthet a nyomozás során, de törvényességi felügyeleti tevékenysége is némileg változott.

A jövőben bármely időpontban ellenőrizheti az idegenrendészeti őrizet törvényességét, a fogva tartás körülményeit és rendjét szabályozó utasításokat, a fogvatartási iratokat. Másrészt ellenőrizheti például az idegenrendészeti közösségi szálláshelyeken a vonatkozó jogszabályok megtartását, a kijelölt kötelező tartózkodás foganatosításának törvényességét, megtekintheti a fogva tartás körülményeit és rendjét szabályozó iratokat, a fogvatartási iratokat. Jogosítványai kiterjednek a fogva tartott meghallgatására, a bánásmód törvényességének és a jogvédelemre vonatkozó rendelkezések ellenőrzésére. E személyes szabadságot korlátozó kényszerintézkedések végrehajtására

illetékes szervek vezetői kötelesek az ügyésznek a törvények megtartására vonatkozó rendelkezéseit teljesíteni, és bár az ügyészi utasítás ellen fordulhatnak a felettes ügyészhez, de ennek nincs halasztó hatálya. Az ügyész köteles nyomban szabadlábra helyezni azt, akit törvényes határozat nélkül vagy a határozatban megjelölt időpont lejártával tartanak fogva. Az ügyész részt vehet a fogva tartott meghallgatásán, és arra is jogosult, hogy a megyei/fővárosi bíróság elnökénél intézkedést kezdeményezzen, ha a bíróság fogva tartással kapcsolatos jogszabályok alkalmazásával összefüggésben észlel jogellenességet.

Az ügyész a hozzá érkezett panaszokat elbírálja, kivéve, ha azt (1) jogosulatlan nyújtotta be, (2) az ügyész a panaszt jogorvoslat keretében már elbírált, (3) a panaszt a határozat közlésétől számított egy éven túl nyújtották be és e késedelemre nem volt alapos ok, azt igazolni nem tudták.

Távirati stílusban

Az elmúlt hetekben több olyan jogszabály született, amely a nemzetközi vándorlást érinti. Az alábbi táblázatban annak előrebocsátásá-

val hívjuk fel rájuk a figyelmet, hogy a fontosabbakkal a következő számainkban részletesen foglalkozni kívánunk.

Jogszabály	Mire vonatkozik	Mikor lép életbe
2001. évi XXXVIII. törvény	Módosítja a menedékjogi törvényt, így a menedékjogi eljárást, a védelemben részesíthetők meghatározását	2002. január 1., a befogadottak okmányai 2002. március 31-ig érvényesek, egyéb rendelkezések EU-csatlakozásunkkor
2001. évi XXXIX. törvény	Új törvény a külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról, beleértve a bevándorlási engedély helyébe lépő letelepedési engedélyt, módosítja a Be., Bvtvr. szabályait is	2002. január 1., 2001. december 31-ig beadott, el nem bíralt bevándorlási engedélyek intézése január után is, egyes rendelkezések EU-csatlakozásunkkor
2001. évi XLVI. törvény	A konzuli védelemről szóló, a korábban rendeleti szabályozás helyébe lépő új szabályok	2001. november 1., egyes rendelkezések EU-csatlakozásunkkor
2001. évi XXXIII. törvény	A határőrizetre és a határőrségre vonatkozó szabályok módosítása, lehetővé téve a belső és a külső határon az ellenőrzés megkülönböztetését, módosítja a Be. szabályait is	2002. január 1., egyes rendelkezéseit külön törvény lépteti majd hatályba
2001. évi LXII. törvény	A szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvény érinti a határon túliak jogállását (munkavállalás, tanulmányok, támogatási lehetőségek)	2002. január 1.
2001. évi XXXIV. törvény	Néhány egészségügyi tárgyú törvény módosítása, így a tisztiorvosi szolgálaté, amely új, BM–EüM közös rendelet alapján ellenőrzi a befogadóállomásokat és a közösségi szállásokat	2001. július 12.
2001. évi XXXV. törvény	Az elektronikus aláírásról szóló törvény módosítja a Be., az Ae., a Pp., ügyvédi törvény szabályait is	2001. szeptember 1.
1057/2001. (VI. 21.) kormányhatározat	A közigazgatás továbbfejlesztése 2001–2002-ben (pl. civil szektorral való együttműködés, az Ae. reformja)	2001. június 21.

Már csak vízummal megy...

Moldovába, Bosznia-Hercegovinába, Kubába és a Belarusz Köztársaságba a magyar turisták, látogatók csak vízummal utazhatnak. A *Magyar Közlöny* 2001/63. száma tette közzé az erről szóló dokumentumokat.

• Június 1-jén lépett életbe a Moldovai Köztársasággal kötött megállapodás, miszerint a diplomaták, a szolgálati útlevéllel rendelkezők vízum nélkül utazhatnak be, át és tartózkodhatnak a másik fél területén, legfeljebb 90 napig. Persze ez nem jelenti azt, hogy e kedvezményezetttek belépését ne lehetne megtagadni, akár indoklás nélkül is (3. cikk). Sőt, „a jelen megállapodás alkalmazását közrendi, közbiztonsági vagy közegészségügyi okból bármelyik Szerződő Fél egészében vagy részben átmenetileg

felfüggesztheti” – csak előtte 24 órával erről a másik felet értesíteni kell. Így megelőzhető a fertőző diplomaták vagy a bűnöző hajlamú kereskedők, hajóskapitányok, illetve pilóták tömeges beáramlása.

• Október 1-jéig tart csak az idilli állapot, amelyben a magánútlevéllel rendelkező magyar állampolgárok vízum nélkül látogathatnak Bosznia-Hercegovinába. A közlemény értelmében ugyanis akkortól megszűnik a vízumentességi egyezmény, miközben a bosnyák polgárok már június 1-je óta csak vízummal utazhatnak Magyarországra.

• Június 1-jétől a Belarusz Köztársaság állampolgárai és a magyar állampolgárok csak vízummal látogathatnak egymás országába. Ugyanakkor a

diplomata és a szolgálati útlevelek birtokosai továbbra is vízum nélkül léphetnek be a másik ország területére.

• Október 1-jén lezárul a kubai–magyar barátság

felhőtlen és a vízumentes utazást is magában foglaló, 1978. augusztus 9-e óta tartó nagy korszaka. Magyarország egyoldalúan felmondta az erről szóló egyezményt.

Mit kell tudnia az állampolgársági alapismeretekről vizsgázónak?

A Belügyminisztérium adja majd ki az „Alkotmányos alapismeretek a magyar állampolgárság megszerzéséhez” című tankönyvet. A vizsgán ezt kell betéve tudni, a következő témakörökben:

1. Magyarország helye Európában
2. Nemzeti jelképeink és ünnepeink
3. Magyarország történetének fordulópontjai
4. Történelmünk és kulturális életünk nagyjai
5. Kiemelt jelentőségű műemlékeink, nevezetes középületeink és a világörökség részét képező értékeink
6. Az Alkotmány alapvető intézményei
7. A közigazgatás felépítése
8. A magyar állampolgárok alapvető jogai és kötelezettségei
9. A magyar állampolgárság

Jelentés a befogadóállomásokról – a pszichiáter szemével

A Menedék Egyesület 2000 áprilisa óta foglalkoztat pszichiátereket a BM Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH) befogadóállomásain és a vései szerződéses szálláshelyen. A pszichiáterek egy része már a korábbi években is munkálkodott a befogadóállomásokon, az UNHCR támogatásával.

A pszichiáterek tevékenysége a magyar egészségügyi ellátórendszer és a menekültügyi hatóság által nem támogatott külföldiek ambuláns pszichiátriai ellátására terjed ki. Tapasztalataink szerint a Magyarországra érkező menedékkérők jelentős része szenved valamilyen pszichiátriai problémában, akár a menekülése során elszenvedett traumák, akár a befogadóállomások – sokak számára nem kedvező – életkörülményei hatására. Egyesületünk úgy gondolja, hogy pszichiátriai ellátásuk biztosítása mindenképpen alapvető feladat lenné a menekültügyi intézményrendszernek. Bár a programot jelenleg civil szervezet működteti pályázati forrásból, reméljük, hogy belátható időn belül költségvetési keretből is finanszírozható lesz.

Az elmúlt év tapasztalatait és javaslatait egy jelentésben foglaltuk össze.

A programban dolgozó szakemberek munkakörülményei. A pszichiáterek mind a négy táborban rendelkeznek olyan helyiséggel a rendelés ideje alatt, ami – a körülményekhez képest – biztosítja számukra a zavartalan munkavégzést. A békéscsabai állomás pszichiátere van a legjobb helyzetben, mert egy irodahelyiségben fogadja az érintetteket, amelyben – tekintve, hogy nem orvosi szoba – a barátságos légkör megteremtése nem okoz problémát. Ugyanez nem mondható el a többi pszichiáter kolléga munkakörülményeiről.

Debrecenben a felnőtt és a gyermekpszichiáter egyaránt az orvosi rendelőben talált helyet – a magyar egészségügyre jellemző fe-

hér, csempézett falakkal, gyógyszereszekrényvel és a vizsgálati ágygal. A környezet ridegségének oldására, elsősorban a gyermekrendelés szempontjait szem előtt tartva, a radiátorcsövekre bábokat függesztettünk, illetve apróbb játékokat helyeztünk el a polcokon, de mindez érdemben nem változtat a helyzeten. Hasonlóan rideg körülmények között dolgozik a vései és a bicskei táborban is a pszichiáter szakorvos. A rendelés helyszínével kapcsolatban konkrét igények leginkább a debreceni gyermekpszichiáter részéről fogalmazódtak meg, ami talán a magyar egészségügyi intézmények „már megszokottak tekinthető” leromlottságából adódik, illetve abból, hogy az egyébként sem épületes tábori környezetben szinte illuzórikus bármiféle igénnyel fellépni a külsőségeket illetően. Ennek ellenére meggyőződésünk, hogy a humán szolgáltatások környezete kiemelt fontosságú – még akkor is, ha ennek hazánkban nincs kultúrája –, hiszen a környezet érdemi befolyással bírhat a munka hatékonyságára. A magyar Pszichiátriai Szakmai Kollégium nemrégiben egy állásfoglalást adott ki a pszichoterápiás szakrendelés optimális külső körülményeiről. Ebben a következő kitételek szerepelnek (*Psychiatria Hungarica*, 2000, 15 (6): 704–706):

„A berendezés feleljen meg a lélektani munka követelményeinek, ezek: kényelem, zavartalanság, biztonság, otthonosság, tisztaság. A berendezésnek alkalmasnak kell lennie az adott terápiás forma végzéséhez, például egyéni terápiákhoz két kényelmes szék üléshez közbenső asztallal vagy anélkül, speciális esetben heverő és kényelmes szék vagy fotel (analízis, relaxáció), vagy kényelmes fotel (például hipnózis), csoportos terápiák esetén székek vagy matrac, pszichodráma esetén néhány kisebb jelző bútor,

gyermekterápia esetén esetleg a korosztálynak megfelelő bútorok is.

A pszichoterápiás rendelés általában a terápia jellegéből következően (a beteg rendszeresen adott időben jelenik meg) úgynevezett tervezett vagy zárt rendelés, melyhez váróhelyiség nem feltétlenül szükséges. Vannak azonban olyan terápiás események, amikor a váró mégis szükséges lehet, ilyen például a nyílt rendelés, a családtag megjelenése és így tovább. Ezért a rendeléshez célszerű várakozási lehetőséget teremteni, ez lehet előszoba, esetleges szakasszisztenciával közös helyiség és így tovább. A váróban leülési lehetőséget biztosítani kell.

A higiéniai követelmények tekintetében az alapesetben nincsen szomatikus vizsgálat, tehát a rendelőnek az általános higiéniai követelményeknek kell megfelelnie. A fenti körülmény miatt alapesetben nem keletkezik veszélyes hulladék sem. WC-használatot és kézmosási lehetőséget biztosítani kell.

Ha a rendelő nem önálló iroda, bérlemény, lakás, hanem úgynevezett vegyes használatú helyiségben működik (akár például más célra is használt orvosi rendelőben), a lélektani munka fenti követelményeinek akkor is meg kell felelnie. Elmentmond a lélektani munka követelményeinek a csupa csempés orvosi rendelő, a fehér és kényelmetlen bútorzat, az orvosi eszközök, a kényelmes orvosi íróasztal és fotel, a beteg számára való egyszerű szék, az erősen aszimmetrikus elrendezés. Ha a rendelés a lakás egyik helyiségében folyik, akkor ez a helyiség legyen önálló bejáratú (ne legyen átjáró helyiség), berendezése főleg a rendelés célját szolgálja, a beteg személyiségi jogai érvényesüljenek (jövételkor, távozáskor, a mellékhelyiségek használatakor).”

Az idézett állásfoglalásban leírtakat javasoljuk mérvadóknak tekinteni a befogadó-

állomásokon folyó pszichoszociális rendelések tekintetében is.

A megfelelő körülmények kialakítása érdekében a Menedék Egyesület kész erőfeszítéseket tenni, ha a táborok megfelelő helyiségeket bocsátanak a különféle szociális szolgáltatások megszervezésére.

A rendelés alatt jellemző pszichiátriai problémák. A befogadóállomásokon dolgozó pszichiáter kollégák többsége hosszabb ideje dolgozik menekültekkel, s rendeléseik folyamán jellemzően az alábbi pszichiátriai problémák fordulnak elő:

- szorongásos zavarok,
- alvászavarok,
- PTSD (poszt-traumás stressz szindróma)
- személyiségzavarok,
- magatartászavarok,
- depresszió,
- alkohollal összefüggő gondok.

Nem egyszerű a pontos diagnózis felállítás, mivel az érintettek gyakran hamar továbbbutaznak, illetve bizonyos szorongásos tünetek, stressztünetek nem feltétlenül számítanak patológiásnak egy valóban szorongott élethelyzetben. Mégis elmondható, hogy nem a nagy pszichiátriai kórképek (pszichózisok) jelennek meg többségében, ám ha mégis, úgy ellátásuk komoly gondot okoz a jelenlegi körülmények között.

A kezelés és annak gondjai. 2000-ben mintegy 400 főnek, 2001. június végéig 190 embernek nyújtottak segítséget pszichiátereink, alapvetően a következő módszerek alkalmazásával:

- szupportív technikák,
- gyógyszeres kezelés,
- gyerekeknél rajz, játék,
- rövid, pár üléses serdülőterápiák, illetve csoportterápiás próbálkozások.

Az alkalmazott kezelési módszerekkel kapcsolatban az alábbi problémák fogalmazódtak meg:

A gyógyszerelés gyakorlata esetlegesnek tekinthető. A jelenlegi szabályozás értel-

mében a tb-kártyával rendelkezők a táboron kívüli gyógyszertárakból a magyar állampolgárokra is érvényes tb-támogatási struktúrát kihasználva szerezhetik be a pszichiáter által felírt gyógyszereket. Akiknek nincs tb-kártyájuk, azok a BM által finanszírozott tábori készletet használhatják, mely a közgyógyellátási listán szereplő készítményeket tartalmazhatja a jogszabályok szerint. A listán nem szereplő készítményekhez (és számos alapvető pszichiátriai készítmény ilyen) a kollégák informális utakon esetlegesen jutnak hozzá főállásukból vagy a tábor dolgozói segítségével. Mindkét megoldás esetleges és a rendelés komolyságát veszélyezteti, hiszen ha kollégáink nem dolgoznak más munkahelyeken, vagy a jelenlegi egészségügyi vezetés véghezviszi szándékát, miszerint alaposan megszigorítják a gyógyszergyárak „reklámtvékenységét és ajándékozási lehetőségeit”, illetve a tábori személyzet csatornáit elapadnak, akkor a pszichiátriai rendelés alapvető gyógyszerek nélkül marad a menekültügyben. Ezért elengedhetetlen a közgyógyellátási lista kiegészítése, illetve a kérelmezők, menekültek ellátásáról szóló szabályok módosítása. Felméréseink szerint – a jelenlegi helyzetet alapul véve – a módosítás közvetlen pénzügyi terhei csekélyek lennének: páciensenként átlagosan legfeljebb 4000 forintos költséggel lehet számolni, ami a tavalyi forgalmat alapul véve 1,6 millió forint évente. Ezzel megelőzhető azoknak az akut pszichiátriai problémáknak a kialakulása, amelyeknek a közvetlen gyógykezelése, valamint a velük járó szociális gondok kompenzálása (befogadóállomáson való huzamos ellátás) jelentős kiadással terheli a hivatalt.

A verbális terápiák esetében legtöbbször a tolmácsolás okoz nehézséget. A menekült-populáció kicserélődésével az eddig jellemzően délszláv páciensek mellett egyre inkább afrikai, ázsiai érintettek jelentkeznek. Nem ritkán kettős tolmácsolásra van szükség, ami meglehe-

tősen megnehezíti a terápiás munkát.

Fontos lenne újra áttekinteni a tolmácsok alkalmazásának lehetőségeit (ezt az együttműködési megállapodásunk szabályozza), és a közösen foglalkoztatott tolmácsok időbeosztását a megváltozott feltételeknek megfelelően kialakítani.

Együttműködés a táborban dolgozó szakemberekkel. A kép vegyes, és az együttműködés sok tényezőtől függ. Ott, ahol az együttműködés jó, a helyi szakemberek sok esetben egyfajta szupervizorként használják a pszichiáter szakembert, olykor a rendelési időn kívül is megkeresve őt. Valódi együttműködés, esetleg közös esetvitel még ezeken a helyeken is nehezen tud kialakulni, hiszen a pszichiáterek hetente látogatnak a táborba, rendszerint a délutáni órákban. Ilyen szintű jelenlét nem teszi lehetővé a korszerű teammunkában való tevékenységet. A helyi ápolószeméllyel általában megfelelő a pszichiáterek kapcsolata. Van, ahol az orvos által felírt gyógyszerek adagolását egy átadófüzetten keresztül rendben elvégzik, és tájékoztatást adnak az esetleges fejleményekről. Alapvetően mindenütt készséggel nyújtanak asszisztenciát, illetve folyamatosan jelzik, ha pszichiátriai problémát észlelnek a táborlakók körében. Általános gondot okoz ugyanakkor a táborokra jellemző rendészeti szemlélet. Miközben kollégáink egyfajta mentálhigiénés munkát végeznek, és próbálják oldani a táborlakókban érthetően felgyülemlett feszültségeket, a biztonsági személyzet – sok esetben indokolatlanul – olyan légkört teremt, ami további stressztényezőként jelenik meg, és a befogadóállomás menedékkjellege helyett inkább egyfajta börtönfunkció domborodik ki. Ezzel kapcsolatban javasoljuk a táborok személyzetének olyan tréningek, rendszeres csoportmegbeszélések tartását, amelyek során összehangolhatók lennének egymással a segítő és a rendészeti szempontok (és az ehhez kötődő attitű-

dök) egyazon intézményen belül. Az együttműködés elősegítése érdekében javasoljuk, illetve tervezzük a rendelési idő hosszabbítását és olyan közös, multidiszciplináris teamek létrehozását, amelyeknek egyenrangú tagjai lennének az egyes befogadóállomásokon dolgozó segítő szakemberek, így nyújtva komplex ellátást a táborlakóknak.

Milyen legyen az optimális pszichoszociális szolgáltatás? A Menedék Egyesület pszichiáter szakembereinek véleménye szerint a befogadóállomásokon az alábbi körülmények között lehetne biztosítani az optimális pszichoszociális ellátást:

A mai táborok méretét figyelembe véve napi 4 órás pszichiátriai rendelés teljes mértékben lefedné a szűrés, a megelőzés, a kezelés és az utógondozás szükségleteit. Külön gyermek és felnőtt rendelés csak az 500 főnél nagyobb férőhellyel bíró táborokban szükséges. Egy ilyen emelt óraszámú való jelenlét már lehetővé tenné az érdemi együttműködést a táborban dolgozó társszakmák képviselőivel, melynek szükségességét egy bicskei példával szeretnénk érzékelteni:

Egy táborlakó nemrégiben akut pszichotikus állapotba került. Ilyen esetben a vonatkozó szabályozás értelmében kórházi ellátásra van szükség, melyet sürgősségi ellátásként az OEP finanszíroz. Az érintett befogadóállomás esetében a területileg illetékes pszichiátriai osztály egy viszonylag messze lévő nagyvárosban van, a táborlakót ide szállították be (egyesületünk pszichiátere intézkedésére). Az osztályon ugyan ellátták a beteget, de rövid időn belül elbocsátották, mivel a szoros értelemben vett akut kezelést lezajlott, és az úgynevezett rekreációs fázis végigkísérését az osztály már nem vállalta fel. Felmerül a kérdés: vajon a sürgősségi ellátás fogalmát hogyan értelmezzük egy pszichiátriai probléma esetén? Az akut pszichotikus fázisok rendszerint pár héttől pár hónapig terjednek, de ha a kezelés oldaláról közelítjük meg a kér-

dést, akkor is minimum 3 hétig szokás osztályon tartani az érintetteket, mivel a jelenleg alkalmazott neuroleptikumok hatása ennyi idő alatt jelentkezik. A pontos gyógyszeradagok, illetve a jelentkező mellékhatások miatt az érintett folyamatos megfigyeltet igényel. Talán ennél is fontosabb jelen esetben azonban, hogy az esetleges relapszusok miatt kiemelt jelentősége van a rekreációs fázisnak, amely meglehetősen hosszú folyamat, és a pszichotikus regresszióból a mindennapi valóságba való visszatérést foglalja magában. Ebben a környezeti tényezőknek kiemelt jelentősége lehet, és az érintett továbbra is szoros megfigyelést, sok esetben állandó támogatást igényel. Mivel a kórházak ezt nem vállalják fel, a táboron belül kell a rekreációs szakasz terápiás feladatait megoldani. Ez a heti kétórás jelenlét mellett egyedül a pszichiátertől nem várható, és minden körülmények között szükség van a helyi szakembergárda, elsősorban az ápolók és a szociális munkások segítségére.

Ha az akut állapot után a kórházból „hazatérő” érintettet összehangoltan támogatja a személyzet – a pszichiáter orvos instrukciói alapján –, a megfelelő támogatás megszervezhető. Így mi olyan multidiszciplináris teammunkát javasolunk, amelynek során gyakorlatilag együtt dolgoznak szociális munkások, ápolók és pszichiáterek, ki-ki a maga szaktudását és kompetenciáját hozza az egyes esetek megoldásához. Ennek során rendkívül fontosak a közös megbeszélések, a hatékony kommunikáció és nem utolsósorban a társszakmák jelenlétének kölcsönös elismerése.

Az optimális pszichoszociális ellátás megteremtése érdekében a Menedék Egyesület a helyi szakemberek és a területen tevékenykedő egyéb szervezetek bevonásával táboronként kész ki-dolgozni egy olyan részletes programtervet, amely az egyes táborok komplex mentálhigiénés ellátására tehet ajánlatot.

Minnek nevezzetek?

A mai és a leendő szociológusoknak, politológusoknak, jogászoknak máris kutatási témájává vált a határon túli magyarokkal foglalkozó (bel)magyar politika, és különösen annak újabb eleme, a röviden csak „státustörvénynek” nevezett műalkotás. Ennek bizonyítékaként közreadjuk az ELTE Szociológiai és Szociálpolitikai Intézetében készült évfolyamdolgozat rövidített változatát. Vida Anikó III. éves szociológia szakos hallgatóként a szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvényjavaslat parlamenti vitáját és annak sajtóvisszhangját elemzi, érintve a vitában fontos helyet elfoglaló kérdést: maradni a szülőföldön, avagy át-vándorolni az anyaországba?

A „nemzeti összetartozás” vagy az „átcsábítás” törvénye?

A szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvénytervezet, előterjesztőinek eredeti szándéka szerint, a határon túli magyarság asszimilációját, valamint szülőföldjének elhagyását hivatott megakadályozni. A tervezet ellenzői és bírálói – többek között – éppen azt kifogásolják, hogy az anyaországban adandó kedvezmények nem ösztönöznék az otthon maradásra; éppen ellenkezőleg, migrációra fogják csábítani az érintetteket.

A törvénnyel kapcsolatos markáns véleménykülönbségeket már a cím különböző elnevezései is szemléletesen érzékeltetik: „a nemzeti összetartozás törvénye”¹; „az átcsábítás törvénye”²; „a szemfényvesztés törvénye”³; „magyar lelki nagy gyógyfűrdő törvénye”⁴. A határon túli magyarok különleges státusával kapcsolatos elvárásokat vizsgáló kutatás adatfelvételei is azt bizonyítják, hogy „...a státustörvény kérdése a magyarországi közéletben első-sorban ideológiai és politikai töréspontok mentén tematizált kérdésként jelenik meg.”⁵ Egyébiránt a Balázs Ferenc Intézet által végzett kutatás sem mentes az ideológiai elköteleződéstől, hiszen a bemutatott adatokkal „...a határon túli magyarság helyzetének szempontjából alapvető fontosságú »egyetemes magyar diskurzus« sztereotípiáktól való megszabadításának elősegítéséhez” kívánunk hozzájárulni.⁶

Írásomban arra a kérdésre keresem a választ, hogy a törvénytervezet parlamenti vitájában, valamint a napilapok cikkeiben milyen szakmai, morális, jogi érveket hoznak fel a státustörvény mellett, illetve ellen. Vizsgálatom alapjául az Országgyűlés 2001. április 19-ei és május 9-ei vitanapjáról készült jegyzőkönyvek, valamint két napilap – *Magyar Hírlap* és *Magyar*

Nemzet – e tárgyban megjelent cikkei szolgálnak.

A törvény létrejöttét magyarázó koncepciók

Az Országgyűlés tavaszi ülészakán, 2001. április 19-én került sor a szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvényjavaslat általános vitájának megkezdésére. A státus- vagy kedvezménytörvény szükségessége mellett felhozott érvek tartalmi-logikai hasonlósága alapján, az alábbi „véleménycsoportokat” különböztettem meg: (1) *alkotmányos kötelezettség*; (2) *speciális külpolitikai helyzet*; (3) *identitás megőrzése (a szülőföldön maradás elősegítésével)*; (4) *jogalkotási-jogtechnikai indokok*; (5) *gazdasági érvek*; (6) *morális-szimbolikus okok*; (7) *speciális jogállás szükségessége*.

Az első csoportba azokat a hozzászólásokat soroltam, amelyek az Alkotmány 6. § (3) bekezdésére való hivatkozással – mely szerint a Magyar Köztársaság felelősséget érez a határain kívül élő magyarok sorsáért, és előmozdítja a Magyarországgal való kapcsolatuk ápolását – indokolták a törvény szükségességét. E vélemények azt hangsúlyozzák, hogy a törvény elfogadásával állami közfeladattá minősülnek azok az alkotmányban rögzített felelősségi elvek, amelyeket mindeddig nem sikerült konkrét tartalmakkal megtölteni.

A második csoportba tartozó vélemények a törvény létrejöttét a magyar külpolitika három fő célkitűzésének megvalósulásával magyarázzák: „...*létrejött és kiteljesedett az euro-atlanti politika, a regionális vagy szomszédpolitika, a magyarság- vagy nemzetpolitika közötti szerves egység.*”⁷ Idetartoznak még azok a vélekedések is, amelyek a törvénytől remélik a közép-európai régió stabilitását, valamint a várható uniós csatlakozásunkkal kapcsolatos félelmek eloszlatását a határon túli magyarok körében.

A törvénytervezetet benyújtók legtöbbször hivatkozott érve, hogy a támogatások segítséget nyújtanak a kisebbségi sorban élő magyarság szülőföldjén való megmaradásához, nemzeti önazonosságának megtartásához, kultúrájának, anyanyelvének megőrzéséhez. Állításaik alátámasztásához a Balázs Ferenc Intézet határon túli magyarok körében végzett kutatási eredményeit használták fel, mely szerint a schengeni határok lezárulása esetén kivándorolni szándékozók aránya kétszerese azokénak, akik a különleges státus megszerzése esetén is a migrációt választanák.

A jogalkotási-jogtechnikai szempontokat előtérbe helyező vélemények szerint, igaz, hogy a hatályos jogban ma mintegy 150 különböző szintű jogszabály található, amely a határon túli magyarokkal kapcsolatos, ám átfogó jelleget törvény megalkotására ez idáig még nem került sor. Az ilyen típusú érvrendszer rugalmas alkalmazhatóságát bizonyítja, hogy az egységes antidiszkriminációs törvényre vonatkozó javaslatot éppen azzal az indokkal utasították el, hogy a meglévő szabályozás adta eszközök, a több helyen fellelhető rendelkezések, nem teszik szükségessé a hátrányos megkülönböztetés külön törvényben való szabályozását.

A nemzeti önazonosság megtartása, a szülőföldön való boldogulás elősegítése mellett, a legtöbb hozzászóló morális, érzelmi, illetve szimbolikus okokra hivatkozva foglalt állást a törvény szükségességével kapcsolatban. Így az összetartozást, felelősségérzetet és szolidaritást hangsúlyozó parlamenti megszólalások többségét az emelkedett, ünnepélyes, patetikus hangvétel jellemezte, sok esetben ezzel ellenpontozva a törvénnyel szemben felhozott „szikár”, technikai jellegű, kritikus észrevételeket: „*Éljünk ezzel a lehetőséggel, fogjuk meg egymás kezét, és érezzük át az egymással szembeni felelősséget.*”⁸ Az ezen csoportba tartozó érvek sorában leggyakrabban a „80 éves adósság törlesztése”, a „Trianon-trauma oldása”, valamint a „határokat átívelő nemzeti integráció megvalósításának”⁹ gondolata szerepelt.

A fentiekből következően a költség-hasonszámításokra épülő gazdasági megfontolások kevéssé jelentek meg a törvénytervezet támogatóinak hozzászólásában. A gazdasági érveket hangoztató vélekedések legtöbbje az illegális foglalkoztatottság visszaszorítását, a feketemunka részarányának csökkentését, valamint a munkaerőhiány okozta problémák megoldását várja a kedvezménytörvény elfogadásától. Mindössze egy olyan vélemény volt, amely szerint „A határon túli magyarság szülőföldön maradása hozzájárul a szomszédos országokkal fenntartott gazdasági kapcsolatok bővítéséhez, amely Magyarország egésze és a nemzet egésze számára is megtérülő gazdasági befektetés.”¹⁰

A speciális jogállás fontosságát hangsúlyozó érvelések akár a szimbolikus-morális vélemények csoportjához is tarthatnának, ám a magyar igazolványának kitüntetett jelentőséget tulajdonító hozzászólások egy másfajta logikai rendszerbe illeszthető koncepció megjelenéséről tanúskodnak. Nevezetesen arról, hogy „...nem a kedvezmények tar-

talma, hanem célja a lényeg: a határon túli magyarok személyre szóló státusa a magyar jogrendben: a státus, amelynek alapján ottthon lakva, itthon érezhetik magukat az anyaországban".¹¹ Az anyaország és a kisebbségi magyarok között létrejövő új típusú közjogi kapcsolat „materializálódását”, az arcképes igazolványt még a tervezetet bírálók is „...lélektani jelzésnek, gesztusnak tartják”.¹² A törvény meghozatalának „önmagáért valósága” – függetlenül a kedvezmények, illetve támogatások tartalmától, lehetséges következményeitől – olyan érvrendszer, amellyel racionális-nahéz vitatkozni.

Az Országgyűlés 2001. május 9-ei ülésnapján, a státustörvény általános vitájának folytatásakor, illetve lezárásakor, még hangsúlyosabbá válnak a törvénytervezet szimbolikus voltára utaló vélemények:

„A törvényjavaslat az első lépés egy olyan határon túli állampolgárok nemzetegyesítésének, amelyet a polgári kormány a zászlajára tűzött”¹³; „...amit ma adunk, talán nem sok: talán nem több, mint az a fél pogácsa, amelyet a népmesék bősei osztanak meg a rászorulókkal, de mint tudjuk, a népmesékben ezek a gesztusok bőségesen meg szoktak térülni.”¹⁴ A két vitanap retorikájában jórészt ugyanazokat – a fentiekben ismertett – tartalmi elemeket találhatjuk, azzal az eltéréssel, hogy a záróülésem elhangzott vélemények már a sajtóban megjelent cikkekre, a törvény elleni „becckampányokra”¹⁵ is reagálnak.

A törvénytervezettel kapcsolatos kifogások/dilemmák

A szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvénytervezethez fűzött bíráló észrevételeket két lépcsőben szeretném bemutatni. Először az ún. technikai jellegű, majd a törvény egészét érintő kifogásokat tekintjük át. A tervezet egyes részeivel szemben felmerült kétségek durván öt csoportra oszthatók: (1) A szabályozás nem szolgálja egyértelműen a szülőföldön maradást; (2) Diplomáciai aggályok; (3) Társadalmi feszültségek; (4) Jogalkotási problémák; (5) A törvény személyi, tárgyi és szervezeti hatályával összefüggő bizonytalanságok.

Annak ellenére, hogy a szülőföldön maradás elősegítése a törvénytervezet azon elemei közé tartozik, amelyben a politikai szereplők között széles körű konszenzus van, a legtöbb bírálat mégis arra hivatkozik, hogy a kedvezmények nem szolgálják kellően a helyben maradást. Sőt, olyan vélemény is akad, mely szerint „a törvény tömeges, legitimizált bevándorlást indíthat el, ami a magyarlakta lakóhelyek gyors erőzárját jelentheti, a helyi kultúra elvesztésével együtt.”¹⁶

A diplomáciai aggályokat megfogalmazók azzal érvelnek, hogy „...a határon túli magyarok között legalább annyira fontos, sőt fontosabb, mint a magyarországi jogállás”.¹⁷ Ugyanakkor arra is figyelmeztetnek, hogy a törvénytervezettel kapcsolatos tájékoztatás, illetve konzultáció, a magyar kormány elemi érdeke, hiszen „a határon túli magyarság problémáinak megoldása jelentős részben a többségi nemzettel való megállapodáson múlik”.¹⁸

A státustörvény által generált lehetséges társadalmi feszültségek között többben megemlítették a gazdasági versenyhelyzetből, a „jóléti sovinizmusból” eredő konfliktusokat: „A 3 hónapos munkavállalási lehetőség Magyarországon azokat a munkaerőgondokat nem oldja meg, ahol biány mutatkozik, ezzel szemben ott képez versenyt, ahol Magyarországon munkaerő túlkínálat van.”¹⁹ Ezzel kapcsolatban hangzik el az a figyelmeztetés is, hogy „amikor az anyaországon belül is szegénység van, a nem kellően világos, nem normatív támogatási rendszer sandaságokat, gyanakvást eredményezhet, szembeállítva egymással a hazai és a határon túli magyarokat”.²⁰

A jogalkotással összefüggő problémák, illetve kétségek a tervezet kerettörvény jellegéből adódnak. Az ellenzéki hozzászólók túlnyomó többsége azt kifogásolta, hogy a törvény még nem ismert végrehajtási rendeleteiben lehetnek olyan megoldások, amelyek még nem képezhetik az általános vita tárgyát, így később okoznak ellentmondásokat, vitákat. Az ezzel kapcsolatos aggályokat az egyik képviselő a következő módon foglalta össze: „...a magyar parlament olyanhoz kívánja adni a felhatalmazást, mint a csekként, amelyről, amelynek tartalmáról legfeljebb sejtése van, érdemi tudomása nincs, ez a későbbiekben fog kialakulni.”²¹

A törvénytervezet személyi, tárgyi és szervezeti hatályával összefüggő bizonytalanságokkal kapcsolatban többször felmerült az a kérdés, hogy a magyar igazolvány kiadásához szükséges civil szervezetek milyen legitimitációval fognak bírni a határon túli területeken, illetve milyen feszültségeket okoz, ha valaki személyesen rossz kapcsolatban van az ajánló civil szervezettel. Az ajánló szervezetek működésével, a személyes adatok védelmével összefüggő problémák orvoslására a szocialista képviselők a határon túli magyarok helyzetének alakulását figyelemmel kísérő országgyűlési biztosi intézmény létrehozására tettek javaslatot.

A szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvénytervezet kate-

gorikusan elutasítók alapvetően kisebbségjogi, emberi jogi problémaként kezelik a törvényt, így azt gondolják, hogy „azon az úton kell Magyarországnak továbbmennie, amelyen a kisebbségi magyar pártok politikája balad: a jogbiztosítás, az emancipáció, ugyanakkor az integráció útján”. Számukra elfogadhatatlan az a felfogás, amely a problémát a magyar kisebbség „magyar államtól való elszakítottágában látja és ennek megfelelően a megoldás központi kérdésének a magyar államhoz való formális jogi kapcsolatot tekinti...”²²

A tervezet emberi jogi kontextusához kapcsolódik azon aggályuk, hogy a tervezet sértheti az európai jogszabályok szellemét, nevezetesen az etnikai diszkrimináció tilalmát, „...nem látjuk eléggé tisztázottnak az Európai Unió ama alapelveinek követését, amely szerint más tagországokban az etnikai alapon való megkülönböztetés lehetetlen dolog...”²³

Az etnikai, nemzetiségi alapú megkülönböztetés helyett a „színvak” elvet követő, állampolgársági alapon járó megoldások alkalmazását javasolják: „...Magyarország számára az az előnyös, ha olyan munkavállalási kedvezményeket vezet be, amelyek nemcsak a dunaszerdabehelyi magyarnak és aradi magyarnak, hanem a dunaszerdabehelyi szlováknak és aradi románoknak is igénybe vehetőek.”²⁴

A törvénytervezet vitájának visszhangja a magyar sajtóban

A szomszédos országokban élő magyarokról szóló törvény tervezetének parlamenti vitája során, különösen a május 9-ei ülésnapon, több kormánypárti képviselő is utalt a sajtóban megjelenő „híresztelésekre”, illetve cáfolta „a különböző napilapokban, politikai betilapokban olvasható hamis állításokat”.²⁵ Az elemzés csupán a Magyar Hírlap és a Magyar Nemzet státustörvénnyel kapcsolatban megjelent írásaira szorítkozik. Miután az országgyűlési ülésnapok április 19-én és május 9-én voltak, az elemzés is ezt a két hónapot fogja át.

A vizsgált időszakban a Magyar Nemzet nagyobb érdeklődést tanúsított a téma iránt, ami nemcsak a cikkek számában, hanem terjedelmében is megmutatkozik. A Magyar Hírlapban megjelent 21 újságcikkkel szemben, a Magyar Nemzet 29 írást jelentetett meg e tárgyban. Ezen kívül a Magyar Hírlap általában rövidebb terjedelemben foglalkozik a témával, és az említett 21 cikk közül kettőnek nem is kimondottan a státustörvény a tárgya, hanem csak úgy „érintőlegesen” megemlíti a törvényt. Az egyik ilyen írás szerzője azt kifogásolja, hogy a Duna TV által megbízott kérdezőbiztos, „hatáskörét túllépve”, a státustörvénnyel

kapcsolatban is tett fel kérdéseket: „... a kis adatszerző bojtár, azt kérdi a jámbor erdélyitől: mi a véleménye Orbán Viktorról? Hát a státustörvényről? Merthogy most ez a sláger.”²⁶

A Magyar Hírlap cikkei közül minden második foglalkozik a törvénytervezet határon túli fogadtatásával, a romániai, illetve szlovákiai bírálókkal, aggályokkal. Az objektív tudósítások, beszámolók, interjúk mellett viszonylag kevés (6) személyes hangvételű „magánvéleményt” olvashatunk az újságban. Ezek sorában túlnyomórészt szkeptikus, óvatos, a törvénnyel szemben kritikus véleményeket megfogalmazó írásokkal találkozhatunk. „Itt volna tehát az ideje komolyan odafigyelni a fenntartásokra, megérteni, s eloszlatni az aggodalmakat”²⁷; „Mert azon hosszan lehetne vitatkozni, nem kelt-e ez a politika indokolatlan reményeket épp az álmokra legéhbesebb külföldi honfitársainkban.”²⁸

A kedvezménytörvényen parlamenti vitája, a tervezettel szemben felhozott ideológiai és tartalmi kifogások szinte egyáltalán nem jelennek meg a Magyar Hírlap hasábjain. Mindössze két cikk számol be az Országgyűlés külügyi bizottságának üléséről, illetve a törvény általános vitájáról. A Magyar Nemzetben megjelent parlamenti tudósítások nemcsak mennyiségileg (kilenc írás jelent meg ebben a témában), hanem tartalmukat tekintve is lényegesen eltérnek a Magyar Hírlapban megjelent beszámolóktól. Míg a Magyar Hírlap írásai már a címválasztással is a törvénytervezet kedvezőtlen fogadtatására, a várható bel- és külpolitikai feszültségekre utalnak („Státustörvény: hazai és külföldi aggályok”²⁹), addig a Magyar Nemzet cikkei optimizmusról, a pártok közötti konszenzusról tesznek tanúbizonyságot („A státustörvény biztos elfogadásában bízva”³⁰; „Őt párt a státustörvény mellett”³¹).

A Magyar Nemzetben megjelent cikkei közel fele a törvénytervezet külföldi fogadtatásával, a „regionális vagy szomszédpolitikánkat” érintő kérdésekkel foglalkozik. Az arányokat tekintve tehát nincs különbség a két napilap között, ám a Magyar Nemzet írásai itt sem a szomszédok aggályait, hanem a megegyezés lehetőségét hangsúlyozzák („Ukrajna támogatja a státustörvényt”³²; „Magyar-román konzultáció?”³³). Az egyértelműen elmarasztaló, a törvénnyel szembeni kritikus hangokról tudósító cikkekben, szinte minden esetben megfigyelhető az a törekvés, hogy valamilyen módon ellenpontosítsák a bírálókat. Ennek

egyik technikája, hogy a tudósításokhoz utólag szubjektív, értelmező magyarázatokat fűznek: „Nincs különösebb értelme jelen írásban újra megismételni, hogy a nemzetközi jog és az uniós elvárásoknak messzemenően megfelelő jogszába lytervezet – éppen a mindennek és mindenkinek megfelelő próbáló célja miatt – aligha lehetne ennél diplomatikusabb, ha úgy tetszik, kompromisszumkészebb.”³⁴ Az is gyakran előfordul, hogy a törvénnyel kapcsolatos kifogásokat, aggályokat nem közvetlenül a külföldi hírforrásokra hivatkozva, hanem a Külügyminisztérium vagy a Határon Túli Magyarok Hivatala illetékesének interpretációjában adják közre: „Téves az a megállapítás, hogy eredmény nélkül zárult volna a román külügyminiszter budapesti látogatása. Van elmozdulás, de nem olyan látványos, mint ahogy sokan szerettük volna.”³⁵

Végezetül van néhány cikk, amely a külföldi kritikák cáfolatának eléggé sajátos – a háttérben „konspirációs forgatókönyvet” sejtető – módját választja: „A korábban Iliescu vezette PDSR miniciót biztosít a budapesti ellenzéknek a FIDESZ ellen azzal, hogy kéri a státustörvény kapcsán a Bukaresttel való konzultációt, cserébe az MSZP támogatja a román kormánypártnak a Szociálista Internacionáléba való felvételét.”³⁶

A Magyar Nemzet „magánvéleményeinek” sorában csak olyan írásokkal találkozhatunk, amelyek a státustörvény szükségessége mellett foglalnak állást. Ezen cikkek egy része kifejezetten azzal a céllal íródott, hogy meggyőzze a lakosságot a határon túli magyarok támogatásának helyességéről. „Demagóg lesznek: itthon van pár száz ezer kutya-macska, a határon túl pedig hárommillió magyar. Az arány még akkor is elgondolkodtató, ha a házi kedvencet saját zsebből etetjük, magyarságmegőrzésre pedig adóforintból adunk.”³⁷ Az még inkább elgondolkodtató, hogy a „házi kedvencekre” fordított kiadások mellé a romaprogramokra szánt pénzek is odakerülnek: „... a hazai romaprogramok kétezerben 4,86 milliárdnyira rúgtak (ebben nincsenek benne a szociális támogatások és a munkanélküli segély).”

Összegzés

Lázár Guy szerint a rendszerváltással ugyan megteremtődtek a nemzeti identitással összefüggő kérdések tisztázásának feltételei, ám a politikai-társadalomlélektani feltételek sokat romlottak.

Ennek okát abban látja, hogy az első szabad választásokat olyan pártok nyerték meg, amelyek azzal akarták megalapozni legitimitásukat, hogy a nemzet kizárólagos képviselőinek tüntették föl magukat.³⁸ A speciális jogállás szükségességét, valamint a határokon átnyúló szimbolikus (vagy lelki) integráció fontosságát hangsúlyozó nézetek arra engednek következtetni, hogy a kedvezménytörvénnyel egyetértő vélemények ismét egyet jelentenek a „nemzetben való gondolkodással”, míg a tervezet bírálók/elutasítók „nemzetiellen” magatartásról tesznek tanúbizonyságot. Így, az elsősorban szakmai jellegű ellenvélemények, érdemben nem befolyásolták a vita menetét.

JEGYZETEK

- ¹ Dr. Martonyi János külügyminiszter expoze a OGY április 19-ei ülésnapján.
- ² Pozsgai Balázs, az önkormányzati és rendészeti bizottság kisebbségi véleményének ismertetője, az OGY Április 19-ei ülésnapján.
- ³ Dr. Szontványi István, az SZDSZ képviselőcsoportja részéről, az OGY április 19-ei ülésnapján.
- ⁴ Csirba István, a MIÉP képviselőcsoportja részéről, az OGY április 19-ei ülésnapján.
- ⁵ Apró-Dobos, i. m.
- ⁶ Dr. Martonyi János külügyminiszter, a napirendi pont előadója.
- ⁷ Dr. Martonyi János külügyminiszter, a napirendi pont előadója.
- ⁸ Németh Zoltán, a FIDESZ képviselőcsoportja részéről.
- ⁹ Dr. Pósnán László, a külügyi bizottság elnöke.
- ¹⁰ Németh Zoltán, a FIDESZ képviselőcsoportja részéről.
- ¹¹ Dr. Tabajdi Csaba, az MSZP képviselőcsoportja részéről.
- ¹² Dr. Nagy Gábor Tamás, FIDESZ.
- ¹³ Dr. Surján László, FIDESZ.
- ¹⁴ Dr. Surján László.
- ¹⁵ Pozsgai Balázs, az önkormányzati és rendészeti bizottság kisebbségi véleményének ismertetője.
- ¹⁶ Dr. Tabajdi Csaba, MSZP.
- ¹⁷ Molnár Gyula, MSZP.
- ¹⁸ Vajdik Mária, MSZP.
- ¹⁹ Dr. Balogh László, MSZP.
- ²⁰ Dr. Lotz Károly, az európai integrációs ügyek bizottsága kisebbségi véleményének ismertetője.
- ²¹ Bauer Tamás, SZDSZ.
- ²² Dr. Lotz Károly, az európai integrációs ügyek bizottsága kisebbségi véleményének ismertetője.
- ²³ Bauer Tamás, SZDSZ.
- ²⁴ Lezsák Sándor, MDF.
- ²⁵ Máthé Éva (Marosvásárhely): Beletenyerelem, Magyar Hírlap, 2001. április 26.
- ²⁶ Fránsók (MH-álláspont), Magyar Hírlap, 2001. április 24.
- ²⁷ Galló Béla: Aki szelet vet, Magyar Hírlap, 2001. április 26.
- ²⁸ Magyar Hírlap, 2001. április 11.
- ²⁹ Gál Angéla, Magyar Nemzet, 2001. április 19.
- ³⁰ Gál Angéla, Magyar Nemzet, 2001. április 20.
- ³¹ Gál, Magyar Nemzet, 2001. április 6.
- ³² Wagner T. István, Magyar Nemzet, 2001. április 21.
- ³³ Pálóky István: Status, diplomácia, Magyar Nemzet, 2001. április 26.
- ³⁴ Gál Angéla: Bukaresti lassú az elmozdulás, Magyar Nemzet, 2001. április 6. (Németh Zoltán politika államtitkár véleménye).
- ³⁵ Lukács Csaba: MSZP-Iliescu pakium?, Magyar Nemzet, 2001. április 23.
- ³⁶ Lukács Csaba: Magyarság és macskaeledel.
- ³⁷ Lázár Guy (1996): A felnőtt lakosság nemzeti identitása a kisebbségekhez való viszony tükrében. In Lázár-Lendvai-Vörkény-Szabó (szerk.): Többség-kisebbség. Bp.

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit
 Felelős kiadó:
 Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület
 A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.
 Tipográfia, tördelés: Beck Bojanka
 Nyomás: MSZH Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célnk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDÉK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

VII. évfolyam 9. szám

2001. szeptember

Változó állampolgársági szabályok

2001. július 1-jén lépett életbe a magyar állampolgárságról szóló törvény módosítása (2001. évi XXXII. törvény) és annak végrehajtási rendelete [103/2001. (VI. 21.) kormányrendelet]. Ennek értelmében

- rövidebb várakozási idő után, azaz a bevándorlási (letelepedési) engedély megszerzésétől számított öt év múlva honosítható az általános követelményeknek megfelelő, itt élő hontalan, ha Magyarországon született vagy kiskorúsága alatt költözött be az országba;
- a köztársasági elnökhöz írt nyilatkozással szerezhethet állampolgárságot az a hontalan, aki itt született, a nyilatkozat előtti öt évben itt lakott és legfeljebb 19 éves;
- a magyar állampolgár által örökbe fogadott gyermeknek nem kell itt élnie, akkor is honosítható;
- a köztársasági elnök csak a belügyminiszter javaslatára adhat felmentést egyes, a honosításra vonatkozó feltételek (magyarországi lakóhely, megélhetési igazolása, alkotmányos ismeretekből vizsga letétele) megléte alól;
- nem kell alkotmányos ismeretekből vizsgáznia annak, aki nem teljesen cselekvőképes, aki magyarországi egyetemen vagy főiskolán szerzett diplomát, aki elmúlt 65 éves, vagy

aki orvosi igazolást mutat be „vizsgaképtelenségéről”;

- az állampolgárságról lemondást nem érinti, ha az érintett személyrel szemben büntetőeljárást folytatnak, netán büntetését tölti, vagy adó- és köztartozása van;
- az állampolgárság visszavonható attól a személytől is, aki Magyarországon él, ha az állampolgárságát jogellenesen, a hatóság megtévesztésével szerezte meg;
- visszaszerezhető a lemondással elvesztett magyar állampolgárság, ha a lemondástól számítva egy év még nem telt el, és mégsem szerzett az alatt új állampolgárságot;
- a nyilatkozással megszerezhető állampolgárság esetében a feltételek vizsgálatát a belügyminiszternek egy éven belül kell elvégeznie, és egy éven belül kell kiadnia az erről szóló bizonyítványt, illetve elutasítást, az elutasítás felülvizsgálata a Fővárosi Bíróságtól kérhető;
- a honosítási, visszahonosítási kérelmet a belügyminiszter 21 hónapon belül köteles benyújtani a köztársasági elnökhöz, míg a lemondási kérelmet 6 hónapon belül, mindig a kérelem megérkezésétől számítva;
- az állampolgársági bizonyítvány kiadásának ügyintézési ideje 3 hónap a kérelem megérkezésétől számítva;

Néhány munkaügyi szabály változása

A foglalkoztatásról és a munkanélküliek ellátásáról szóló törvény (1991. évi IV. törvény) módosítása értelmében (2001. évi XXIV. törvény) az a munkáltató, amely alkalmi munkavállalói könyvvél rendelkező személy foglalkoztatását vállalja, támogatásban részesíthető. Ez a közteherjegy felének állami átvállalását jelenti, azaz ennyivel olcsóbb lesz az alkalmi munkáltatás közterhe. Mivel alkalmi munkavállaló nemcsak magyar állampolgár lehet, hanem menekült vagy bevándorolt, sőt nappali tagozatos szakiskolai, középiskolai vagy felsőoktatásban tanuló is (1997. évi LXXIV. törvény 1. §), érdemes e foglalkoztatási lehetőséggel élni a „nem tipikus” foglalkoztatásnak is hasznát vevő vándorok érdekében. A támogatást a most megváltozott nevű foglalkoztatási szolgálat keretében tartozó megyei/fővárosi munkaügyi központnál kell intézni. A szolgálat új csúciszerve a Foglalkoztatási Hivatal lett, felváltva az Országos Munkaügyi Kutató és Módszertani Központot. A hivatal a Gazdasági Minisztérium irányítása alatt álló központi szerv, és a foglalkoztatási rehabilitáción kívül mindenféle munkaügyi hatósági jogkörben (másodfokon) eljárhat. A támogatás részletes szabályait a 23/2001. (IX. 7.) GM rendelet tartalmazza.

A TARTALOMBÓL:

- Az ombudsman ajánlásai a külföldiek ügyében
- Külföldi diákok és diákok külföldön
- Nemzetközi vállalások
- Az újságírói felelősségről

- az állampolgársági ügyintézés adataiból a jövőben a belügyminiszter vagy az anyakönyv vezetője adatokat szolgáltat például a lakcímnnyilvántartónak és a KSH-nak, ugyanakkor a belügyminiszter az ügyintézés érdekében adatot kérhet az ügyészségtől vagy éppen a bíróságtól, sőt véleményt a gyámhatóságtól, a jegyzőtől és az idegenrendésztől is;
- új szabály, hogy a honosított egyidejűleg, az MTA szakvéleményével ellátott névmódosítást kérhet (pl. egykori magyar vagy magyarra fordított családi nevét felvéve), és ezekkel az adatokkal fogják anyakönyvezni, ha a belügyminiszter a módosítást jóváhagyta;
- új nyomtatványokat vezettek be az állampolgársági eljárásokba, továbbá módosultak a benyújtandó okmányok az időközi jogszabályváltozások miatt (pl. lakcímkártya);
- az alkotmányos alapismeretekről szóló vizsga rendjét, követelményeit és a kiadandó (biztonsági okmányok minősítő) igazolást is szabályozták, a vizsgadíj a minimálbér fele, és a tévesen befizetett díjat (pl. a befizető nem volt vizsga letételére köteles) 6 hónapon belül lehet visszaigényelni. A vizsgadíjat méltányosságból mérsékelheti vagy elengedheti a közigazgatási hivatal vezetője az államigazgatási eljárás (Áe.) szabályait alkalmazva.

Az ombudsman ajánlásai a külföldiek ügyében

Az Orosházi Határőr Igazgatóság közösi szállásán 1998. novemberében éhségstrájkot folytató 32 külföldi – köztük kiskorúak – panasza nyomán az országgyűlési biztos vizsgálatot folytatott (OBH 6809/1998.). A menedéket kérők azt sérelmezték, hogy nem kerülhetnek át a teljes mozgásszabadságot elvonó intézményből a lényegesen nagyobb szabadságot nyújtó befogadóállomásra. A vizsgálat során az országgyűlési biztos megállapította, hogy a kérelmezők nem kívántak együttműködni a menedékjogi eljárást lefolytató hatóság, a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH) munkatársaival; nem kívántak részt venni a részletes meghallgatáson, ha át-helyezési kérésüket nem teljesítik, sőt romló állapotuk miatt az orvosi ellátást is megtagadták. Három kiskorút átszállítottak a legközelebbi befogadóállomásra, míg két, életveszélyes állapotba került irakit a Békés megyei Rendőr-főkapitányság akciócsoportja kórházba szállított. A többiek közül a menekültügyi hatósággal együttműködőket befogadóállomáson helyezték el. Az éhségstrájkolók idegenrendészeti eljárás alatt álltak, amelyben a rendőrség kötelező tartózkodási helyként számukra az orosházi közösségi szállást jelölte ki. Figyelemmel arra, hogy semmilyen személyazonosításra alkalmas úti okmányokkal nem rendelkeztek, a közösségi szállást kizárólag egészségügyi sürgősségi és alapellátás céljából, orvosi igazolás alapján, vagy az állampolgárságuk szerinti külképviselet megkeresésére, személyazonosságuk megállapítása céljából hagyhatták el. Az orosházi közösségi szálláson napi 24 órában egészségügyi szolgálat működött, amelynek munkatársai a strájkolók egészségi állapotát folyamatosan figyelemmel kísérték. 1998. november 24-én késő este az egészségügyi szolgálat orvosa megállapította, hogy a két iraki állampolgár olyan súlyos, életveszélyes állapotba került, hogy esetükben a 66/1997. (XII. 10.) BM rendelet 45. § (1) bekezdésében foglaltak szerint kell eljárni. Mivel ezt betartották, alkotmányos visszasság itt nem állt fenn.

A vizsgálatban áttekintették, hogy a menekülteket befogadó állomáson élő külföldiek valóban jobb körülmények között élnek-e, mint azok, akiknek a menedékjogi kérelmük elbírálásáig közösségi szálláson kell tartózkodniuk. A közösségi szállás intézményét a külföldiek beutazásáról, magyarországi tartózkodásáról és bevándorlásáról szóló 1993. évi LXXXVI. törvény (idegenrendészeti törvény, Itv.) 43. § (3) bekezdése

vezette be a magyar jogrendszerbe. Eszerint a külföldi kijelölt helyen való tartózkodásra kötelezése idegenrendészeti őrizetnek nem minősülő, személyes szabadságot korlátozó intézkedés. Az Itv. végrehajtásáról szóló 64/1994. (IV. 30.) kormányrendelet 54. §-a értelmében a kijelölt helyen – így például a közösségi szálláson – tartózkodó külföldivel szemben csak olyan szabadságkorlátozásnak volt helye, ami az idegenrendészeti eljárás lefolytatása vagy a szálláshely rendjének fenntartása érdekében szükséges volt. Ez azonban nem jelentheti a szabadság teljes elvonását. Gyökeres fordulatot hozott a Határőrség országos parancsnokának és az országos rendőrfőkapitánynak a közösségi szállás elhagyási rendjének egységes végrehajtására kiadott 46/1998. együttes intézkedése, amely további jogkorlátozást tartalmazott azon külföldiek részére, akik a személyazonosságukat hitelt érdemlően nem tudták igazolni. Az OBH 5551/1998. számú jelentésében az országgyűlési biztos felhívta a figyelmet az Alkotmány 8. § (2) bekezdésére, amelynek értelmében az alapvető jogokra és köteleességekre vonatkozó szabályokat csak törvény állapíthatja meg, továbbá arra is, hogy valamely alapjog tartalmának meghatározása és lényeges garanciáinak megállapítása csakis törvényben történhet, törvény kell továbbá az alapjog közvetlen és jelentős korlátozásához is. Az említett indokok alapján az országgyűlési biztos megállapította, hogy a 46/1998. együttes intézkedés 2. pontja – a szabályozás szintjére figyelemmel – az Alkotmány 8. § (2) bekezdésében biztosított, az alapvető jogokra vonatkozó szabályok törvényben történő megállapítására, továbbá az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében biztosított jogállamisághoz, illetve jogbiztonsághoz való alkotmányos jogokkal összefüggő visszasságot okozott. Az 1999. évi LXXV. törvény 31. § (2) bekezdése – 1999. szeptember 1-jétől – a közösségi szálláson tartózkodás leghosszabb időtartamát 18 hónapban korlátozta, továbbá a közösségi szállás elhagyásának feltételeit törvényi szinten szabályozta, így a visszasság e téren megszűnt.

A 64/1989. (VI. 30.) MT. rendelet értelmében a menekülteket befogadó állomás egyik feladata, hogy a menedéket kérők számára ideiglenes ellátást és elhelyezést nyújtson, és biztosítsa a más jogszabályban meghatározott hatósági eljárások lefolytatásához szükséges rendezett körülményeket.

A befogadóállomáson tartózkodó, menedékjogi eljárás alatt álló külföldi-

ekre vonatkozó magatartási szabályokat a 24/1998. (II. 18.) kormányrendelet 9. § szabályozza.

Miközben a közösségi szállások lakói gyakorlatilag teljes szabadságkorlátozás alatt éltek, addig a menekülteket befogadó állomásokon tartózkodó külföldiek szinte teljes mozgásszabadságot élveztek. A közösségi szállás lakói csak az idegenrendészeti hatóság engedélyével, az ott meghatározott feltételek szerint – sőt a rendelkezésünkre álló adatok szerint az étkezés megtagadásban részt vevő személyek csak kivételes méltánylást igénylő rendkívüli helyzetben – hagyhatták el az intézményt. Ugyanakkor ezt a befogadóállomáson élő külföldi engedély nélkül, egyszerű bejelentés alapján is megtehetette. A súlyos szabadságkorlátozással járó pszichés megpróbáltatásokat fokozta, hogy miután a közösségi szállásokat a határőrség üzemelteti, az ott lakóknak egy militarizált szervezetrendszer működéséből adódó sajátos fegyelem alatt kellett élniük. *A vizsgálat során rendelkezésünkre álló iratok szerint az étkezésmegtagadás résztvevői is tudatában voltak annak, hogy a befogadóállomáson élő, menekültstátuszt kérelmező külföldiek szabad mozgását alig korlátozzák. Ezzel szemben ők, a közösségi szállás lakói „börtönnek” érezték az elhelyezési körülményeiket, és a határőröket bibáztatták a kijelölt tartózkodási hellyel járó mozgáskorlátozás miatt, vagyis helyzetük megoldását is tőlük várták.*

A két intézménytípus által biztosított mozgásszabadság mértéke közötti lényeges különbség önmagában nem eredményez alkotmányos joggal összefüggő visszasságot. Ugyanakkor sem az 1997. évi CXXXIX. törvény 30. §-a, sem a végrehajtásáról szóló kormányrendelet nem szabályozta, milyen körülménytől függ, hogy a menedékjogi eljárás alatt a külföldinek a súlyos szabadságkorlátozást jelentő közösségi szálláson, vagy a szinte teljes mozgásszabadságot biztosító menekülteket befogadó állomáson kellett élnie. E szabályozás hiánya veszélyeztette az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdésében biztosított diszkriminációmentes elbánáshoz való alkotmányos jog érvényesülését.

A rendelkezésünkre bocsátott iratok szerint az étkezésmegtagadás résztvevői az Itv. 43. § alkalmazásával, a Budapesti Rendőr-főkapitányság, a Budapesti, illetve az Orosházi Határőr Igazgatóság kötelező tartózkodási helyet kijelölő határozatai alapján éltek a közösségi szálláson. Az Alkotmány 58. §

(1) bekezdése értelmében, mindenkit, aki törvényesen tartózkodik Magyarországon területén – törvényben meghatározott esetek kivételével – megillet a szabad mozgás és a tartózkodási hely szabad megválasztásának joga, beleértve a lakóhely vagy az ország elhagyásához való jogot is. A menedéjogról szóló 1997. évi CXXXIX. törvény azonban nem szabályozza a kivételes „eseteket”.

A Menekültügyi és Migrációs Hivatal helyettes vezetője 1998. november 26-án közölte a sztrájkolókkal, köztük azzal a hét személlyel, akik a menedéjogról szóló 1997. évi CXXXIX. törvény 15. § a) pontja szerinti okmány átvételét követően már törvényesen tartózkodtak az országban, hogy a menekültügyi eljárás befejezését a közösségi szálláson kell megvárniuk. *Az a tény, hogy az országban törvényesen tartózkodó 7 menedékkérő is csak a Határőrség országos parancsnoka és az országos rendőr-főkapitánya 46/1998. együttes intézkedésében rögzített korlátozások szerint hagyhatta el a közösségi szállást, olyan súlyos szabadságkorlátozásra vezetett, amely az Alkotmány 58. § (1) bekezdésében biztosított szabad mozgáshoz, illetve az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében biztosított jogállamisághoz való alkotmányos joggal összefüggésben okozott visszásságot.*

Az étkezés megtagadása azon résztvevői, akik a menedéjogról szóló 1997. évi CXXXIX. törvény 15. § a) pontja szerinti okmány átvételét megtagadták, jogellenesen tartózkodtak az országban. Esetükben az 1989. évi 15. törvényerejű rendelettel kihirdetett genfi egyezmény (a továbbiakban: 1989. évi 15. törvényerejű rendelet) 31. cikkét kellett alkalmazni, amelynek értelmében a „Szerződő Államok az országba való jogellenes belépésük vagy tartózkodásuk miatt nem sújtják büntetéssel azokat a menekülteket, akik közvetlenül olyan területre érkeztek, ahol életük, vagy szabadságuk az 1. cikkben foglalt meghatározás értelmében veszélyeztetve volt, és akik engedély nélkül lépnek be területükre, illetőleg tartózkodnak ott, feltéve, hogy haladéktalanul jelentkeznek a hatóságoknál, és kellőképpen megindokolják jogellenes belépésüket, illetőleg jelenlétüket. A Szerződő Államok nem korlátozzák az ilyen menekültek mozgási szabadságát, a szükséges mértéket meghaladóan, és ilyen korlátozásokat csak addig alkalmaznak, amíg jogi helyzetük az illető országban rendezést nem nyert, illetőleg más országba nem nyernek bebocsátást”. *Az 1989. évi 15. törvényerejű rendelet 31. cikkében felsorolt körülmények vizsgálatá-*

nak elmulasztása az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében biztosított jogállamisághoz, illetve jogbiztonsághoz, valamint az Alkotmány 7. § (1) bekezdésében biztosított nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangjához való joggal összefüggésben okozott visszásságot, és veszélyeztette az Alkotmány 65. § (1) bekezdésében biztosított menedékhöz való jog érvényesülését.

Az ombudsman felhívta a figyelmet arra, hogy az idegenrendészeti, illetve a menekültügyi jogszabályok – köztük a menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi július hó 28. napján elfogadott egyezmény, valamint a menekültek helyzetére vonatkozóan az 1967. évi január hó 31. napján létrejött jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1989. évi 15. törvényerejű rendelet – a generális és a speciális viszonyában vannak egymással. Az említett kapcsolatból következik, hogy az illegálisan az országban tartózkodó külföldiekre vonatkozó idegenrendészeti jogszabályoknak a menedékkérőkre való alkalmazását megelőzően minden esetben vizsgálni kell, hogy az utóbbiakra vonatkozóan speciális jogszabályi rendelkezés van-e hatályban. Az 1989. évi 15. törvényerejű rendelet 31. cikkére figyelemmel, az illegálisan az országban tartózkodó menedékkérők esetében a menekültügyi hatóságnak először azt kell vizsgálnia, hogy a külföldi közvetlenül olyan területre érkezett-e, ahol élete vagy szabadsága az 1. cikkben foglalt meghatározás értelmében veszélyeztetve volt, és ha engedély nélkül lépett be az ország területére, illetőleg tartózkodik ott, akkor haladéktalanul jelentkezett-e a hatóságoknál, és kellőképpen megindokolta-e jogellenes belépését, illetőleg tartózkodását. A menedékkérő szálláshelyének engedélyezéséről, illetve az ezzel összefüggő szabadságkorlátozásáról, csak az 1989. évi 15. törvényerejű rendelet 31. cikkében felsorolt körülmények vizsgálatát követően, az említett eljárásra vonatkozó részletes szabályok betartásával lehet döntenie, amelyek hiánya az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében biztosított jogállamisághoz, illetve jogbiztonsághoz, továbbá az Alkotmány 7. § (1) bekezdésében biztosított nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangjához való joggal összefüggésben idézett elő visszásságot.

Az 1997. évi 15. § a) pontja szerinti okmány birtokában, az országban törvényesen tartózkodó menekültként elismerését kérőre az idegenrendészeti szabályokat mindaddig nem lehet alkalmazni, amíg a külföldi itt tartózkodása jogszerű. Amennyiben a jogalkotó az országban jogszerűen tartózkodó

menedékkérők mozgási szabadságát korlátozni kívánja, azt – az Alkotmány 58. § (1) bekezdésére figyelemmel – nem a külföldiekre általában irányadó Itv.-ben, illetve végrehajtási rendeleteiben, hanem a menedéjogról szóló 1997. évi CXXXIX. törvényben kell részletesen szabályozni.

Mindezek alapján 2001 júliusában az országgyűlési biztos általános helyettese ajánlást bocsátott ki, a következők szerint.

- A BM Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal főigazgatója intézkedjen annak érdekében, hogy az 1997. évi törvény 15. § a) pontja szerinti okmány birtokában az országban törvényesen tartózkodó, menekültként elismerésüket kérő személyek mozgási szabadságukkal a hatályos jogszabályoknak megfelelően élhessenek; továbbá intézkedjen annak érdekében, hogy az országban illegálisan tartózkodó menedékkérők szálláshelyének engedélyezését megelőzően, a menekültügyi eljárásban az 1989. évi 15. törvényerejű rendelet 31. cikkét minden esetben alkalmazzák.
- A belügyminiszter kezdeményezze a menedéjogról szóló 1997. évi CXXXIX. törvénynek az országban jogszerűen tartózkodó menedékkérők szabadságkorlátozására vonatkozó rendelkezésekkel történő kiegészítését, valamint a menekültügyi eljárás részletes szabályairól szóló 24/1998. (II. 18.) kormányrendeletnek az 1989. évi 15. törvényerejű rendelet 31. cikkének végrehajtására vonatkozó eljárási szabályokkal történő kiegészítését.

Egy nyugalmazott rendőr alezredes, a EUROPTIME Bt. belfagya azért fordult panasszal az országgyűlési biztoshoz, mert a Fővárosi Közigazgatási Hivatal a Bt. meghatalmazottként való eljárását két bevándorlási ügyben visszautasította. A panaszos sérelmezte, hogy a Közigazgatási Hivatal a visszautasítással mind a bevándorolni szándékozó külföldiek képviselői jogát, mind az ő vállalkozáshoz való alkotmányos jogát jogellenesen korlátozta. A panaszos azt is kifogásolta, hogy a Bt. meghatalmazottkénti eljárását visszautasító határozatok ellen jogorvoslati lehetősége nem volt. (OBH 5115/2000.) A bevándorolást kérő román állampolgár 2000. szeptember 11-én személyesen bevándorlási kérelmet terjesztett elő a Közigazgatási Hivatalban. A kérelem benyújtásakor a panaszos mint a kérelmező képviselője volt jelen, írásos meghatalmazását a Közigazgatási Hivatal eljáró

(Folytatás a 4. oldalon)

(Folytatás a 3. oldalról)

tisztviselőjének átadta. A hivatal vezetője 2000. szeptember 11-én kelt határozatával a Bt. meghatalmazottkénti eljárását visszautasította, mert az Áe. 18. § (3) bekezdésére hivatkozva a meghatalmazott az ügyben a képviselőt ellátására nem alkalmas, és a Bt. egyébként sem lehet meghatalmazott. A panaszos a hivatal vezetőjének határozata ellen bírósághoz fordult, amit a Fővárosi Bíróság 2000. október 30-án kelt végzésével, idézés kibocsátása nélkül elutasított. A bíróság álláspontja szerint ugyanis a képviselőt visszautasítása nem az államigazgatási ügy érdemében hozott határozat, így nincs ellene önálló jogorvoslatnak helye. A panaszos egy másik külföldi ügyében, amikor azonos indokokkal utasították vissza a meghatalmazás alapján a képviselőt a bevándorlási eljárásban, a Belügyminisztérium közigazgatási államtitkárának felügyeleti intézkedését kezdeményezte. A beadványra – a közigazgatási államtitkár megbízásából – a BM Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalának főigazgatója válaszolt, aki a Közigazgatási Hivatal határozatát jogszerűnek találta, ezért felügyeleti intézkedést sem tett.

Az országgyűlési biztos az eljárás során megállapította, hogy az Áe. 18. § (1) bekezdése szerint az ügyfél helyett – ha nem írja elő jogszabály az ügyfél személyes eljárását – törvényes képviselője vagy meghatalmazottja is eljárhat. A külföldiek beutazásáról, magyarországi tartózkodásáról és bevándorlásáról szóló 1993. évi LXXXVI. törvény 18. § (1) bekezdése alapján a bevándorlási kérelmet személyesen, illetőleg közös kérelem esetén a nagykorú családtag útján lehet benyújtani. A kérelem előterjesztését követően az ügyfél helyett képviselője is eljárhat. Az Áe. 18. § (2) bekezdése alapján megállapította, hogy a Közigazgatási Hivatalnak joga volt a Bt. képviselői jogosultságát megvizsgálni. Ugyanakkor az Áe. 18. § (3) bekezdése nem részletezi azokat az okokat, amelyek esetén a közigazgatási szervnek a meghatalmazott eljárását alkalmatlanság miatt vissza kell utasítania, és az Áe. 2. § (1) bekezdéséből következően ez csak törvényes indok lehet. Mivel jelen esetben nem személyes viszony alapján, például hozzátartozóként vállalták a képviselőt, hanem hivatásszerűen, feltehetőleg ellenérték fejében, az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény szabályai az irányadóak. Az 1998. évi XI. törvény 5. § (2) bekezdése értelmében ügyfelek ellenérték fejében történő rendszeres képviselőt, jogi tanácsadásra, szerződés, más irat vagy beadvány ilyen

módon készítésére – ha törvény másképpen nem rendelkezik – kizárólag ügyvéd jogosult. Annak ellenére, hogy az Áe. 26. § (1) bekezdése a közigazgatási szervet kötelezi a határozathozatalhoz szükséges tények, körülmények pontosabb feltárására, a határozatok mindössze röviden utaltak arra, hogy „ha hivatalos tudomás szerint rendszeresen, két-három esetenél nagyobb számban visz valaki ügyeket, akkor az ellenérték fejében való ügyintézés vélemezhető”. A vizsgálat tárgyát képező határozatok indokolásai sem a Közigazgatási Hivatal által megállapított tényállásokat, sem az azok alapjául elfogadott bizonyítékokat nem tartalmazzák, vagyis nem tesznek eleget az Áe. 43. § (1) bekezdése b) pontjában előírt követelményeknek. Az Alkotmánybíróság által megfogalmazott követelményekre figyelemmel [56/1991. (XI. 8.), 2099/E/1991., 21/1997. (III. 26.) AB határozatok] megállapító, hogy az indoklási kötelezettség hiányos teljesítése, az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében biztosított jogállamiság részét képező tisztességes eljáráshoz, továbbá az Alkotmány 57. § (5) bekezdésében biztosított jogorvoslatához való alkotmányos joggal összefüggő visszásságot okozott.

A Közigazgatási Hivatalnak a panaszos által sérelmezett határozatai szerint a Bt. meghatalmazotti eljárásának visszautasítása ellen jogorvoslatnak helye gyakorlatilag nem volt, mert nem tekintik érdemi döntésnek. Indokolt lenne, ha az Áe. a meghatalmazott eljárásának visszautasítása ellen az ügyfél számára önálló jogorvoslatot biztosítana. *Miután a meghatalmazott és az adott ügyben eljáró közigazgatási szerv között nincs jogviszony, így a közigazgatási szerv kifogásolt visszautasító döntése sem a képviselőre vonatkozik, hanem az ügyfél képviselői jogára. Az említett indokok alapján az Alkotmány 57. § (5) bekezdésében biztosított jogorvoslatához való joggal összefüggésben nem okoz visszásságot az a tény, hogy a közigazgatási szervnek a képviselő eljárását visszautasító határozata ellen a meghatalmazott nem fellebbezhet.*

A felügyeleti intézkedés elutasításakor a BAH főigazgatója nem határozta meg, mire alapozzák a képviselőt ellátásának jogellenességét (például „ellenérték fejében történő rendszeres” ellátás, mely közigazgatási szervnél, hány ügyfél, milyen tárgyú és számú ügye alapján). Így felügyeleti szervként a BAH nem tett eleget az Áe. 43. § (1) bekezdésének c) pontjában előírt, a Bt. jogosulatlan ügyvédi tevékenységét megalapozó tények és az annak alapjául elfogadott bizonyítékok feltárására, illetve megjelölésére vonatkozó kötelezettsé-

gének. *Mulasztása az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében biztosított jogállamiság részét képező tisztességes eljáráshoz, továbbá az Alkotmány 57. § (5) bekezdésében biztosított jogorvoslatához való alkotmányos joggal összefüggő visszásságot okozott.*

Összegzőként megállapítható, hogy az ügyfélnek az Áe. 18. § (1) bekezdésben biztosított képviselői joga korántsem teljes. A korlátozások egyik csoportjára maga az Áe. utal azzal a rendelkezésével, amely szerint a képviselő kizárólag akkor járhat el, ha jogszabály nem írja elő az ügyfél személyes eljárását. További korlátozásokat tartalmaz a Polgári Törvénykönyv, illetve más jogszabály is, így például az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény. Az említett korlátozásokat az államigazgatási szerv annak ellenére köteles alkalmazni, hogy azokat nem az Áe., hanem más, hatályos jogszabályok tartalmazzák. Azt, hogy a képviselői tevékenység hivatásszerű, ellenérték fejében történő ellátására mely személy, illetve szervezet jogosult, azt az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény szabályozza. Az Áe. 18. § (2) bekezdése az alapügyben eljáró közigazgatási szerv az eljáró személy képviselői jogosultságát megvizsgálja, és visszautasítja azt, ha az ügyben a képviselőt ellátására nem alkalmas. *A panaszos által sérelmezett ügyekben a Közigazgatási Hivatalnak, illetve a felügyeleti szervként eljáró BM Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalnak – 1998. évi XI. törvény 5. § (1) és (2) bekezdései ismeretében – lényegében arról kellett döntenie, hogy a meghatalmazottként eljárni kívánó Bt. a cégnyilvántartásba bejegyzett tevékenységi körnek megfelelően működik-e, vagy olyan tevékenységet kíván ellátni, amelyre kizárólag ügyvéd jogosult. Az említett kérdés vizsgálata az 1997. évi CXLV. törvény 50. § (1) bekezdés d) pontja értelmében a cégbíróság hatáskörébe tartozik. Ugyanakkor a visszautasítás jogi alapjához szükséges tényállás felderítését e szervek elmulasztották, ezzel alkotmányos visszásságot idéztek elő. A vizsgálat során feltárt jogalkalmazási anomália oka az, hogy a jogalkotó nem teremtette meg az államigazgatási eljárásról szóló 1957. évi IV. törvény, az ügyvédi tevékenységről szóló 1997. évi XI. törvény és a cégnyilvántartásról, a cégnyilvánosságról és a bírósági cégeljárásról szóló 1997. évi CXLV. törvény közötti összhangot. Ez az Alkotmány 2. § (1) bekezdésben biztosított jogállamisághoz és az ebből eredő jogbiztonsághoz, továbbá az Alkotmány 57. § (5) bekezdésében biztosított jogorvoslatához való Alkotmányos joggal összefüggő visszásságot okozott.*

Köztisztviselői törvény

A vizsgálat lezárultával, 2001 júliusában az állampolgári jogok országgyűlési biztosa általános helyettese a következő ajánlásokat tette a feltárt alkotmányos jogokkal összefüggő visszasságok megszüntetésére:

- Felhívta a Fővárosi Közigazgatási Hivatal vezetőjét, továbbá a BM Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal főigazgatóját, hogy a meghatalmazott képviselőt visszautasító, illetve az azt felülvizsgáló döntéseikben következetesen tegyenek eleget az Áe. 43. § (1) bekezdésének c) pontjában előírt indokolási kötelezettségüknek.
- A BM Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal főigazgatója intézkedjen felügyeleti jogkörében eljárva, a meghatalmazottat visszautasító közbenső határozatokban az Áe. 62. § (3) bekezdésének megfelelő jogorvoslati tájékoztatás szerepeljen; továbbá kezdeményezze az EUROPTIME Bt. tevékenységi körének törvényességi felügyeleti vizsgálatát az ügyészségnél.
- A belügyminiszter és az igazságügyi miniszter, az államigazgatási eljárásról szóló 1957. évi IV. törvény, az ügyvédi tevékenységről szóló 1997. évi XI. törvény és a cégnyilvántartásról, a cégnyilvánosságról és a bírósági cégeljárásról szóló 1997. évi CXLV. törvény közötti összhang megteremtése érdekében kezdeményezze az említett törvények szükség szerinti módosítását.

2001. július 1-jétől módosult a köztisztviselőkről szóló (és néhány ahhoz kapcsolódó) törvény „a jogállamiság alkotmányos elvének való maradéktalanabb megfelelés érdekében” – fogalmazza meg a preambulumban. A sok vitát kiváltó módosítás (2001. évi XXXVI. törvény) kevéssé titkolt célja a korruptnak teletelzett köztisztviselők megregulázása a vagyonnyilatkozat, és az abban foglaltakkal kapcsolatosan egy új szerv, a Közzszolgálati Ellenőrzési Hivatal vizsgálódása révén.

A köztisztviselőség így a jövőben „családi vállalkozás” lesz, hiszen a vagyonnyilatkozat kiterjed a házastársra, az élettársra és a gyermekekre is, firtatva például az éves jövedelmet, a lakás- és mindenféle más ingatlantulajdont, garázs haszonélvezetét, teherautót, védett műalkotást, családi ezüstöt, ezek szerzésének idejét és jogcímét, akár csak az értékpapírokat, a takarékbetétkönyv számát, a magánszemélyekkel szembeni tartozást vagy éppen a cégekben való érdekeltiséget. Fontos tudni, hogy a köztisztviselők munkaideje heti negyven óra, hétfőtől csütörtökig 8.00–16.30 óráig, míg pénteken 8.00–14.00 óráig tart, kivéve, ha a munkáltató nem heti időkeretben állapítja azt meg. Így tehát a hivatali időt a jövőben sem lesz sokkal egyszerűbb kitálcálni az ügyfeleknek. Egy biztos: július

1-je a Köztisztviselők Napja, amely munkaszüneti nap, így akkor ne is próbálkozzunk senkit sem elérni, míg augusztus 15-e a „fakultatív” ügyintézés napjává lett. A legalább tíz évet közszolgálatban töltők öt hónapos fizetett rekreációs szabadságot kapnak, legkorábban 2011-től, amelyhez a tárgyévű szabadságot is hozzácsapva fél éves igazolt távollétet szereznek. Új intézmény az etikai eljárás, amelyet például ügyfél, jogi képviselő, társadalmi szervezet bejelentésére is megindítanak, ha felmerül a most még nem létező etikai kódexben foglalt normák vétkes megszegésének a gyanúja. Mindez az ügyintézés színvonala szempontjából jó hír, mert nincs rosszabb a korrupt, fáradt és etikátlan köztisztviselőnél! Sőt, a vagyonnyilatkozat szabályai a vezető beosztású rendőrökre, határőrökre, az ügyészekre, az igazságügyi dolgozókra és a bírákra is kiterjednek. 2008-tól a köztisztviselő angol, francia vagy német nyelvtudását ösztönzik és honorálják, az egyéb nyelvek viszont háttérbe fognak szorulni.

A közigazgatási szerveknél dolgozók egy részére, így a gépirókra, irattárosokra (akinek jóindulatától a jogi képviselő nagyban függ) az általános munkajogi szabályokat kell alkalmazni, bizonyos kiegészítésekkel (például titoktartási nyilatkozat).

Külföldi diákok és diákok külföldön

A felsőoktatásban tanuló külföldi diákokról, az általános továbbképzésben részt vevő ösztöndíjas külföldiekről és a határon túlról érkezett ösztöndíjas egyetemistákról, főiskolásokról, sőt ösztöndíjas kutatókról új rendelet született [157/2001. (IX. 12.) kormányrendelet], felváltva a korábbi [192/1997. (XI. 4.) kormányrendelet].

A rendeletben foglaltakat alkalmazni kell a felsőoktatási törvényben és végrehajtási szabályaiban érintett ügyekben a bevándoroltakra, a menekültigazolvánnyal rendelkezőkre, valamint a magyar állampolgárokat, akár itt élnek, akár külföldön, de állampolgárságukat igazolják. A rendelet érinti az önköltséges és a költségtérítéses képzésbe felvett hallgatókat, doktoranduszokat, A–F kategóriákban sorolva őket a különböző támogatások szempontjából. A hallgatók egységesen diákigazolványra jogosultak.

A külföldi jelentkezők felvételére alapvetően az általános felvételi szabályokat kell alkalmazni, néhány eltéréssel. Például, a nem magyar anyanyelvű külföldi jelentkezőnek a Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központ által kiadott C típusú, közép- vagy felsőfokú magyar nyelvvizsgáját kell elfogadni a magyar nyelv ismerete tekintetében, amelyért azonnal plusz pont jár [269/2000. (XII. 26.) kormányrendelet 6. § (4) bek. a) pontja], ugyanakkor idegen anyanyelvén

tett érettségije, nyelvtudása nem ad erre alapot. A rendelet még egyéb sajátos szabályokat is tartalmaz a nem magyar anyanyelvűek számára (például egyetemi vizsgázás idegen nyelven), miközben egyáltalán nem tudhatjuk meg, miként és kik állapítják meg, majd regisztrálják az anyanyelvet, továbbá lehet-e az adatot időközben megváltoztatni vagy sem. Nem értjük, ki az idegen anyanyelvű, mert a rendelet hol állampolgárságról, hol határon túli magyarokról, sőt egy helyen nem magyar nemzetiségű ösztöndíjasokról beszél. A „határon túli magyar ösztöndíjas” ösztöndíját a Márton Áron Szakkollégium, az Oktatási Minisztérium egyetértésével, a tanulmányi eredmény alapján állapítja meg, sőt alanyi jogon kapnak kollégiumi helyet, amelyet csak fegyelmmel lehet tőle megvonni.

A rendelet furcsasága, hogy két szakaszt szentel a külföldre menő magyar és harmadik országba menő külföldi hallgatóknak: ők ösztöndíjat kaphatnak a Magyar Ösztöndíj Bizottságtól (MÖB). Figyelem, a külföldi hallgató csak eleve magyar állami ösztöndíjas lehet! A külföldi ösztöndíj feltételeit a rendelet nem tartalmazza, azt majd a MÖB esetenként határozza meg úgy, ahogy neki tetszik. Éljen a jogállam, amelyben az oktatási tárca is szabad kezet kapott, hogy szabályozza a szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvény hatálya alá nem tartozó, de magyar nemzetiségű (nyilván nyugati magyar) és a nemzetközi egyezmény alapján fogadott ösztöndíjasok juttatásainak eljárási rendjét.

Nemzetközi vállalások

A közelmúltban kihirdették a nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés kiküszöbölését célzó ENSZ-egyezmény kiegészítő jegyzőkönyvét [2001. évi LX. törvény), amelynek szabályait már március óta alkalmazni kellene. A jegyzőkönyv biztosítja az egyezményben foglalt (1982. évi 10. törvényerejű rendelet), a nők egyenjogúságára és egyenlő bánásmódjára vonatkozó szabályok megsértése miatti panasz benyújtását, ha a panaszos a jogorvoslati lehetőségeket kimerítette, amennyiben az nem indokolatlanul hosszú vagy nem kellően hatékony.

A „Nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés elleni bizottság” az írásban benyújtott, nem névtelen panaszt megvizsgálja, a körülményeket akár a helyszínen is ellenőrizheti, az államtól magyarázatot kérhet, sőt ideiglenes intézkedés megtételére kérheti fel Magyarországot, „hogy megakadályozza jöveteletlen kár okozását az állítólagos jogsértés áldozatának vagy áldozatainak”.

Magyarország is köteles a bizottság véleményét és ajánlásait alaposan megvizsgálni, és ezekre hat hónapon belül választ adni, beleértve a megtett intézkedéseket. Ilyen panaszosok lehetnek a menedéket kérő, a külföldi, a bevándorlási engedélyre vagy munkavállalási engedélyre váró nők is a jövőben, akár csak a nőkereskedelem, a prostitúció, az egyenlőtlen bérezés hazai vagy külföldi áldozatai, illetve a kormányzati vezető posztokról, a közéletből kiszorított nők.

Magyarország – a várható EU-csatlakozásra tekintettel – csatlakozott az ENSZ keretében még 1954-ben létrejött egyezményhez, amely a hontalanok jogállásáról rendelkezik [55/2001. (IX. 7.) OGY határozat].

Az egyezmény értelmében az országban jogszerűen

tartózkodó hontalanoknak a magyar állampolgárokkal azonos bánásmódot kell biztosítani a szociális segélyezés, ellátás, a munkajog és a társadalombiztosítás terén.

A megerősítéskor tett nyilatkozat szerint azonban az azonos bánásmódot csak az állandó belföldi lakóhelyű hontalanoknak fogjuk biztosítani, tehát bizonyos lakcímnnyilvántartási vagy idegenrendészeti eljáráson átesetteknek.

A másik hivatalos nyilatkozat szerint pedig az eddig is forgalomban lévő hontalanútlevelet adjuk ki a jogosultak számára, nem pedig az egyezmény függelékében leírt okmányt, hiszen adattartalmuk szinte azonos, bár a kiállítás jogi feltételei nem. Így e „nyilatkozatokat” inkább fenntartásnak kellene nevezni.

Az Országgyűlés megerősítette a még 1997-ben, az Európa Tanácsban kidolgozott egyezményt az állampolgárságról [56/2001. (IX. 7.) OGY határozat].

Az állampolgárságról szóló nagy jelentőségű egyezmény csak részben hozott változást a magyar állampolgársági szabályok terén. A legutóbbi állampolgársági törvény eljárási szabályainak módosítását, határidőkkel való kiegészítését ugyanis az egyezményben foglaltakkal magyarázták. Ugyanakkor a megerősítéskor tett fenntartás kimondja, hogy az állampolgársági eljárásban továbbra sem indokoljuk meg az elutasítás okát, és nem biztosítjuk a jogorvoslatot közigazgatási, illetve bírósági úton. A hadkötelesek azonban örülnek: a külföldön élő, többes állampolgárságú magyarokat nem kötelezik katonai szolgálatra, míg az itt élő többes állampolgárokat igen, a szolgálat helyének megválasztási joga nélkül. A fenntartások indokoltságát 2005-ben felülvizsgáljuk.

A hónap idézetei

A 2001. szeptember 11-én Amerikában elkövetett terrorcselekmények hatása, akárcsak a rendészeti ellenlépéseké, ma alig számítható ki pontosan. Nyilván ezért is támogatják buzgón az amerikai elnök elszántságát a terroristafőnökkel és a vagy hatvan országban gyökerekkel rendelkező terrorizmussal szemben tervezett leszámolásban. „Vagy öt szállítják az igazságszolgáltatás elé, vagy az igazságszolgáltatás visszük helybe. Mindenképpen igazságot szolgáltatunk. [Mindenkil], aki nincs velünk, az a terroristákkal van” – jelentette ki az amerikai elnök a Kongresszusban.

Erre a NATO Tanácsa is összeült, az EU pedig rendkívüli csúcstalálkozót szervezett, amelyen meghúzta az Amerikával kötendő antiterrorista partnerség körvonalait: „együttműködés a repülésbiztonság, a rendőri és az igazságügyi együttműködés, benne a kiadatás, a terrorizmust tápláló anyagi források elapasztása, így a pénzügyi szankciók, a terrorizmus bármilyen más segítésének üldözése, a fegyver- és hadianyag-kereskedelem ellenőrzése, a vízum-, okmány- és határbiztonság, valamint a titkosszolgálati, illetve elektronikus adatcsere”. (*Világgazdaság*, 2001. szeptember 20.)

Günther Verheugen, az EU bővítési biztosa sietett leszögezni, hogy „az unió elvárja a tagjelöltektől is, hogy átvegyék és alkalmazzák a mostanában elhatározott antiterrorista jogszabályokat és eljárásokat”. (*Népszabadság*, 2001. szeptember 22.)

Szinte azonnal reagált a magyar kormány: intézkedett a menekülteket befogadó állomások, közösségi szállások és a vízumkiadás szorosabb ellenőrzéséről, nem csak a paksi erőmű vagy a repülőterek nagyobb biztonságáról. Világos: a terroristák elleni háborúban minden külföldi gyanús, és ugyan újabb menekülthullámokat indít el a globális támadás, így főként „veszélyes” öregek, nők és gyerekek keltek útra Afganisztánból; de ha újabb afgán menekültek érnek ide, akkor nehogy a menekültet befogadó állomásról szervezzenek támadást, minden menedéket kérőt szoros felügyelet alatt tartunk. Nem ezt nevezik kollektív bűnösségnek?

A MENEDÉK – MIGRÁNSOKAT SEGÍTŐ EGYESÜLET

részmunkaidős
SZOCIÁLIS MUNKÁST keres
budapesti irodájába.

A jelölt feladatai:
szociális esetmunka menekültekkel, kapcsolattartás a kliensek által igénybe vett intézményekkel, szervezetekkel. A munka irodai ügyeletről és terepmunkából áll.

Követelmények:
szakirányú végzettség vagy tanulmányok; angol nyelvtudás legalább társalgási szinten (egyéb nyelvek ismerete előnyt jelent).

Amit mi ajánlunk:
részben rugalmas munkaidő, versenyképes fizetés, széles körű nemzetközi kapcsolatok, kulturális tapasztalatszerzés.

Jelentkezés:
magyar és angol nyelvű önéletrajzzal
Tél.: 344 62 24 vagy menedek@menedek.hu
1074 Budapest, Rákóczi út 80.

Az újságírói felelősségről

Az alábbi állásfoglalást a Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület szeptember közepén több szerkesztőségbe eljuttatta. Kíváncsian várjuk a megszólított szerkesztőségeket, a médiában dolgozókat és a projektben részt venni kívánókat jelentkezését a nyirip@mail.matav.hu címre vagy az egyesület telefonszámain.

Tudomásunk szerint időközben a Havarria Press levonta az ügy tanulságait, bocsánatot kért, ám azt a lapok – mint érdektelen közleményt – eddig nem közölték le. Hasonlóan a bűnesetekhez, amelyekben részletes beszámolók szerepelnek az alapos gyanúsításról és a vádról, de a felmentő ítélet és az eljárás megszüntetése – általában – nem jelenik meg.

A Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület aggódom a figyeli azokat a magyar médiában elszaporodott megnyilvánulásokat, amelyek a Magyarországon élő külföldiek emberi méltóságára nézve sértők, alkalmasak az idegenellenesség, az etnikai csoportokkal szembeni gyűlöletkeltés erősítésére.

A Havarria Press által kiadott, augusztus 2-án a Magyar Hírlapban „Hová és kik tüntetik el az ázsiai holttesteket?” címmel, majd a Népszavában, a Népszabadságban és a Magyar Nemzetben is leközölt hír ezek közé tartozik. A hír szerint a Magyarországon élő kínaiak és vietnamiak halottjait szervezett bandák tüntetik el, okmányaikat pedig mások használják fel.

A megalapozatlan hírre válaszképpen a magyarországi kínaiak tiltakozó bizottságot alapítottak, amely a hír visszavonására és az érintett lapokban bocsánatkérésre szólította fel a Havarria Press, amelynek igazgatója, Horváth Zsolt, beleegyezett a követelésbe. A Menedék Egyesület támogatja a kínai szervezet kezdeményezését, és felszólítja a Havarria Press-t a hír visszavonására és a bocsánatkérésre.

A Menedék Egyesület fölhívja a médiát, hogy tartsa tiszteltben a külföldiek személyi jogait, és ne fokozza az idegenellenességet. A MÜOSZ és a Magyar Újságírók Közössége által elfogadott Újságírói Etikai Kódex 2. §-a szerint az újságíró „nem szólhat fel rasszista megkülönböztetésre [...] nem terjeszthet senkiről előítéletet szolgáló rágalmakat”. A 3. § szerint „ne használjon a jó hírnév, becsület csorbítására alkalmas sértő kifejezéseket”. „Etikai vétséget követ

el, aki figyelmen kívül hagyja a bűncselekmény vagy egyéb esetek áldozatainak [...] érzelmeit, és a kegyeleltre tekintet nélkül mutatja be a történeteket.” Miközben azonban a hazai kisebbségekről megjelenő cikkekben a sajtó a korábbinál nagyobb érzékenységet mutat, a külföldiekről szóló beszámolóknak nincs nyoma a felelősségérzetnek. A hazánkban élő nem nyugati külföldieket rosszabb esetben bűnözőként, jobb esetben gyanús, adócsaló, csempésző, védjegyhamisító vállalkozóként vagy illegális munkavállalóként mutatják be, az előítéleteket tényként tüntetve fel.

Az ilyen cikkeket befolyásolják a külföldieket démonizáló vagy misztifikáló hivatalos megnyilvánulások. A külföldiekről, a határon túli magyarokat és a jugoszláviai háború menekültjeit kivéve, az elmúlt évtized kormányai alapvetően, mint nemzetbiztonsági vagy gazdasági kockázatról, nem pedig úgy, mint a társadalom részéről beszélnek.

A Menedék Egyesület szerint a sajtónak aktívan szembe kell szállnia az idegenellenességgel, például – a német Zeit, Stern és Spiegel mintájára – reklámkampányok útján is. Felajánlja a nagy újságíró szervezeteknek, hogy más jogvédő szervezetekkel, illetve a Roma Sajtóközponttal közösen alakítsanak egy független monitorcsoportot, amely jelzi a médiában megjelenő, szöveges és képi, a külföldiekre, etnikai és más kisebbségekre (pl. homoszexuálisok, vallási kisebbségek) nézve sértő megnyilvánulásokat, és jogi, politikai, illetve társadalmi módszereket dolgoz ki e jelenség visszaszorítására.

Budapest, 2001. szeptember 14.

Menedékjogi kérelmezők

Magyarországon 2001 első felében összesen 3842 menedéket kérőt regisztráltak. Sok ez vagy kevés? Az előző év azonos időszakához hasonlítva csökkent a menedékkérők száma.

A táblázatban a magyarországi adatokat nemzetközi összehasonlításban közöljük.

Forrás: Migration News Sheet, 2001. augusztus.

A 2001. JANUÁR 1.–JÚNIUS 30. KÖZÖTT MENEDÉKET KÉRŐK

Ország	Első negyedév	Második negyedév	Összesen
Ausztria	7483	7513	14 996
Belgium	6755	5608	12 363
Finnország	380	366	746
Hollandia	9588	7549	17 137
Irország	2309	2460	4 769
Magyarország	1855	1987	3 842
Románia	662	630	1 292
Szlovákia	572	1845	2 417
Szlovénia	422	635	1 057

Olvasnivaló

A Magyar Tudomány legfrissebb számában (2001/9.) olvashatunk recenziót a Közép-Kelet-Európában élő nyelvi kisebbségekről megjelent angol nyelvű monográfiáról, amelyet a pittsburgi egyetem oktatói szerkesztettek.

Donald Peckham és Cristina Bratt Paulston szerkesztői eredményeiről és némely tárgyi hibájáról Földes Csaba írt elemzést, hogy mi is jobban megérthessük az Ausztriától a Kaukázusig terjedő térben élőket, az onnan érkező migránsok kulturális identitását.

Konferenciák

◆ A Teleki László Intézet 2001. szeptember 27–28-án konferenciát rendezett „Társadalmi önismeret és nemzeti önazonosság Közép-Európában” címmel. A rendezvényen szó esett a magyar kisebbségkutatás történetéről, a közép-európai identitásról és etnicitásról, a cigány nemzetudatról, az asszimilációról és a nemzetépítés térségünkben zajló folyamatairól, intézményeiről. Az előadók közt szerepelt Bárdi Nándor, Kovács Éva, Kántor Zoltán, Fosztó László, Eiler Ferenc és a régióból érkezett külföldi szakértők.

◆ A faji, etnikai diszkrimináció mindenféle megnyilvánulásával és annak tilalmával kapcsolatos jogalkotási, jogalkalmazási kérdésekről rendez Budapesten, 2001. december 6–7. között nemzetközi konferenciát a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosa. Különös aktualitást ad a rendezvénynek, hogy most folyik a római egyezmény 12. jegyzőkönyvének hazai ratifikációja, továbbá készen kell állnunk az EU-ban elfogadott, a foglalkoztatásra, valamint a faji és etnikai alapú diszkriminációra vonatkozó irányelveknek a hazai jogba való átültetésére.

Akik menni akartak, és akiknek kellett

A szentlászlóiak nem akartak, de menekülni kellett. Mára lassan újra felépül a falu, persze már semmi sem lesz olyan, mint volt. Egy svájci magyarnak pedig nehéz elmagyarozni, milyen volt, amikor nem utazhattunk, vagy csak néha, pénztelenül, és mit jelentett a világlátlevél. Két beszámoló a közeli múltból (Népszabadság, 2001. szeptember 1. és 7.) a vándorlás okairól és mikéntjéről.

Ungár Tamás riportjában Ember István meséli. „Tíz éve, augusztusban már nem volt egy perc nyugalmunk. A szerbek tankokkal, géppisztollyal, aknavetővel lőtték a falut. Az asszonyok, gyerekek, öregek többnyire elmenekültek Szentlászlóról, csak a férfiak maradtak. A feleségemmel augusztus 21-én úgy döntöttünk, hogy mi is elmegyünk Magyarországra, a segedi rokonokhoz. Kéretem a fiamat, jöjjön velünk, mert ha a csetnikek elfogják, nem lesz bennük könyörület. István engedelmes gyerek volt, de akkor nem hallgatott se rám, se az anyjára. Pedig a háborúskodás nem volt neki való, hiszen ő targoncás volt a vasúton, emellett muzsikálni is szeretett. [...] Mennyire kértük, hogy jöjjön velünk, de ő csak hajtogatja, hogy egyszer úgyis meg kell halni. 31 éves volt.“

Hogy 1991 nyarán miben bíztak a horvátországi Szentlászló hadra fogható férfiai, amikor nem menekültek el a Kelet-Szlavóniát és a Drávaszöveget megszálló szerbek elől, arra ma is nehéz magyarázatot találni. Az első akna június 26-án csapott be Szentlászlón. Júliusban és augusztusban az 1300 lelket számláló község lakóinak 90 százaléka elmenekült a szerbek inváziójától tartva. A férfiak egy része azonban ott maradt, és vadászpuskákkal felfegyverkezve próbált védekezni. [...]

A délszláv békekötést követően, az elmúlt három évben Szentlászló polgárai közül kilencszázan visszatelepültek a faluba. Eddig 378 ház épült fel állami támogatással, tíz saját erőből. Persze ezek a házak nem mérhetők az elpusztított portákhöz: jóval kisebbek, szerényebbek. Ha egy familia visszaköltözött, akkor az állami segítség révén 35 négyzetméternyi lakóterület jutott a családfőnek, s további 10-10 négyzetméter a család visszatérő tagjainak. Va-

gyis két szülő, két gyermekkel egy 65 négyzetméteres házat emelhetett az állam jóvoltából. Így aztán mostanság megannyi aprócska és egyforma ház sorakozik Szentlászló utcáin. A házak még hasonlóbba attól, hogy többségük téglafalát nem vakolták be, mert-hogy arra már az állami támogatás nem terjedt ki. Ha néha mégis látunk egy-egy bevakolt falú portát, akkor tudhatjuk, hogy a családnak valamelyik tagja gárdistaként megsebesült vagy meghalt, ilyen esetben az állam az építkezés teljes költségét vállalta. A faluban még mindig sok a szétlőtt épület, ezek falait embermagasságú gaz mállasztja. Szentlászlóra ma sem jár a vasút, mivel az ide vezető síneket felrobbantották és elaknásították. [...] Az aknákat még sok helyütt nem szedték fel, a földek megművelése sem veszélytelen. A visszatelepülőket erősen sújtja a munkanélküliség. Helyben csak egy varroda ad munkát. [...] A gondok ellenére a szentlászlóiak bizakodóak. Erről tanúskodik, hogy 1998 óta egy tucat menyegző volt a faluban, s legalább húsz gyerek született.“

Szenci Tóth Károly bázeli unokatestvérének, Helmuthnak mesél, aki a szabadság földjén született és nőtt fel. Magyarul tud, de a megértéshez nem nyelvtudás, hanem a közös élmények hiányoznak.

„Az első igazi utazás afféle érettségi jutalom volt, Jugón át Olaszba. Apa barátja, a skodás laborfőorvos volt a sofőr, és mert a kocsit négy személyes volt, én vonaton utaztam. Mindig a következő úti cél pályaudvarán randevűztünk, vasútállomás mindenütt van. [...] Az ismerősök tudni várták, hogy valami különös bizalomról lehet szó, hogy bennünket egyszerre elengedtek. Akkoriban valóban szokványos volt a kérdés: ki marad itthon? Mert ha a gyerekek, mondjuk, itthon van, a szülők visszatérnek, nem fogják menekülőre a dolgot, azaz nem disszidálnak. [...] Apa bent volt az iskolában, az igazgató fogadta. Kedves igazgató úr, tetszik tudni, külföldre utazunk, és az iskolai javaslat... Másnap hívtak, kézhez kaptam az űrlapot, benne a véleményem: kifogást nem emelek. (Addigra már a tömbbizalmi adott beleegyezést és a katonai kiegészítést is túlvoltam.) Apa visszament a dirihez: igazgató úr kérem, azért ennél melegebb hangú javaslatot is adhattak volna. A gyerek egyike a

legjobbknak az iskolában. Ez a megszokott szöveg, apuka, egyszer pórul jártunk, hetekig kellett a béembe járni. Egy maszek autófényező fiának dicsőhimnusokat írtunk, és kinn maradtak. Mi nem maradunk kinn! – mondta apa, sértődve, öntudattal.

[Évekkel később.] Azt mondta Zsuzsa, már az induláskor, ő elrejtett ötven márkát. Csak nem veszik észre! Miért pont minket kutatnának át? Nem örültem, hogy Zsuzsa törvénytisztező. Már lehetett az embernek bécészámlája, és ha külföldről valaki befizetett, ha valakije itt volt, megtehetette személyesen, azon lehetett tartani valutát. És ha utazott az ember, úgy is kalkulálták a hatóságok, hát persze, hogy nem a háromnapos bécsi társas út néhány dolláros ellátmányát vette igénybe, hanem a bécészámláról vett ki, volt rendes engedélye, nem kellett izgulni.

Egy országszéli szállóban aludtunk, hogy már hajnalban nekivághassunk a határnak (úgynevezett háromnapos út volt, autókлубos szervezésben, társas út, de ki-ki alapon). Vacsorára csak leves ettünk, mert a vendéglő drágább volt a vártnál, forintunk sem volt elég, abból alig vihettünk zsebben és azt is csak bizonyos címletekben. [...]

A határon azt kérdezte a fűrkész tekintetű vámós (vastag szemüveget viselt, innen mindent lát alapon), van-e nálunk engedélyzetten felül...? Nincs, mondtuk. Ismét kérдем (fenyegető hang), mondta a vámós, van-e...? És akkor átvizsgálta az egész kocsit. Zastavát még így nem vettek göröcső alá, a szervizeseknek lett volna mit tanulniuk. A pénz Zsuzsa golyóstolltokjának aljában volt, tudjuk, az írónok doboza kettős fenekű. A vámós csodálkozott, ő a drótot megkapta, helyenként (mindenütt) voltak a szállodában lehallgatóberendezések, és mégsem talált semmit. Amikor csalódottan továbbengedett, nyilvánvalóvá vált, már csak ez a mi ötven márkánk hiányzott, hogy az ország gazdasága össze ne omoljék, mert összeomlott (rövidesen), mint ismeretes.“

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felelős kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület

A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.

Tipográfia, tördelés: Beck Bojánka

Nyomás: MSZH Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy a szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDÉK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

VII. évfolyam 10. szám

2001. október

A menedékjogi törvény változásai

A 2002 januárjától hatályba lépő új szabályok (2001. évi XXXVIII. törvény) nyomán a számozás szerint 62, valójában csupán 57 szakaszossá vált az 1997. évi CXXXIX. törvény. Az új törvény egyes fordulatai csak Magyarországnak az Európai Unióhoz csatlakozásáról szóló szerződését kihirdető törvény életbelépésének napjától alkalmazhatók. A legfőbb módosítások a következők.

- Megszűnt a törvényben szereplő befogadott kategória, így a „menedékhez fűződő jogok” csak a menekülthez, a menekülésre, ezek közvetlen családtagjára (házastárs, kiskorú gyermek, illetve annak szülője) és a kérelmezőre terjednek ki. A befogadott kategória, némi amputációval, az idegenrendészeti szabályok közé került.
- Kizárt a menekültként való elismerés családtagként címén, ha a közvetlen családtag – akire nézve tehát nem vonatkozatható személyesen az üldöztetéstől való megalapozott félelem – nem együtt kérelmezi a „valódi” menekültovel, ha a kérelmező háborús bűnös, súlyos köztörvényes bűncselekményt vagy az ENSZ céljaiba ütköző cselekményt követett el, esetleg magyarországi tartózkodása, tevékenysége sérti a nemzetbiztonság érdekében, veszélyezteti a közbiztonságot, amennyiben ezt a kiutasítási eljárásban bizonyították. Szintén nem lesz a gyerekből menekült, ha a menekült szülője azt nem kérelmezi.
- A menedékes olyan ideiglenes védelemben részesülő külföldi, aki hazájából fegyveres konfliktus, polgárháború vagy etnikai összecsapás, esetleg az emberi jogok általános, módszeres vagy durva megsértése, így az abszolút tilalmat jelentő kínzás, embertelen, megalázó bánásmód miatt kényszerült elmenekülni, ha a kormány – az EU döntése hiányában – kijelölte e tömegesen ide menekülő csoportot az ideiglenes védelemre. A kormány döntésének része a menedékesek ellátásához és támogatásához szükséges fedezet biztosítása is. A tömegesen menekültöt eleve ilyen védelemben részesítik, míg a mene-

kültként való elismertetéséhez új, kifejezetten erre irányuló kérelmet kell benyújtania. Vajon akkor is minden adatát újra felveszik?

- Megszűnik a menedékes státus, ha az ideiglenesség a kormány döntése szerint megszűnik (idő múlása, tény bekövetkezése), illetve az érintett más jogállást szerzett (letelepedés, menekült), esetleg az engedélyét visszavonták vagy az országot végleg (?) elhagyta. A mérlegelés alapján visszavonás feltétele lehet, ha illegálisan, sikerrel vagy sikertelenül, hagyja el az országot, a tartózkodási helye ismeretlen (ez abból derül ki, hogy nem veszi igénybe a támogatásokat, még felszólításra sem), illetve nem tesz eleget kötelezettségeinek (bejelentési, együttműködési). A menedékes bírósági kiutasítása esetén is visszavonható az elismerés, ám nem világos, hogy erre milyen eljárást (jogerős idegenrendészeti, szabálysértési vagy csak büntetőjogi eljárást) követően kerülhet sor.
- A menedéket kérő kötelezettségének része a menekülés körülményeinek feltárása, személyazonosságának igazolása, okmányainak átadása, ujjnyomatának rögzítése, valamint vagyoni helyzetéről való számadás. A menekült pedig köteles személyazonosító okmányt kiváltani.
- A BÁH kezeli a központi menekültügyi nyilvántartást, „működteti és felügyeli” a befogadóállomásokat, amelyek vezetőit pályázat útján választja ki, továbbá megállapodást köthet a menekülteknek ellátást nyújtó szervezettel, megállapítja a befogadóállomáson tartózkodás szabályait is. Sok egyéb feladata mellett meghatározza a biztonságos harmadik országokat. Helyi (nem regioná-

A TARTALOMBÓL:

- A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal átszervezéséről
- Csapatunk harcba állnak – kivel is?
- Megint az újságírói felelősségről

lis vagy területi) szerve pedig ellenőrzi a magánlakást, magánterületet is, helyszíni szemlét tartva ott, ahol a kérelmezőnek tartózkodnia kell. A menekültügyi hatóság (a befogadóállomás nem tartozik ide) együttműködik a települési önkormányzatokkal a menekültek, menedékesek ellátása terén.

- A törvény továbbra sem tisztázza a helyi önkormányzatok szerepét, azok önként vállalt feladatként részt vehetnek a menekültek, menedékesek ellátásában, támogatásában, sőt a jegyző köteles bizonyos ellátásokat folyósítani számukra.
- A menedéket kérő meghallgatása az eljárásban kötelező, ám csak találgatni lehet, hogy ez az eljárás mind egyik fokára, így a bírósági szakaszra is vonatkozik-e, vagy csupán az egyszerű meghallgatásra. A kérelmezőnek személyesen kell részt vennie az eljárásban.
- A törvényes képviselő nélküli kiskorúnak eseti gondnokot jelölnek ki az eljárásban (a törvényes képviselőről gondoskodik a gyámhatóság, ahogy tud), és a menekültügyi eljárást soron kívül folytatják le.
- Megszüntetik a menekültügyi eljárást, ha a kérelmező a kötelezettségeit, például a hatósággal való együttműködést megtagadja, illetve eltűnésével meghüsitja az eljárás folytatását. Így továbbra sem a rendelkezésre álló adatok alapján dönt

(Folytatás a 2. oldalon)

(Folytatás az 1. oldalról)

a hatóság – miként más közigazgatási eljárásban – hanem jól megbünteti a külföldit a megszüntetéssel.

- A menekültügyi hatóság új, félelmetes fegyvere a kiutasítási jog. Ha a menedéket kérő eredménytelenül kérelmezett vagy a menedékes jogállását visszavonták, az esetek zömében a külföldi jogellenesen itt-tartózkodóvá válik, így tehát a menekültügyi szerv kiutasíthatja. Feltéve, hogy létezik olyan ország, amely befogadja. Kérdés, hogy előbb kell-e meggyőződni a világ országainak ilyen végrehajtásakor észlelik ezt? Amennyiben a hatóság nem utasítja ki a külföldit, ennek indoka, hogy az idegenrendészeti törvény értelmében nemzetközi kötelezettséget sértene meg eltávolításával az ország. Az idegenrendészeti törvény (Itv.) új szabálya szerint „kiutasítás nem rendelhető el, illetőleg nem hajtható végre olyan országba, amely az érintett tekintetében nem minősül biztonságos származási vagy biztonságos harmadik országnak, így különösen, ahol a külföldi faji, vallási okból, nemzeti, társadalmi hovatartozása vagy politikai nézete miatt üldöztetés veszélyének lenne kitéve, továbbá olyan állam területére vagy olyan terület háttárára sem, ahol nyomós oknál fogva tartani lehet attól, hogy a ... kiutasított külföldi kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak lenne kitéve” [43. § (1) bek.]. Gondot okoz, hogy a menedékjogi törvény a „tilalom fennállásának megállapításáról” szól, míg az idegenrendészeti törvény a „kiutasítás elrendeléséről, illetőleg végrehajtásáról”. A korábbi vita fennmarad: a kiutasítást elrendelik, de végrehajtását „gátolja” a tilalom. Vajon mire számíthat a kiutasított, hiszen számára a magyar jog aligha kínál bármilyen életkilátást, noha évekig is itt lesz? És mit jelent, hogy csak bizonyos „országokba” nem lehet kiutasítani vagy végrehajtani a kiutasítást? Mivel a világon vagy kétszáz ország van, mindegyikre nézve megvizsgálják a tilalmat, és ennek eredménye kerül a határozatba? Végül mit kezd e tilalommal az elutasított kérelmező? Mint tudjuk, esetében legfeljebb a „kínzás” tilalmát mérlegelik, hiszen az egyéb üldöztetésről maga a menekültügyi hatóság mondja ki, hogy „nem valószínű”. Miként ezt ki is mondja a menedékjogi törvény: „Nem utasítható ki az a kérelmező, aki valószínűsíti, hogy abban az országban, amely befogadására köteles,

kínzásnak, embertelen vagy megalázó bánásmódnak lenne kitéve” (38. § (4) bek.). További kérdés, hogy melyik törvényi rendelkezésnek van elsőbbsége? Az Itv. ugyanis – az előző logikával összhangban – kimondja: „Ha a külföldi menekültügyi eljárás alatt áll, ... a kiutasítás csak a menekültügyi hatóság kérelmet elutasító jogerős és végrehajtható határozata alapján hajtható végre” [43. § (2) bek.]. Tehát a hazai jogban egyértelműen eljárási, nem pedig anyagi jogi kérdés a kiutasítás (visszafordítás, eltávolítás) nemzetközi tilalma.

- Új eleme a szabályozásnak, hogy fellebbezésre nyílik mód, ismét kétfokú a menedékjogi eljárás. Fellebbezhetnek a közigazgatási bírák, eddig sem akartak érdemben vizsgálgatni, most meg különösen nem is kell. Boldogan jutnak el legfeljebb addig, hogy új eljárásra utasítják a menekültügyi szervet, ha a tényállás (teljesen) hiányos. A BÁH-nak címzett fellebbezést 15 napon belül kell benyújtani, a Fővárosi Bíróság pedig kizárólagos illetékességgel fogja 15 napon belül, nem peres eljárásban felülvizsgálni – és szökevényként egyszer megváltoztatni – a határozatokat. Vajon ez a kizárólagos illetékesség javítani fogja a bírák felkészültségét?
- A nyilvánvalóan megalapozatlan kérelmező büntetése a rövidített, 15 napon belül lefolytatott eljárás. Erről pedig akkor beszél a jogalkotó, ha nem állapítható meg az – egyébként csak valószínűsítendő – üldözési, menekülési ok fennállása. Itt azonban nem tények megállapításáról van szó, hanem indokok alapján való következtetésről: „(1) a kérelmező nem valószínűsítette nyilvánvalóan származási országában” az üldöztetését vagy az attól való megalapozott félelmét, mert ilyenre nem utalt válaszában a hazájával kapcsolatosan, a kérelem okát nem magyarázza meg, noha egészségi állapota megengedné az összefüggő válaszolást; (2) a kérelmező szándékosan visszaél az eljárással, így tiltolja vagy ferdíti valódi személyazo-

nosságát, ismételten kérelmez, nem kért védelmet idegenrendészeti kiutasítása előtt, pedig a menedékjogi szabályokat ismerve erre módja volt (a jogot ugyebár mindenki ismeri!); (3) létezik olyan ország, amely számára biztonságos és köteles őt visszafogadni; (4) a kérelmező valamely EU-tagállam polgára” [43. § (1) bek.]. A repülőtéren menedékért folyamodó hivatalosan a jövőben sem lép az országba, és kérelmét abszolút rövidített eljárásban, 8 napon belül kell megvizsgálni, hacsak a kérelmezőnek nem sikerül nyilvánvalóan megalapozottnak feltüntetnie kérelmét.

- A BÁH kezeli a jövőben nemcsak a központi idegenrendészeti nyilvántartást, hanem a menekültügyi adatbázist is. Így a jövőben minden külföldi teljes magyarországi életútját egy gombnyomással és némi adatkérésrel (bűnügyi nyilvántartó, külföldi bűnüldöző hatóság, külföldi menekültügyi szerv, lakcímnnyilvántartó, jegyző, nemzetközi szervezetek) totálissá tehető. Éljen az integrált, transzparens, szenzitív adatkezelés, amelyhez már nemzetközi szerződés sem kell, elegendő a viszonyosság is [58. § (1) bek.], „feltéve, hogy az adatkérőnél a személyes adatok védelme biztosított”. Ezt pedig könnyű feltenni, mert éppen nincs adatvédelmi ombudsman.
- Figyelemre méltó rendelkezés, hogy „a menekültügyi hatóság által befogadottként elismert külföldit illető jogokat és kötelezettségeket ez a törvény nem érinti”, csupán a befogadottnak kiadott okmányok (tartózkodási engedély, ellátásokra jogosító igazolás) veszítik érvényüket 2002. március 31-én. Vajon mit jelent ez? Okmánycserét, közösségi szálláson élést vagy teljes bizonytalanságot és kevesebb ellátást az új idegenrendészeti szabályok alapján? És mi lesz azokkal, akik már letöltötték a 18 hónapjukat a közösségi szállásokon? Várjuk a megnyugtató válaszokat, elsősorban a munkavállalás, a lakhatás és az egészségügyi ellátás terén.

A NIOK ingyenes szolgáltatásai

A Nonprofit Információs Központ (NIOK) ingyenes szolgáltatásokat nyújt budapesti és a Pest megyébe működő civil szervezeteknek, telefonon másoknak is. Például rendelkezésre áll a nonprofit szervezetek adatházisa, az adományozók listája, a szakkönyvtár (nyitva hétfő, kedd, péntek 12–17 óra, csütörtök 13–18 óra között), szaktanácsadás adózási, jogi, pályázatírási, informatikai, pr és egyéb témákban. Bővebb felvilágosítás: ☎ (1) 315-0308 vagy a szolgalto@niok.hu címen.

A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal átszervezéséről

A 2000-ben létrehozott hivatal tevékenysége és felépítése ismét megváltozik jövő januártól. A legújabb módosítás [173/2001. (IX. 26.) kormányrendelet] szerint a BÁH a belügyminiszter által a rendelkezésére bocsátott előirányzatok felett önállóan rendelkezik, míg az irányítása alá tartozó befogadó-állomások részben önálló gazdálkodási jogkört kaptak. A hivatal továbbra is a Belügyminisztérium része, hiszen irányítását is a miniszter látja el, így például kinevezi és felmenti annak vezetőjét, helyetteseit, jóváhagyja a hivatal szervezeti és működési szabályzatát,

nisztérium vagy egyik sem? A rendelet olvastán csupán annyi biztos, hogy hatályát veszti az 1989-ben megalkotott rendelet a menekülteket befogadó-állomásról, így annak általános működéséről a menedékjogi törvény (25–27. §), feladatairól pedig csak egy-egy jogszabályba beépített rendelkezésekből lehet majd megtudni valamit. A másik biztos pont, hogy a hivatal területi szervei látják el az első fokú hatósági feladatokat az idegenrendészeti és a menekültügyi eljárásban, míg a BÁH lesz a jogorvoslati szerv. A regionális igazgatóságok (RI) a következők.

A szerv neve	A szerv székhelye	A szerv illetékességi területe
Budapesti és Pest Megyei RI	Budapest (Budafoki út)	Budapest, Pest megye
Észak-alföldi RI	Debrecen	Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Jász-Nagykun-Szolnok megye
Dél-alföldi RI	Szeged	Csongrád, Bács-Kiskun, Békés megye
Észak-magyarországi RI	Miskolc	Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves, Nógrád megye
Dél-dunántúli RI	Pécs	Baranya, Somogy, Tolna megye
Közép-dunántúli RI	Székesfehérvár	Fejér, Veszprém, Komárom-Esztergom megye
Nyugat-dunántúli RI	Győr	Győr-Moson-Sopron, Vas, Zala megye

költségvetését, éves munkaprogramját. A miniszter biztosítja a szükséges személyi állományt, a továbbképzést és a működés technikai feltételeit is. E rendeletről derül ki, nem pedig a belügyminiszter feladat- és hatásköréről szólóbból, hogy a miniszter „koordinálja a kormányzati szervek migrációval kapcsolatos feladatait”, különösebb formai és tartalmi megkötöttség nélkül. Örövendetes, hogy a hivatal éves munkaprogram alapján fog működni, a munkatársak toborzása, továbbképzése és a szükséges technikai felszerelés is tervbe van véve, amelyet bizonyára a jogvédők is megismerhetnek. A hivatal működésének sajátos kettősségét az adja, hogy egyfelől a belügyminiszter helyett állampolgársági feladatokat lát el, másfelől hatósági feladatkört tölt be az idegenrendészeti és a menekültügyi területén. Vajon a miniszter migrációval kapcsolatos koordináló feladatait ki látja el? Személyesen a miniszter, a mi-

Annai máris látható, hogy megszűnik a nyíregyházi, a békéscsabai és a bicskei menekültügyi hatósági egység, és aligha valószínű, hogy ezek munkatársai átköltöznek az új regionális központokba. Olyan városokban kell tehát létrehozni igazgatóságokat, ahol eddig tapasztalat sem volt a menekültügyi eljárásról. Vajon honnan szednek szakképzett ügyintézőket? Olvastuk persze a hirdetést, hogy a BÁH munkatársakat keres, de ki tanítja be az újakat, kiktől tanulhatnak? Nétn megint régi rendszereket ültetnek majd a menekültügyi íróasztalok mögé? Arról nem is szólva, hogy nem látunk pályázati kiírásokat a regionális igazgatóságok vezetői posztjára. Kár, hogy mindezekről nem szólnak a ma-napság a sajtóban sokat szereplő hivatali vezetők, hacsak azért nem, mert elvégre a miniszter feladata biztosítani a személyi és tárgyi feltételeket, valamint a továbbképzést.

Olvasnivaló

Az *Élet és Irodalomban* (2001. szeptember 28.) Nagy Boldizsár azt foglalja össze a nemzetközi jogban nem járatos olvasó számára, hogy milyen kétségeket támaszt az amerikai „harcban állunk” típusú álláspont. Az „Önvédelem, háború, jog” című cikkből megtudhatjuk, hogy egy állam önvédelmének is vannak korlátai, továbbá az ENSZ szerepét még egy ilyen hiszterizált esetben sem szabad megkerülni, még akkor sem, ha a terroristák veszik semmibe a nemzetközi jogot. Az EU Tanácsának szeptember 21-én tartott ülésén megfogalmazottakra hívja fel figyelmünket, miként az Alkotmánybíróság, amely kijelentette: „jogállamot jogállam ellenében nem lehet létrehozni”. „Különösen azért fontos a figyelmeztetés, mert közben megindult az »önvédelmi háború«, amelyet egyszerűen csak válaszcápasnak becéznek a tengeren túl. »A terrorizmus veszedelme elleni harc akkor lesz a leghatékonyabb, ha a terrorizmus szülőhelyét alkotó országokkal és régiókkal folytatott elmélyült politikai dialóguson alapul. A terrorizmus elleni erős és fenniartható közösség előfeltétele valamennyi ország integrálása a biztonsággal, a jóléttel és jelentősebb fejlődéssel járó igazságos világregndbe. Az Európai Tanács tagjai arra hívják fel a nemzetközi közösséget, hogy minden multilaterális fórumon tárgyaljon és folytasson dialógust azért, hogy otthonában és másutt is békés világot, a jog és a tolerancia uralmát építse. E tekintetben az Európai Tanács hangsúlyozza, hogy szükség van minden nacionalista, rasszista és idegenellenes áramlat elleni harcra, és elutasítja hogy a terrorizmust az arab vagy a muzulmán világgal azonosítsák.« Ez az európai tradíció hangja, a talio elvén túljutott civilizációé. Jó lenne ha nem nyomná el a bombasüvítés.»

A nemzetközi jog iránt érdeklődők Nagy Boldizsárétól némileg eltérő vélekedést olvashatnak Valki László tollából, pedig ugyanazokat a forrásokat elemzi. (*Népszabadság*, 2001. október 5.)

Csapatunk harcban állnak – kivel is?

A 2001. szeptember 11-i amerikai események hatása sokféle, azok közül csupán egyetlen elemet ragadunk ki: miként veszik fel a hazai rendészeti szervek a harcot egyszerre az

embercsempészekkel, a menekülttábor lakóival, az afgánokkal és a kalocsaiakkal. A harci beszámolókból egy rövid kronológiát szerkesztettünk, mindenki okulására.

Helyzetjelentés a debreceni Menekülteket Befogadó Állomáson történetekről

2001. szeptember 22-én szombat este már kijárási tilalom volt a debreceni befogadóállomás területén: a tábor lakói csak a táborba befelé közlekedhettek. Szombat délutántól/estétől kezdődően rendőri kordon alá vonták az egész tábor.

2001. szeptember 23-án vasárnap reggeltől késő estig tartott a debreceni táborban élők átszállítása más magyarországi táborokba. Minden nemzetiséget státusra való tekintet nélkül kitelepítettek a debreceni táborból, így azokat a menekülteket is, akik a városban iskolába jártak (gyerekek), munkahelyen dolgoztak, vagy a tábori „köz munkát” láttak el (például takarítók, konyhai személyzet). A táborban csak az afgán menekülteket gyűjtötték össze azzal a céllal, hogy fokozott ellenőrzés alá vonják őket. Az ország más táboraiból Debrecenbe szállították az afgán nemzetiségűeket.

2001. szeptember 24-én hétfőn csak afgán menekültek tartózkodtak a táborban. Kijárási tilalmat rendeltek el, a tábor az újonnan érkezők elől bezárták. Említésre méltó, hogy a hétfői események alatt a debreceni tábor területén kívül tartózkodó, de a táborban lakó embere-

ket nem engedték vissza korábbi lakhelyükre.

Hétfőn éjszaka a határőrség már szállított a debreceni táborba más nemzetiségűeket is (például bangladesieket).

2001. szeptember 25-én kedd reggeltől – felsőbb utasításra – a befogadóállomást újból megnyitották az újonnan érkező menekültek előtt, de továbbra is kijárási tilalom volt elrendelve. A keddi nap folyamán sok embert szállítottak a befogadóállomásra (főleg bangladesieket, afrikaiakat). Ekkor a befogadóállomá-

máson tartózkodók száma több mint 700 fő.

Szeptember 26-án, azaz ma is folyamatos a kutyás rendőrök és a kommandósok jelenléte. Tegnap késő délután érzékelhető volt a feszültség a tábor lakói körében. A feszültség oka: napi egyszeri(!) étkezés volt biztosítva a menekülteknek mind a hétfői, mind pedig a keddi nap folyamán; az újonnan érkezettek elégedetlenek az emberhez nem méltó lakókörülményekkel. A legnagyobb feszültséget a kijárási tilalom okozza (nincs

telefonkártya, nem tudnak élelmet vásárolni stb.).

Hangsúlyozzuk, hogy ezeket az információkat hivatalosan nem erősítették meg. A debreceni befogadóállomáson dolgozók körében teljes hírzáratot rendeltek el. Az említett eseményeket személyesen mi tapasztaltuk, illetve a menekültektől jutottunk információhoz.

Debrecen, 2001. szeptember 26.

(A Menedék Egyesület két szociális munkása)

Október első hete

Idén összesen 2749 afgán folyamodott menekültstátusért Magyarországon. Közülük csupán 40 fő kapott státust, míg 59 embert befogadtaként ismertek el, és 574 kérelmet elutasítottak. Az eljárást 1358 esetben megszüntették, mert a kérelmezők eltűntek az eljárás alatt. Hányan vannak itt? Bár növekszik az afgán kérelmezők száma, ezer afgán tartózkodik az országban: mintegy 800 fő befogadóállomásokon, míg 206 fő a határőrség ideiglenes szállásain. „Senkit sem toloncolunk ki, mert vélelmezhető,

hogy az afgán állampolgárok életét hazájukba visszatérve veszély fenyegetné” – nyilatkozza a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH) vezetője. Mindezek ellenére a menekültáramlások „lényegében megteltek, ezért a BM újabb ideiglenes szálláshelyeket nyit. A nemzetbiztonsági kabinet döntése értelmében a következő napokban Kalocsán nyílik meg egy tábor”. A hivatal nem számít menekült hullámra, mégis a 2500 főnyi menekültügyi kapacitás hamarosan kevésnek bizonyul. Világos, nem az afgánok vannak sokan, hanem mások jöhetnek, de azok sem hullámban, csak úgy szép csendben. (Népszabadság, 2001. október 6., 10.)

Az EUROPOL kiküldöttjei, öt francia és öt osztrák szakértő együtt dolgozott egy héttig magyar határőrökkel, hogy teszteljék azok felkészültségét, technikai felszereltségét és szakmai ismereteket. Kérdés, vajon a tagjelölt

államok miként képesek együttműködni az államhatárokon átnyúló bűncselekmények megelőzésben, leplezésében. Az ukrán, jugoszláv és horvát határszakaszokon, valamint a Ferihegyi repülőtéren teljesített szolgálat alatt 241 főt fogtak el, elsősorban tiltott határátlépés kísérlete miatt, de Budapesten a rendőrökkel, pénzügyőrökkel és a munkaügyi hivatal ellenőreivel közösen szervezett akcióban illegális munkavállalókat és tartózkodási engedély nélküli itt élő külföldieket lepleztek le. (Népszabadság, 2001. október 13.)

Mikor tesztelik a szociális ellátás, az egészségügyi szűrés, a gyermekek iskoláztatása terén a működőképességet? Most azonban a biztonság erősítése van napirenden, ezért a kormányfő beígért további 19,2 milliárd forintot a rendőrségnek, megerősítették a déli vidék légtérvédelmét. (Magyar Hírlap, 2001. október 11.)

Afgán tiltakozás

A Magyar Helsinki Bizottság szerint a befogadóállomás lezárása a BÁH belső utasítása alapján történt: ilyen intézkedésnek a magyar jogszabályok alapján nincs jogalapja. Valótlannak tartják a hatóságok azon állítását, hogy a befogadóállomás elhagyásának tilalma nem vonatkozik az elismert menekültekre. Az afgánok is tiltakoznak a körülmények ellen. Védelmet reméltek, de úgy érzik, börtönbe kerültek. A kormánynak írt levelükben hangsúlyozzák: nem jelentenek semmiféle veszélyt Magyarországra számára. (Népszabadság, 2001. október 3.)

Csapatunk harcban állnak – kivel is?

Levél a Menedék Egyesülettől

Dr. Végh Zsuzsanna
asszonynak
Bevándorlási
és Állampolgársági Hivatal

Tisztelt Főigazgató Asszony!

Egyesületünk szociális programjában dolgozó kollégáimmal meglepve értesültünk arról, hogy a Hivatal múlt szombat óta rendkívüli intézkedéseket vezetett be a Befogadó Állomásokon tartózkodó külföldi állampolgárok elhelyezésével, ellátásával, valamint mozgásával kapcsolatban. Mivel hivatalosan – a Miniszterelnök Úr rövid, és félreérthető parlamenti tájékoztatóján kívül – nem kaptunk információt a Befogadó Állomások működésében beállt alapvető változásokról, kénytelenek vagyunk a helyszínen dolgozó munkatársaink személyes tapasztalatai, valamint külföldi ügyfeleink beszámolóinak alapján értékelni a helyzetet, amely – különösen a Debreceni Befogadó Állomás vonatkozásában – aggasztó.

Aggodalommal tölt el minket, hogy a Debreceni Befogadó Állomás nem afgán nemzetiségű lakóit (elismert menekülteket is) minden előzmény nélkül vasárnap más befogadó állomásokra szállították. Gyerekekről van szó, akik iskolába jártak, felnőttekről, akik az Állomáson dolgoztak, illetve munkahelyet és lakást kerestek (és találtak is) a városban, családokról, akik számtalan szállal kötődtek a helyhez, ahol éltek és – legalábbis papíron – a magyar állam védelmét és vendégszeretetét élvezték. Mikorra várható visszatérésük Debrecenbe?

Aggódunk, hogy bár Magyarország nem áll had-

ban Afganisztánnal, a Genfi Konvenció hatálya alá tartozó menedékjogi eljárás résztvevőit a magyar hatóságok nemzeti börtartozás alapján diszkriminálják, számukra nem biztosítanak a többi kérelmezővel azonos elbánást. Mi indokolja az afgán nemzetiségűek elkülönítését, személyes szabadságuk korlátozását? A magán-szálláson élő afgán kérelmezőkre, befogadottakra, menekültekre is kiterjednek az intézkedések?

Aggódunk a Befogadó Állomáson tapasztalható állandó kutyás-fegyveres rendőri jelenlét miatt. Mivel a nemzetbiztonsági átvilágítás eleve része a menedékjogi eljárásnak, és feltételezzük, hogy a Nemzetbiztonsági Hivatal hatékonyan végzi a dolgát, nem értjük, miért van szükség a harmadik világbeli válságövezetek állapotait idéző karhatalmi felvonulásra. Az állandó rendőri jelenlét sokkal inkább csak a feszültséget kelti, a Befogadó Állomáson uralkodó állapotok sokkal kaotikusabbak, mint egy héttel ezelőtt voltak. Milyen szem-

pontból könnyíti a rendőrség a Hivatal dolgozóinak munkáját, hogyan járul hozzá a menedékkérők biztonságához, emberi méltóságuk megőrzéséhez?

Nem értjük, milyen összefüggésben van az élelmi-szer-fejadagok csökkentése (napi egyszeri étkezésre) Debrecenben, az USA ellen elkövetett merényletekkel, és az ennek kapcsán hozott magyar biztonsági intézkedésekkel.

Nem értjük, miért van szükség kijárási tilalom elrendelésére az egyébként nyitott Befogadó Állomáson. Annak ellenére, hogy a lakók az Állomás területét nem hagyhatják el, úgy tűnik, hogy a falakon belül nem zajlik olyan tevékenység, amelyhez folyamatos jelenlétükre szükség lenne. Mivel indokolják a Debreceni Befogadó Állomás zárva tartását, és mikor fog az eredeti (normális) működés visszaállni?

Mi indokolja, hogy sem az érintett kérelmezők, befogadottak, menekültek, sem pedig a Hivattal együttműködő szervezetek nem kaptak-kapnak érdemi tájékoztatást sem az intézked-

sekről, sem arról hogy meddig lesznek azok érvényben. Nehéz így biztosnak lenni abban, hogy a Debrecenben történő események némelyike nem a végrehajtók túlkapásainak, hanem felelős kormányzati szereplők döntéseinek köszönhető.

Fenti aggodalmainkra reméljük mihamarabb választ kapunk, hiszen a jelenlegi állapotok fenntartása mind nemzetközi szerződésben, törvényben, valamint rendeletben vállalt jogok és jogosultságok megsértésével jár. Eddigi tudomásunk szerint Magyarországon a jogállamiságot még nem függesztették fel, rendkívüli állapotot sem hirdettek ki, így reméljük hogy a történetek csupán egy rövid és szomorú epizódot jelentenek a magyar menekültügy történetében, és nem jövőbeli trendeket vetítenek előre.

Mielőbbi válaszát várva,
üdvözlettel:

2001. szeptember 26.

KOVÁTS ANDRÁS
programvezető

Aláírásgyűjtés és demonstráció

Október 9-én a város rendkívüli közgyűlésen döntött arról, hogy nem akarnak tábor Kaloocsán. Folytatódik az aláírásgyűjtés az éttermekben, üzletekben és az utcán is. Az akció október 13-ig tart, és a petícióban foglaltak szerint Kalocsa egyetért azzal, Magyarországnak részt kell vállalnia a menekültek segítésében, de meggyőződése az aláíróknak, hogy a város laktanyája nem a megfelelő helyszín egy szállás létesítésére. Annak idején Nagyatád sem volt megfelelő hely – ahogy az MTI-nek nyilatkozta a négy évig átmeneti szállásnak otthont adó város polgármestere. Mint mondta, ők maguk is tiltakoznának az ellen, hogy az egykori laktanyában megint menedékeseket helyezzenek el.

Október 12-én, a kalocsai futballpályán több ezer ember gyűlt össze, a városi önkormányzat szervezésében. A demonstráción a polgármester összefoglalta a lakosok ellenérveit.

A volt kiképzőtábor lepusztult, az még egészséges férfiaknak sem volt megfelelő elhelyezés, hát még nőknek, gyerekeknek. A két évvel ezelőtti agyhártyagyulladás is ezzel függött össze. Ráadásul túl közel van a paksi atomerőmű. „Nem a menekültek ellen van kifogásunk”, hanem az ellen, ahogy a döntést hozták, amely „az önkormányzatiság semmibevétele”. Kérték, hogy az egyeztetés idejére állítsák le a tábor létesítési munkálatait.

Csapatunk harcba állnak – kivel is?

A kormány kormányoz

A rendezvényen jelen lévő belügyi kabinetfőnök közölte a verdiktet: „A Kormány nem vonja vissza döntését a kalocsai ideiglenes szálláshely létesítéséről, de nem afgánokat, hanem a jugoszláviai háború máig Magyarországon élő menekülteit költöztetik a volt kiképzőközpontba.” (Sőt, kezdetben csak 500 főt, nem egyből kétezret. Ugyanakkor rossz ötlet az „ideiglenesnek” nyilvánítandó létesítménybe tíz éve itt élőket elhelyezni.) A felszólaló kormánypárti országgyűlési képviselő azzal nyugtatta a demonstrálókat: „Ha befogadják a menekülteket, akkor európai színvonalú sportcentrumot épített a Kormány a városban, ... a belvárosi iskola pedig 270 millió forintos támogatást kap a Belügyminisztérium

keretéből.” (*Népszabadság*, 2001. október 13.)

A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal vezetője sajnálatosnak tartotta, hogy a kalocsaiak tiltakoznak. „Ez annak tudható be, hogy talán kevés információt kapott a lakosság az intézkedés fontosságának megértéséhez.” (*Magyar Hírlap*, 2001. október 11.)

A kormányfő szerint (Magyar Rádió, 2001. október 10.) csak több türelemre és megértésre van szükség Kalocsán. „Azért esett a választás a kalocsai laktanyára, mert az jó állapotban lévő épület, amely kevés ráfordítással alkalmassá tehető a menekültek befogadására.” Kalocsa polgármestere október 15-re személyes meghallgatást kér a belügyminisztertől.

Kis színes hír

Bárhonnan idézhető, mert minden laphon felbukkan. „Embercsempészek kíséretében jöszerevel futószalagon érkeznek a határsértők a Balassagyarmati Határőr Igazgatóság működési területére az utóbbi két napban.” A határőrségi szóvivő szerint október 11–12-én összesen 58 külföldit fogtak el a szlovák kollégákkal együttműködve. A külföldiek nagy része afgán, míg a 14 embercsempész magyar állampolgár. A hír különös bája, hogy a tiltakozó kalocsai demonstrációs cikkbe tördelve olvasható. Így érthetőbbé válik a demonstráción skandált „Nem kell tábor!”

Magyarország lélekben nem befogadó ország

Így foglalta össze véleményét Pozsgai Balázs képviselő október 10-én. Talán arra gondolt, hogy ez az eredménye, ha a külföldiek a kormányzati retorikában és szabályozásban eddig mindig potenciális normaszegők, gyanús bűnözők voltak, majd hirtelen biztonságos, megszűrt és egészséges emberekként festik le őket, ha a szükség így kívánja.

Az ellenzék kezdeményezte az Országgyűlés rendészeti és önkormányzati bizottságának összehívását, mert ki kellene deríteni, „milyen ötlet alapján telepítenek ideiglenes menekültszállást Kalocsára. Kormányülés nélkül miként született ilyen döntés? Egyeztettek-e az önkormányzattal?” (*Magyar Hírlap*, 2001. október 11.)

A hónap idézete

„A mindenfajta jogtalan megkülönböztetés elleni fellépésben Magyarországon nagyok a különbségek az egyes jogterületek között, ezért szükséges az egységes antidiskriminációs törvény kidolgozása. A kollégáimmal együtt elkészített jogszabálytervezet a legmesszebbmenőkig figyelembe vette a mérőföldkönek számító, tavaly júliusban született megkülönböztetés elleni EU-direktívákat” – fejtette ki Kaltenbach Jenő, az etnikai és nemzeti kisebbségi jogok országgyűlési biztosa egy szakmai konferencián. (*Magyar Hírlap*, 2001. október 5.)

A törvény mindenféle hátrányos megkülönböztetés elleni fellépés jó eszköze lehetne, ha a kormány ebben partner. Szintén az ombudsman dolgozta ki azt a javaslatot, amely a közösség elleni izgatás Btk.-beli tényállásának módosítását, így korszerűsítését és a gyűlöletbeszéd elleni szigorúbb szankciót szorgalmazná. Az Országgyűlés emberi jogi bizottságán a kormány képviselője formai okokból vétőzta meg a javaslatot, a legfőbb ügyész sürgette az egyre jobban terjedő gyűlöltre izgatás, gyűlöletkeltés elleni megfelelő szabályozást. Fodor Gábor (SZDSZ) szerint „szembe kell nézni azzal, hogy rohamosan nő az intolerancia, s a tények a kisebbségi biztost igazolják”. Kaltenbach például utalt arra a még nem publikált felmérésre, miszerint a végzős tanárképző főiskolások csupán 5-8 százaléka nem rasszista, míg 20-30 százaléuk kifejezetten idegengyűlölő. (*Magyar Hírlap*, 2001. október 11.)

Genfi magyarok

A Genfi Magyar Egyesület lapja legújabb számából megtudhatjuk, hogy aktív svájci nagykövetünk, Schmidt Pál szervezésének hála, a tavalyi milleneumi év talán legnépesebb külföldi ünnepségére 2001. augusztus 20-án, Bernben került sor.

A svájci államfő is jelen volt a 3500 fős rendezvényen. A lap beszámol arról is, hogy az ENSZ-palotában, minden novemberben az ENSZ Nőklubja mára 500 fősé duzzadt társasága bazárt szervez (ételbemutató, ajándékvásár), hogy annak bevételeiből gyermekeket támo-

gasson. Az 1970 óta működő önkéntes csapat – amelynek a magyarok mintegy 15 éve tagjai – évente átlagosan százezer svájci frankot gyűjt, de tavaly az összeg meghaladta a 350 ezer frankot.

A támogatáshoz civil szervezeteknek lehet pályázatot benyújtani, országonként legfeljebb hármat Az ENSZ Nőklubja csak tagszervezetei és tagjai révén továbbított pályázatokat fogad, így a Magyar Nőklub közbenjárásával a magyar gyermekeket segítő szervezetek évente 10-10 ezer franknyi támogatáshoz juthattak.

Világháló és a migráció

Eddig 11 magyar nyelvű, a Kárpát-medencében működő rádióadás (például Kossuth, Petőfi, Bartók, Civil Rádió, InfoRádió, Szabadkai Rádió) hallható a www.vilagradio.hu név alatt. További állomások is csatlakoznak a rövidesen negyvenre duzzadó hálózathoz, amelynek célja, hogy elősegítse a hazai és a világban szétszórta élő magyar hallgatók szórakoztatását, tájékoztatását és az értékek terjesztését. Az említett honlapról letölthető térítés nélkül a szükséges szoftver a vételhez.

A német egység napját, 1990. október 3-át azzal is megünnepelhetjük, ha felüjtjük azokat az oldalakat, amelyeken a témához illő cikkeket, menekültügyi adatokat, eseteket olvashatunk. Javasoljuk a keresést a www.deutsche-einheit-2001.de honlaponál kezdeni.

Ha Kasmirból jönnek menekültek, érdemes inkább a velük kapcsolatos információkat nyújtó honlapot használni (javasoljuk a jammukasmir.net címet).

Megint az újságírói felelősségről

Előző számunkban közzétettük a Menedék Egyesület állásfoglalását a kínaiakkal kapcsolatos, előítéletes és a tények szempontjából megalapozatlan újságírói magatartást kritizálva. Az írásra és a történetekre reagálva az alábbiakban tesszük közzé Polonyi Péter sorait, valamint a részünkre továbbított két nyilatkozatot, tanulságképpen.

Egy előítéletes vita előítéletes vége

2001 augusztusának elején egy magyarországi hírügynökség olyan sajtóhíradást tett közzé, amelynek megalapozatlan állításai séntették az egész magyarországi kínai közösséget. Az anyagot, bár kezdettől fogva érték bírálatok, több sajtóorgánus is átvette.

Jóllehet a nálunk élő kínaiakkal kapcsolatos, előítéleteket tükröző megnyilvánulások eléggé mindennaposak a magyar sajtóban, a mostani – amelyről hírt adtak a Budapesten megjelenő kínai nyelvű lapok is – nagy felháborodást váltott ki a kolónián belül, s ennek eredményeként külön szervezetet alapítottak jó hírnevük védelmében.

A szervezet eldöntötte, hogy igazukért akár bíróság elé is viszik az ügyet, ám amikor képviselőjük televíziós vitában vett részt a hírügynökség vezetőjével, békés megállapodás született: két nyilatkozatot tesznek közzé, a hírügynökség a sajtójában lényegében véve visszavonja nem bizonyítható vádpontjait.

A vita illetően befejezése azon bukkott meg, hogy eddig egyetlen magyar sajtóorgánus sem érezte szükségesnek a két dokumentum leközlését. Arra hivatkoztak, hogy a probléma a magyar újságolvasók és tévénézők előtt már tisztázódott, csak papírpocsékolás ezzel foglalkozni. Az újságírók szakmai fóruma azért zárkózott el, hogy ilyen ügyekkel csak bírósági döntés után foglalkozik, és mert egy kínai vitában a felek – bírósági tárgyalást követően – visszavonták írásaikat, a viták rendezésének helye tehát nem a sajtó, hanem a bíróság.

Ezek után a békés rendezés utolsó menedéke a „Menedék” maradt.

Nyilatkozat

A Havaría Press Hírügynökség (HP) megbeszélést kezdeményezett a Magyarországi Kínaiak Jogait Védelmező Bizottsággal (MKJVB) „a kínai holttestek eltűnéséről” szóló híradások (Hír) ügyében.

A két fél az egyeztetés során megállapította, hogy a bír azon állításait, miszerint

1. évente 110 kínai hal meg Magyarországon,
 2. közülük több mint száznak a holtteste rejtélyes módon eltűnik,
 3. Magyarországon működik egy szervezett bűnbanda, amely a kínaiak holttestének eltüntetésére szakosodott
- a Hírügynökség nem tudja tényekkel alátámasztani az alább részletezett okok szerint.

Az MKJVB részéről az egyeztetés során elhangzott, hogy a Hír, amelyet a magyar sajtóorgánusok többsége átvett, rendkívül rossz színben tüntette fel a magyarországi kínaiak közösségét. Véleményük szerint nem megfelelő az a számítási módszer, amely az egész magyar lakosság halálozási adataiból következtet a kínai kolónia halálozási rátájára, mivel a Magyarországon élő kínaiak közössége, életkorát tekintve fiatal, valamint a nemzeti hagyományuk szerint a szülőföldön eltemetést részesítik előnyben. Ezért az idős emberek, illetve súlyos betegek, ha lehetőségük engedi, hazautaznak, és Kínát választják halálozási helyül. Az ez alapján kiszámított adat, mely szerint évente 110 fő hal meg

természetes halállal, helytelen. Ezt összevetve a magyar illetékes hatóságok adataival, amelyek kisszámú kínai halálesetet tartanak nyilván, juthatott a Hírt készítő arra a téves következtetésre, hogy a holtaknak más lesz a sorsa. Az MKJVB adatai szerint 1991-től kezdődően összesen hatvanan haltak meg a kínai közösségből Magyarországon. Ez a szám magában foglalja a bűncselekmények, balesetek során és a természetes módon elbunyítottakat is.

A HP tudomásul vette az MKJVB tájékoztatását, és nyilatkozik, hogy

1. nem követett el tudatos megtévesztést. Adatait a magyar állami szervek részéről rendelkezésre bocsátott statisztikai adatokból, arány- és mérőszámokból számolta ki.

2. Informátora védelme érdekében nem áll módjában a Hírben szereplő adatokat alátámasztani. Noha a kapott információkat a Hír kiadását megelőző vizsgálódások adatai alátámasztani látszóttak, az állami adatok összevetése az elemzési módszer hibája miatt téves eredményt hozott.

3. A Magyarországon élő kínaiakkal szemben nincsenek előítéletei, így azok nem is játszhattak szerepet a Hír közreadása során.

A HP bocsánatot kér a kínai közösség azon tagjaitól, akiket megbántott a magyar sajtóban megjelent híradás. A HP kijelenti, hogy a továbbiakban is a sajtóetikai normáknak és a magyar jogszabályoknak megfelelően végzi tevékenységét.

A HP kéri mindazokat a sajtóorgánusokat, amelyek hírt adtak a HP információja alapján a „kínai holttestek eltűnéséről”, hogy ezt a nyilatkozatot lapjukban megjelentetni szíveskedjenek.

HORVÁTH ZSOLT FŐSZERKESZTŐ

A Magyarországi Kínaiak

Jogait Védelmező Bizottság sajtóközleménye

A Havaría Press a „kínai holttestek eltűntetéséről” augusztus folyamán közzétett, s több magyar sajtóorgánus által átvett, kellően meg nem alapozott híradása Magyarországon belül és az ország határain túl is rossz színben tüntette fel a magyarországi kínaiakat, súlyosan sértette a közösség önbecsülését és érzeit. Ezt követően megalakult a bizottságunk, érveléssel és jogilag megengedett eszközökkel juttatta kifejezésre az érintett sajtóval és szerzővel szembeni határozott elégedetlenségünket, s megtette a szükséges lépéseket a helyzet rendezésére. Ennek eredményeként a bizottság a „kínai holttestek eltűnéséről” szóló hír kibocsátójával, a Havaría Press Hírügynökség főszerkesztőjével, Horváth Zsolt úrral, szeptember 13-án, valamennyi vitás kérdésben megegyezésre jutott. [...] A szerző a cikk téves megállapításai miatt őszinte bocsánatot kért, és kifejezte, hogy nem áll szándékában bárkit is jó hírben megsérteni. A bizottság a hír készítésének körülményeit meghallgatva elfogadta a főszerkesztő bocsánatkérését. Az ehhez basonló esetek elkerülése végett a bizottság kifejezi abbéli reményét, hogy a magyar sajtó a későbbiekben az itt élő kínaiakról valós, objektív és igazságos képet közöl.

Azt kell megállapítanunk, hogy a két fél aktív erőfeszítéseinek eredményeként ez az ügy kielégítő megoldást nyert. Ezúton mondunk köszönetet mindazoknak a sajtóorgánusoknak, szervezeteknek és barátainknak, a magyarországi kínaiaknak a nevében, akik megértést tanúsítottak.

Vajon a megértés felé tett lépés-e a 168 óra 2001. október 10-i száma, amelyben a Havaría Press híradásáról „110 kínai halott” cím alatt (mintegy 10 cm-es fekete betűkkel szedett címsorban) számol be, noha a cikkben Nyíri Pált kérdezi?

„Nincs több erőnk könnyeket hullatni”

Az afgánok egyszerre részesei a bombázásnak, a segélycsomagoknak, a nemzetközi elszigeteltségnek és a félelemnek. A menekültek elbeszéléseiből, hírmorzsákból rakta össze Pócs Balázs a beszámolóját az egyre nyomorúságosabb afgán hétköznapokról. (Népszabadság, 2001. október 6.) Ebből idézünk, segítve annak megítélését, vajon meddig célszerű és emberséges ideiglenes szállásról és védelemről, az eljárás megszüntetéséről, megalapozatlan félelemről és netán kiutasításról beszélni olyanokkal kapcsolatosan, akik afgán állampolgárok.

„A Kabulban egykor gyógyszerészként dolgozó hölgy és két lánya házi börtönbe kényszerültek. Az afgán nőket eltiltották a munkától, a lányoknak pedig tilos iskolába járni. Így aztán otthon ülnek, és a falat nézik, hiszen betiltották a televíziót is. Az asszony nem meri otthon egyedül hagyni gyermekeit, akiknek pedig ezerszer elmagyarázta, hogy ne menjenek az ablakok közelébe: rendkívül veszélyes, ha bárki meglátja őket fátyol nélkül. Azóta már csomagolópapírt is ragasztott az ablakokra. [...]”

A boldogságot is törvényen kívül helyezték, már egészen kicsi kortól. A táliboknak arra is volt gondjuk, hogy betiltsák a papírsárkányt, nehogy a gyerekek kísértésbe essenek, és a tetőkről benézzenek a szomszédokhoz. S különben is, a papírsárkány iszlámellenes, ahogyan például a sakk vagy számos más sportág is az. Ha valamelyik sportot mégsem tiltották be, a mérkőzéseken tilos tapsolni, a nézők kizárólag azt skandálhatják: »Allah-o-Akbar«, azaz Isten hatalmas. A stadionokat egyébként sem meccsek megrendezésére használják manapság. Ott korbácsolják, kövezik meg vagy végzik ki (puskával, akasztással) az elítélteket. Házasságtöréssel vádolt nőket, árulással vagy összeesküvéssel vádolt férfiakat. A »szerencsés-

sebbeket« csupán megcsonkítják: festett körmű nőknek az ujjait, tolvajoknak a kezét vagy a lábát vágják le.

Mozik, szórakozóhelyek: betiltva. Szerencsejátékok, zenehallgatás: betiltva. Nemrég még az internet használatát is megtiltották, először csak a helybelieknek, később a nemzetközi szervezeteknek (ez utóbbiak azóta már elhagyták az országot). Van persze kivétel: a tálibok központjának számítót Kandahárban, az iszlám milícia főhadiszállásán továbbra is böngészik a vilghálót és használják az e-mailt. Hiába, nem árt tudni, mit szól a külvilág.

A kereskedelmi plakátokon tilos a színek használata, és még fekete-fehérben sem lehet akármit feltüntetni. Tilos például az élőlények ábrázolása – emiatt tűntek el Afganisztánban a gyermekkönyvek és a játékbabák is.

Ha a nők mégis kiteszik a lábukat otthonról, valamelyik férfi rokonuknak kötelező elkísérni őket. Az utcán férfi eladóval nem állhatnak szóba, férfi orvoshoz nem mehetnek. A földig érő ruhából még a bokájuknak sem szabad kilátszania, különben nyilvános helyen megkorbácsolják őket. A nők hangosan nem nevelhetnek, mert a hangjukat egyetlen idegen sem hallhatja. Csak sarok nélküli cipőben járhatnak,

mert a férfinak a nők lépteit sem szabad meghallania.

Élénk színű ruhában sem járhatnak az afganisztáni asszonyok, mert a tálibok szerint ezek a színek szexuálisan izgatóságok. A ruhákat nem moshatják a folyókban, sőt nyilvánosan sehol sem. A házuk erkélyére sosem mehetnek ki.

Igaz, a tilalmakat az afgán férfiak sem üsszák meg teljesen. Szakáll és turbán nélkül tilos mutatkozniuk, sőt: a szakállat egészen addig tilos levágni, amíg a hossza legalább egy ökölnyi nem lesz, az áll legaljától számítva. Akinek nem iszlám neve van, köteles megváltoztatni. A nem muzulmán kisebbséghez tartozóknak pedig megkülönböztető jelvényt kell hordaniuk, vagy sárga vászondarabot varrniuk a ruhájukra – akárcsak a náciizmus idején a zsidóknak.

Az ország vezetői eddig saját lakosságuk ellen viseltek háborút, és közben megérkeztek az igazi bombák is, amely az eddigi nyomort még tovább mélyíti. Az egykori kabuli gyógyszerész asszony így foglalja össze a helyzetet: »Ma már ... nincs több erőnk könnyeket hullatni.«

Megnyitó

A Menedék Egyesület az EU Phare Access pályázatán – egy lengyel civil szervezettel közösen – nyert, mintegy 12 millió forint támogatásból a debreceni és a bicskei befogadóállomáson olyan közösségi szobát rendez be, amely az egyesület helyi szociális munkásai révén segíti a menekültek önszerveződését, szabadidős és közösségi programjait, valamint más segítőkkel (civilekkel, jogvédőkkel) való kapcsolatok kialakítását. 2001. október 15-én – a sajtó érdeklődése, ugyanakkor a városiak, a hivatalok érdektelensége mellett – nyitottuk meg a Közösségi Szobát Debrecenben. Reméljük, mihamarabb a bicskei megnyitóról is beszámolhatunk.

Az emberi méltóság és helytállás képei

Ezzel a címmel nyílt az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága szervezésében fotókiállítás a Mai Manó Házban. Az ünnepélyes megnyitón, 2001. október 9-én Stephan Berglund, a szervezet magyarországi képviselője, valamint dr. Gönczöl Katalin volt ombudsman és egyetemi tanár mondott beköszöntő, meleg szavakat. A képek nyelvi korlátok nélkül mutatják be a magyarországi menekültek életét, szorongásait,

fájdalmát, örömét – egyszóval emberi arcát. A kiállítás megtekinthető október 31-ig, mindennap este 19 óráig (Budapest, VI. Nagymező utca 20.). A szép kivitelű meghívó hátán szerepel a támogatók közt a Fővárosi Önkormányzat, több bank és lapkiadó vagy éppen a Terezvárosi Önkormányzat. Ez némi reményt kelt, hogy nem mindenki fél az afgán, a Srí Lanka-i vagy más földönfutóktól.

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felelős kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület

A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.

Tipográfia, tördelés: Beck Bojánka

Nyomás: MSZH Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDÉK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

VII. évfolyam 11. szám

2001. november

Új idegenrendészeti jogszabályok

Januártól lépnek életbe a külföldiek magyarországi belépését, tartózkodását és letelepedését szabályozó új rendelkezések. A legfontosabb szabályokat a következő forrásokban találjuk meg:

- 2001. évi XXXIX. törvény (*Magyar Közlöny*, 70. sz.), amelynek bizonyos rendelkezései csak EU-tagságunkkal együtt lépnek hatályba,
- 170/2001. (IX. 26.) kormányrendelet a törvény végrehajtásáról (*Magyar Közlöny*, 105. sz.),
- 25/2001. (XI. 21.) BM rendelet a törvény végrehajtásáról, így elsősorban az eljárásban használatos nyomtatványokról (*Magyar Közlöny*, 131. sz.), valamint
- 173/2001. (IX. 26.) kormányrendelet a BÁH működéséről (*Magyar Közlöny*, 105. sz.).

E szerteágazó szabályozást folyamatosan ismertetjük meg az Olvasókkal. Elsőként a családokra és a kísérő nélküli kiskorúakra vonatkozó új, ám meglehetősen szigorú rendelkezéseket foglalkoztatjuk össze a következő táblázatban.

A TARTALOMBÓL:

- Csak Kalocsa fél?
- Életképek Debrecenből és Véséről
- Munkát keresni – először gondolatban
- Milyen ma idegen nyelvű iskolásnak lenni?

Családtagok, kiskorúak jogállása az idegenrendészeti eljárásban

Alanya	Jogi helyzete	Jogforrás és megjegyzés
Családtagok: (1) házastárs (2) eltartott leszármazó (gyermek, unoka is?) (3) örökbe fogadott gyermek (4) házastárs gyermeke (5) kiskorú szülője (6) ügyfél eltartott felmenője (szülő, nagyszülő) (7) házastárs eltartott felmenője (szülő, nagyszülő)	Általános szabályként az Itv. alkalmazásában, ha nincs eltérő szabály	Itv. 2. § (1) e) • A szöveg nem rögzíti, hogy a családtag külföldi vagy magyar állampolgár-e • Alig akad „családtag” kitételű szabály
Letelepedést kérő családtag	Nagykorú családtag is jogosult beadni a kérelmet közös kérelmezés esetén	Itv. 19. § (1) Nem tudni, hogy itt kiskorú gyermekről van-e szó, vagy a nagykorúak egymást is megbízhatják
Letelepedést kérő családtag	Családegysítés céljából kéri a letelepedést, és a beutazásától számítva legalább egy éve családi életközösségben [„életvitelszerűen közös háztartásban élés”, amelyet az idegenrendészet ellenőrizhet, igazoló okiratokat kérhet] jogszerűen itt él (1) magyar állampolgárral vagy (2) letelepedési/bevándorlási engedéllyel rendelkezővel, (3) menekültként elismerttel és (4) a házasságot már a kérelem beadását megelőző legalább 2 éve megkötötték vagy (5) közegészségügyet veszélyeztető betegségben szenvedő, ha rendszeres kezelésben részesül, és az engedélyt magyar állampolgár házastársával vagy magyar állampolgárságú kiskorú gyermekével való együttélés miatt kéri [az ÁNTSZ helyi intézetét egyidejűleg értesíteni kell az engedély kiadásáról a szükséges járványügyi intézkedések megtételéhez]	Itv. 18. § (3) a) (5), 21. § (1) c) R. 31. § (1), 39. § • A házastárs és a többi családtag kérelmezési feltételei családegysítés esetén eltérőek • Megbetegedett házastárs, szülő a kivétel (nyilván itt betegedett meg)

Alanya	Jogi helyzete	Jogforrás és megjegyzés
Letelepedést kérő családtag	Megélhetése, lakhatása igazolható az itt élő családtag által, közjegyzői okiratba foglalt nyilatkozattal, hogy eltartását, ellátását, lakhatását vállalja, és ezt megfelelő okirattal alátámasztja	R. 30. § (1) f), (2) c) Csjt.-vel, Gyer.-rel mi van?
Letelepedési/bevándorlási engedéllyel rendelkező nagykorú családtag	Családegysítés címén kiadott engedély megőrzése (vissza nem vonása), ha (1) az engedély kiadása óta itt él legalább 4 éve, pedig a házasságot felbontották/érvénytelenítették az engedély kiadását követő 3 éven belül, vagy a szülői felügyeleti joga megszűnt; (2) magyar állampolgár házastársa nem hagyta el az országot külföldi letelepedés szándékával; (3) külföldi házastársa jogszerű magyarországi tartózkodása nem szűnt meg	Itv. 23. § (1) c), (2) b) • A feltételek kissé zavarosak • Az engedélyt eleve 5 évre adják ki, hogy mindig felülvizsgálhassák (hosszabbítás)
Letelepedési/bevándorlási engedéllyel rendelkező	A családegysítés céljából letelepedési engedéllyel rendelkező köteles bejelenteni az idegenrendészetnek (1) házassága jogerős felbontását, (2) házastársa halálát 30 napon belül, (3) lakóhelyét személyesen, kivéve a kiskorút, a gondnokság alatt állót	R. 31. § (2), 35. § (3), (4)
Letelepedési/bevándorlási engedéllyel rendelkező	Az engedély visszavonása, ha a körülmények jelentősen megváltoztak, így lakhatása, megélhetése nem biztosított (1) családfő, (2) más eltartó miatt, (3) engedélyes szociális ellátásra szorul önhibájából, pedig munkaképes	R. 36. § (1) A szociális törvény mintha mást mondana a bevándoroltra, persze csak addig, amíg annak személyi hatálya a bevándoroltra kiterjed
Letelepedési, bevándorlási engedéllyel rendelkező szülő gyermeke	Gyermeke születésének tényét 30 napon belül köteles anyakönyvi kivonattal bejelenteni az idegenrendészetnek, amely kiadja a letelepedési engedélyt, de csak ebben az esetben. Eltérő jogállású (tartózkodási vagy letelepedési engedély) szülők esetén a kedvezőbb jogállást kell megadni a gyerekeknek, ha mindkét szülő felügyeleti jogot gyakorol. Egy felügyeleti jogot gyakorló szülő esetén az ő „jogállását” örökli a gyerek	Itv. 18. § (6) R. 38. § Nem szól a tv. a gyermek engedélyre való jogáról, ezt csak a R. teszi meg
Letelepedést kérő kiskorú	Igazolnia kell, hogy személyes joga szerint nincs akadálya itteni letelepedésének	Itv. 19. § (2) b) Értelmetlen, mert ha jogosulatlanul hozták külföldre, él a hágai egyezmény (1986. évi 14. tvr. 1. cikk) ¹
Letelepedési/bevándorlási engedéllyel rendelkező kiskorú	Engedélyét megőrzi, ha a szülői felügyeleti jogot gyakorlónak nem vonják vissza a tartózkodási engedélyt és biztosítottak a gyerek további tartózkodási feltételei a felügyeletet ellátó másik szülőnél vagy állami gondoskodás révén	Itv. 23. § (2) a) A tv. a negatív megfogalmazásokat használja, vagyis hogy mikor kell megvonni az engedélyt (nehogy a gyerekek joga legyen a tartózkodáshoz)
Letelepedési/bevándorlási engedéllyel rendelkező vagy hontalan kiskorú, gondnokolt	Útleveleire jogosult, ha csatolják a szülő, törvényes képviselő – gyámhatóság, közjegyző, idegenrendészet előtt megtett – hozzájáruló nyilatkozatát	R. 37. § (4)
Tartózkodási engedéllyel rendelkező szülő	Köteles gyermeke születésének tényét 30 napon belül bejelenteni az idegenrendészetnek, anyakönyvi kivonat bemutatásával	Itv. 14. § (5) R. 38. § (1)
Tartózkodási engedéllyel rendelkező, családi életközösségben élő	Kiutasítható, ha házassági, családi életközösségben él (1) magyar állampolgárral, (2) bevándorlási engedéllyel rendelkezővel, de veszélyezteti a nemzetbiztonságot vagy a közbiztonságot	Itv. 39. § (1) c) Élettársra, testvérré, gyerekekre is vonatkozik? Verseng a 39. § (2) és (1) b) ponttal
Meghívó személy, aki (1) magyar állampolgár, (2) érvényes bevándorlási engedéllyel, (3) érvényes letelepedési engedéllyel vagy (4) érvényes tartózkodási engedéllyel rendelkezik	A meghívólevélnek ugyan nem feltétele a családi kapcsolat, de mert ellenérték fejében kiadott meghívás a záradék elutasításával jár („ellentétes a meghívóban jelzett céllal a beutazás, tartózkodás”), elvileg szoros kapcsolatot feltételeznek, vállalva a külföldi (1) szállását, (2) eltartását, (3) egészségügyi ellátásának, (4) kiutasításának költségeit, (5) másnak okozott kár megfizetését	Itv. 6. § (1) (3) R. 6. § (2) A meghívólevél mintha a Csjt., Gyer. szerinti tartási kötelezettséget igazolná az anyagi fedezet meglétét illetően

¹ Az egyezmény célja „biztosítani a bármelyik Szerződő Államba jogellenesen elvitt vagy ott elrejtett gyermekek azonnali visszajuttatását; valamint azt, hogy a gyermekek feletti felügyelet, illetve a láthatás gyakorlására szolgáló – az egyik Szerződő Állam jogrendszeréből folyó – jogot a többi Szerződő Államban ténylegesen tiszteletbe tartsák”.

Alanya	Jogi helyzete	Jogforrás és megjegyzés
Beutazó, humanitárius megfontolásból	A tv. nem részletezi, hogy beutazási feltételek hiányában (pl. fertőző beteg a beutazó) milyen okból lehet mégis beléptetni, talán családi események, kapcsolatok alapján is	Itv. 4. § (2)
Vízumot kérelmező, humanitárius okból	Max. 6 hónapra szólhat, a tv. nem értelmezi a humanitárius megfontolást, de talán családi esemény is lehet ilyen	Itv. 9. § (4)
Vízumkérelem benyújtója az állandó vagy szokásos tartózkodási hely szerint illetékes külképviseleten kívül	Rendkívüli méltánylásra okot adó esetben, amelyet a tv. nem értelmez, de ilyennek kell tekinteni a családi együttélés biztosítását R. szerint (a tartózkodási vízum iránti kérelmet a területi idegenrendészeti szervnél vagy a határon lehet benyújtani)	Itv. 11. § (1) R. 10. §
Tartózkodási vízumot kérő	Látogatás céljából vagy családi együttélés biztosításához, ha magyar állampolgár, bevándorolt, letelepedett vagy menekült (1) házastársa, (2) kiskorú gyermeke, (3) házastársa kiskorú gyermeke kéri. Menekült családtagjának kérelmét a menekültügyi hatóság véleményezi. Mérlegelési jogkör, a vízumot megtagadják, ha feltételezik, hogy a megjelölt céltől el akar térni a beutazó.	R. 11. § (8), 13. § (4)
Tartózkodási engedélyt kérő (1) házastárs, (2) kiskorú gyermek, (3) házastárs kiskorú gyermeke, (4) örökbe fogadott gyermek	Családi együttélés céljából engedélyre jogosult, legfeljebb a családfő (házastárs, szülő) tartózkodási jogosultságának idejére, ha a családfő (1) bevándorolt, (2) letelepedett, (3) menekültként elismert, (4) magyar állampolgár. További feltétel, hogy (5) a külföldinek legyen családi együttélés céljából kiadott tartózkodási vízuma, (6) a család vagyonából, jövedelméből megélhetése biztosított, (7) ilyen kérelmet adott be, (8) a külföldinek van teljes körű egészségbiztosítása vagy az ellátáshoz fedezete, (9) a családi együttéléshez van megfelelő lakhatás, (10) nem szerepel a tiltólistán, nem beteg (kizáró okok hiánya)	Itv. 14. § (1), (2) E hosszú felsorolás nélkül is kaphat tartózkodási engedélyt bárki, mérlegeléssel
Családi együttélés céljából tartózkodási engedéllyel rendelkező	Köteles bejelenteni 30 napon belül az idegenrendészeten (1) házassága jogerős felbontását, (2) házastársa halálát	R. 24. §
Családi együttélés céljából tartózkodási engedéllyel rendelkező	Kiutasítható, beutazási és tartózkodási tilalom rendelhető el ellene, ha (1) házastárssal nem létesített családi életközösséget, (2) valószínűsíthető, hogy a házasságkötés érdekében vagyoni előnyt adott	Itv. 32. § (2) h) • Hogyan lehet az életközösséget ellenőrizni? • Van helye ellenbizonyításnak? A tilalom ellen ugyanis nincs jogorvoslat [33. § (5) szerint], tehát pl. kiutazott, de vissza már nem engedik
További tartózkodásra jogosult (1) elvált házastárs, (2) özvegy	Családi együttélés céljából kapott tartózkodási engedély birtokosa, ha (1) elvált, és a házasságból származó kiskorú magyar állampolgár felett a szülői felügyeleti jogot kizárólagosan gyakorolja vagy (2) elvált, és az engedély kiadása óta 5 év eltelt, és rendelkezik a további tartózkodáshoz szükséges feltételekkel; (3) megözvegyült	Itv. 14. § (3), (4) • A tartózkodási feltételekkel rendelkezés esetén nincs mérlegelés • Özvegységnél nem világos, hogy van-e minimum az előzetes „együttélési” időre
Tartózkodási engedélyét hosszabbító	Csak kivételesen, mérlegelés alapján hosszabbítható meg az engedély, ha megváltozott a tartózkodás célja – család egyesítés miatt	Itv. 17. § (3) Tehát ha azért utazott be, hogy itt házasságot kössön, vagy csak itt ismerkedtek meg, pl. turistavízummal beutazva. Az engedély kiadása mérlegelés tárgya

(A következő számunkban folytatjuk)

Magyarázat:

Itv. = 2001. évi XXXIX. törvény, csak a 2002-ben hatályba lépő szabályok figyelembevételével;

R. = 170/2001. (IX. 26. kormányrendelet).

Csak Kalocsa fél?

Az alábbiakban Huff Endre Béla, a Raoul Wallenberg Egyesület ügyvivőjének olvasói levelét közöljük, hiszen a benne foglaltak nem veszítettek időszerűségükből. Időközben ugyan Kalocsára nem afgán menekülteket költöztettek, és nem is a tervezett számban, de az október 16-án papírra vetett gondolatok megfontolandók.

„A hírek szerint a Debreceni Befogadó Állomásról közel kétezer menekültet terveznek a jelenleg zárva tartó kalocsai laktanyába szállítani. A lakosság tiltakozik.

A félelem, mint tudjuk, valami konkrétumhoz kötődik, szemben a szorongással, melyre az elbizonytalanodott (elbizonytalanított) ember hajlamos. A szorongó ember mindig megkeresi és meg is találja azt, amire szorongásait rávetítheti, általa az előítéleteit megerősítheti. Vegyük észre, hogy ez csak látszólag kalocsai belügy. Más városok is hasonlóképpen reagálnának, hisz ők

is szoronganak. Az előítéletek – és a szorongások – feloldására lenne most nagy szükség.

– Meg kell nyugtatni a lakosságot, hogy félelmeik nem megalapozottak. Legalábbis nem ezektől a menekült emberektől kell félniük, akik maguk is félnek, félelmükben hagyták hátra otthonaikat, és félelmükben menekültek hazánkba. Menekültek a háború és az embertelen rezsim zsarnoksága elől, egy biztonságosnak gondolt térségbe, hazánkba.

– A menekültügyi és migrációs hatóságokat, illetve a Nemzetbiztonsági Hi-

vatalt kellene felkérni, hogy munkájukról, az aktuális kérdésekkel összefüggésben, adjanak részletes felvilágosítást. A lakosság ugyanis nincsen tisztában azzal, hogy mit jelent az a sokat emlegetett „szűrési folyamat”, melynek során a gyanús elemeket kiszűrjük. Magyarországon a hatóságokkal szemben mindig volt, és ma is van bizalmatlanság, a hatóság ugyanis „becsapott”. „Talán most is ezt teszi” – kérdezhetik sokan. Mi a következménye ennek? Kalocsán láthatjuk: félelem, szorongás, előítéletek.

Beszélni kell a dolgokról, használható információhoz kell juttatni az embereket, mindenkit meg kell nyugtatni, és nem csak az épp érintett kalocsai lakosokat! Az idegenekkel szembeni előítéleteket fel kell oldani! A rászorulókat segíteni, épp a jelenlegi helyzetben emberi kötelessége ez mindannyiunknak.”

Életképek Debrecenből és Véséről

Az Oltalomkeresők 2001/10. számában olvashatták Kováts András levelét, amelyben a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal vezetőjétől részletes felvilágosítást kért: miért kellett a befogadóállomáson élőket pánikszzerűen vesztegzár alá helyezni, az ott élőket átköltöztetni és helyükbe máshol élő, iskolába járó afgán családokat összehúfolni. A levélben jelezte, hogy az integrációs programok keretében megvalósítandó szociális programnak milyen sokat ártanak az efféle előkészítetlen intézkedések – emberileg, szakmailag és anyagilag is. A hivatal válasza időközben megérkezett.

„Tisztelt Programvezető Úr!

A szeptember 23-án foganatosított intézkedésekkel kapcsolatosan az alábbiakról tájékoztatom.

Az Amerikai Egyesült Államokat ért terrortámadást követően bevezetett biztonsági intézkedések keretében került sor a befogadóállomások és a vései szerződéses szálláshely között az ott élő külföldiek átcsoportosítására.

Az afgán állampolgárságú külföldiek egy helyre, a Debreceni Befogadó Állomásra történő átköltöztetése alapvetően saját biztonságuk érdekében történt. Az átköltöztetést megelőzően minden érintett tájékoztatást kapott az intézkedésről és annak indokairól.

Az esetleges eltűnések és az eredményes végrehajtás érdekében 2001. szeptember 23-án a szálláshelyeket az ott élők nem hagyták el. 23-át követően a szigorított rendszabályokat csak a Debreceni Befogadó Állomáson tartottuk fenn. E szigorítást, azaz az afgán állampolgárságú külföldiek szálláshelyelbágyásának a feltételeit fokozatosan enyhítettük, így október 5-től minden olyan afgán külföldi eltávoztathat a befogadóállomásról, aki átesett az egészségügyi szűrővizsgálaton.

Tájékoztatom továbbá, hogy az átcsoportosítás következtében Debrecenből egyetlenegy olyan befogadott került áthelyezésre másik szálláshelyre, aki rendelkezett munkavállalási engedéllyel. A befogadóállomáson belül foglalkoztatott külföldiek pedig az új szálláshelyükön dolgozhattak tovább.

Az átköltöztetés során 13 tanköteles befogadott gyereket helyeztünk át másik szálláshelyre. A gyerekek az átköltöztetés követően egy héten belül folytatták tanulmányaikat.

Az ételmiszer-fejadagokat nem csökkentettük, biztosítottuk a napi háromszori étkezést, azonban az átköltöztetés lebonyolítása után két napig a Debreceni Befogadó Állomás lakói – a konyhai személyzet létszámának csökkenése miatt – hideg ételmezt kaptak.

Jelenleg tehát a befogadó állomást – a fentiekben jelzett személyi kórt kivéve – az ott lakók szabadon, regisztráció mellett elhagyhatják.

Tisztelettel:

Dr. Végh Zsuzsanna
főigazgató

Budapest, 2001. október 17.”

A tábor szabadon elhagyók és hazatérők szeptember 23-ától – saját biztonságuk érdekében – bármikor beleütközhetnek a tábor körül kutyákkal cirkáló határőrökbe, egyenruhásokba. Ők még az állomásra behajtó menekültügyi ügyintézőket is ellenőrzik, mert ugye a legfontosabb a „kiszűrés”.

A menekültek pedig élvezhetik a legfrissebb vicceket. Például: „Melyik a legnagyobb afgán város?” – „Debrecen.”

A Menedék Egyesület szociális munkása a következő faxot küldte október 31-én a befogadóállomás igazgatója részére.

„Tisztelt Igazgató Asszony!

Tegnap az alábbi ügyről értesültem. Ügyfelünk ... állítása szerint, feleségével és 18 éves fiával október 29-én 16 órakor érkezett vissza Békéscsabáról a debreceni befogadóállomásra, hogy a másnap tartandó határozathirdetésen jelen legyen. A táborba érkezve ügyintézőjük közölte velük, hogy bár kérte a tábor vezetésétől, készítsenek elő a családnak szobát, ez nem történt meg, és senki sem szállásolta el őket. A szolgálatban lévő rendész megengedte, hogy a portásfülke mellett lévő kis helyiségben szivacsokra fekjüdjenek. A jelen lévő rendőr kivette a helyiségből a kutyáját, aki ott szokott aludni. Este 8 órakor azonban új rendészek és rendőrök álltak szolgálatba. Az ügyeletes rendész, ügyfelem állítása szerint, durva hangnemben kizavarta őket a helyiségből, és szidta rendész kollégáját is, aki odaengedte őket. Ezután a család a bejáratot és az információt összekötő folyosón heveredett le kartonpapírokra, majd aludtak tovább. Ügyfelem elmondása szerint azonban este 11-kor egy rendőr berúgta az ajtót, s mintegy 40-50 centiméter távolságból gázsprayvel mindhármukat szembe sújtta. Ezután hallották, hogy a rendész és a rendőrök emelt hangon kiabáltak rájuk. Ügyfeleim nem tudnak magyarul, csak annyit értek mind-ebből, hogy „románok, menjetek baza”, illetve érezték a beszéd rájuk irányuló agresszív tónusát. A gázspray hatására többször hánytak, vérzett az orruk és fájt a szemük. Az egészségügyön ellátták őket, s ott tartották őket reggelig.

Kérem Önt, hogy az eset súlyosságára való tekintettel az ügyet haladéktalanul kivizsálgatni szíveskedjen, s az esetről, annak okairól és következményeiről mielőbb tájékoztatson bennünket.

Tisztelettel:

Szászi Ildikó
irodavezető

Debrecen, 2001. október 31.”

Az igazgató asszony november 6-án kelt válaszlevelében, amelynek valódi címzettjei a BÁH vezetői voltak, a következőkben foglaltak össze a történeteket.

„A Debreceni Befogadó Állomáson 2001. október 29-án történt rendőri intézkedésről az alábbiakban kívánom Önt tájékoztatni.

A jelzett napon a Békéscsabai Befogadó Állomásra érkezett egy három fős ... család a Debreceni Ügyosztályhoz, folyamatosan lévő ügyükkel kapcsolatban.

Érkezéskor a rendészeti szolgálat itt-tartózkodásuk idejére a 104.j. épület földszinti részén kívánta őket elhelyezni. A család azonban nem fogadta el, azt közölték a rendésszel, hogy reggelig a portai folyosón maradnak, majd vasárnap reggel elhagyják a befogadóállomást. Miután a többszöri felszólításra sem fogadták el a kijelölt szállást, tekintettel a késői időpontra, erre engedélyt kaptak Tóth Ferenc úrtól.

A jelenleg is ... szolgálatot teljesítő rendőr 21.30 óra körüli időpontban nyitott be a folyosóra, ahol a család tartózkodott, elmondása szerint WC-t keresett. A gázspray használatára ekkor került sor, melyet a rendőr az eset után felettesének jelentett. A rendőrség az ügy kivizsgálását megkezdte, melyről bennünket is tájékoztattak. A vizsgálat folyamatban van. A család 2001. október 30-án elhagyta a befogadóállomást.”

A befogadóállomás szerint ennyi történt. Mi viszont szeretnénk választ kapni arra, hogy

- (1) miért nem tisztázták, mi volt a család gondja a felajánlott elhelyezéssel, mert aligha vágya rendes körülmények között felnőtteknek, hogy egy kutyapihenőként használjon szobában vagy a folyosón aludjanak;
- (2) milyen szabályok vonatkoznak az elszállásolásra, lehet-e választani, ki dönt a szállásról vitás helyzetben;

- (3) miért nincs kommunikáció az állomáson szállást biztosítók, a rendészek és az ügyintézők között; ha pedig van, az kit és mire kötelez egy határozat kihirdetésére – tehát hivatalos ügyben – megjelenő ügyfél esetében;
 - (4) miért lehet minden ok nélkül kényszerítő eszközt (gázspray-t) használni;
 - (5) ha volt kényszerítő ok erre, az mi volt (például ellenszegülés egy alvó, fegyvertelen, az állomáson jogszerűen tartózkodó család esetében aligha lehetett);
 - (6) van-e tanulsága az állomáson dolgozók, szolgálatban lévők és az elhelyezett kérelmezők, menekültek számára az esetnek;
 - (7) milyen további szorongásokra, előítéletekre alkalmas az ügy, főként a kért válaszok elmaradása esetén?
- Várjuk a válaszokat!

Tűz ütött ki a vései táborban. A tűzoltókat reggel 8.30-kor értesítették, hogy meggyulladt egy ágy az egyik szobában. A tüzet, amelyet egy gyufával játszó öt éves kisfiú okozott, megfékeztek. Személyi sérülés nem történt, a bentlakók eloltották a tüzet, így a kiszálló 19 tűzoltónak és a négy tűzoltóautónak nem akadt dolga. (Metró, 2001. november 15.)

Az eset azonban lehetőséget teremtett arra, hogy a megyei tűzoltóság állományának a jelentős része legalább életében egyszer menekültet lásson, képletesen és szó szerint is (a tűz elől) menekülés közben.

Konferencia

Az Európa Tanács Ifjúsági Központja 2001. november 15–16-án konferenciát szervezett a fiatal migránsokról. Elsősorban oktatásukról, társadalmi beilleszkedésükről esett szó, továbbá kitértek a gyermekkereskedelem és az elhagyott gyermekek gondjaira is. A különböző európai országokból érkezett szakértők és fiatalok sürgették: országoként is ki kell dolgozni a bevándorlási politikát és szakmailag helytálló beilleszkedési programokat. A rendezvényen részt vett a Menedék Egyesület főbb szociális munkása, és beszámolt a szervezeteiben folyó integrációs programokról.

Hasznos kiadvány

A Menedék Egyesület munkaerő-piaci programja keretében született meg a *Hogyan keressünk állást – How to find a job* című, angol és magyar nyelvű munkafüzet. Ebben minden olyan hasznos információ, cím szerepel, amely a leendő és a mai, munkát kereső külföldiek érdeklődésére számot tarthat egy ismeretlen országban.

Kérésre szívesen juttatunk a szép kivitelű, karikatúrákkal tűzdelt ingyenes kiadványból – amíg a készlet tart. (Menedék Egyesület, 1074 Budapest, Rákóczi út 80., fax: 479-0272)

Megnyitó

A Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület november 19-én nyitotta meg második Közösségi Szobáját – a debreceni után most – a bicskei Befogadó Állomáson.

A Közösségi Szobában szeretnénk helyet adni a menekültek saját kezdeményezéseinek, valamint partnerszervezeteink és a helyi szervezetek programjainak. Ezekben közösen vehetnének részt a helyi lakosok és a menekültek. A Közösségi Szoba létrehozásának fő támogatója az EU Phare Access programja, az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága, valamint a RAP. A programokat két, fél munkaidős közösségi szociális munkás szervezi, az egyikük egy elismert líbiai menekült.

Várjuk azoknak a szervezeteknek, illetve önkénteseknek a jelentkezését, aki szeretnének programokat szervezni a befogadóállomás lakói számára, és ehhez szeretnék a Közösségi Szobát használni.

Az érdeklődők Kalmár Elvira projektvezetőnél jelentkezzenek (☎ 344-6224 vagy ekalmar@menedek.hu).

A hónap idézete

Az Európai Unió Bizottsága évről évre vizsgálja a felvételre jelentkezők előrehaladását a tanulás, a közösségi szabályokhoz alkalmazkodás szempontjából. A tavalyi és az idei bizonyítványból idézünk, amely az alternatív pedagógia módszereinek megfelelően nem osztályoz, hanem szövegesen értékeli.

2000: „Az ombudsman jelentése szerint a menedékkérők jogait a repülőtéren rendszeresen megsértik ..., a közösségi szállások állapota kifogásolható, túlszűfoltak és elmaradnak a követelményektől ..., a fogva tartás 18 hónapja még mindig túl hosszú ..., hiányzik a beilleszkedést megkönnyítő jogi keret. Magyar és nemzetközi szervezetek beszámolnak arról, hogy a rendőrök keményen bánnak főleg a romákkal és a külföldiekkel.”

2001: „A menedéket kérők száma közel harmadával csökkent Magyarországon. A májusban elfogadott menekültügyi törvény [módosítása] lehetővé teszi a dublini konvenció végrehajtását és lerövidítette a menekültkérelmek elbírálását.”

(A Magyar Hírlap összeállítása, 2001. november 14.)

Munkát keresni – először gondolatban

A Menedék Egyesület a munkaerő-piaci integrációs programjának folytatásaként az idén két orientációs tréninget szervezett a Debreceni Befogadó Állomás területén élő kérelmezőknek. Az előző évtől eltérően, amelyben Álláskereső Klubokban kerestek az elismert menekültek állást csoporttársaik és a tréner vezetésével, ebben az évben – az elismert menekültek kis száma miatt – inkább a kérelmezők számára szerveztünk programokat. Ezért maga az álláskereső sajnos csak gondolatban zajlott.

A program célja, hogy a résztvevőkkel megismertesse az álláskeresőben legfontosabb magyarországi és európai gazdasági trendeket, az álláskeresőhöz kapcsolódó szokásokat, normákat és elvárásokat. A résztvevők egy része hazánkban, mások esetleg valamelyik nyugat-európai országban fogják majd hasznosítani ezt a tudást.

Az október 18–20-án és a november 8–9-én tartott orientációs tréningen, melyet a Debreceni Befogadó Állomás Közösségi Szobájában szerveztünk, összesen 56-an vettek részt. Egy ember kivételével mindannyian fiatal afgán kérelmezők voltak. A tréningekre sajnos egyetlen nő sem jött el. A résztvevők nagyobb része beszélt angolul, azért a tréning munkanyelve is az angol volt. Szükség esetén egymásnak fordítottak a résztvevők.

A program során a tréningezők meghatározták, milyen állást szeretnének keresni, amennyiben vállalhatnának munkát. Elképzeléseiket elsősorban eddigi munkatapasztalataikra és tanulmányaikra alapozták, figyelembe véve a nyelvismeret hiányát és sajátos helyzetüket a társadalomban. Érdekes röviden áttekinteni, milyen szakmákhoz értenek ezek az emberek, mivel tudnák gazdagítani társadalmunkat és nem utolsósorban gazdaságunkat, ha erre módjuk lenne.

- A menekültek közül többen is szeretnének saját vállalkozást indítani, főként kereskedelmi tevékenységet folytatni. A tea- és parfümszaküzlet, a szabóság mellett többen szeretnének drágakő-kereskedéssel foglalkozni, mert hazájuk igen gazdag drágakövekben, és a sok országot átívelő kapcsolataikat jól hasznosíthatnák.
 - A fiatalabbak közül többen is szeretnék tanulmányaikat folytatni, és orvosként, fogorvosként, építésmérnökként, illetve számítógépes programozóként dolgozni.
 - A nyelvismeret hiányában többen jelezték, hogy biztosan nem tudnának eddigi tapasztalataiknak megfelelő munkát találni, de szívesen lennének például buszvezetők vagy taxiförők, esetleg számítógépes programozói háttérrel például adatrögzítők.
 - Aki több nyelvet is ismer, a tolmácsolást, fordítást jelölte meg keresett állásként.
 - Mindezek mellett a szalók, asztalosok, szobafestők, villanszerelők és orvoslátogatók a saját szakmájukban szeretnének elhelyezkedni.
- A program idején a résztvevők összegyűjtötték, hol szerezhetnek információt az álláslehetőségekről. Mindkét csoportban hangsúlyozták, hogy sze-

rűntük a legjobb egyenesen a munkahelyre menni és ott bemutatkozni, illetve az ismerősök kapcsolatait kihasználni. Az országba újonnan érkezettek számára hasznos információforrás a *Szakkévsor* és a hozzá hasonló információs kiadványok, melyekből megtudhatják, hol találhatóak a cégek. A gyakorlat során három magyar szó és a magyar ábécé ismeretében kerestek a résztvevők potenciális munkáltatókat egy sofőr számára, és meglepődötten nyugtázták, hogy a találatok száma meghaladta az ötvenet.

A munkakeresésben eddigi tapasztalatuk szerint is sokat segítettek személyes ismerőseik. A tréning programjában külön hangsúlyt helyeztünk a kapcsolati háló ápolására, tudatos használatára és kiszélesítésére.

Az európai szokásokat figyelembe véve foglalkoztak a résztvevők a munkáltatókkal való kapcsolatfelvétel formáival. Továbbá megismerték az önéletrajz és a kísérőlevél megírásának általános szabályait. A program utolsó részében a felvételi interjúra készültek fel, és az ott várható kérdésekre próbálták meg lehetséges válaszokat megfogalmazni, különös tekintettel arra, miért hagyták el hazájukat, miért gondolják, hogy az adott munkát a helyi munkaerőnél jobban tudnák elvégezni.

A tréningek a munkahelyen elvárt normák, az első munkanap teendőivel és az állás megtartásának feltételeivel zárultak.

A résztvevők nagyon hasznosnak ítélték a programot, hiszen mindannyian szeretnének mielőbb munkába állni, hogy megteremthessék új életük alapjait és segíthessék otthon maradt családtagjaikat. Év végéig két hasonló foglalkozást szervez a Menedék Egyesület. A következő program helyszíne a bicskei Közösségi Szoba lesz.

Kalmár Elvira
projektvezető

Jogklinika

A Helsinkai Bizottság november 8–10 között az Astoria Szállóban tartotta régiónkra kiterjedő tréningjét, amelyen a közép-kelet-európai országokban a „Jogklinika” keretében létrejött menedékjogi tanácsadással, képvisellel való foglalkozásra felkészítő egyetemi oktatók vettek részt. A rendezvényen nemcsak a menedékjog „örökzöld” gondjait tekintették át, hanem azt az oktatási segédanyagot is, amely tatalmilag egységessé teheti a programba bekapcsolódó „Jogklinikák” szakmai színvonalát.

Milyen ma idegen nyelvű iskolásnak lenni?

Mindig szívesen adunk hirt olyan főiskolásokról és egyetemistákról, akik a nemzetközi migráció valamely részterületét dolgozzák fel tanulmányaik során. Az elmúlt két évben a magyarországi kínaiakról diplomamunkát készített a Külkereskedelmi Főiskolán Havassy Dóra, a Vitéz János Tanítóképző Főiskolán Sárkány Judit, míg az ELTE-n Paveszka Dóra, valamint Schumacher Gabriella.

A hallgatók azt vizsgálták, miként illeszkednek be a magyar iskolarendszerbe a külföldi diákok. Ehhez interjúkat készítettek tanárokkal és gyerekekkel, melyekből kitűnik, hogy az iskolák eltérő módon kezelik – vagy éppen nem is veszik figyelembe – a magyarul nem, vagy csak részlegesen tudó gyerekek különleges igényeit. Másrészt azt sugallják, hogy az iskolában szerzett élményeknek erős hatása lehet nemcsak a beilleszkedésre, hanem az identitásra és a további migrációs tervekre is. A VIII. kerületben lévő Német utcai Általános Iskolában a gyerekek arra panaszkodnak, hogy csúfolják őket, nem segítenek nekik, nincsenek magyar barátaik. Ők szinte minden esetben a Kínába visszatérést említik a család további terveként, és egy kicsit sem tartják magukat magyarnak. Más iskolákban, ahol jól érzik magukat a gyerekek és vannak magyar barátaik, sokan magyarnak vagy magyar-kínainak vallják magukat, terveikben az itt maradás szerepel. Úgy tűnik, kialakult az amerikai belvárosi gettóiskola magyar megfelelője. Ugyanakkor figyelemre méltó, hogy minden iskolából jelentős az elvándorlás az angol nyelvű „nemzetközi” iskolákba. Ezek ügyében a további vizsgálódás még vár magára – remélhetőleg nem sokáig.

Paveszka Dóra szeptemberi interjúból közlünk egy válogatást, hogy további kutatásra inspiráljuk a hallgatókat és persze a területért felelősöket.

A fiú a Szent László téri Általános Iskolába jár

- Hányadikos vagy és hány éves?
- Hatodikos és 16 éves.
- Mióta vagy itt?
- Öt éve.

– Milyen volt az első nap az iskolában?

– Nagyon szokatlan volt, első napon, azt hiszem, ilyen magas voltam, és beléptem egy ilyen egészen ismeretlen osztályba. Szóval azt hiszem, volt elsőben egészen negyedikig egy kínai gyerek, és segített nekem Már nem jár. Azt hallottam, hogy ilyen angol iskolába megy.

– Mi történt az első napon?

– Beléptem, azt mondtam magamban: Hú, de szokatlan! Aztán beléptem, aztán mindenki rohant, üvöltözött, aztán van egy pár gyerek, idejött eléem és kérdezett valamit, már nem emlékszem.

– Mennyi idő alatt tanultál meg magyarul?

– Hét-nyolc hónap.

– Hogy érzed magad az iskolában?

– Jól. Vannak barátaim.

– Magyarok vagy kínaiak?

– Itt az iskolában nincsen kínai. Magyarok.

– Kínai barátaid máshol vannak?

– Igazából nincsenek.

– Iskolán kívül is összejársz a magyar barátaiddal?

– Régen volt, most már nem.

– És miért nem?

– Egyszerűen hazaérek azt hiszem fél kettőkor, aztán még ebédelnem kell otthon, mert olyan bolond vagyok, hogy elfelejtettem az ebédbefizetést. Aztán hazaértem, meg ebédeltem, aztán külön angolra kell mennem egyedül egy ilyen amerikai származású tanárral elmegyek angolózni, utána kábé hatkor visszaérek haza, és utána csak a házi feladatot.

– Magyarnak vagy kínainak érzed magad?

– Mind a kettő.

– Szeretsz iskolába járni?

– Igen. Találkozok a barátaimmal.

– Mit nem szeretsz?

– A sok házi feladatot.

– Miben vagy a legjobb, miben a leggyengébb?

– Testnevelésből, rajzból, számítástechnikából. Leggyengébb az magyar nyelvtan.

– Miben volt más az otthoni iskola az itteninél?

– Harmadikig jártam otthon. Amikor idejöttem, nem tudtam magyarul beszélni, ezért kétszer jártam az első. Kínában nem jártam óvodába, ezért egyből elsős lettem, és azt hiszem, egy nap az nyolc óra.

– Nyolc óra volt elsőben?

– Elsőtől egészen harmadikig. Reggel héttől, délelőtt van négy óra és délután négy. Sokkal nehezebb, mint ez. Az anyagok is sokkal nehezebb.

– Segített valaki magyarul tanulni?

– Elsőtől másodikig az irodalomtanár.

– Milyen iskolát szeretnél? Mit változtatnál?

– Én egy angol nyelvi iskolát szeretnék. Azt mondta a szüleim, az angol nagyon fontos, hogyha egyetemre leszek, mondjuk amerikai, angol, akkor hogyha már felnőtt leszek, nem kell arra gondolni, hogy holnap nem lesz enni.

– Van testvéred?

– Nincsen.

– Mik a további terveitek? Itt akartok maradni Magyarországon, vagy haza szeretnétek menni?

– Nem tudom, azt mondta a szüleim, hogy lehet jövő nyári szünetben hazavisznek egyszer. Csak a nyári szünetre.

– Azóta voltál már otthon?

– Nem.

– És nem hiányzik?

– Nincs senki, aki hiányozna, az egész család itt van.

– Mit dolgoznak a szüleid?

– A Józsefvárosi piacon dolgoznak.

– Jársz a kínai iskolába?

– Nem.

A Szent László téri Általános Iskola 4. osztályának osztályfőnöke

– Mikor tanított először kínai gyereket?

– Az előző tanévben jöttek ide kínai gyerekek, és őket tanítottam magyarra, de mindig külön foglalkozásban, addig, amíg az osztálynak angol vagy orosz volt, hozzám beültek magyartanításra, és akkor foglalkoztam velük egy-két évig. Most hozzám került az osztályba egy kínai kisfiú.

– Mi a véleménye a kínai gyerekekről általában?

– Sokkal kötelességtudóbbak, mint a mieink, sokkal hamarabb felfognak dolgokat, tehát például ez technikaórán nagyon jellemző, addig, amíg a magyarnak el kell magyarázni, hogy mit készítsen el, addigra ők már meg is csinálják. A memóriakészségük is sokkal jobb. A magatartásuk is, azt lehet mondani, hogy sokkal jobban kezelhetők, és fegyelmезettek.

(Folytatás a 8. oldalon)

Milyen ma idegen nyelvű iskolásnak lenni?

(Folytatás a 7. oldalról)

– Milyen nehézségekre számított?

– Ezt nem tudom, mert hozzám már a közösség tagjaként került, és nagyon jó ez a közösség, ezek a gyerekek, és azt mondhatom, hogy teljes mértékben elfogadták, és segítettek. Írtunk egy olyan fogalmazást, hogy első nap az iskolában, és nem a most hozzánk kerülést írták le, hanem az elsőbe kerülést, és ott is meglepődtek, hogy kínai, de én mellültem, és milyen jó volt, és egyebek. Illetve most is van olyan olvasmányunk, hogy a régi iskola, és mondom, mesélj a tiedről. Nagyon megdöbbenünk, hogy Kínában mennyivel nagyobb a követelmény.

– Voltak-e olyan nehézségek, melyekre nem számított?

– Talán annyi nehézség, hogy ugye szervezünk kirándulásokat. A mama, mióta idejár a kisfiú, nem igazán volt benn az iskolában, beküldte, ami szükséges, tehát anyagilag, azt hiszem, elég jól állnak, de nem igazán érintkezett az iskolával. Én viszont igyekeztem őt bevonni, hogy jöjjön el. Jó, persze a szülői értekezleteken, fogadóórákon nem, de az anyák napi ünnepségen megjelent. És a kisfiú is mondta a verset, készítette az ajándékot, és én úgy érzem, hogy nagyon megható volt számára, és így nagy örömmel láttam, hogy a tanévnyitón is már itt volt a mama, és igyekezett részt venni. A probléma az volt, hogy nem engedte el a gyereket kirándulni, ezt az előző beszélgetésekből tudom, és most én írtam is levelet neki, ugye kínaiul, van egy segítség itt az iskolában, egy kisfiú, aki tud fordítani, és írni is, így leveleztünk vele, és elengedte a kisfiút, és eljött velünk egy hétre. Ez azt hiszem nagy szó. Remekül érezte magát, sőt hozzá kell tennem, hogy a két nyolcadikos kínai is eljött velünk, az osztály is nagyon jól befogadta. Itt a gyerekek is hozzájárulnak ahhoz, hogy milyen közösség van, tehát elfogadták-e őket.

– Hogyhogy elmentek a kicsikkel kirándulni? Kísérőként?

– Nem, hanem a nyolcadikosoknak már nem igazán volt meg ez a lehetőség, ők meg hallották a kisfiútól,

hogy elmegyünk, és megkérdezték, hogy jöhetnek-e. Egy testvérpár volt, egy fiú és egy kislány, és én az osztálynak felvettem a lehetőséget, mit szólnak hozzá. Egyelőre azt mondták, jó, jöjjenek. A kiránduláson nagyon örültek nekik, mert beálltak, mert ugye a lány gardírozta a lánycsapatot, a fiú meg ugye szintén elvont a fiúkkal, nahát ennek szintén az volt a következménye, hogy nagyon jó kapcsolat alakult ki. Mentünk újra egy hét után autóbuszos kirándulásra, és akkor már a csapat tagjaként jöttek velünk. Hatalmas élmény volt, azt hiszem. Fényképek készültek kölcsönösen, elkérték a telefonszámomat, aztán később nem hívtak, nem tudom... Szóval jó élményeket igyekeztem szerezni a gyerekeknek, és így a mama is megnyugodhatott.

– Érvényesül-e a differenciált bánásmód a tanítás során, illetve az értékelésben? Hogyan?

– Csak a helyesírásban. Ő még nem érzékeli ezt a j-ly-t, tehát ebben van, egyébként egyedül nyelvtanból kapott négyest az év végén, pontosan ezért, mert ez neki ennyire nehezen megy.

– Hogyan nevelik a kínaiak a gyermekeiket? Van-e valamilyen eltérés a nálunk megszokottól?

– Nem igazán tudom. Amit csak én a gyerektől tudok, amikor nálunk nyári szünet volt, akkor is ő keményen járt a kínai iskolába, most szombat–vasárnap is oda jár, elég sok tanulnivalója van. Hogy azután hogy nevelik? [...] Ha kérdeztem, hogy mi van, vagy mit esztek, akkor váltig csak a rizs megy, még a magyar ételt nem igazán fogadták el. Hát a kirándulásra hoztak magukkal kínait, hát mondom, én maradok a magyar kaja mellett. Érdekes amit ők esznek, szóval más ízvilág. De hát a gyerekek nem mesél, mi van otthon, papa hol van, ezt sosem igazán lehet tudni. Nincs itt a papa. Kínában lehet a nagyszülőkkel, tehát a mamával lehet, meg valami rokonsággal. Elég nehéz kibogozni ezeket a szálakat, meg mikor megkérdezem, hogy unokatestvérek, és hányan vannak, akkor azt mondja, hogy rengetegen. Szóval azt hiszem, hogy a rokonai kötelék az elég szerteágazó náluk.

– Kapnak-e valamilyen speciális segítséget?

– Nem igényelnek. Nagyon rosszul esik nekem is, amikor mondanom kellett, hogy az önkormányzat az ő tankönyveiket nem fizeti ki, és be kellett hozni a tankönyv árát. Ez kerületenként változik, de ebben a kerületben jelen pillanatban ingyenes a gyerekeknek a tankönyv, de az egy-két kínaiét az önkormányzat nem fizeti ki. Nem etikus dolog, hogy úgy mondjam.

– Ez az iskolán is múlik, nem? Mert más, szintén kőbányai iskola fizeti a tankönyveiket.

– Nem tudom, én ebbe nem látok bele, ezt az utasítást kaptam, ennyi.

– Mennyire fogadja be őket az osztály?

– Teljes mértékben.

– Hogy segít ebben a folyamatban a tanár?

– Nem kell.

– Kapnak-e bizonyítványt?

– Igen.

– Ön szerint min múlik, hogy sikeres-e a beilleszkedésük?

– Biztos, hogy az ő magatartása is hozzá kell hogy járuljon, hogy nyitott legyen, mert van olyan példa is, amelyik gyereket a magatartásából és a neveléséből kifolyólag nem igazán fogadnak be a gyerekek. Öneki szerencsés a természete, azt kell mondanom, mert ő inkább nyitott és befogadó. Én azt mondanám, hogy hiába akar bárki bármit, a gyerek természete határozza meg, hogy ő most hogy fog beilleszkedni. Természetesen a többinek is. A tanár valamennyire irányíthatja a közösséget is, hiszen ugyanez van az új tanulókkal is. Kínai vagy nem kínai, nem játszik szerepet. Gyerek, aki bekerült a közösségbe, és az milyen nyíltsággal és magatartással viselkedik, az a meghatározó.

(Folytatjuk)

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felelős kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület

A hírlevelet gondozta a Sík Kiadó Kft.

Tipográfia, tördelés: Beck Bojánka

Nyomás: Nagy és Társa Kft.

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: MENEDÉK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.

OLTALOMKERESŐK

A Menedék Egyesület hírlevele a nemzetközi migrációról

VII. évfolyam 12. szám

2001. december

A bűncselekmények áldozatainak kára

A menekültek, a menedékesek, a bevándoroltak, illetve a letelepedett külföldiek is kérhetik káraik enyhítését az 1999. július 7-e után sérelmükre vagy hozzátartozójuk ellen elkövetett súlyos bűncselekmények áldozataként. A régóta halogatott szabályozás [209/2001. (X. 31.) kormányrendelet] bizonyosan nem felel meg a „kétszer ad, ki gyorsan ad” elvének; sem az eljárás, sem a kár-nyhítésre szánt összeg vagy annak formája nem mutat nagyvonalúságot. A Biztonságos Magyarországért Közalapítvány eleve csak a rendeletben felsorolt, Magyarországon elkövetett bűncselekmények esetében nyújt támogatást. Ilyen például a szerencsére nem gyakori népirtás, az apartheid körébe tartozó cselekmény, a légi jármű eltérítése vagy a halált okozó emberrablás. Az élet elvesztésével járó kár megtérítését az elhalt sértett, a vele együtt élő egyenes ági rokona (gyermek, szülője) vagy házastársa, élettársa kérheti, illetőleg az elhalt személy jogszabály, szerződés vagy hatósági határozat alapján meghatározott eltar-

tottja, valamint az eltemetettő. Gyakoribb lesz a kárigény a testi épség vagy az egészség súlyos károsodása miatt (például népirtás, apartheid vagy emberölés kísérlete, veszélyeztetés, ittas vezetés miatti halálos tömegszerencsétlenség), főleg, mert a felsorolás végén az „egyéb, személy elleni erőszakos bűncselekmény” kitétel áll. Kizárják a temetési költség megtérítéséből a minimálbér legfeljebb tízszeresére rúgó, egyszeri vagy rendszeres támogatásból azt, (1) akinek kérelmezőként személyisége nem maradt vissza az egészséges fejlődésben, ahogy azt a büntetőeljárásban megállapítják; (2) aki nem veszítette el munkaképességét legalább ötven százalékban, vagy nem volt egyfolytában 90 napig keresőképtelen; (3) aki vagyoni viszonyai alapján nem rászorult, mert a minimálbér háromszorosát eléri a családban az egy főre jutó jövedelem, nagyobb értékű vagyontárgyai vannak; (4) aki a biztosítótól kártalanítást kapott; (5) akinek olyan bűnügyben van kárigénye, amelyben a sértett, az elhalt vagy a hozzátartozó részt vett (vagyis a bűncselekményben részben elkövetőként, részben sértettként szereplő ember házastársát, gyermekét is megbüntetik), esetleg akadályozta a büntetőeljárást (lényeges körülmény elhallgatása, hamis tanúzás, hatósággal való együttműködés megtagadása); sőt (5) aki jogos védelmi helyzetben volt, vagy végszükségben lépte át a törvény szerinti arányosság határát. Megtagadják a tá-

A TARTALOMBÓL:

- Védekezés vízzummal
- Konferenciák – kusza szabályok
- A rendszeres és a megvont létfenntartási támogatásról
- Milyen ma idegen nyelvű iskolásnak lenni?

mogatást attól is, aki ugyan kárt szenvedett, de a nyomozást megtagadták vagy megszüntették (például nem lehet felelősségre vonni az elkövetőt). A kérelmet a közalapítvány székhelyén kell benyújtani, személyesen vagy postán. A nyomtatványt ehhez a városi (kerületi) rendőrkapitányság áldozatvédelmi referensénél lehet beszerezni.

Hogy mennyi ideig tart a döntés? Arról nem szól a rendelet, megkülönböztetve is, a posta sem jár olyan gyorsan – minek váltunk ki szorongást abból, akinek egy komoly rablás áldozataként arra sem maradt pénze, hogy elutazzon az áldozatvédelmi referens felkutatására, fénymásoltassa a tucatnyi irattal melléklettel kibélelt kérelmét és azt postára adja. Hiába, a jogállamiság megteremtéséhez szükséges anyagi hozzájárulásból mindenkinek, így a károsultaknak is ki kell venniük a részüket!

Minden kedves Olvasónknak és a menekülteknek, védelemre szorulóknak, valamint segítőknek, családtagjaiknak békés, nyugodt karácsonyi ünnepeket, a jövő esztendőben pedig még több egymás iránti szolidaritást, türelmet és lelkiert kívánunk! Úgy tűnik, szükség lesz minden jó szándékra és minden jó kívánság beteljesülésére a zord időjárás és a menekültügyi rezsím miatt.

Bírósági ügyintézők januártól

A bíróságokat lassan már elárasztó keresetek miatti munkaterhek enyhítésének új módját választotta a kormány. A 210/2001. (X. 31.) kormányrendelet szerint 2002-től a bírák helyett a bírósági ügyintézők különböző intézkedésekre lesznek önállóan jogosultak a polgári, gazdasági és munkaügyi eljárásban (például fizetési meghagyás, végelszámolás, felszámolási eljárás, cégeljárás). Persze ítéletet nem hozhatnak, de egyre több

előkészítő munkát ők végeznek. A kérelmező pedig jól megbecsüli majd a pillanatot, amikor végre valódi bíróval találkozhat. Az így „felgyorsított” eljárások egyike az alapítványok és társadalmi szervezetek nyilvántartásával kapcsolatos. Bírósági ügyintéző jár el például az áttételt elrendelő végzések meghozatalában, a név, a székhely és a képviselő változásának nyilvántartásba vételében.

Családtagok és kiskorúak az új idegenrendészeti eljárásban

Az *Oltalomkeresők* előző (2001/11.) számában megkezdett táblázatos áttekintés folytatását közöljük az alábbiakban.

Alanya	Jogi helyzete	Jogforrás és megjegyzés
Itt született gyermek , akinek szülője tartózkodási engedéllyel rendelkezik	A gyermek tartózkodási engedélyre jogosult, és számára nem kell tartózkodási vízum, elég, ha a szülőnek van	Itv. 14. § (5) R. 18. § (2) A szöveg szerint a családi együttélésre vonatkozó feltételek alól adnak csak felmentést, jogról a bekezdés nem szól (de ez a tartalma)
Itt született gyermek, aki a magyar jog szerint felügyelet nélkül maradt	Humanitárius okból kap tartózkodási engedélyt, még akkor is, ha (1) tiltólistán van, (2) nincs érvényes vízuma. Tartózkodási engedélyét megvonni, hosszabbítást megtagadni csak akkor lehet, ha (1) származási országában vagy (2) más befogadó államban mód van a családtaggyűjtésre, gondozására. Az engedély kiadását, hosszabbítását a gyámhatóság kezdeményezi, igazolja	Itv. 15. § (1) e), 17. § (2), (7) R. 25. § (2), (3) • A szöveg az engedély kötelező kiadásáról beszél, jogról nem • Mit jelent a befogadó állam? • Gondoskodás, családtaggyűjtés biztosítását a magyar jog szerint kell megítélni? Bizonyítani kell?
Családtaggyűjtésre beutazott, nagykorúvá vált külföldi	További tartózkodásra jogosult családtaggyűjtés címén, ha (1) előtte legalább 5 éve adták ki a tartózkodási engedélyt, (2) a további tartózkodás feltételei adottak	Itv. 14. § (6) A tartózkodási feltételekkel rendelkezés esetén nincs mérlegelés
Kísérő nélküli kiskorú: (1) külföldi, aki nem EGT állampolgár, (2) nem nagykorú, (3) nem áll jogszabály vagy szokás alapján felügyeletért felelős nagykorú személy kísérete, felügyelete alatt		Idtv. 2. § (1) f) • Csjt., Gyer. törvényes képviselőt, szülői felügyeleti jogkört gyakorlót ismer, kísérőt nem • Nagykorúság megállapításához a magyar jog alkalmazását követeli, noha egyébként személyes joga nem a magyar jog • A definíció csak később lép életbe, de a jogszabály több helyen is használja. Akkor azok sem lépnek hatályba?
Illegális, kísérő nélküli kiskorú	Kiutasítható, ha családtaggyűjtésre, gondoskodásra van mód (1) származási országában, (2) más befogadó államban. Elhelyezése érdekében az idegenrendészet megkeresi a gyámhatóságot	Itv. 39. § (2) R. 55. § (2) Tartózkodáshoz való jogáról van szó?
Illegális, kísérő nélküli kiskorú	Az idegenrendészet köteles (1) vizsgálni a korát [ha szakértői vizsgálatnak nem veti magát alá, nagykorúnak tekintik]; (2) vizsgálni, hogy van-e jogszabály vagy szokás alapján felügyeletére köteles személy; (3) intézkedni eseti gondnok kirendelésére; (4) őrizet elrendelése helyett kötelező tartózkodási helyet kijelölni: 1. gyermekvédelmi intézményt, 2. e célból elkülönített elhelyezést nyújtó befogadóállomást, 3. szerződéses szálláshelyet, 4. magánszállást valamely hozzátartozójánál, ha ő ezt írásban vállalja és ez a kiskorú érdekeit szolgálja; (5) a gyámhatóságot és a konzult értesíteni kórházba került kísérő és papír nélküli kiskorú érdekében [kötelező bejelentés a kórházakból]	R. 52. §, 61. § (2), 97. § (3) • Kísérő nélküli kiskorúak helyett csak a rájuk vonatkozó szabályok alkalmazásáról esik szó • A befogadóállomás is gyermekvédelmi intézmény • Mi van akkor, ha a magatartási szabályokat a kiskorú megszegi? Őrizetbe veszik (R. 62. §)? Neki is kell téríteni a szállásért (R. 76. §)? • Mi van az egészségügyi ellátásával? (R. 79. §)
Letelepedési, bevándorlási engedéllyel rendelkező (1) egykori kísérő nélküli kiskorú vagy (2) itt született kísérő nélküli kiskorú	Kiutasítható, ha a nemzetbiztonságot vagy a közbiztonságot veszélyezteti	Itv. 39. § (1) b) Nem világos, hogy már a nagykorúvá váltra vonatkozik vagy netán valóban kiskorúra is
Közvetlen családtag	Ha a családfő (1) menedékkjogot kérő, (2) menekült vagy (3) menedékes, akkor a közvetlen családtag kiutasítható, ha a nemzetbiztonságot vagy a közbiztonságot veszélyezteti	Itv. 39. § (3) és külön jogszabály E családtagok nem kapnak a családfővel azonos jogállást
Eltartásra kötelezhető hozzátartozóval nem rendelkező	A kiutasítás azonnal végrehajtható, ha anyagi fedezete nincs	Itv. 42. § (2)

Alanya	Jogi helyzete	Jogforrás és megjegyzés
Őrizetbe vett külföldi családtagja	Haladéktalanul el kell helyezni (1) felügyelet nélkül maradó családtagját, (2) eltartott családtagját	Itv. 55. § (2)
Közösségi szálláson elhelyezett családtag	A családtagokat együttesen kell elhelyezni	R. 72. § A közösségi szállások egy része nyitott lesz?
Befogadott	A tv. szerint aki (1) kínzás, megalázó bánásmód, (2) halálbüntetés miatt nem küldhető vissza, (3) átmenetileg nincs őt befogadó biztonságos harmadik ország, míg a R. szerint mindenki, akit nem lehet visszaküldeni, és közöttük lehetnek kiskorúak is. Az ellátásra jogosultság feltétele, hogy a befogadott (1) vele közös háztartásban élő házastársa, (2) élettársa, (3) testvére, (4) egyenes ági rokona összes jövedelme ne haladja meg az öregség-gy nyugdíj-minimumot	Itv. 2. § (1) g) R. 81. §, 83. § Családtagokra eltérő definíció
Nem nagykorú befogadott	Nem önálló kategória, csak a támogatások alapján: (1) 14. éven felül jogosult költségre, (2) az óvodai, általános iskolai, kollégiumi és gyermekvédelmi intézményben elhelyezéssel kapcsolatos díjat a hivatal téríti, (3) beiskolázási támogatás	R. 84. § (3), 87. §, 90. § A tankötelezettséggel mi van?

Magyarázat:

Itv. = 2001. évi XXXIX. törvény, csak a 2002-ben hatályba lépő szabályok figyelembevételével

Idtv. = 2001. évi XXXIX. törvény, csak az EU-tagsággal hatályba lépő szabályai;

R. = 170/2001. (IX. 26.) kormányrendelet

Védekezés vízummal

Kanada 2001. december 5-étől ismét bevezette a vízumkötelezettséget a magyar állampolgárokkal szemben – és máris érezhető a menekültkérelmek számának csökkenése (a menekültkérelmet benyújtók többsége még a vízumkötelezettség bevezetése előtt kiutazott). „Arra számítunk, hogy februárra a menekültkérelmek száma gyakorlatilag a nullára csökken majd” – mondta Kanada bécsi bevándorlási hivatalának vezetője (*Népszabadság*, 2001. december 15.) Vajon hasonlóan sok volt a menedéket kérő Dominikából, Granadából, Kiribatiból, Nauruból, Tuvaluból, Vanatuból és Zimbabwéből? A felsorolt országok polgárai is ilyen nagy arányban kértek menedéket? Netán ott is akadnak letartóztatott képviselők, akik menedéket kérnek külföldön? Vagy a Csendes-óceán szigetén is ilyen rossz a sora a romáknak? A magyarországi vízum bevezetésének indoka ugyanis egyértelmű. A sok kérdőjel mellé a tény: 1994 óta 9167 magyar állampolgár kért menekültstátust a kanadai Állampolgársági és Bevándorlási Hivaltól.

Az átlagos elismerési ráta más országok esetében 50-60 százalékos, a magyarokat érintően azonban csak 8-15 százalékos volt. Így mintegy 733-1375 magyar állampolgár él menekültstátussal Kanadában, akik az elmúlt években távoztak innen. Hogy közülük hányan hivatkoztak romaként üldözéstől való megalapozott félelmükre, pontosan nem tudhatjuk, de a kanadai illetékesek

zömmel emiatt adtak státust. A kérelmek magas száma persze az eljárás alatt nyújtott támogatásokkal, gondoskodással is összefügg, de akkor is le kellene vonni a tanulságokat: miért jutott eszébe majdnem tízezer embernek, hogy transzkontinentális utazásba fogjon, elmenjen idegenbe, és vajon megvédi-e a magyar hatóság a polgárokat a diszkriminációval szemben? Mert 733-1375 polgárt nem védett meg, ezt a menekültstátus bizonyítja. Kis Tibor szerint „érdekes módon az országimázsra annyit adó (pénzben legalábbis) Orbán-kormányt nemigen érdekelte az ilyen módon rögzülő kép – megelégedett az újabb és újabb botrányok idején cigányozással, titkosszolgálatozással, ellenzéki mesterkedéssel, no meg a hálátlanság emlegetésével” (*Népszabadság*, 2001. december 6.). Úgy tűnik, eddig

Év	A kérelmezők száma
1994	20
1995	36
1996	85
1997	357
1998	1396
1999	1424
2000	2473
2001*	3376
Összesen	9167

* december 1-ig

egyetlen tanulságot vont le a politika: „A magyar kormány minden vízummal kapcsolatos ügyben ragaszkodik a viszonosság elvéhez. Ez alól csak az Egyesült Államok a kivétel” – jelentette be a szóvivő december 14-én. Nehogy minket is elárasszanak nagy tömegben a kanadai menekültek...

Gyermekvédelem

A Pesterzsébeti Család- és Gyermekvédelmi Központ Gyermekjóléti Szolgálat november 8-án szakmai tanácskozást tartott. A Fővárosi Gyámhivatal, a Pesterzsébeti Önkormányzat Polgármesteri Hivatala, a Jahn Ferenc Kórház, a kerületi rendőrkapitányság, a Bicskei Befogadó Állomás, valamint a Magyar Vöröskereszt és a Menedék Egyesület képviselői arra keresték a választ: melyek a hazai gyermekvédelmi rendszer lehetőségei az ide kerülő külföldi gyermekekkel kapcsolatban. Voltak olyan hozzászólók, aki szerint csak magyar nemzetiségű gyermekeket kellene benntartani a gyermekjóléti és védelmi rendszerben, míg a szakmailag tájékozottabbak a nemzetközi kötelezettségekre, a gyermeki jogokra és a nyelvi elszigeteltségből eredő gondok sürgős megoldására hívták fel a figyelmet.

Összességében a rendezvény értéke abban van, hogy tudatosította a résztvevőkben: a törvényes képviselő nélküli, valamint a családban élő külföldi gyermekek is kliensek, s ha nem nagy az érintettek létszáma, a velük kapcsolatos hatósági együttműködés érdemi elemeinek kidolgozása nem halogatható.

Konferenciák – kusza szabályok

Az idegenrendészeti és a módosuló menedékjogi szabályok minden jogi és szociális segítő számára feladják a leckét.

A Menedék Egyesület november 23–24-én Nagyirtápusztán szervezett konferenciát a szociális munkásai számára arról, hogy miként lehet fenntartani az eddigi integrációs programokat, miként kell esetleg a hangsúlyokon változtatni. (Remélhetőleg a konferencia helyszínének neve nem a jövőt vetíti előre.)

A Magyar Helsinki Bizottság ugyanekkor a Hotel Benczúrban tartotta ügyvédei számára a szokásos menedékjogi tréningjét. Szinte az egész szakmai eszmecsere a jövő januárban életbe lépő új idegenrendészeti és a változó menedékjogi szabályozás értelmezésének szentelték. Meghívást kapott a tréningre a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal is, hiszen a végrehajtásra való felkészüléssel kap-

csolatosan is rengeteg kérdést juttattak el előre a hivatalhoz a szervezők. Ezek részben a szervezeti rendszerre vonatkoztak, részben a menedékjogi eljárásra, illetőleg az idegenrendészeti ügyek intézésére. A résztvevők részletesen ecsetelték a szabályok kuszaságát. Mivel a BÁH más irányú elfoglaltságai miatt nem képviseltette magát, gondolatébresztőnek néhány kérdést közléstünk.

A szervezeti rendszerrel kapcsolatban:

1. Hány fős apparátussal állítják fel a területi szerveket – hány menedékjogi és hány idegenrendészeti ügyintézői státus lesz az egyes területi szerveknél? Milyen státusban lesznek az ügyintézők, és milyen feladatkört írnak elő a számukra? Ki lesz a kiadmányozó a területi szerveknél?
2. Milyen szervezetek tartoznak a területi szervek irányítása alá, különös tekintettel a befogadóállomások és a közösségi szállások helyzetére? Hogyan igazodik a közösségi szállások illetékességi területe a területi szervek illetékességi területéhez? Milyen jogállású alkalmazottak fognak a közösségi szállásokon dolgozni?
3. Hány fő elhelyezésére lesznek alkalmasak a jövőben létrehozandó, illetve a jelenlegi szállások átalakításával kialakítandó közösségi szállások és a különböző őrizetfajta végrehajtására szolgáló létesítmények? Lehet-e már tudni, hogy földrajzi viszonylatban hol, milyen típusú szállás kerül kialakításra, hol lesznek az őrizet végrehajtására szolgáló létesítmények? Mi dönti el, hogy ki hova kerül őrizetbe? Milyen rendezőelv, jogi rendelkezés alapján válik el, hogy ki kerül őrizetbe? Az őrizetes tartózkodási engedélyt kap, ha menedékjogi eljárást kezdeményez?
4. Milyen létszámfejlés várható az idegenrendészeti és menekültügyi ügyintézők között? Milyen képzésben fognak részesülni az újonnan felvett, illetve a már régebben a Hivatalnál dolgozó idegenrendészeti és menedékjogi ügyintézők a jövő évtől hatályba lépő új rendelkezések értelmezése és végrehajtása tárgyában?

A menedékjogi eljárással kapcsolatban:

5. Hogyan kell értelmezni a menedékjogi eljárás részletes szabályairól szóló kormányrendelet által előírt, a kérelem haladéktalan benyújtásának kötelezettségét (4. §)? A kötelezettség elmulasztásának mi a jogi szankciója, illetve mi a jogi következménye (például a szövegszerűen is megjelölt szálláshely-kijelölés során)? Hogyan függ össze ez a rendelkezés a rövidített eljárás esetköreivel? A menekültügyi szerv általi szálláshely-kijelölési hatáskör terjedelme hogyan alakul, figyelemmel a kormányrendelet szabályaira? Milyen lehetséges alternatívái vannak a menedékjogot kérő külföldiek elhelyezésének? Mi általánosságban a menedékjogi kérelem benyújtásának határideje az általános, illetve a repülőtéri eljárásban?
6. A kísérő nélküli kiskorúakkal kapcsolatban: Létrehozásnak-e számukra egy külön befogadóállomást vagy más elkülönült intézményt? Mi az értelmezése az eljárás során kívüli lefolytatása előírásnak [Met. 33. § (5) bek.]? Hogyan fog alakulni a gyakorlatban az eseti gondnok kijelölése az első- és a másodfokú eljárásban?
7. Fontosnak tartanánk az első- és a másodfokú eljárások önmagukban és egymáshoz való viszonyukban való modellezését. Hogyan néz ki az elsőfokú eljárás modellje, különös tekintettel a menedékjogi eljárás megindítása

előtt, illetve azzal párhuzamosan meghozott és végrehajtott idegenrendészeti hatósági intézkedésekre? Mikor kerül sor először a menedékkérő meghallgatására?

8. Hogyan zajlik a kérelmező meghallgatása a másodfokú államigazgatási eljárás során? Az ügyfelet szállítják a másodfokú ügyintézőkhöz, vagy az ügyintézők utaznak a szállásokra, állomásokra? Hány ügyintézői státusa lesz a másodfokú menekültügyi hatóságnak? Milyen speciális eljárási rendelkezések vonatkoznak a másodfokú eljárásra? A másodfokú szerv, illetve az eljáró ügyintézők számára vajon rendelkezésre áll-e külön – az elsőfokú szervek által alkalmazottól eltérő – információs, tolmács és szakértői bázis? Hogyan, milyen módszerrel határozzák meg a biztonságos származási és harmadik országokat? Készül-e lista róluk, és ha igen, az nyilvános lesz-e?
9. Milyen speciális szabályok fognak vonatkozni a normál, a rövidített és a soron kívüli eljárásra eljárási szempontból, az egymással való összehasonlításban?

Az idegenrendészeti eljárásokkal kapcsolatban:

10. Milyen lesz a tartózkodási engedély kiállításának eljárása menedékkérők számára? A mozgásszabadság, illetve annak korlátozása alapján milyen elhatárolási pontokat lehet meghatározni a kötelező tartózkodási hely elrendelése terén és a különböző őrizetfajta összehasonlításában?
11. Melyek a részletes eljárási szabályai a „menedékjogi kiutasításnak”, ki rendelkezik a hatáskörrel, és valójában mi a kiutasítás jogcíme? Másnéven: milyen rendelkezések kell a kiutasítást alapozni? Mi a viszonya a menedékjogi kiutasításnak az idegenrendészeti, illetve a szabálysértési kiutasításhoz? Hogyan kell értelmezni a „menedékjogi kiutasítás” azonnali végrehajthatóságának jogintézményét [172/2001. kormányrendelet 28. § (1) bek.]? Milyen hatása lesz a gyakorlatban ennek a kérelmezőre nézve?
12. A jövőben kinek a hatásköre lesz és milyen eljárás keretében megállapítani, hogy a külföldi a non-refoulement elvének hatálya alá tartozik-e [új Idtv. 43. § (1) bek.]?

A már elismert és a jövőben elismert befogadottakkal kapcsolatban:

13. Mi lesz a már befogadotti státussal rendelkezők jövője? Milyen eljárás keretében és melyik szerv vizsgálja felül a jogállásukat? A befogadottak jogairól szóló új szabályok csak a jövő évtől elismert külföldiekre lesznek alkalmazhatók (új Idtv. 28. § (4) bek. alapján)? Az újonnan hatályba lépő szabályok alapján a jövőben hogyan alakul az eljárás menete, melynek keretében a külföldi befogadottá válik (melyik szerv hatásköre, melyek az eljárás szabályai, illetve a tényleges eljárási mozzanatok)? Melyek a különbségek a befogadotti eljárások között, ha a külföldi menedékjogi eljárás alatt áll, illetve ha nem?

A rendszeres és a megvont létfenntartási támogatásról

A menekülteknek nem hozott sem a Mikulás, sem az Emberi Jogok Napja mást, csak virgácsot és egy levelet. A levél tárgya „a rendszeres létfenntartás megszüntetése” – a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH) hivatalos fejlécén nyilván csak ennyi fért ki. Még jó, hogy az apró betűs tárgyat és a mögötte rejlő kétértelműséget T. Q. – akár a többi címzett – nem is érti, hiszen a többiekhez hasonlóan menekültlétének minden napjai kötik le. A 25/1998. (II. 18.) kormányrendelet módosításáról szóló hivatalos, 2001. november 19-én keltezett levél még csak nem is ölt határozati formát, nem utal a jogorvoslatra, nem említi egyéni körülményeket és tényállást, ahogy azt az államigazgatási eljárásról szóló törvény (Áe.) előírja, így egy jogszabálysértés biztosan történt. A BÁH levelével azonban más baj is van.

Eddig ki kapott rendszeres létfenntartási hozzájárulást? A rendelet 17. §-a szerint: „A menekültnek a menekültkénti elismerésétől számított öt évig, továbbá a menedékesnek – ha befogadóállomáson vagy annak megfelelő más szálláshelyen térítésmentes ellátásra jogosult, de azt nem veszi igénybe – rendszeres létfenntartási hozzájárulás jár.” Ezt az „érintett kérelmére a hivatal állapítja meg, és azt a jegyző havonta, a hónap 15. napjáig folyósítja”.

A módosítás, azaz a 171/2001. (IX. 26.) kormányrendelet 2002. január 1-jén lép hatályba. Ezt mit jelent? Azt, hogy januártól csak az új feltételekkel meghatározott szabályok szerint lehet megállapítani ilyen hozzájárulást. A rendelkezéseket ugyanis a január előtt „folyósított és fel nem vett pénzbeli ellátásokra és támogatásokra is alkalmazni kell”, azzal az eltéréssel, hogy kétszer kell felszólítani a jogosultat, vege fel a támogatást.

Ebből viszont nem következik, hogy a folyósított, de felvett ellátásokra is az új szabályokat kellene alkalmazni, azaz meg kellene vonni mindenkitől, aki azt már két éve kapja. (Sőt, e logika alapján vissza kellene velük téríteni mindazt, amit két évnél több ideje kaptak.)

Az új rendelkezés egyébként nemcsak az öt évből farag le hármát, hanem jelentősen szigorítja a jogosultság feltételeit: előírás a magyar nyelvből tett alapfokú vizsga. A vizsgaigazolás megszerzéséig tehát a menekült nem kap hozzájárulást, következésképpen a magyarul nem tudó, vizsgát nem tett menekülteket diszkriminálja a rendelet – és a két év így még rövidebbé válik a valóságban.

Újdonság, hogy a támogatás igénybevétele januártól újabb két évre meghosszabbítható (az időtartam még ezzel együtt is rövidebb, mint az egykori öt éves időtartam). Ráadásul a meghosszabbítás nem „jár”, hanem a hatóság mérlegelésétől függően adható, ha a menekült különböző módokon, igazoltan együttműködik a munkaügyi hatósággal, illetve átképzést, szakképzést vagy közmunkát (közcélu, közhasznú) vállal. Mindebből következik, hogy meghosszabbítani csak olyan ellátást, támogatást lehet, amit fenntartanak, nyújtanak, folyósítanak, és közben a menekült szorgalmasan beleköztol a munkaügyi szolgáltatásokba, mert nyelvvizsgája már van.

De mit tegeyen az a menekült, akinek a hivatal „tájékoztatása” (nem határozata) szerint „megszűnik” a jogosultsága, noha az egyéb-

ként jövedelemfüggő, és a levélben utalás sincs a menekült felívelő életszínvonalára. Ha valamit megvontak, azt aligha lehet meghosszabbítani, ráadásul nem két évre, hanem 2002. május 31-ig (talán ez az egyéniesítés T. Q. számára), ha „tudja igazolni, hogy a korábbi támogatásunk folyósítása alatt együttműködött a Munkaügyi Központtal állás, illetve szakképzés megszerzése végett. A hosszabbítási kérelmet írásban a Hivatalhoz kell benyújtani és mellékelten csatolni kell az említett igazolást.”

Tehát két újabb jogsértés, mert (1) a megvont támogatást ugyan hogyan lehet meghosszabbítani? Azt csak újra megállapítani lehet, mindenféle iratot újra bekérve, amely utánajárást és várakozást jelent a menekültnek; (2) a múltban hogyan működhetett volna együtt a menekült a munkaügyi hatósággal, ha ilyen feltétel eddig nem létezett? (Ezt hívják a jogászok a visszaható hatály alkotmányos tilalma megsértésének.)

Azoknak a menekült családoknak, akik életüket az eddigi támogatási feltételekre alapozták, már szeptemberben olvasniuk kellett volna a Magyar Közlönyt, hogy tudomást szerezzenek a módosuló rendelkezésekről. Az ilyen jogalkotás, hatályba léptetés és jogértel-

mezés méltánytalan is, nem csak alkotmányosért. Miért nem alkottak világos átmeneti szabályokat?

Amennyiben pedig az idézett mondat a jövőben akarja együttműködésre ösztönözni a menekültet, úgy sem értelmes a levél. Mert az új rendelet szerint csak annak hosszabbítható meg a támogatás, aki a „hozzájárulás folyósításának ideje alatt legalább egy évig” működött együtt a munkaügyi hatósággal.

De ha januártól megvonják a folyósítást, a menekült akkor sem tud megfelelni a követelménynek, ha minden követ megmozgat, hiszen már nem kap támogatást, akárhány évig is járkal be a munkaügyi hivatalhoz.

Talán ezt maga a levélíró igazgató is érezte, és ezért biggyesztette a levél végére a tájékoztatást, miszerint „... amennyiben szociális körülményei indokolják – további szociális támogatásért a lakóhelye szerint illetékes polgármesteri hivatalhoz fordulhat”.

Ahogy bárki más, mint például az utcán most megfagyott hajléktalanok, lakásból kiköltöztetett családok vagy otthonról elmenekült, megvert asszonyok.

Kováts András, a Menedék Egyesületen belüli integrációs program vezetője mindezek ismeretében ragadott tollat, és írt levelet a BÁH vezetőjének, megoldást keresve és reménykedve:

„Munkatársaimmal együtt boldogok lennénk, ha a baladónak és EU-konformnak hirdetett jogszabálymódosítás nem ezt a levelet hozná az évek óta itt élő menekültek karácsonyfája alá, hanem még nagyobb biztonságot és még több beilleszkedési lehetőséget kínálna számukra. Várom mielőbbi válaszát!”

A hónap idézete

Bíró András, az Autonómia Alapítvány elnöke, az Alternatív Nobel-díj kitüntetettje a *Magyar Hírlapban* (2001. december 14.) azt kérdezi: mi lelta a magyar civil kurázsiz? Az ünnepek kegyelmi állapotában persze nem szokásos a harcias hang, de mert olyan ember teszi fel a kérdést, aki példát adott a civileknek, hiteles a megszólalás.

„Tíz év telt el a Tolerancia Díj elindítása óta. Mi készített akkor erre a kezdeményezésre? Hosszú távollét után, a rendszerváltást megelőzően tértem haza. [...] Úgy éreztem, civilizációs deficitnek vagyok tanúja. [...] Demokráciánk rövid történetének ironiája, hogy egyrésztől határozottabbak a toleranciát igénylő hangok, és létrejöttek a toleranciát elősegítő intézmények ..., másrészt azonban mintha elszabadult volna a pokol. Ma ordítóbb a gyűlöletbeszéd, mint bármikor tíz év óta, és lassan szalonképessé válik a zsidózás is. A cigányozás csak felerősödött, hiszen évszázados nyelvi hagyományunk sohasem tette szalonképtelenné. Nem mintha a magánszférában elfogadható lenne a gyűlölködés. Azonban az, hogy a nyilvánosság előtt polgármesterek hangosan állítsák, hogy a cigányok az állatokkal egyenlők, a futballdrukkerek meg Auschwitzba irányítsák a vonatokat, s mindegyikre csend a válasz, az felháborító. A kormány és követői bűnös semlegességet tanúsítanak e téren. És mi, civilek, mit teszünk? [...] Nem tisztem erre válaszolni. Tegye ezt meg mindenki magamagának. Azt hiszem azonban, hogy ma, amikor a fundamentalizmusok, a gyűlöletbeszéd reneszánszát éljük, perdöntő a tolerancia térhódítása az agyakban és a szívekben, de időszzerűvé vált az is, hogy az intoleranciát aktívan visszautasítsuk, érvényt szerezzünk alkotmányos jogainknak. A weimari tragédiát nem a szabadság és a tolerancia tudatának túltengése okozta, sokkal inkább az, hogy nem gyökereztek elég mélyen a társadalomban.”

Diszkrimináció és egyenlő bánásmód

A nemzeti és etnikai kisebbségek jogainak országgyűlési biztosa a Fővárosi Önkormányzattal közösen 2001. december 5–6-án szervezett nemzetközi konferenciát, hogy megvitassák a diszkrimináció megjelenési formáit, valamint az egyenlő bánásmódhoz vezető utakat.

A konferencián a hazaiakon kívül holland, brit, cseh, bolgár, román, szlovák és svéd jogvédők, valamint az Európa Tanács és az Európai Unió szakértői vettek részt. A hazai jogvédők példákkal igazolták a romák iskolai szegregációját, kirekesztését és szociális bizonytalanságát, a kilakoltatásokat, a nőkkel szembeni, a politikai diszkrimináció és gyűlöletbeszéd létezését, a média kirekesztő jellegét, valamint a hatósági diszkriminációt.

A külföldi előadásokból pedig kiderült, hogy a rasszizmus és a diszkrimináció elleni fellépést komolyan vevő országokban önálló központi szervezet, testületet hoztak létre e célból, de legalábbis a kormányzati rendszerben kije-

lőlték az ezért felelőst, míg nálunk az egész kérdéskörnek nincs gazdája, noha a rendezvényen két szervezet is jelentkezett gazdaként: az Igazságügyi Minisztérium, valamint a Fővárosi Közigazgatási Hivatal.

Az igazságügyi államtitkár hivatkozott az antidiszkriminációs tárcaközi bizottság vezetésére, míg a „főváros első közigazgatási embere” az előadóként való felkérésének elmaradása miatti felháborodásában azonnal bemutatott egy frappáns gyűlöletbeszédet. A résztvevők zajos kivonulása sem zavarta meg ebben, a külföldiek pedig hirtelen megértették, miért is kell a diszkriminációról és az intoleranciáról konferenciát rendezni a mai Magyarországon.

Milyen ma idegen nyelvű iskolásnak lenni?

Az Oltalomkeresők 2001/11. számában Paveszka Dóra szeptemberben készült interjúból válogattunk, amelyeket budapesti általános iskolákban készített kínai tanulókkal és tanáraikkal. A beszélgetések egy újabb csokrárt nyújtjuk most át.

A lány a Fekete István Általános Iskolába jár

– Hányadikos vagy?
– Elsős, hét éves.
– Itt jártál oviba?
– Igen, itt a piros óvodába, utána mentem oda Budára francia iskolába, de az már nem volt olyan igazi első, ott még csak előkészítő volt, és utána jöttem ide. Az apa Belgiumból érkezett Magyarországra.

– Te tudsz franciául?

– Igen.
– És kínaiul beszéltek otthon?
– Apával magyarul is, meg kínaiul is, anyával is.
– Tudnak akkor a szüleid is magyarul?
– Igen, de anya még tanul.
– Iskolában tanul?
– Nem, van egy tanárja, és odamegy hozzánk.
– Mióta vagy itt?
– Itt születtem.
– Milyen volt az első nap az iskolában?
– Jó.
– Hogy érzed magad az iskolában?
– Jól.
– Vannak magyar barátaid?
– Itt csak magyar van, és egy kínai az osztályban. Van még három kínai, egyik harmadikos, a másik másodikos, és az egyik negyedikes.
– Őket az iskolából ismered?
– Igen, csak ők lent vannak.
– Magyar vagy kínai vagy?
– Mind a kettő.

– Szeretsz iskolába járni? Mit szeretsz, mit nem?
– Igen, szeretem az Irénke nénit, és sokat szoktam jelentkezni, és kaptam egy kártyát szép olvasásért.
– És mit nem szeretsz az iskolában?
– Semmit, mindent szeretek.
– Miben vagy a legjobb, miben a leggyengébb?
– A matekból. A másikat azt nem tudom.
– Milyen iskolát szeretnél? Mit változtatnál?
– Jó így.
– Van testvéred?
– Van kettő. Kisebbség, az egyiket úgy hívják, hogy Susie, a másikat, hogy Marie, a Susie a kisebb, a Marie a nagyobb.
– És neked mi a neved?
– Eszter.
– Hogyhogy magyar neved van, miért nem kínai?
– Kínai is van.
– És melyiket mondják otthon?

- Anya van amikor azt mondja, Eszter, van amikor a másikat.
- Mik a további terveitek? Itt akartok maradni Magyarországon, vagy haza szeretnétek menni?
- De én itt születtem!
- Mit dolgoznak a szüleid?
- Anya a Kőrös utcában dolgozik apával. Élelmiszereket árulnak.
- Jársz kínai iskolába?
- Kínai óvodába jártam.

A lány a Német utcai Általános Iskola tanulója, a beszélgetésben tolmács segített

- Hányadikos vagy és hány éves?
- Hatodikos és 15 éves.
- Mióta vagy itt?
- Egy éve.
- Milyen volt az első nap az iskolában?
- Jó.
- Hogy érzed magad az iskolában?
- Nem nagyon jól, nem is tud érteni.
- Vannak barátaid? Magyarok vagy kínaiak?
- Ott ülnek [a kínai osztálytárs lányok]. Magyar nincs.
- Magyar vagy, vagy kínai?
- Kínai.
- Szeretsz iskolába járni? Mit szeretsz, mit nem?
- Nem nagyon. Szeretne visszamenni Kínába tanulni.
- Miben vagy a legjobb, miben a leggyengébb?
- Angol. Magyarból.
- Miben volt más az otthoni iskola az itteninél? Milyen volt ott az iskola?
- Nagyon jó érzés érteni, amit a tanár mond. Nagyon sok barátja volt. Nem volt nehéz.
- Milyen iskolát szeretnél?
- Azt mondja, hogy a gyerekek ne legyenek olyan rosszak és...
- Rosszak a gyerekek?
- Pizskálnak. A másik az, hogy tanítsák őket magyarul a tanárok.
- Nem tanítanak magyarul a tanárok, nem segítenek?
- Nem.
- Akkor mit csinálnak órán a gyerekek?
- Ülnek, és nem értenek semmit. Néha olvasnak. [Vagy a kínai iskolai leckéket csinálják, akik oda járnak.]
- Hogy érted, hogy pizskálnak a gyerekek?
- Nem szeretnek.
- Nincs olyan, aki barátkozna veletek?
- Van. Első és másodikban egy lánnyal barátkoztam, aztán nem ment.
- Csúfolódnak, vagy mit csinálnak?
- Csúfolódnak, és pizskálják az embert. És csúnyát mondanak, és ha rossz-

szat csinálnak, például valaki hangosan beszél, kérdezi a tanár, akkor azt mondta, hogy mi voltunk, mi beszél-tünk.

- Tehát beáruznak titeket igazságtalanul. Van testvéred?
- Kettő. Még otthon születtek.
- A szüleid mit dolgoznak?
- Piacon.
- Mik a további terveitek?
- Visszamenni.

A Német utcai Általános Iskolában a most hatodikos kínai kislányok egykori alsós osztályfőnöke

- Mikor tanított először kínai gyereket?
- Nyolc éve.
- Mi volt a véleménye a kínaiakról, mielőtt kapcsolatba került volna velük?
- Semmi nem volt.
- Mi a véleménye a kínai gyerekekről általában?
- A lányok és a fiúk különböznek. A lányok nagyon-nagyon kellemesek, nagyon jó velük együtt dolgozni, szolgálatkészek, csöndesek, látják, hogy mit szeretnék, már látják, hogy föl akarom venni a tollat, a kezembe adják, odakészítik, szóval nagyon jó velük dolgozni, igyekvőek, nagyon aranyosak, a fiúkkal vannak magatartási gondok, ők szeretnek verekedni, eleve nek, nehezebben kezelhetők.
- Milyen nehézségekre számított?
- Kicsit tartottam a szülőktől, hogy esetleg lesznek problémák, hogy az van róluk elterjedve, hogy erőszakosak, és hogy esetleg lesznek gondok. Előtte is napközis csoportban helyettesítettem, ahol kínai gyerekek voltak. Tulajdonképpen ez egyáltalán nem bizonyosodott be, a szülőkkel teljesen megelégedő, hogy mennyire együtt lehet működni, hogy semmi probléma sincs. Lényegében nagyon megszerettem őket, mert nagyon-nagyon kellemes volt velük dolgozni.
- Tehát volt velük személyes kapcsolata?
- Nem, általában a szülők azt csinálták, hogy beírátták a gyereket, és utána nem jöttek be, tehát utána a gyerekekre bízták a kapcsolattartást. Akkor jöttek be, amikor elvittem őket két hétre táborba, akkor is nagyon aranyosak voltak, megjelent az egész família kocsikkal, megnézték, hogy hol alszik a gyerek, hol fekszik, minden rendben van-e, és mikor látták, hogy minden rendben van, ott hagyták nyugodtan. Mikor látják, hogy minden rendben van, rábízák az emberre, teljes bizalommal vannak, mindenben együttműködnek, és nem kötnek bele semmibe. Tehát mondhatni a legkellemesebb szülők. Nem jönnek el a szülői értekezletre, de ha az ember azt mondja, hogy holnapra

kell ötezer forint tankönyvre, holnapra kell zsírkréta, színes papír, kutyagumi, akkor behozza, úgyhogy nagyon kellemes velük dolgozni.

- Milyen egyéb nehézsége számított?
- Például hogy nem lehet őket megtanítani, és ebben is teljesen az ellenkezője bizonyosodott be. Sokan kitűnő tanulók voltak, sőt volt egy olyan lány, aki magyar nyelvből a legjobb volt az osztályban. Ha a gyereket úgy veszik fel, hogy az első osztályt kezdi, akkor megtanul írni-olvasni, mivel a kínai írásjelek elég bonyolultak, nekik ez nem okoz gondot. De ha nem az első osztályban kezdik, akkor nem tanulnak meg írni-olvasni, az írásjeleket stb. És általában – vannak kivételek – de ezek egy-két évvel túlkorosak, tehát érettebbek a korosztályuknál. Van, akinek a nyelvi érzéke gyöngébb, és akkor nagyon szeretne igyekezni, de az olvasása-írása nem éri el azt a szintet, de belátja, és ez nem okoz gondot. Tehát soha reklamáció nem volt egy kettesért. Tehát ők a jegyet abszolút elismerik, nagyon aranyosak. A fiúknál van olyan, hogy nevetgélnek, nem lehet őket fegyelmezni, nem veszik komolyan a munkát.
- Érvényesül-e a differenciált bánásmód a tanítás során, illetve az értékelésben? Hogyan?
- Lényegében mindent differenciálni kellett, de ez nem okozott nehézséget, mert úgy ültettem őket, hogy közel legyenek és egy csoportban. Érdekes volt, hogy általában nagyon jól vegyültek magyar gyerekekkel, a magyar gyerekek is szerették őket, tudtak együttműködni, és azért lehetett jól differenciálni – a magyar meg a cigány gyerekek-nél én nem tudok jól differenciálni, ez mindig gondot okoz. A kínai gyerek türelemmel kivárta a sorát, míg a többi beleordibál, és nem várja ki. Soha nem kérdőjelezte meg a tanári tekintélyt, tehát egy másik gyerek azt mondja, hogy én miért csináljak meg másik feladatot, ugyanazt akarom, nem vagyok hajlandó dolgozni... Soha nem utasították vissza a munkát. Ha kiadtam valamit, hogy majd jövök ellenőrizni, akkor nem zaklatott tíz másodpercenként, hogy nem értem, hogy hogyan, hogy miképpen, szóval nem azt nézte, hogy hogy nem lehet megoldani, hanem elfogadta a kiadott feladatot. Nem volt velük gond. Oda tudtam menni abban a kis szünetben, amikor ez éppen az óra menete szempontjából alkalmas volt, míg ezt a magyar vagy a cigány gyerekeknél nem lehet. Nagyon-nagyon problémás osztályok vannak, de a kolleganóktól azt hallottam – nekem egy válogatott angol tagozatos

(Folytatás a 8. oldalon)

Milyen ma idegen nyelvű iskolásnak lenni?

(Folytatás a 7. oldalról)

osztályom volt, bár az se sokat jelent itt már – és magam is így láttam helyettesítések során, hogy a kínai gyerek fölveszi annak az osztálynak az attitűdjét, amilyenbe jár. Tehát ha egy rosszabb, nem tagozatos osztályba jár, sok-sok neveletlen gyerek közé, akkor ő is verekszik, csúnyán beszél, neveletlen. Amiben nem értek el jó szintet, az a szövegértés, egy-két kivétel volt. Persze rengeteg a magyar szó, ugye a magyar nyelv változatos, tele rokonértelmű kifejezésekkel, eleve az első tagozatos anyagban népi kifejezések, tájnyelvi szavak, szóval a szövegértéssel ott komoly gondok voltak, de ott nem úgy osztályoztam mint egy magyar gyereket. Tehát a magyar gyerek nyilván a magyar oktatásba megy tovább, és neki szüksége van azokra a dolgokra, míg a kínai gyerek ilyen alapon nem tudott volna továbbmenni egyik osztályból a másikba, de hát ő úgysem azt fogja csinálni, és majd idővel, mivel annyira jó képességűek, annyira szorgalmasak, beérik.

– Hová kerültek azok a gyerekek, akik elhagyták az iskolát?

– Volt, aki amerikai iskolába ment, és voltak, akik visszamentek Kínába. És van akiről nem tudok, már 14 éven fölül volt. Ő később tanulta a nyelvet, és az akcentussal meg a nyelvvel komoly problémái vannak. Szégyenlősebb volt, beszélni a többiek előtt, de szerintem mindent értett. Minél korábban kezdtek, annál ügyesebbek voltak.

– Hogyan nevelik a kínaiak a gyermekeiket? Van-e valamilyen eltérés a nálunk megszokottól?

– Nagyon érdekes, hogy két évig tanítottam őket, közben két hetet voltunk táborozáson, és ott voltak éjszaka is, de rettenetesen zárkóztak, borzalmasan zárkóztak. Olyan óráim is voltak, amikor külön kínaiakat is tanítottam – felzárkóztatás magyar nyelven. Ott sem lehetett a beszélgetésben az életükről beszélni, olyankor úgy hártanak el mindent, hogy mosolyognak, és van egy olyan taktikájuk, mintha nem értenék a kérdést, tehát akkor egyből nem tud magyarul. Van egy ilyen differenciált nyelvtudása, minden tudást fel akarnak venni a magyaroktól, minden szokást, amit hallanak, látnak, de a sajátjukat igyekeznek hermetikusan elzárni.

– Kapnak-e valamilyen speciális segítséget?

– Hetente egyszer volt ennek a hat gyereknek egy óra. Csak az én osztályomból voltak, mert elég sok volt az a hat gyerek, de volt ott még egy szíriai is, aki egyáltalán nem tudott magyarul. Két nyelvet tanult az osztályom, ezek a gyerekek tanultak angolul, és ugyanolyan eredményesek voltak benne, mint a magyar gyerekek, viszont bejött a német nyelv is, és azt már soknak éreztük volna, pláne hogy nem mennek tovább, így aki németből fel volt mentve, részt vett ezen a korrepetáláson. A korrepetáláson volt a hangsúly. Azt csináltam, hogy mivel matematikából kiválóak voltak, és ott semmit sem kellett csinálni, ezért a nyelvtant, az olvasást, amire az órán nem jutott idő, hogy ezt megértsék, és a környezetismeretet, ami nekik borzasztóan idegen volt, azt próbáltuk átvenni. Azért nekik idegen elmondani egy gyümölcsről, egy állatról olyan részletesen a dolgokat.

– Jellemző, hogy külön segítséget adnak az osztályfőnökök, vagy mindenkinek a saját belátásán múlik?

– Nem, ez ugyanúgy fizetett óra. Ez az igazgatóságon múlt, hogy mialatt órarendileg németóra lett volna hetente kétszer, azalatt nyolc gyerek nem sétálhat a házban, egyébként is vigyázni kellett volna valakinek rájuk. Az egyik németórát meg lehetett oldani úgy, hogy első vagy utolsó óra, és később jönnek be, de a másik benne volt az órarendben, és azalatt volt a felzárkóztatás.

– Más osztályokban kapnak a kínai gyerekek speciális segítséget?

– Nem. De nincs is rá szükségük, mert annyira hatékonyan tudnak dolgozni, pláne hogy szívesen beíratnak sokat napközibe, délután a nyelvet még jobban megtanulják a napközibe, és furcsa, hogy otthon ugye egy árva szót nem beszélnek magyarul, mégis ez a napi nyolc óra elég, mert olyan figyelemmel vannak, hogy nincs szükség külön korrepetálásra, mert végül is az életből is fel tudják venni azokat a szavakat. Tehát ha itt élnek, és hallják az interakciókat, ez elég. Nálunk csak azért volt, mert ilyen sok kínai gyerek volt az osztályban, meg volt szíriai, aki nem tudott magyarul, meg volt agsérült gyerek, aki fel volt mentve.

– Mennyire fogadja be őket az osztály?

– Hát, zömmel tökéletes az együttműködés, egy-egy eset van, amikor annak az illetőnek esetleg a személyiségében lehet valami. Nagyon ritka, hogy nem fogadják be őket, általában

jó barátságban vannak velük, mert ők nagyon jól együttműködnek, anyagilag elég jól vannak eleresztve, szép holmijaik vannak. Nem irigyek, kedvesek, nem szemtelnek, ha azt mondom neki, dobd ki azt a szemetet, nem kérdőjelezi meg, hogy nem én dobtam le, segít. Sok olyan tulajdonságuk van, ami miatt szeretik őket, aránylag elég tiszták. Ezt azért mondom, mert a szíriai gyerek elég piszkos volt, és kiközösítették, és minden cucca is piszkos volt. És a gyerekek ezt nézik, egyáltalán nem azt, hogy kínai, azzal egyáltalán nem foglalkoznak, hanem önük ezek az értékek, és ezek a kínaiaknál megvannak, tehát teljesen elfogadják, játszanak velük, jóban vannak velük.

– Hogy segít ebben a folyamatban a tanár?

– Nem kell benne segíteni. Annyi kifogás azért van a magyar tanulók részéről, hogy amikor differenciálás van, egy kisgyerek még nem érti, egy harmadikos, akkor beleszól egy magyar vagy egy cigány gyerek, hogy persze, ő erre az olvasására megkapja a kettest, de bezzeg én erre nem kapnám meg, és akkor az ember elmagyarázza neki, hogy miért. Úgy gondolják, hogy a kínaiakkal kivételezés van. A kínai gyerekek is megfogalmazzák azt, nagyon nyugodtan, szépen lehet velük együttműködni, hogy minket szeret a tanár, így gondolják, és az ő igazságérzetük valahogy igazságosabb, nemcsak maguk felé hajlik. Nem tudom milyen lehet ez a kínai nevelés, nem tudom ezt jobban megfogalmazni.

– Kapnak-e bizonyítványt?

– Ez attól függ. Vannak olyan osztályok, ahol csak iskolátogatásit kapnak, ez azért van, mert akkor abban az évben nem tudták teljesíteni a tananyagot. Mondjuk, idejön egy 13 éves és nem rakták be első osztályba, akkor nyilván nem tudja teljesíteni a harmadik, negyedik osztály tananyagát nyelvi okokból. De amikor kisebb gyereket hoznak ide, vagy amikor egypár évvel túlkoros, és lehet első osztályban indítani, és tudja teljesíteni, akkor kap rendes bizonyítványt. Ha mondjuk 8-9 évesen kezdi, akkor még tökéletesen teljesíthet.

Felelős szerkesztő: dr. Tóth Judit

Felelős kiadó:

Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület

A hírlevelet gondozta a Sik Kiadó Kft.

Tipográfia, tördelés: Beck Bojánka

Nyomás: Nagy és Társa Nyomda

Kérjük a migránsokat, menekülteket tömörítő, továbbá érdekeiket képviselő társadalmi szervezeteket, helyi önkormányzatokat, hogy működésükről, rendezvényeikről, valamint kiadványaikról tájékoztassák szerkesztőségünket. Célunk az, hogy e szerény hírlevél lehetőségein belül elősegítsük a migrációra vonatkozó információk cseréjét. Információikat, anyagaikat az alábbi címre várjuk: **MENEDEK EGYESÜLET, 1074 Budapest, Rákóczi út 80. II. em. 2/a. Tel.: 322-1502, fax: 479-0272.**